

EURÓPSKA ÚNIA

Národný projekt:

Zvyšovanie transparentnosti neziskového sektora a kvality služieb poskytovaných neziskovými organizáciami cez mechanizmus akreditácie mimovládnych neziskových organizácií

Realizátor projektu: MV SR, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
ITMS: 27130330032, 27140130201

Hlavná aktivita 1:

Analýza stavu, potrieb a zahraničných skúseností s akreditáciou MNO

Podaktivita 1.2:

Popis a analýza zahraničných systémov akreditácie MNO

Názov správy:

Popis a analýza zahraničných systémov akreditácie mimovládnych neziskových organizácií prostredníctvom získania poznatkov z nastavenia a fungovania zahraničných systémov akreditácie s prihliadnutím na aplikáciu týchto poznatkov pri vytvorení akreditačného mechanizmu v prostredí Slovenska.

Gestor:

Centrum pre filantropiu

Autori:

Mgr. Boris Strečanský, Mgr. Radana Deščíková, Mgr. Miroslav Lacko

Bratislava 2015

Abstrakt

Analýza popisuje zahraničné systémy akreditácie/certifikácie MNO a ďalšie mechanizmy s prihliadnutím na aplikáciu týchto poznatkov v prostredí Slovenskej republiky. Obsahuje zdôvodnenie potreby tvorby hodnotiaceho systému resp. otvoreného informačného systému v Slovenskej republike, všeobecnú klasifikáciu a kategorizáciu, prehľadný popis 20 zahraničných modelov a hĺbkovú analýzu piatich vybraných zahraničných systémov. V záverečnej časti prináša návrhy, odporúčania a potrebné legislatívne zmeny.

Dokument má tri prílohy, ktorými sú Hodnotiace hárky (1), Analýza Registre v zahraničí (2) a Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných systémov (3).

Kľúčové slová: analýza, zahraničný systém, akreditácia, certifikácia, mechanizmus, otvorený informačný systém, návrhy, odporúčania

Obsah

Abstrakt	2
Obsah	3
1. Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov	5
2. Zoznam použitých skratiek	6
3. Úvod	7
4. Zdôvodnenie potreby tvorby akreditačného/certifikačného mechanizmu resp. otvoreného informačného systému MNO a jeho výhody	8
4.1 Prečo je potrebné uvažovať o akreditačnom/ certifikačnom mechanizme resp. OIS MNO na Slovensku?	9
4.2 Zahraničný kontext vo vzťahu k problematike	13
5. Všeobecná klasifikácia a kategorizácia akreditačných/ certifikačných a ďalších systémov na základe zistených poznatkov zo zahraničia a z dostupnej literatúry	20
5.1 Klasifikácia a kategorizácia systémov podľa rôznych kritérií	21
6. Opis zistených zahraničných akreditačných/ certifikačných a ďalších systémov	27
6.1 Ako ovplyvňuje klasifikáciu miera (hĺbka) hodnotenia?	28
6.2 Workshopy s expertmi a expertkami zo zahraničia	29
7. Kritériá užšieho výberu zahraničných akreditačných systémov	30
7.1 Česká republika	31
7.2 Čínska ľudová republika	36
7.3 Spojené štáty americké	37
7.4 Švajčiarsko	38
8. Podrobná analýza vybraných modelov zahraničných akreditačných/ certifikačných a ďalších systémov	41
8.1 Informačný systém neštátnych neziskových organizácií a Evidencia neštátnych neziskových organizácií, Česká republika	41
8.2 Foundation Transparency Index, Čína	44
8.3 GuideStar, Spojené štáty americké	47
8.4 NGO Benchmarking, Švajčiarsko	51
9. Návrhy a odporúčania	54

9.1 Prevádzkovateľ a financovanie.....	54
9.2 Dáta	57
9.3 Self - reporting.....	59
9.4 Legislatívne odporúčania	60
9.4.1 Občianske združenia.....	60
9.4.2 Jednotný Register MNO.....	60
9.4.3 Zjednotenie právnej úpravy neziskového sektora.....	61
9.4.4 Právo na prístup k dátam v Maďarsku	62
9.4.5 Obnova registrácií MNO po určitom období.....	62
9.4.6 Povinnosti spojené s výročnou správou	62
10. Záver	64
11. Zoznam použitých zdrojov	66

Príloha 1: Hodnotiace hárky (CPF)

Príloha 2: Registre v zahraničí (1. SNSC)

Príloha 3: Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných systémov (1. SNSC)

1. Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov

Graf 1: Zamestnanosť a dobrovoľníctvo v neziskovom sektore (2002 - 2007)	10
Graf 2: Podiel jednotlivých typov príjmov neziskových organizácií	11
Graf 3: Počet jednotlivých právnych foriem neziskových organizácií	11
Graf 4: Počet organizácií registrujúcich sa ako prijímatelia podielu zaplatenej dane	12
Graf 5: Štruktúra príjmov GuideStar USA.....	49
Tabuľka 1: Zahraničné modely v zmysle vybraných kategórií.....	30
Tabuľka 2: Základné kategórie a indikátory, Foundation Transparency Index, Čína	45
Tabuľka 3: Navrhovaná výška ročných príspevkov členov, GuideStar USA	50
Obrázok 1: Grafické znázornenie systému základných registrov v ČR.....	33
Obrázok 2: Väzby ISNNO na ostatné informačné systémy	42

2. Zoznam použitých skratiek

MNO:	mimovládne neziskové organizácie
OIS:	otvorený informačný systém
ZAS:	zahraničný akreditačný systém
ISO:	International Organization for Standardization
TQM:	Total Quality Management
PQASSO:	Practical Quality Assurance System for Small Organisations
VMI:	Institut für Verbands-, Stiftungs- und Genossenschafts-Management
ISNNO:	Informační systém nestátních neziskových organizací
ENNO:	Evidence nestátních neziskových organizací
FTE:	Ekvivalent plného pracovného času (v človekorokoch), angl. Full Time Equivalent
FTI:	Foundation Transparency Index
IRS:	Internal Revenue Service
USA:	Spojené štáty americké
UK:	Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska
CPF:	Centrum pre filantropiu
SR:	Slovenská republika
ČR:	Česká republika
1. SNSC:	1. Slovenské neziskové servisné centrum
2 % Tax:	Podiel zaplatenej dane z príjmov fyzických osôb a právnických osôb, tzv. 2 %

3. Úvod

Predložená analýza je súčasťou prvej fázy národného projektu *"Zvyšovanie transparentnosti neziskového sektora a kvality služieb poskytovaných neziskovými organizáciami cez mechanizmus akreditácie MNO"*, ktorý sa prostredníctvom Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti realizuje na pôde Ministerstva vnútra SR. Jeho cieľom je prostredníctvom objektívneho a transparentného systému akreditácie MNO zabezpečiť vyššiu mieru otvorenosti, profesionality, kvality ľudských zdrojov a kvality služieb MNO, ako aj zlepšenie predpokladov pre efektívny manažment verejných financií na strane poskytovateľov i prijímateľov.

V posledných rokoch rastie v prostredí verejnej správy potreba „čitateľnosti“ MNO, na druhej strane, samotné organizácie volajú po minimalizácii subjektivismu pri posudzovaní ich schopností a zníženie administratívnej záťaže pri rozdeľovaní verejných zdrojov. Rozlišovanie MNO z hľadiska kvality ich výkonnosti je objektívne takmer nemožné, keďže neexistujú systémy merania (metriky), ktoré by boli všeobecne akceptované. Problematickým faktorom je taktiež roztrieštenosť relatívne veľkého objemu údajov, ktorými disponuje verejná správa, do viac alebo menej kvalitných a aktuálnych informácií. Zámerom projektu je preto vytvoriť metodiku využívajúcu elektronické dáta o MNO umožňujúcu verejnej správe a iným akreditačným autoritám stanovovať stupne oprávnenosti žiadateľov o verejné zdroje a umožňujúcu prehľadnú klasifikáciu žiadateľov z hľadiska niektorých aspektov ich transparentnosti a výkonnosti.

Analýza je zameraná na získanie poznatkov z prieskumu akreditačných a certifikačných a validačných systémov mimovládnych neziskových organizácií v zahraničí a spolu s ďalšími podaktivitami, ktorými sú zmapovanie legislatívneho stavu a potrieb cieľových skupín, prináša komplexné informácie relevantné pre tvorbu akreditačného/ certifikačného mechanizmu resp. otvoreného informačného systému.

Prvá časť dokumentu sa venuje zdôvodneniu potreby vzniku tvorby mechanizmu hodnotenia organizácií, prieskumu, klasifikácii a kategorizácii zahraničných systémov. Druhá časť obsahuje jednotný popis princípov a fungovania zahraničných systémov s prihliadnutím na súčasný legislatívno–inštitucionálny stav registrov, prístupňovania a dostupnosti dát a v samostatnej časti sú hlbšie analyzované vybrané zahraničné systémy. Záverečná časť je venovaná návrhom, odporúčaniam a potrebným legislatívnym zmenám, nevyhnutným v procese tvorby funkčného systému.

Podkladmi na vypracovanie predloženej analýzy boli aj výstupy jedného zo spolupracujúcich partnerov projektu, 1. Slovenského neziskového servisného centra (1. SNSC), Registre v zahraničí a Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných akreditačných systémov. Oba tieto dokumenty tvoria prílohy analýzy.

4. Zdôvodnenie potreby tvorby akreditačného / certifikačného mechanizmu, resp. otvoreného informačného systému MNO a jeho výhody

Certifikácia, akreditácia, rating, labelling, validácia – sú pojmy, ktoré sa niekedy používajú ako synonymá, avšak sú medzi nimi niektoré dôležité rozdiely. Klasifikácii systémov akreditácie a certifikácie MNO zo zahraničia sa venuje kapitola 6.

Vo všeobecnosti platí, že tieto pojmy označujú procesy, v rámci ktorých dochádza k overovaniu zhody posudzovaných štandardov s ich skutočným napĺňaním v realite v zvolenom systéme (systémom môže byť organizácia, projekt, riadiaci proces, kvalita služby a pod.) pričom toto overovanie realizuje tretia strana alebo iná autorita na základe vopred stanovených kritérií a udeľuje na základe tohto overenia resp. posúdenia nejaký verdikt o zhode so štandardami resp. o zhode so skutočnosťou, status alebo poradie.

Predpokladom takýchto procesov je okrem existencie metodiky, ktorá podrobne popisuje proces overovania aj definovanie požadovaných štandardov a z nich vyplývajúcich informácií, ktoré posudzovaný subjekt musí o sebe predložiť.

Preto akreditačné a certifikačné mechanizmy potrebujú pre svoje fungovanie kvalitné, aktuálne a dostupné dáta a informácie o posudzovaných subjektoch resp. o ich činnosti či službe, z ktorých mnohé sa nachádzajú v rôznych databázach a registroch vedených verejným sektorom na základe požiadaviek stanovených zákonmi. Mnohé tieto dátové úložiská – registre a databázy sú oddelené od seba a nie sú navzájom prepojené. Tak sa nevyužíva plne ich potenciál pre ďalšie použitie pre potreby verejnej správy a do istej miery i pre verejnosť. Podobne, existujúce systémy vytvárajú vlastné cesty, ako sa k týmto dátam dopracovať. Často ide o tradičný spôsob (analogový) prenosu informácii certifikačnou autoritou alebo samotným subjektom, ktorý je predmetom certifikácie, resp. iných podobných procesov, z dokumentov do elektronického systému.

Dostupnosť a ďalšia využiteľnosť týchto dát a informácií, ktoré sú už mimovládnymi neziskovými organizáciami štátu poskytované sa zvyšuje aj vďaka procesom elektronizácie a digitalizácie, čo je trend posledných rokov. Aj z tohto dôvodu mnoho zahraničných systémov, keďže vznikli ešte v dobe, kedy dostupnosť elektronických dát v dnešnej podobe nebola bežná, vychádzajú z tradičných prístupov. Na Slovensku a taktiež v zahraničí je situácia v tejto oblasti v r. 2014 výrazne odlišná spreď napr. 10 rokov, keďže dnes je drvivá väčšina zákonmi vyžadovanej komunikácie medzi MNO a štátom elektronická.

Inými slovami, objem dát, ktoré má verejná správa k dispozícii o týchto subjektoch v elektronickej podobe je v poslednom období výrazne vyšší. Preto sa otvára možnosť uvažovať o ďalšom využití a spracovaní týchto dát a riešiť tak problémy a otázky, ktoré doteraz neboli

ani formulované, resp. riešiteľné, resp. ich riešenie v analógovom priestore by bolo ťažkopádne.

Chýba však otvorený informačný systém, ktorý by tieto partikulárne, už reportované dáta o MNO, sústreďoval do jedného informačného prostredia a umožňoval by tak nahliadať na daný subjekt s využitím všetkých, už reportovaných a dostupných informácií.

Tento trend je viditeľný aj v zahraničí, avšak aj tam prebieha transformácia z analógového prostredia do elektronického prostredia postupne a viaceré systémy, ktoré sú v ďalších častiach tohto dokumentu analyzované vychádzajú z analógového prístupu a ich adaptácia do elektronickej podoby je tiež otázkou budúcnosti. Z uvedeného vyplýva, že potenciál využitia zahraničných skúseností preto nemusí byť natoľko určujúci, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať.

Podstatnou súčasťou projektu otvoreného informačného systému pre subjekty neziskového sektora / občianskej spoločnosti je to, že jeho základné nastavenie je v súlade s najnovšími svetovými trendmi v oblasti elektronizácie verejnej správy, otvoreného vládnutia a hnutia „open data“. Všetky tieto tri oblasti sú súčasťou strategických rozvojových zámerov Slovenska a to nielen na úrovni verejnej správy, ale aj na úrovni občianskej spoločnosti i súkromného sektora.

4.1 Prečo je potrebné uvažovať o akreditačnom / certifikačnom mechanizme resp. OIS MNO na Slovensku?

Existujú minimálne dva dôvody pre uvažovanie o vytvorení nástroja, ktorý by poskytoval verejnej správe hlbšiu kvalitu informácií o MNO, ktoré čerpajú verejné zdroje.

1. Čitateľnosť neziskových organizácií pre verejnú správu

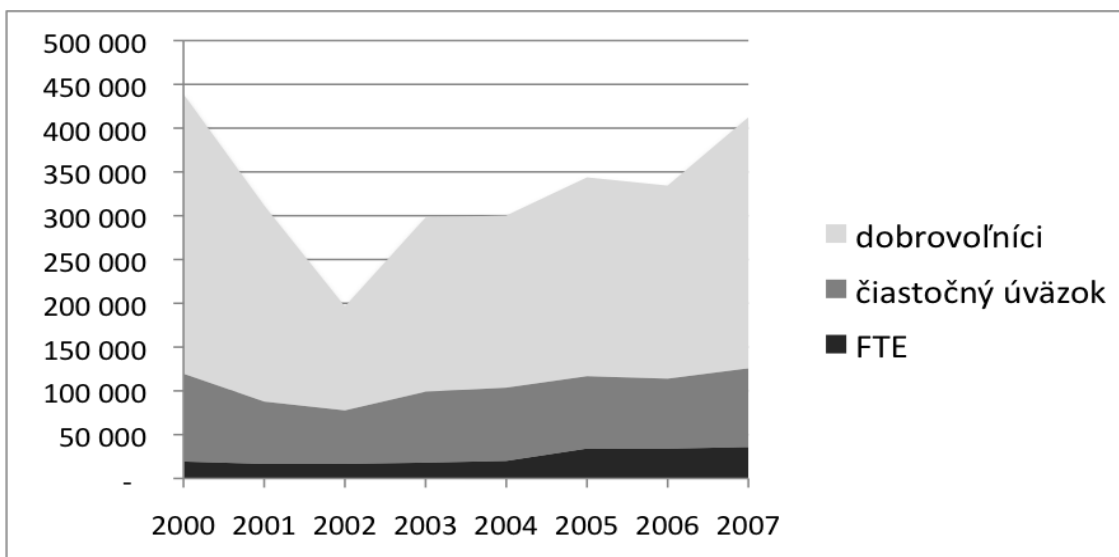
Hlavným dôvodom je legitímna snaha verejného sektora poznať príjemcov verejných zdrojov. Na rozdiel od subjektov zriadených na podnikanie, ktorým sa legislatíva i verejné inštitúcie venovali intenzívne od deväťdesiatych rokov a vytvorilo sa aj adekvátne inštitucionálne a informačné prostredie (spomeňme len orsr.sk, alebo živnostenský register, ale aj iniciatívy zo súkromného sektora ako foaf.sk, či ISO, TQM), pre subjekty nezriadené na podnikanie – neziskové organizácie, nadácie, občianske združenia a pod. – štát nevytvoril jednotné informačné prostredie a dnes sú dáta o týchto subjektoch roztrieštené na desiatkach rôznych miest ako napr. registre týkajúce sa jednotlivých právnych foriem, každý s mierne odlišnou štruktúrou dát a bez jednotného procesu ich aktualizácie. Zároveň tieto subjekty dodávajú o sebe do jednotlivých oblastí verejnej správy špecifické informácie, ktoré nie sú navzájom prepojené.

Táto informačná deficiencia je do istej miery aj spôsobená relatívnou váhou neziskového sektora v spoločnosti, kde oproti podnikateľskému sektoru nezohráva z hľadiska

kvantitatívnych a ekonomických kritérií takú rolu. Tento pohľad je však veľmi redukujúci, vzhľadom k významu neziskového sektora v iných rozmeroch fungovania spoločnosti – pro-sociálnom, rozvojovom, sociálne inovačnom či -kontrolnom – kde podnikateľský sektor nepôsobí.

Navyše, aj socio-ekonomický význam neziskových organizácií nie je zanedbateľný. Podľa posledných dostupných makro-ekonomických štatistík (Štěpánková-Petrášová, 2004) predstavoval neziskový sektor 1,7 % HDP (vrátane dobrovoľníckej práce) a 1,1 % z celkovej zamestnanosti. Navyše, z hľadiska zamestnanosti, neziskový sektor má gro svojich pracovných vzťahov definovaných prácami na dohodu, resp. čiastočný pracovný úväzok, čím prispieva k flexibilitě na trhu práce a vytvára pracovné príležitosti pre špecifické skupiny zamestnancov. Preto aj po obdobiach, kedy sa primárna pozornosť štátu sústreďovala na vytvorenie nástrojov pre sprehľadnenie informácií o ňom (napr. orsr.sk), je vhodný čas pre vytvorenie informačného nástroja umožňujúceho prehľadne sa orientovať v prostredí neziskových organizácií.

Graf 1: Zamestnanosť a dobrovoľníctvo v neziskovom sektore (2002 - 2007)

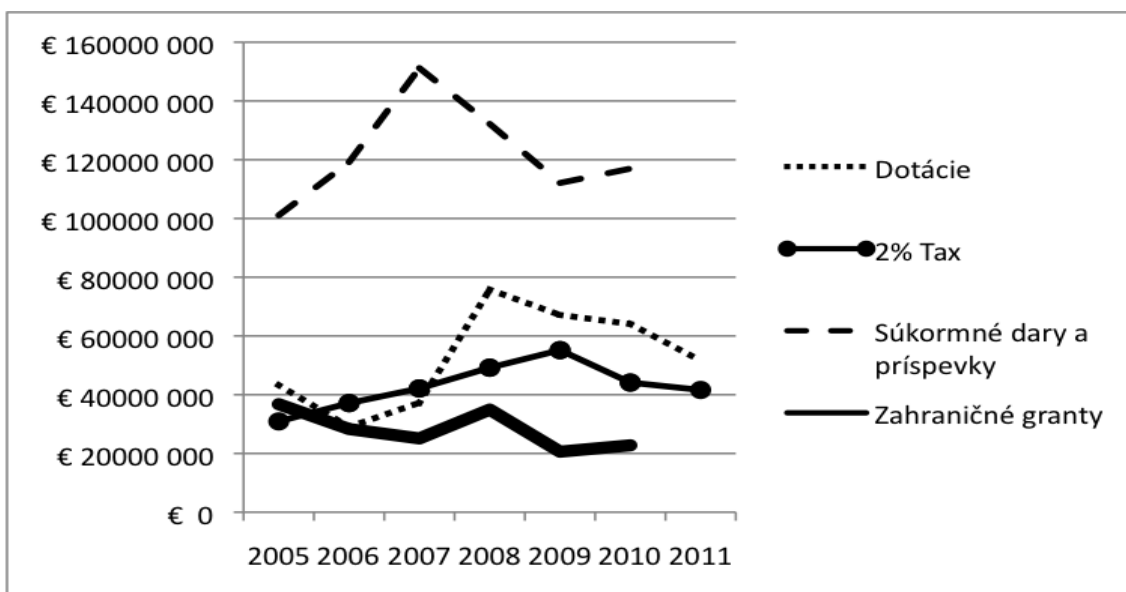

Zdroj: Marček E., Brozmanová Gregorová A., Mračková A. (2010)

Ďalším podstatným dôvodom je, že neziskové organizácie sú prijímateľmi verejných zdrojov – či už dotácií, príspevkov zo ŠF alebo napr. podielu zaplatenej dane. Presný podiel verejných zdrojov na príjmoch neziskového sektora nie je známy, za isté sa však dá považovať, že od konca deväťdesiatych rokov tento podiel rastie a predstavuje podľa kvalifikovaného odhadu okolo 40% z celkových príjmov neziskového sektora.

Nižšie uvedený graf zobrazuje podiel jednotlivých typov príjmov neziskových organizácií (Slovstat, 2012) bez EU fondov za obdobie r. 2005 – 2011.

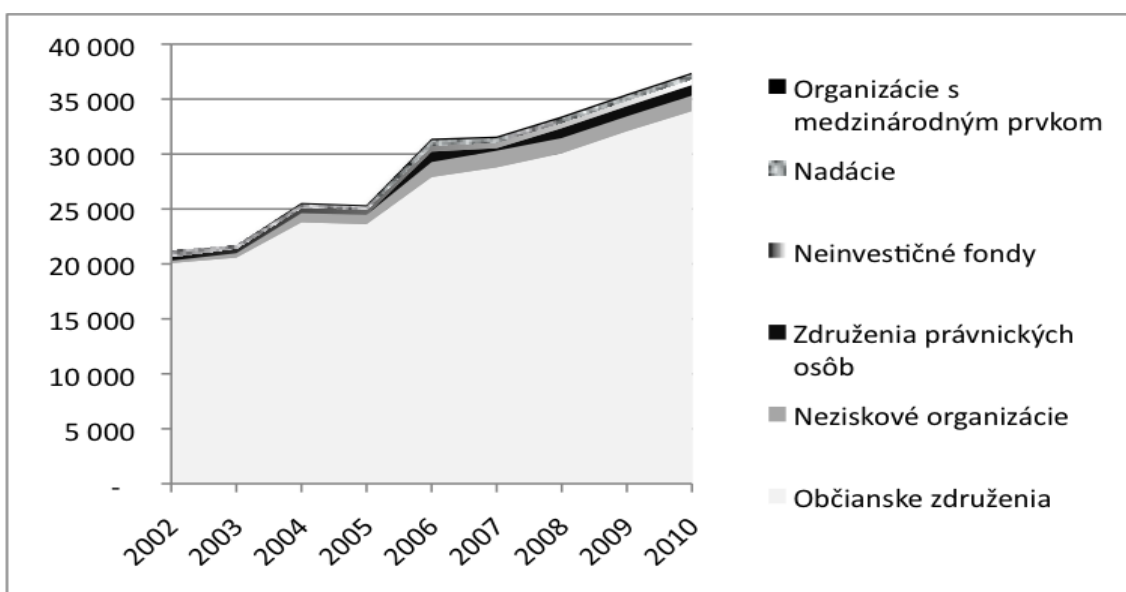
Graf 2: Podiel jednotlivých typov príjmov neziskových organizácií

Z týchto údajov vyplýva, že len kombinácia výnosov z daňovej asignácie a dotácii predstavuje okolo 100 mil. EUR bez eurofondov, ktoré v štatistike nie sú zachytené.

Zároveň neustále rastie počet jednotlivých právnych foriem neziskových organizácií, čo len zvyšuje potrebu nástroja, umožňujúceho väčšiu prehľadnosť v tejto oblasti. Tento vývoj ilustruje nasledovný graf za obdobie 2002 - 2010.

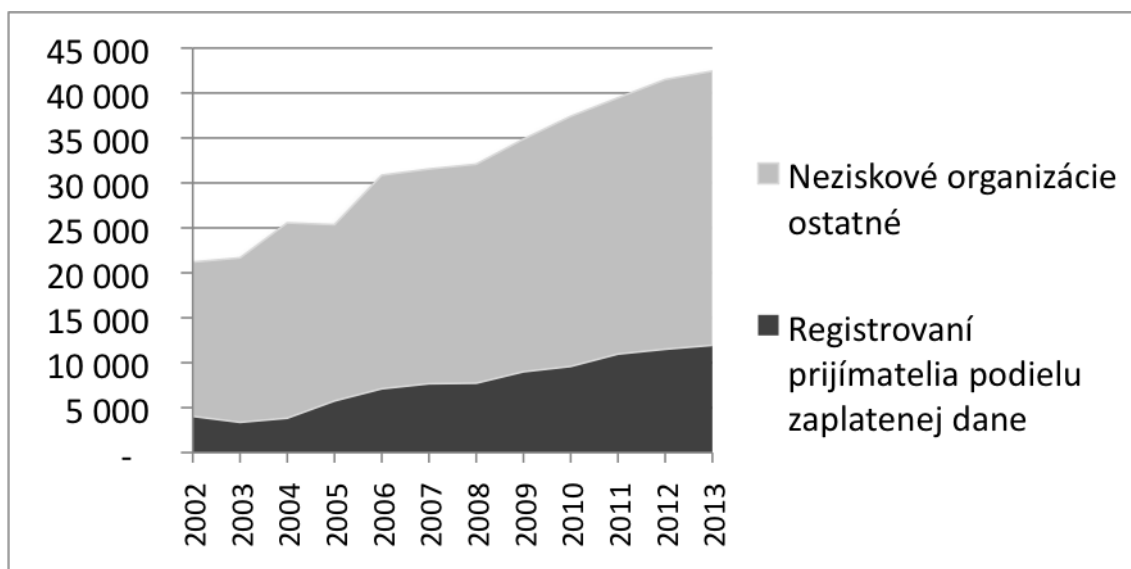
Graf 3: Počet jednotlivých právnych foriem neziskových organizácií

Zdroj: Strečanský et al. 2010

Rastúci počet neziskových organizácií je zdravým indikátorom rozvoja občianskej spoločnosti a vo vzťahu k potrebe čitateľnosti tohto prostredia pre verejnú správu má svoj význam. Je potrebné však zdôrazniť, že uvažovaný nástroj má byť primárne zameraný na tie neziskové organizácie, ktoré využívajú, resp. majú záujem využívať verejné zdroje. Ide v tomto prípade o podmnožinu z celkového počtu neziskových organizácií. Veľkosť tejto podmnožiny je dnes ťažko priamo určiteľná. Dá sa však nepriamo odhadnúť na základe počtu organizácií registrujúcich sa ako prijímatelia podielu zaplatenej dane, čo ilustruje nasledujúci graf.

Graf 4: Počet organizácií registrujúcich sa ako prijímatelia podielu zaplatenej dane

Zdroj: Strečanský B. (2012)

Z grafu vyplýva, že prijímatelia podielu zaplatenej dane predstavujú takmer **štvrtinu** všetkých neziskových organizácií. Ak by sa uskutočnil prienik týchto údajov s celkovým počtom neziskových organizácií, ktoré využívajú eurofondy ako aj ktoré poberajú dotácie z centrálnych, regionálnych alebo miestnych rozpočtov (údaje, ktoré autorský tím nemá v čase spracovania tohto dokumentu k dispozícii), pravdepodobne by ešte narástol. Ide tak o približne 15,000 neziskových organizácií, ktoré majú vzťah k verejným zdrojom.

V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že zamýšľaný nástroj má slúžiť aj pre tie prípady, kedy nezisková organizácia, ktorá doteraz nemala prienik s verejnými zdrojmi a nemá známu doterajšiu históriu správania sa v súvislosti s nimi, vstupuje do tohto priestoru po prvý krát.

2. Minimalizácia rizika poskytovania zdrojov pre pochybné subjekty

Ďalším dôvodom je dopyt po lepších informáciách o MNO z prostredia verejnej správy na Slovensku, hlavne tej časti, ktorá prichádza do kontaktu s čerpaním fondov EÚ a čelí otázkam i kritike ohľadne čerpania fondov EÚ neziskovými organizáciami a ich efektivitou. Tu je potrebné zohľadniť fakt, že aj v prostredí neziskových organizácií – podobne ako aj

v podnikateľskom prostredí – existujú rôzne spôsoby, ako využiť povahu neziskového subjektu pre získanie prístupu k verejným zdrojom, bez naplnenia neziskového či verejnoprospešného účelu deklarovaného neziskovým subjektom.

Rovnako aj vďaka neexistencii základného prehľadu o činnosti neziskových organizácií verejná správa prijíma rozhodnutia o prideľovaní verejných zdrojov bez optimálnej znalosti o týchto subjektoch. To je spôsobené aj tým, že napriek snahe získať takéto znalosti a informácie, tieto nie sú dostupné, resp. ak sú, tak po intenzívnom prieskume. Zároveň sa tým vytvára aj priestor pre pochybnosti o maximalizácii objektívnosti posudzovania projektov. Z uvedeného vyplýva tlak EK na Slovensko, aby zabezpečilo nástroj, ktorý by pomohol zvýšiť informačnú „istotu“ verejnej správy vo vzťahu k prostrediu neziskových organizácií, zároveň by neutralizoval mieru subjektivity v posudzovaní spôsobenú veľkou mierou heterogénnosti a nevyváženosťou dostupných informácií o jednotlivých organizáciách a v neposlednej miere sa minimalizovali prípady špekulatívneho skrývania sa za neziskové právne formy.

V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že časť zodpovednosti za zlé rozhodnutia leží aj na pleciach verejnej správy (napr. kauza sociálne podniky z r. 2011), ktorým sa dalo predísť zodpovedným prístupom kompetentných orgánov. Dôvodov, prečo došlo v minulosti k poskytovaniu eurofondov aj neziskovým organizáciám, ktoré neboli schopné ich adekvátne použiť je viac. Okrem nezvládnutého spôsobu ich prerozdeľovania je to aj neexistencia nástrojov, ktoré by umožňovali rozlišovať tieto organizácie aspoň v základných ukazovateľoch na základe aspoň čiastočne objektivizovateľných kritérií a nie na základe subjektívneho vyhodnocovania.

Je zrejmé, že verejná správa je vnútorne diferencovaná a preto aj jednotlivé procesy týkajúce sa posudzovania alokácie verejných zdrojov v tomto prípade pre neziskové organizácie budú mať aj v prípade existencie takéhoto nástroja svoje špecifiká a odlišnosti.

V neposlednom rade bude jeho efektívnosť závisieť aj od ochoty a vôle verejnej správy ho využívať.

4.2 Zahraničný kontext vo vzťahu k problematike

Domáce dôvody pre vytvorenie systému nie sú jediné. Slovensko je členským štátom Európskej únie a slovenské neziskové organizácie sú aktívne aj v zahraničí. Rovnako aj dianie a trendy zo zahraničia ovplyvňujú vývoj u nás aj v oblasti akou je využívanie verejných zdrojov neziskovými organizáciami. Preto úvahy, ktoré sú uvedené vyššie sa nevymykajú trendom v medzinárodnom kontexte. Aká je reflexia tohto diania z medzinárodnej perspektívy?

Globalizácia občianskej spoločnosti a filantropie

Globálny rast neziskového sektora a jeho pôsobenie v rôznych oblastiach i roliah spôsobil, že aj v globálnom kontexte stúpa potreba lepšej orientácie a prehľadu v prostredí mimovládnych

organizácii. MNO sa stávajú dôležitým domácim rozvojovým aktérom ale aj medzinárodným hráčom v oblasti sociálneho a humánneho rozvoja. Súčasťou tohto rastu vplyvu je vznik nástrojov na orientáciu v množstve organizácií a nástrojov ich hodnotenia, obzvlášť, z hľadiska ich verejnej prospešnosti, ktorá je ich konštitutívnym faktorom.

Vnútoraná bezpečnosť

Táto potreba sa synchronicky stretáva v čase s tlakmi na občiansku spoločnosť zo strany vlád, ktoré sú odôvodňované novou situáciou po septembri 2001 a bezpečnostnými dôvodmi. Tieto sa z bezpečnostných dôvodov usilujú sa reguláciami získať väčšiu kontrolu nad aktivitami občianskej spoločnosti, čo sa nazýva niekedy aj ako „kontrarevolúcia“ v občianskom združovaní a má negatívne dôsledky na slobodu združovania.

Transparentnosť a zúčtovateľnosť

Súčasťou diskusie, ktorá vo svete prebieha je aj diskusia o tom, kde sa v činnosti MNO nachádza verejný záujem a ako o ňom MNO majú resp. môžu informovať iných aktérov – verejný sektor či verejnosť – darcov či firmy.

Niektorí autori (Pospíšil, 2006) upozorňujú na rozdiely medzi „zodpovednosťou za zúčtovanie“ (accountability) pretože sa často zamieňajú resp. stotožňujú.

Transparentnosť, je hodnotovo neutrálny nástroj komunikácie, ktorá predstavuje otvorenosť a prístupnosť informácii o sebe. Je považovaná apriori za pozitívnu vlastnosť či kvalitu, predovšetkým vo vzťahu k verejnému sektoru. Transparentnosť je v kontexte neziskových organizácií viac voľbou, než mandatórnou zákonnou požiadavkou.

Zodpovednosť v zmysle zúčtovateľnosti, je vyžadovaná zákonom u niektorých právnych foriem napr. v podobe požiadavky na vypracúvanie výročných správ. Okrem tejto mandatórnej roviny, zodpovednosť je do istej miery aj etická kategória, ktorá sa viaže iný subjekt, voči komu je zodpovednosť orientovaná. Týchto subjektov je viac – klienti, členovia, darcovia, dobrovoľníci a pod. pričom voči každému môže ísť o inú mieru zodpovednosti.

V diskusii o „accountability“ zaznieva tiež názor, že tento pojem obsahuje tri dôležité rozmery: ktorými sú transparentnosť, legitimita a výkonnosť. Jednou z odpovedí je aj hľadanie nástrojov pre preukázanie takto definovanej zúčtovateľnosti. Súčasťou týchto nástrojov je celé spektrum prístupov od dobrovoľných štandardov a etických kódexov po certifikačné a ratingové systémy, všetky usilujúce podať nezainteresovaným správu o MNO a stanoviť jej „kvalitu“. (Songco, 2007, ICNL, 2004).

Open Data

Ďalším dôležitým trendom, ktorý ovplyvňuje dianie nielen v tejto oblasti je trend v otvorenom prístupovaní a využívaní už nazhromaždených dát pre ich ďalšie spracovanie a tvorbu

znalostí – „open data“. Definícia otvorené dáta definuje ako také dáta, ku ktorým môže ktokoľvek slobodne pristupovať, využívať, upravovať a zdieľať s akýmkoľvek účelom¹. Význam otvorených dát je v ich potenciáli pre vytváranie otvorených znalostí v celom spektre oblastí – od zdravia, životného prostredia, vzdelávania, dopravy, bezpečnosti až po financie či sociálne služby.

Otvorené dáta sa týkajú rôznych sektorov – možno najviac sa spomínajú v kontexte dát, ktoré vlastní resp. zhromažďuje verejná správa, štát.

Aby sa dáta dali považovať za „otvorené“, je potrebné, aby boli dostupné cez download z internetu a formáte, ktorý umožňuje strojové spracovanie. Zároveň by mali umožňovať ich následné využitie a zdieľanie či modifikáciu s inými dátami. Napokon vyžaduje táto charakteristika, aby dáta neboli limitované z hľadiska ich využitia (napr. len pre nekomerčné využitie, len pre vzdelávanie a pod.).

Vývoj v oblasti otvorených dát vo vzťahu k neziskovým organizáciám sa orientuje prevažne do jednotlivých oblastí, v ktorých neziskové organizácie pôsobia (ako napr. životné prostredie, zdravie a pod.). Menej je prítomné úsilie zamerané na budovanie otvorených dát **o neziskových organizáciách**. V tomto úsilí je prvolezcom Kanada, kde daňová správa Kanady (Charity Directorate of the Canada Revenue Agency) zbiera a sprístupňuje dáta o neziskových organizáciách v Kanade – finančné dáta, dáta o ľudských zdrojoch a pod. – pričom sú v strojovo spracovateľných formátoch na open data portáli kanadskej federálnej vlády a nie v .pdf, ako je bežné napr. v USA². (Lenczner, 2014).

Nástroje, ktoré v tomto procese vznikajú sledujú niektoré alebo všetky z týchto rozmerov. Tieto nástroje sa dajú rozdeliť do skupín podľa miery zapojenia hodnotených subjektov – t.j. od jednostranných a dobrovoľných (tzv. voluntary compliance) po nástroje, kde hodnotenie realizuje iný subjekt alebo autorita.

Zároveň sa dajú rozdeliť podľa intenzity analýzy - či ide „len“ o zverejnenie informácií, alebo o hlbšiu investigatívnu prácu alebo či ide o systémy, ktoré podmieňujú, resp. uľahčujú prístup k zdrojom, či už verejným, alebo súkromným (Songco, 2007).

Systémy otvorených dát o neziskových organizáciách

Ako je spomenuté vyššie, v tomto úsilí je prvolezcom Kanada, kde daňová správa Kanady (Charity Directorate of the Canada Revenue Agency) zbiera a sprístupňuje dáta o neziskových organizáciách v Kanade – finančné dáta, dáta o ľudských zdrojoch a od tohto roku sú súčasťou

¹ Pozri The Open Definition, <http://opendefinition.org/>

² Pozri napríklad ProPublica, <http://www.propublica.org/about/>

systému aj nadácie, ktoré poskytujú granty. Tieto dáta sú v strojovo spracovateľných formátoch na open data portáli kanadskej federálnej vlády³.

Samoregulačné systémy dobrovoľného hodnotenia a reportingu (voluntary compliance) voči stanoveným štandardom a etickým kódexom.

Tieto systémy majú povahu noriem a štandardov, ku ktorým sa prihlasujú organizácie:

- a) ktoré sa ich usilujú dosahovať, čiže majú ašpiratívny charakter,
- b) ktoré sa jednostranne verejne zaväzujú a prehlasujú, že ich dodržiavajú alebo
- c) ktorých dodržiavanie overuje tretia strana.

Ich nevýhodou je ich dobrovoľný charakter. Výhodou je že v prostredí, kde je ťažká orientácia, systémy dobrovoľného zodpovedania sa resp. rešpektovania určitých pravidiel, vytvárajú orientačný, záchytný bod. Napr. len signatári etického kódexu austrálskej Rady pre Medzinárodný rozvoj sa môžu uchádzať o podporu z vládnych zdrojov austrálskej vlády. V iných krajinách sa pristúpenie k týmto pravidlám považuje za podmienku udelenia daňových úľav pre ich darcov (Pakistan, Filipíny).

Niektoré samoregulačné systémy majú zameranie na zvyšovanie kvality činnosti tých, organizácií, ktoré sa k nim hlásia, iné majú charakter dobrovoľného reportingu (napríklad Global Reporting Initiative NGO Sector Supplement)⁴

Komplexný zoznam rôznych samo-regulačných iniciatív na medzinárodnej a regionálnej i tematickej úrovni poskytuje The One World Trust⁵.

Systémy ratingu spoľahlivosti/ accountability/ transparentnosti externým kredibilným watchdogom

Tieto ratingové systémy sú vytvárané hlavne s cieľom poskytovať záujemcom o podporu MNO orientáciu a pomoc vo výbere koho podporiť.

Systémy závisia na kredibilite a spoľahlivosti authority/agentúry, ktorá rating prevádzkuje. Takáto agentúra zbiera informácie o organizáciách, vyhodnocuje ich podľa štandardov a metodiky, ktorá je ňou vytvorená, a zverejňuje stanovisko a hodnotenie (rating) podľa toho, do akej miery hodnotená organizácia spĺňa stanovené štandardy. Súčasťou ratingu (napr. komplexná informácia o organizácii alebo hviezdčky alebo hĺbková analýza organizácie) je aj naratívny komentár bližšie vysvetľujúci hodnotenie. Hlavným zmyslom týchto ratingových

³ Pozri Government of Canada, Open Government, Open Data,

<http://open.canada.ca/data/en/dataset/8a4fbee5-f2f0-4974-83bf-66644e93988c>

⁴ Pozri Global Reporting Initiative, <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>

⁵ Pozri One World Trust, <http://www.oneworldtrust.org/csoproject/cso/initiatives/list/international>

systémov je pomáhať potenciálnym podporovateľom vyznať sa v prostredí MNO a pomôcť im v orientácii.

Medzi takéto systémy patrí napr: **GuideStar International**⁶ (organizácia registrovaná v UK budujúca globálnu sieť web-stránok s podrobnými reportmi o MNO v jednotlivých krajinách s cieľom ich zviditeľnenia pre tých, ktorí chcú podporovať ich prácu. GuideStar sa prispôbuje podmienkam v tej ktorej krajine a podľa toho nastavuje metodiku hodnotenia. V súčasnosti (2013) pôsobí v USA, UK, Belgicku, Indii, Izraeli. GuideStar poskytuje informácie o organizáciách, ale nehodnotí ich. Pracuje s informáciami, ktoré organizácie poskytujú Charity Commission v UK a ďalšími informáciami. Čiže je to komplexná databáza organizácií.

Charity Navigator pôsobí v USA je zameraný len na organizácie, ktoré majú status verejnoprospešnosti (501 c (3)), pôsobia 4 roky a zároveň majú nenulové náklady na fundraising a ich príjmy od verejnosti presahujú istú hranicu. Charity Navigator udeľuje hviezdičky na základe hodnotenia finančného zdravia organizácie (finančná efektívnosť, efektívnosť fundraisingu) a transparentnosti / accountability organizácie (dostupnosť informácií o organizácii, kvalita vnútorného spravovania organizácie). Vyhodnocuje napr. či má organizácia nezávislú správnu radu, či zverejňuje odmeňovanie v organizácii alebo či má audit alebo politiku konfliktu záujmov a či je web-stránka dostatočne informatívne bohatá a mnoho ďalších. Výsledkom hodnotenia je max. 5 hviezdičiek, min. 1 hviezdička.

Give Well (USA) je na rozdiel od predchádzajúcich systémov orientovaný na hĺbkové preverenie a prieskum medzi organizáciami, pričom poskytuje podrobnú analýzu vybraných organizácií, ktoré podľa redakcie majú výnimočný potenciál. Z toho vyplýva, že kvantitatívny záber je menší, než v prípade predchádzajúcich systémov. Zameriava sa na menší počet výnimočných organizácií. Hodnotí predovšetkým „dopad na zlepšovanie sveta“. Nezameriava sa na finančné parametre. Systém deklaruje, že neposkytuje „objektívnu“ analýzu a otvorene priznáva, že hodnotenie je založené na posúdení, ktoré je subjektívne, avšak odôvodnené a toto odôvodnenie je verejnosti úplne prístupné. V hodnotení zdôrazňuje predovšetkým význam transparentnosti než objektivity. Okrem odporúčaní organizácii systém aj aktívne neodporúča organizácie a zdôvodňuje tento svoj postoj. Metodika je založená na hľadaní preukazných výsledkov, že dochádza k skutočnej pomoci, že nákladová efektívnosť je prítomná, ale nie je kľúčová a že organizácia má potenciál prijať nové zdroje. Hodnotené organizácie majú možnosť reakcie.

Akreditačné a certifikačné systémy hodnotenia riadenia

Medzi najznámejšie systémy riadenia kvality patrí systém **ISO 9000**. Tento prístup je orientovaný na kvalitu a výkonnosť MNO, podobne ako v prípade podnikateľských subjektov.

⁶ Pozri GuideStar, <http://www.guidestar.org/Home.aspx>

Jedným zo systémov zameraných na kvalitu je **PQASSO** (Practical Quality Assurance System for Small Organisations)⁷ čo je nástroj seba-hodnotenia vytvorený pre malé, stredné i veľké dobrovoľnícke organizácie, alebo pre projektové tímy vo veľmi veľkých organizáciách. Je nastavený na 3 úrovne náročnosti. PQASSO štandardy sú používané v Maďarsku, Chorvátsku, Japonsku, Indii a Bangladéši. V UK poskytuje tzv. Značku kvality.

Ďalším z príkladov je tzv. „**NPO-Label für Management Excellence**“, ktorý vydáva Institut für Verbands-, Stiftungs- und Genossenschafts-Management (VMI) pri Univerzite vo Freiburgu.⁸ Tento systém vychádza z modelu riadenia neziskovej organizácie (tzv. Freiburger Management-Modell). Tento koncept sa nevenuje riadeniu kvality, ale systému celostného riadenia (Total Management), ktorý sa zameriava jednak na nákladovú efektívnosť ale aj na meranie kvality dosahovaných výsledkov z pohľadu stakeholderov (t.j. nielen či organizácia robí veci správne (efektívne) ale aj či robí správne veci. Na hodnotenie používa rozsiahli checklist (z angl. kontrolný zoznam) otázok, ktoré hodnotitelia posudzujú.

Verejné zoznamy, registre, systémy hodnotenia verejnoprospešnosti z pohľadu daňových úľav

Systém 501 (c) 3 – USA⁹, je súčasťou daňovej správy USA. MNO, ktorá sa kvalifikuje podľa odseku 501 c 3 má výnimku z federálnej dane z príjmov (z hľadiska darcu, ktorý jej poskytuje dary, môže si tento odpočítať tieto dary zo svojho základu dane) ak pôsobí v oblasti náboženstva, charity, vedy, verejnej bezpečnosti, literárnej, vzdelávacej, amatérskeho športu a prevencie krutosti voči deťom a zvieratám. Zároveň musí mať charakter korporácie, fondu, združenia alebo nadácie.

Podmienky udelenia statusu 501 c 3 sú rozsiahle a obsahujú množstvo výnimiek a konkrétnych, na kontext USA viazaných podmienok. Z pohľadu ratingu alebo certifikácie nejde o nič iné, než o verejný zoznam organizácií, ktoré sú kvalifikované k nejakým výhodám týkajúcich sa verejných zdrojov.

Systém GIFT AID – Spojené kráľovstvo¹⁰, umožňuje pre príjemcov – MNO – za každý dar, ktorý dostanú požiadať daňový úrad o štvrtinu jeho hodnoty. T.j. ak organizácia dostane 1 EUR môže žiadať 0,25 EUR od daňového úradu.

Voči darcom umožňuje systém nárokovať si refundáciu ak poskytl dary a zároveň sa nachádzajú vo vyššom daňovom pásme (40 – 45 %) oproti bežným (20 %). Táto refundácia predstavuje rozdiel medzi daňovou povinnosťou vo vyššom daňovom pásme a nižšom

⁷ Pozri Charities Evaluation Services, Practical Quality Assurance System for Small Organisations, PQASSO: the basics, <http://www.ces-vol.org.uk/>

⁸ Pozri Institut für Verbands-, Stiftungs- und Genossenschaftsmanagement (VMI), http://www.vmi.ch/upload/npo-label/Leitfaden_und_Checkliste_1-2012.pdf

⁹ Pozri Internal Revenue Service, <http://www.irs.gov/publications/p557/ch03.html#d0e3778>

¹⁰ Pozri GOV.UK, <https://www.gov.uk/claim-gift-aid>

daňovom pásme. V prípade, ak darca daroval 1 EUR, celkový dar by predstavoval 1,25 EUR pričom donor vo vyššom daňovom pásme by si mohol nárokovať vrátenie 0,25 EUR (20 % z 1,25 EUR).

Príjemcom môže byť len organizácia, ktorá je registrovaná Charity Commission na základe predložených dokumentov, ktoré sa každoročne aktualizujú. Registrácia v Charity Commission je podmienená viacerými podmienkami, ktoré musí žiadateľ splniť. Organizácie, ktoré nemajú príjem do 5,000 libier za rok sa nemusia registrovať.

V britskom systéme je organizácia typu „charity“ špecifická právna forma, ktorá znamená, že organizácia musí byť verejnoprospešná (a nemôže poskytovať benefit v prospech jednotlivca). Z hľadiska konštituovania právnickej osoby, môže byť „charity“ aj firma, združenie alebo nadácia a i. Účely takejto organizácie môžu byť len tie, ktoré definuje zákon ako verejnoprospešné (je ich 13 a sú medzi nimi napr. podpora náboženstva, podpora zdravia, vzdelávania, komunitného rozvoja, kultúry, umenia, kultúrneho dedičstva, vedy, amatérskeho športu, ľudských práv, riešenia konfliktov, zmierovania, presadzovania náboženskej alebo rasovej znášanlivosti a diverzity, prevencia chudoby, ochrana životného prostredia, podpora v núdzi, ochrana zvierat, ochrana bezpečnosti, pomoc pri katastrofách, požiarne ochrana a akékoľvek iné účely, ktoré môžu vzniknúť a sú podobné ako vyššie uvedené. Tieto organizácie sa nesmú venovať politickému lobingu alebo mať stranícke ciele.

Je zaujímavé, že ani v krajinách ako Veľká Británia, či USA, ktoré sú v popredí snáh o presadzovanie princípov otvoreného vládnutia, elektronizácie verejnej správy, či v procesoch využívania relatívne pokročilej infraštruktúry a zbierania veľkého počtu dát (big data), neexistujú systémy, ktoré by kombinovali jednotlivé informačné zdroje o MNO do jedného informačného priestoru. Väčšinou v zahraničí existujú jednotlivé databázové platformy, ktoré sa po získaní kritického množstva informácií od jednotlivých organizácii usilujú vytvárať vlastné metriky a hodnotenia, ktoré následne zverejňujú.

Partikulárne certifikačné schémy aktivít MNO

- a) Certifikačné systémy fundraisingu
- b) Certifikačné systémy sociálneho podnikania

5. Všeobecná klasifikácia a kategorizácia akreditačných / certifikačných a ďalších systémov na základe zistených poznatkov zo zahraničia a z dostupnej literatúry

Klasifikácia a kategorizácia sú pojmy používané na opísanie systému hodnotenia a posudzovania podľa vopred stanovených kritérií a následného rozdeľovania, triedenia a zoradovania do skupín na základe spoločných vlastností posudzovaných objektov.

Zahraničná literatúra opisuje akreditáciu a certifikáciu ako proces, v ktorom tretia strana overí zhodu posudzovaných štandardov s nastavenými podmienkami. V súčasnosti je možné sledovať narastajúci záujem o ciele prístup a flexibilitu pri regulácii neziskových organizácií, čo je ovplyvnené snahou o zvyšovanie ich zodpovednosti a transparentnosti v očiach donorov ako aj verejnosti. Téma zodpovednosti a transparentnosti neziskových organizácií je pritom súčasťou širšej debaty naprieč celou Európskou úniou o správe vecí verejných, ktorú otvorilo najmä prijatie troch dokumentov medzivládnej organizácie Financial Action Task Force¹¹ a Komisie Európskych spoločenstiev¹². Spomínané dokumenty upravujú aj niekoľko dôležitých oblastí priamo alebo nepriamo súvisiacich s akreditačnými a certifikačnými mechanizmami, najmä úpravu verejnoprospešnosti, vedenie účtovníctva, vnútorného spravovania, fundraisingu a transparentnosti financovania z verejných zdrojov organizácií.

Motiváciou na regulovanie neziskových organizácií je najmä ich zvyšujúci sa vplyv na národnej a medzinárodnej úrovni. Neexistuje však jeden „správny“ akreditačný alebo certifikačný systém, pretože v reálnom svete pôsobia aj regionálne a národné rozdiely, ktoré určujú faktory ovplyvňujúce účinnosť jednotlivých mechanizmov napr. história krajiny, sociálne, kultúrne a ekonomické prostredie ako aj právny systém a úroveň vývoja neziskového sektora.

Ako už bolo spomenuté vyššie, je zaujímavé, že v globálnom meradle, po podrobnom prehľade rôznych iniciatív sme okrem Daňovej správy Kanadskej federálnej vlády na základe dostupného prieskumu cez internet neidentifikovali systém, ktorý by sa usiloval o vytvorenie otvoreného informačného systému o neziskových organizáciách.

¹¹ International Best Practices, Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (2002)
The FATF Recommendations, International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation (2004)
FATF Special Recommendation VIII: Non-profit organisations (2006)

¹² KOM(2005) 620 v konečnom znení, Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Prevencia a boj proti financovaniu terorizmu prostredníctvom zvýšenej koordinácie na vnútroštátnej úrovni a väčšej transparentnosti neziskového sektora

5.1 Klasifikácia a kategorizácia systémov podľa rôznych kritérií

1. Na úvod je možné rozdeliť akreditačné / certifikačné a ďalšie mechanizmy na tri kategórie – medzinárodné, európske a národné. Na celosvetovej a európskej úrovni existuje veľké množstvo iniciatív, ktoré majú potenciál ovplyvniť transparentnosť a zodpovednosť organizácií. Na posúdenie ich vplyvu je však potrebný dlhší čas, keďže práve ich medzinárodný aspekt spôsobuje problémy pri ich implementácii v podobe diverzity v právnych poriadkoch a reguláciách neziskového sektora v jednotlivých štátoch. Systémy akreditácie alebo certifikácie na národnej úrovni vychádzajú z potreby zabezpečiť kvalitu a spoľahlivosť voči donorom a verejnosti, a doplniť existujúce regulačné národné pravidlá s cieľom zvýšiť efektívnosť neziskového sektora ako celku.

2. Ďalším kritériom pre rozdelenie systémov je to, či pravidlá akreditácie alebo certifikácie vytvárajú verejné inštitúcie (public regulation) alebo samotné organizácie (self regulation). Ak fungujú v určitej krajine viaceré mechanizmy, vyvíjajú sa paralelne, takže nie je možné povedať, ktorý spôsob zabezpečuje väčšiu adresnosť v konkrétnej oblasti regulácie. V prípade verejných inštitúcií sú hlavnými trendmi akreditačných systémov zosúladenie národných štandardov zodpovednosti a transparentnosti organizácii s európskymi a zvýšenie počtu organizácií, ktoré by mali spadať tieto štandardy dodržiavať. Výzvou je najmä prekonanie rôznorodosti neziskových organizácií, právnych foriem, štátnych systémov a občianskej spoločnosti v rozdielnych krajinách. Počet samoregulačných systémov je relatívne vysoký a neuzatvorený, čo odráža rozsah a rozmanitosť celého sektora.

3. Významným faktorom ovplyvňujúcim nastavenie štandardov akreditácie a certifikácie, rovnako ako aj použitie konkrétneho hodnotiaceho mechanizmu, je subjekt, ktorému je výsledok hodnotenia určený. Zjednodušene povedané, firemní donori budú mať iné kritériá na posudzovanie organizácie ako verejnosť alebo zástupcovia verejnej správy. Keďže pochádzajú z rôznych prostredí, od akreditácie alebo certifikácie očakávajú iné výstupy.

4. Ďalšie možné delenia akreditačných a certifikačných systémov je možné spraviť na základe procesu, akým hodnotenie prebieha. V tomto zmysle sa dá rozoznávať systém jednostupňový (base) alebo dvojestupňový (full), pričom rozlišujúcim kritériom je hĺbka hodnotenia organizácie. Proces hodnotenia môže prebiehať na úrovni skúmania organizačných záležitostí subjektu alebo na úrovni finančného preskúmania, prípadne kombináciou týchto dvoch spôsobov. Hodnotenie sa uskutočňuje viacerými formami v závislosti od jeho výstupu, pričom najčastejšie sa používa desk research a v prípade hlbšieho hodnotenia je doplnený osobnými návštevami v organizáciách.

5. V prípade hodnotiacich systémov verejných inštitúcií sú kritériá a štandardy na posudzovanie vytvorené orgánom verejnej správy, ktorý aj zabezpečuje ich overenie v organizácii, alebo túto právomoc deleguje na inú, nezávislú inštitúciu. Podľa zahraničných autorov sú tieto systémy založené na viere, že iba silne nastavené štandardy verejnej správy pre organizácie sú najlepšou cestou proti potenciálnemu zneužitiu. Hlavnou motiváciou organizácii podstupovať takýto spôsob hodnotenia je najmä poskytnutie výhod zo strany štátu subjektom, ktoré štandardy splnia (napr. daňové výhody, prístup k verejným zdrojom). Štandardy a kritériá môžu mať viaceré formy. Najzákladnejšou požiadavkou v nich je, aby organizácia používala svoje zdroje účelne ale vo väčšine štátov sú nastavené prísnejšie a detailnejšie, dokonca je možné sa stretnúť aj s názorom, že náklady na ich splnenie prevažujú straty, ktorým majú zabrániť. Spolu s nastavením minimálnych kritérií majú verejné inštitúcie potrebu zaviesť aj opatrenia, ktoré by zaistili ich dlhodobé dodržiavanie. Preto sú štandardy písané v zákonoch alebo obdobných formách a doplnené právnym predpisom voči konkrétnym zodpovedným inštitúciám alebo osobám, ktoré majú kontrolovať ich splnenie. Takmer každý štát má upravenú určitú formu kontroly, napríklad podávaním správ o hospodárení organizácií konkrétnej inštitúcií, problematcky sa javí dohľad nad touto kontrolnou činnosťou z pohľadu schopnosti posúdiť a overiť informácie v podanej správe.

Ako príklad hodnotiaceho systému verejných inštitúcií uvádzame Pakistan a Filipíny, v ktorých je za proces hodnotenia zodpovedný orgán, autorizovaný štátom, pričom po vydaní pozitívneho rozhodnutia si môžu organizácie uplatňovať rôzne daňové výhody. V Pakistane funguje „The Pakistan Centre for Philanthropy NPO Certification Programme“, nezisková organizácia s častí financovaná vládou, ktorá počas procesu certifikácie zhodnotí 80 kritérií posudzujúcich dobré spravovanie, transparentnosť a efektívnosť. Výstupom hodnotiteľov je obsiahla správa, predložená nezávislému „Certifikačnému panelu“ (Certification Panel), v ktorom sú zástupcovia občianskej spoločnosti, firiem ako aj štátu (2 vládni reprezentanti z 8). Po schválení organizácie ako vyhovujúcej, udelí Panel „Certificate of Good Housekeeping“¹³.

Na Filipínach bola právomoc rozhodovať o certifikácii delegovaná na súkromnú neziskovú korporáciu „The Philippine Council for NGO Certification“. Počas procesu hodnotenia kontroluje najmä programový a finančný manažment, spravovanie a zodpovednosť, po ukončení pripraví hodnotiaci tím odporúčanie pre „Radu riaditeľov“ (Board of Directors) zloženú z 2 zástupcov vlády z celkovo 9 kresiel, ktorá je zodpovedná za konečné rozhodnutie¹⁴.

6. Samohodnotiace akreditačné a certifikačné mechanizmy sa v poslednom desaťročí významne rozšírili najmä v Európe. Všetky vyrástli na spoločnej potrebe neziskových organizácií ubezpečiť o kvalite a spoľahlivosti a vypracovať nevyhnutné nástroje regulácie. Ďalším spoločným znakom je, že sa zvyčajne zameriavajú na postupy riadenia organizácie (finančný

¹³ Pozri Pakistan Centre for Philanthropy, <http://pcp.org.pk/content.php?cid=7>

¹⁴ Pozri Philippine Council for NGO Certification, <http://www.pcnc.com.ph/>

manažment a správa), výsledkom čoho je ich zlepšenie, prepojenie príjemcov s donormi ako aj zdieľanie informácií s verejnosťou. Existujúce iniciatívy sú založené na združovaní organizácií na základe spoločného poslania alebo profesionálnych či etických štandardov, iné majú prísnejšie kritériá a splnenie štandardov je dôležité z hľadiska spôsobilosti na pripojenie k ďalším organizáciám. Výsledkom procesu samozhodnotenia môže byť napr. členstvo v strešnej organizácii, pripojenie sa k etickému kódexu. Systémy majú niekoľko možných druhov použitia napr. môžu merať pôsobenie organizácie voči ostatným, poskytovať inštrukcie a návody z „dobrých príkladov“, udeľovať značky kvality a iné ocenenia ale aj budovať siete organizácií a posilňovať jednotnosť celého sektora. Rozdielnosť je aj v spôsobe overenia štandardov, či už je splnenie kritérií podmienkou pre členstvo v konkrétnej organizácii alebo dobrovoľným záväzkom, organizácie podstupujú samohodnotenie alebo hodnotenie zo strany tretej, nezávislej inštitúcie. Súčasťou procesu je aj monitorovací mechanizmus, ktorý môže obsahovať aj pravidlo vynucujúce dodržiavanie štandardov hodnotenia pod sankciou zrušenia členstva v organizácii alebo publicity negatívneho výsledku.

7. Samohodnotiace mechanizmy je možné rozdeliť na päť základných foriem v závislosti od časovej, personálnej a finančnej náročnosti na databázy, etické kódexy, certifikačné alebo akreditačné procesy, systémy riadenia kvality a organizácie, dohliadajúce na dodržiavanie štandardov. Pri posúdení formy mechanizmu je možné vychádzať z odpovede na otázku, či je cieľom hodnotenia osloviť a zapojiť čo najväčšie množstvo organizácií a celkovo tak zvýšiť povedomie verejnosti o sektore alebo vyzdvihnúť pôsobenie malého počtu najlepších a tým povzbudiť ostatné organizácie. V prípade pozitívnej odpovede na prvú možnosť je potrebné nastaviť minimálne štandardy, ktoré vedia jednoducho splniť aj menšie alebo menej známe organizácie, v prípade druhej skupiny je dodržiavanie prísne stanovených štandardov podmienkou výnimočnosti organizácie.

Databázy sú najprístupnejšou a najjednoduchšou formou komunikácie voči verejnosti aj donorum, ktoré v mnohých štátoch dopĺňujú nedostatočnú zákonnú povinnosť organizácií zverejňovať a poskytovať informácie. Zapojené organizácie získajú zaradením do databázy priestor na prezentáciu svojho poslania, aktivít, výstupov, plánov atď. a druhá strana má možnosť pozrieť sa napr. na personálne fungovanie alebo finančné zdravie, získať kontaktné údaje a pod. To napomáha pri rozhodovaní o podpore organizácie zvyšovaním transparentnosti, čo má významný vplyv na rozvoj filantropie. Vývoj databáz má rastúci trend, čo súvisí s elektronizáciou údajov, známe sú databázové projekty najmä z Talianska, Nemecka, Maďarska, Holandska alebo Rakúska.

Ako príklad sme vybrali informačné systémy v Českej republike. Informační systém nestátních neziskových organizací (ISNNO)¹⁵ vznikol s cieľom riešiť problematiku evidencie informácií o neštátnych neziskových organizáciách a im poskytovaným dotáciám. Hlavným prínosom

¹⁵ Pozri Ministerstvo vnútra Českej republiky, IS NNO, <http://www.isnno.cz/nnonet30200/>

systemu je sústredenie potrebných údajov z oblasti neštátnych neziskových organizácií a im poskytnutým dotáciami v jednom ucelenom systéme a tieto informácie poskytovať širokej verejnosti. Cieľovou skupinou sú aj pracovníci štátnej správy a samosprávy, samotné neziskové organizácie a novinári. Nadstavbou ISNNO je Evidence nestátných neziskových organizácií (ENNO¹⁶), ktorá vznikla v roku 2006 a jej úlohou je prehľadne združovať informácie o organizáciách pôsobiach v Českej republike. Určená je širokej verejnosti. Obe databázy spravuje a zastrešuje Ministerstvo vnútra Českej republiky, ktoré spolupracuje s ďalšími orgánmi štátnej správy a využíva prepojenie na databázy viacerých rezortov.

Etický kódex môže byť zložený z jednoduchého vyhlásenia čo by organizácia mala dodržiavať, až po detailnú úpravu jej vnútornej politiky, štruktúry riadenia, plánovania a získavania finančných zdrojov. Kódexy vznikajú spoluprácou organizácií so spoločným poslaním a hodnotami alebo tematickým zameraním, ktoré vytvárajú „spolky“ – strešné organizácie. Subjekty, ktoré sa chcú stať členom strešnej organizácie, dobrovoľne podstupujú samohodnotenie, ktoré spočíva v naplnení štandardov v etických kódexoch a ich úspešnom zhodnotení zo strany ostatných členov. V zmysle etických kódexov sú členovia pravidelne monitorovaní a kontrolovaní, pričom v prípade negatívneho posudku nastupujú sankcie od pozastavenia členstva až po vylúčenie v prípade vážnych nedostatkov. Hlavnou úlohou existencie etických kódexov je spojiť a prepojiť tematicky alebo hodnotovo rovnaké organizácie a vytvoriť určitú záruku štandardnej kvality v prípade spolupráce s nimi alebo poskytnutia zdrojov. Pre organizácie je prínosom najmä spoločná komunikačná stratégia voči verejnosti a donorom.

Napríklad v Kanade obsahuje „Code of Ethics of the Canadian Council for International Co-operation¹⁷“ pravidlá z oblasti spravovania, integrity, financií, komunikácie s verejnosťou a manažmentu ľudských zdrojov. Program samohodnotenia bol podľa jej členov vyvinutý na základe vzájomnej zodpovednosti. Každá nová organizácia, ktorá má záujem o členstvo, musí zabezpečiť súlad so štandardmi kódexu a rovnako sú existujúci členovia povinní každoročne predložiť zhodnotené výročné správy a finančné dokumenty podľa platných štandardov. Po úspešnom procese má organizácia právo prezentovať súlad s kódexom na verejnosti alebo používať informáciu, že sa organizácia prihlásila ku kódexu. Ďalšími príkladmi krajín môžu byť Macedónsko, v ktorom sa budúci potenciálni členovia prihlasujú k štandardom v „The Code of the Association of Children’s Organizations in the Republic of Macedonia“ alebo v Španielsku „Fundación Lealtad’s Guía de al Transparencia¹⁸“.

¹⁶ Pozri Portál verejnej správy, Evidence NNO,

<http://www.isnno.cz/evidencenov10001/DesignPages/oevidenci.aspx>

¹⁷ Pozri Canada’s Coalition to end Poverty, Code of Ethics and Operational Standards,

http://www.ccic.ca/about/ethics_e.php

¹⁸ Pozri Fundación Lealtad, Guía de la Transparencia,

<http://www.guiatransparenciaong.fundacionlealtad.org/guiuong/ong>

Certifikačné a akreditačné mechanizmy poskytujú verejným inštitúciám, podnikateľským subjektom a verejnosti možnosť získať informácie o spoľahlivých neziskových organizáciách, ktoré naplňajú svoje poslanie, dodržiavajú základné pravidlá transparentnosti a riadne hospodária so zverenými finančnými prostriedkami. Samotné organizácie majú priestor posilniť vierohodnosť v očiach verejnosti a získať tak darcov, podporovateľov, zamestnancov a dobrovoľníkov. Hodnotiaci proces je dlhodobý a komplexný, prebieha formou desk research ako aj osobných návštev. V kandidujúcich organizáciách sa preskúmajú oblasti efektívnosti použitia zdrojov, finančnej politiky, ľudských zdrojov, integrity prezentácie smerom k verejnosti a k donorom, vnútorných pravidiel a pod. Výsledkom je udelenie ocenenia, ktoré môže mať rôzne podoby napr. známka, pečať, certifikát.

Ako príklad takejto formy akreditačného mechanizmu uvádzame Deutsches Zentralinstitut für soziale Fragen (DZI), založeného v roku 1893 v Nemecku. Jeho pôvodné poslanie zhromažďovať informácie a podieľať sa na výskume sociálnej práce bolo rozšírené o vytváranie štandardov a poskytovanie nezávislých informácií darcom. Zaujal tak úlohu prostredníka medzi pomáhajúcimi organizáciami a ich podporovateľmi. Výsledkom hodnotiaceho mechanizmu DZI je udelenie darcovskej pečate (DZI Spenden-Siegel¹⁹). Získanie tejto pečate je dobrovoľné, žiadny zákon ani štátna autorita jej obdržanie organizáciám nenariaďuje. V roku 2013 získalo podľa informácií DZI 254 organizácií, pričom objem darov, ktoré certifikované subjekty ročne získajú sa odhaduje na 1,4 miliardy eur. Po získaní pečate DZI pravidelne kontrolu dodržiavanie zásad a taktiež poskytuje organizáciám servis, napríklad zverejňuje zoznam držiteľov pečate a zaistuje im mediálnu podporu ale aj bráni certifikované organizácie voči útokom zo strany konkurencie. V Českej republike prebieha v súčasnosti projekt, implementovaný Asociáciou verejnoprospešných organizácií, ktorého cieľom je v priebehu 22 mesiacov vytvoriť a otestovať metodiku hodnotenia spoľahlivosti a verejnosti poskytnúť dostupnú databázu organizácií, ktoré vyhovelí požiadavkám hodnotenia a získali známku spoľahlivosti²⁰.

Systémy riadenia kvality neziskového sektora sú prevzaté z podnikateľského prostredia, pričom môžu byť založené výlučne na prevzatí a aplikovaní konkrétneho systému bez zmien na neziskové podmienky (napr. systém ISO) alebo vytvorení úplne nového nástroja. Aj v tomto prípade mechanizmu sa organizácie podrobujú preskúmaniu interných politík (smerníc z oblasti personálneho manažmentu, zodpovedností, finančných zdrojov, uchovávanía dokumentov a pod.) a výsledkom je udelenie pečate kvality prípadne vysvedčenia alebo diplomu, ktorý deklaruje splnenie podmienok. Tento spôsob overovania organizácií si vyžaduje

¹⁹ Pozri Deutsches Zentralinstitut für soziale Fragen, Das Spenden-Siegel, <http://www.dzi.de/spenderberatung/das-spenden-siegel/>

²⁰ Pozri Asociace veřejně prospěšných organizací ČR, <http://www.avpo.cz/2014/cesta-ke-zvyseni-verohodnosti-neziskovych-organizaci-zavedeni-systemu-hodnoceni-spolehlivosti-neziskovych-organizaci-v-cr/>

veľké personálne nasadenie pri spolupráci s hodnotiteľmi ale aj finančné prostriedky spojené so získaním a každoročným prehodnotením dodržiavania štandardov.

Príkladom na systém riadenia kvality vyvinutý špeciálne pre neziskový sektor je iniciatíva organizácie Charities Evaluation Service vo Veľkej Británii nazvaná „Practical Quality Assurance System for Small Organisations“ (PQASSO). Ide o výnimočný systém hodnotenia, ktorý môže byť použitý akoukoľvek organizáciou, bez ohľadu na jej veľkosť alebo finančný obrat, ktorý zabezpečuje zlepšenie jej výkonu a výsledkov. Pokrýva všetky oblasti hodnotenej organizácie, od riadenia cez poskytovanie služieb a monitoring výstupov. Hodnotenie ponúka flexibilný prístup, ktorý umožní organizácii postupovať podľa svojich možností vlastným tempom a zamerané je na preskúmanie 12 oblastí. Bonusom je, že úspešné organizácie môžu požiadať aj o udelenie značky kvality, čo je národne uznávaná pečať kvality a kredibility organizácií²¹. V súčasnosti je systémom PQASSO zhodnotených 17 tisíc organizácií.

Posledným spôsobom hodnotenia je systém, v ktorom nezávislá, uznávaná autorita hĺbkovo preverí pôsobenie a fungovanie organizácie. Ide o najkomplexnejšiu, procesne, personálne aj finančne náročnú ale zároveň najprestížnejšiu formu. História hodnotiacej organizácie je zárukou, že ocenenie získajú špičkové neziskové organizácie.

Napríklad švajčiarska organizácia SGS je svetová vedúca, inšpekčná, testovacia, overovacia a certifikačná spoločnosť, registrovaná v roku 1919 vo Švajčiarsku. Prostredníctvom programu „NGO Benchmarking“ pripravuje certifikačné audity organizácií, čím poskytuje nestranné posúdenie zhody hodnotených subjektov s medzinárodnými štandardmi a osvedčenými postupmi a vytvára tak priestor na ich neustále zlepšovanie. Hodnotenie prebieha na základe 101 overiteľných indikátorov, rozdelených do 4 kategórií a prebieha formou osobných návštev audítorov a kontrolou dokladov. Rozsah auditu stanovuje klient, pričom môže ísť o audit na manžérskych pozíciách alebo kompletne celej organizácie. Ak vo výsledkoch auditu získa hodnotená organizácia viac ako 70%, dostane „NGO Benchmark Certificate“. SGS uverejňuje na svojej webovej stránke všetky organizácie, ktoré úspešne prešli auditom, čo môže byť významné z hľadiska prestíže organizácie a získavania nových zdrojov²².

²¹ Pozri Charities Evaluation Services, Practical Quality Assurance System for Small Organisations, PQASSO: the basics, <http://www.ces-vol.org.uk/PQASSO/pqasso-the-basics>

²² Pozri SGS, NGO Benchmarking, <http://www.sgs.com/en/Public-Sector/Monitoring-Services/NGO-Benchmarking.aspx>

6. Opis zistených zahraničných akreditačných / certifikačných a ďalších systémov

Nasledovná kapitola opisuje prvky, ktoré by mohli prispieť k návrhu OIS v prostredí SR, vyplývajúce z úvodného pohľadu na zahraničné akreditačné, certifikačné a ďalšie systémy. Aktivita pozostávala z internetového prieskumu modelov, doplnená bola o zahraničnú literatúru a jej súčasťou boli aj dva workshopy v Bratislave s medzinárodnou účasťou.

Prvotným prieskumom sme odhalili, že celosvetovo existuje nekvantifikovateľné množstvo viac alebo menej využiteľných systémov a mechanizmov. Tento okruh bol následne ohraničený na 30 mechanizmov akreditácie / certifikácie alebo iného typu hodnotenia, pre ktoré bolo možné vytvoriť kategórie. Neskôr preskúmané informácie boli zaznamenané pre 20 vybraných systémov do zostavených hodnotiacich hárkov. Hodnotiace hárky tvoria Prílohu 1 tejto analýzy a obsahujú nasledovné kategórie:

1. Názov akreditačného / certifikačného/ iného systému
2. Krajina realizácie
3. Kategória systému: samohodnotiaci mechanizmus (self certification), číselné hodnotenie (rating), hodnotenie autoritou (accreditation by an accreditation agency)
4. Autorita / Aktér: kto je prevádzkovateľom systému, verejná správa, MNO, iná autorita
5. Dôvod / Motivácia vzniku systému: vysvetlenie myšlienky, kontextu a očakávaní od popisovaného systému
6. Cieľová skupina: kto je predmetom akreditácie / certifikácie / iného hodnotenia, všetky MNO prípadne iba určité právne formy
7. Užívateľ systému: kto využíva výstupy z akreditácie / certifikácie / iného hodnotenia, MNO, verejná správa, odborná alebo široká verejnosť, donori, ostatné skupiny
8. Typy spracovávaných dát: elektronické - sťahované z online prostredia, analógové – papierová forma
9. Zameranie na spracovávané dáta: financie, transparentnosť, etické správanie, komunikácia, výsledky činnosti a ďalšie, prípadne rôzne kombinácie
10. Miera validity poskytovaných dát: informácia, či sú poskytované údaje overované resp. pochádzajú od spoľahlivého verifikovaného zdroja alebo nie sú overované a poskytujú ich samotná MNO (tzv. self reporting)

11. Miera aktivity hodnotených: MNO je v procese akreditácie / certifikácie / iného hodnotenia pasívna, aktívna tzn. spolupracuje pri hodnotení alebo ide o kombinovaný spôsob
12. Motivácia hodnotených užívateľov: prečo by sa MNO mali rozhodnúť podstúpiť proces akreditácie / certifikácie alebo iného hodnotenia a ako vplýva na MNO výsledok hodnotenia
13. Typ výstupu: zaradenie do databázy, udelenie pečiatky alebo značky, certifikát príp. správa z auditu
14. Doba platnosti: špecificky pri systémoch, ktorých výsledkom je udelenie pečiatky, značky alebo certifikátu či auditu je doba platnosti obmedzená a je potrebné absolvovať kontrolné overenie zhody s nastavenými kritériami
15. Náklady na získanie výstupu: poplatky spojené s procesom akreditácie / certifikácie / iného hodnotenia a kto ich znáša
16. Kontrola počas platnosti výstupu: existencia kontrolného mechanizmu príp. sankčného mechanizmu v prípade porušenia podmienok s tým je spojený aj spôsob riešenia
17. Zapojenie verejnosti: možnosť verejnosti pridávať referencie, komentáre a odporúčania
18. Užívateľský pohľad na systém spolu s krátkym zhodnotením možnosti zavedenia systému v prostredí SR ako aj ďalšími poznámkami, ktoré nepatria do žiadnej kategórie a na záver prehľad použitých prameňov a zdrojov

6.1 Ako ovplyvňuje klasifikáciu miera (hĺbka) hodnotenia?

Dôležitou klasifikáciou, ktorá vyplynula zo skúmania zahraničných systémov a významne môže ovplyvniť aj návrh architektúry OIS v podmienkach SR je miera resp. hĺbka hodnotenia. Skúmané systémy v zahraničí je možné rozdeliť do štyroch skupín podľa toho, z akými dátami pracujú, ako ich spracúvajú a aký je ich výstup:

I. úroveň (informatívna): je on-line webová databáza zameraná na sústredenie otvorených dát z dostupných registrov na jednom mieste. Predpokladá možnosť jej prepojenia s relevantnými dátovými zdrojmi, sťahovanie informácií z rôznych registrov, evidencií a zoznamov. Umožňuje zmysluplné vyhľadávanie informácií na základe použitia filtrov, pričom základná úroveň je určená pre verejnosť a registrovaným MNO je umožnené doplňovať údaje (tzv. self reporting).

II. úroveň (kvalifikačná): je systém, ktorý pracuje s dátami zo spoľahlivých (validovaných) zdrojov, registrov a databáz a primárnym účelom je poskytnúť

užívateľom verejnej správy alebo donorom usporiadané informácie, ktoré oprávňujú na čerpanie verejných zdrojov.

III. úroveň (certifikačná): tento systém umožňuje algoritmickým vyhodnocovaním údajov porovnávať údaje jednotlivých MNO a vytvárať prehľady, indexy a reportovacie štandardy. Ide o kvantitatívne zhodnotenie zverejnených informácií, ktoré je možné pripraviť bez zapojenia tretej strany.

IV. úroveň (kvalitatívna): je najvyššia úroveň, založená na vstupe tretej strany do hodnotiaceho procesu, výsledkom ktorého je kvalitatívna analýza informácií. V praxi je táto úroveň spojená s akreditačnými alebo ratingovými agentúrami, ktoré v zmysle nastavených štandardov hĺbkovo posudzujú rôzne aspekty fungovania MNO. S procesom sú spojené personálne aj finančné náklady.

V prostredí SR vychádzame z návrhu OIS, ktorý bude na II. úrovni, v kombinácii s porovnávacími a filtrovacími prvkami z III. úrovne. Takéto prehľady alebo spracované informácie si však budú pripravovať konkrétni záujemcovia pre vlastné potreby. Návrh OIS by mal reflektovať aj prípravu na IV. úroveň, ktorú by v prípade záujmu a celospoločenskej objednávky, mohla implementovať hodnotiacia / ratingová agentúra. Technologická špecifikácia by mala preto pokryť konektivitu k čo najširšej základni dátových zdrojov, čo v preklade znamená pripraviť prepojenia na čo najväčšie množstvo registrov, evidencií a zoznamov vrátane tých, ktoré sú v čase písania tejto analýzy v počiatočnom štádiu.

6.2 Workshopy s expertmi a expertkami zo zahraničia

Workshopy s medzinárodným zastúpením sa uskutočnili v Bratislave v mesiacoch máj a júl 2014. Zúčastnili sa ich experti (expertky) z Českej republiky, Veľkej Británie a Maďarska a ich cieľom bolo zistiť skúsenosti s obdobnými systémami v zahraničí a konzultovať obsahové a technické parametre prípadného OIS v SR. Počas dvoch dní v máji sme sa zoznámili s návrhom hodnotiaceho systému „Značka spoľahlivosti“, ktorý realizuje Asociace veřejně prospěšných organizací v ČR a detailným fungovaním neziskovej organizácie Techsoup Global, ktorá zastrešuje Guidestar International. V júli sme na workshope privítali expertky z Maďarska, ktoré zastupovali organizáciu European Centre for Not-for-Profit Law (ECNL) a predstavili nám viaceré celosvetovo fungujúce akreditačné/ certifikačné systémy (napr. Maďarsko, Filipíny, Pakistan, atď.), spolu so zhodnotením ich pozitívnych a negatívnych stránok. Návrhy a odporúčania, ktoré vznikli na základe workshopov, prinášame v kapitole 10.

7.1 Česká republika

„Česká republika je aj pri analýzach tohto druhu najbližším partnerom Slovenskej republiky, nakoľko naše právne poriadky vykazujú významné podobné právne úpravy inštitútov ako aj niektoré celé znenia zákonov. V súčasnosti však v Českej republike došlo k výraznej novelizácii občianskoprávných vzťahov a obchodných vzťahov, ktoré súvisia aj s právom neziskových organizácií. Od 1. 1. 2014 v Čechách platí nový Občiansky zákonník (zákon č. 89/2012 Sb.) a Zákonník o obchodných korporáciách (zákon č. 90/2012 Sb.). Tieto zákony významne ovplyvnili aj dianie v neziskovom sektore. Do účinnosti novej právnej úpravy Občianskeho zákonníka a Zákonníka o obchodných korporáciách, existovali aj v českom práve základné právne formy MNO ako v slovenskom práve, a to:

- a. občianske združenia (zákon č. 83/1990 Sb.),
- b. nadácie a nadačné fondy (zákon č. 227/1997 Sb.)
- c. všeobecne prospešné spoločnosti (zákon č. 248/1995 Sb.)
- d. cirkevné neziskové organizácie (zákon č. 3/2002 Sb. v platnom znení)
- e. organizácie s medzinárodným prvkom (zákon č. 116/1985 Sb.).

V súčasnom právnom stave v Českej republike tak existujú tieto **základné právne formy** neziskového sektora:

1. spolky – upravené v Novom občianskom zákonníku (§214); nahrádzajú občianske združenia
2. ústavy – nahrádzajú všeobecne prospešné spoločnosti a sú upravené v Novom občianskom zákonníku (§402)
3. nadácie a nadačné fondy – fungujú ako podmnožina tzv. fundácií v Novom občianskom zákonníku (§303)
4. sociálne družstvo – upravené Zákonom o obchodných korporáciách
5. všeobecne prospešné spoločnosti – existujúce môžu byť zachované a fungovať podľa zákona č. 248/1995 Sb. o všeobecne prospešných spoločnostiach alebo sa môžu transformovať; nové však vznikajú nemôžu.
6. cirkevné neziskové organizácie - ostali v nezmenenej forme s pôvodným znením zákona č. 3/2002 Sb.)

Nová právna úprava tak niektoré pôvodné právne formy ruší (občianske združenia, všeobecne prospešné spoločnosti, organizácie s medzinárodným prvkom), pričom existujúce subjekty „pôvodných právnych foriem“ si môžu svoju právnu formu zachovať alebo sa môžu transformovať na inú (občianske združenia a všeobecne prospešné spoločnosti sa môžu transformovať na ústavy alebo sociálne družstvo; občianske združenia majú prechodné 3-ročné obdobie na uvedenie dokumentácie do súladu s právnou úpravou pre spolky ak sa netransformujú).

Nová právna úprava taktiež zaviedla **tzv. Spolkový register**, a to zákonom č. 304/2013 Sb. o verejných registroch právnických a fyzických osôb v platnom znení (Zákon o verejných registroch). Spolkový register prevzal evidencie občianskych združení a ich organizačných jednotiek s právnou subjektivitou, záujmových združení právnických osôb, odborových organizácií a organizácií zamestnávateľov, medzinárodných mimovládnych organizácií a ich organizačných jednotiek s právnou subjektivitou a zvláštnych organizácií pre zastupovanie záujmov Českej republiky. Spolkový register je vedený príslušnými registrovými súdmi, na ktoré prešla komplexná agenda z Ministerstva vnútra ČR.“ (1. SNSC, 2014 a)

Analýza Registre v zahraničí ďalej uvádza, že „Prvkom jednotnosti, ktorý je v Českej republike zavedený rozsiahlymi zmenami v legislatíve najmä od 01.01.2014 je jeden **Verejný register**, ktorý obsahuje „podregistre“ všetkých základných právnych foriem neziskových organizácií ale aj podnikateľských subjektov v Obchodnom registri. Registre rôznych právnych foriem v Českej republike sú však len malou časťou celého komplexu jednak právnych predpisov ako aj procesov prebiehajúcich v rámci elektronizácie verejnej správy súvisiacej s informačno-komunikatívnymi technológiami (IKT), zjednodušene nazvaného e-government. Medzi zavedené prvky modernej komunikácie v prostredí verejnej správy Českej republiky možno zaradiť:

- a. dátové schránky
- b. systém CzechPOINT
- c. komunikačná infraštruktúra verejnej správy
- d. základné registre verejnej správy

Práva a povinnosti súvisiace s prevádzkovaním registrov v Českej republike sú rozptýlené v zákonoch týkajúcich sa elektronického výkonu verejnej moci tzv. e-governmentu ako aj v Zákone o verejných registroch či Novom občianskom zákonníku.

Systém implementácie e-governmentu v Českej republike možno rozdeliť do 3 prvkov, ktoré spolu súvisia, pričom pri ich vzájomnom prepojení a fungovaní by malo dôjsť k efektívnemu prepojeniu údajov rôznych databáz údajov, práce orgánov verejnej správ ako aj rýchlejšiemu prístupu občanov k rôznym službám orgánov verejnej moci.

Ide o prepojenie nasledovných zložiek:

- a. Aktuálne databázy údajov najmä o občanoch, štátnych aj neštátnych subjektoch (registre)
- b. Komunikačná infraštruktúra verejnej správy zaisťujúca bezpečný prenos dát
- c. Dostupné kontaktné miesta pre občanov, za účelom prístupu k verejnej moci a jej službám.

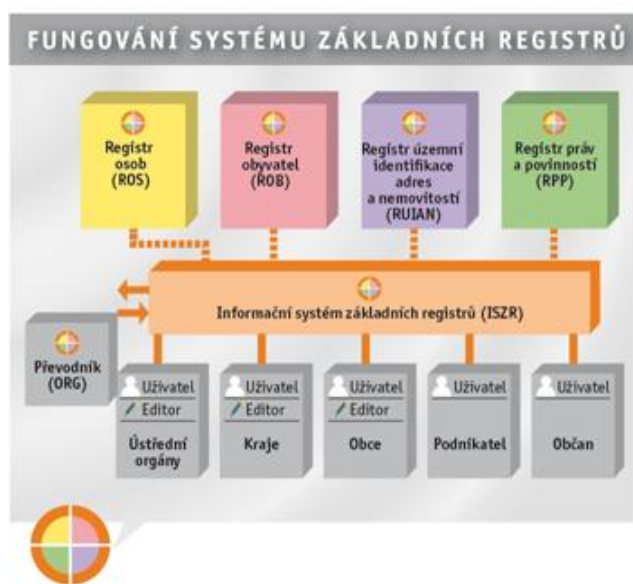
Základné registre a informačné systémy verejnej správy v ČR

Zákonom č. 111/2009 Sb. o základných registroch v platnom znení (Zákon o základných registroch), došlo k zavedeniu tzv. Základných registrov, ktorými podľa §3 sú:

- i. Register obyvateľov
- ii. Register osôb (právnických, podnikajúcich fyzických osôb, orgánov verejnej správy)
- iii. Register územnej identifikácie (územné identifikácie, adresy, nehnuteľnosti)
- iv. Register práv a povinností (register agendy orgánov verejnej moci).“ (1. SNSC, 2014 a)

Obrázok 1: Grafické znázornenie systému základných registrov v ČR

SYSTEM ZÁKLADNÍCH REGISTRŮ

Zdroj: Svák J. et al.2014

Z analýzy právnikov 1. SNSC vyplýva, že „Základný register je informačným systémom verejnej správy podľa zákona č. 365/2000 Sb. o informačných systémoch verejnej správy. Zákon definuje informačný systém verejnej správy ako súbor informačných systémov, ktoré slúžia pre výkon verejnej správy, pričom ich správcami sú orgány verejnej správy ako ministerstvá, správne úrady ako aj samosprávne celky. Zastrešujúcim orgánom pre informačné systémy verejnej správy je Ministerstvo vnútra ČR, ktoré koordinuje, metodicky riadi či kontroluje ostatné orgány pri výkone činnosti súvisiacich s informačnými systémami.

Spojivom viacerých informačných systémov je **portál verejnej správy ČR**, kde ústredné správne orgány uverejňujú vestníky zo svojej pôsobnosti . Uvedený portál ďalej zabezpečuje prístup k údajom štátnych orgánov, orgánov samosprávnych celkov a orgánov verejnej moci, ktoré nie sú štátne orgány ako aj komunikáciu s týmito orgánmi.

Komunikácia s orgánmi verejnej správy prostredníctvom portálu verejnej správy je zabezpečená s využitím dátových schránok ako aj kontaktných miest (CzechPOINT).

Z informačných systémov verejnej správy, ktorými sú verejné evidencie, registre, zoznamy, vydávajú orgány verejnej správy na požiadanie výpisy; z neverejných evidencií, registrov, zoznamov vydávajú výpisy len osobe, ktorej sa zápis týka alebo osobe poverenej takou osobou. Tieto výpis môžu vydávať aj tzv. kontaktné miesta verejnej správy (CzechPOINT), ktorých sieť je už v ČR pomerne široká a prístup občanov k týmto službám je tak efektívnejšie zabezpečovaný.

Overené výstupy z informačného systému sú listiny (obsahujú overovaciu doložku), ktoré vznikli prevodom výstupu z informačného systému z elektronickej do listinnej podoby, pričom sú považované za verejné listiny. Kontaktné miesta tak na jednom mieste poskytujú viaceré dostupné výpisy z rôznych evidencií, zoznamov či registrov²³. Poskytujú okrem iného: výpisy z katastra nehnuteľností, výpisy z registra trestov ako aj výpisy z Verejných registrov, kde sú registrované aj MNO.

Tým, že v Českej republike existuje register pre každú formu MNO, získavanie výpisov z registra je už len technickou záležitosťou a nastavením informačného systému, z ktorého sa dáta vo forme výpisov poskytujú.

-
- Výpis z Katastru nemovitostí
 - Výpis z Obchodního rejstříku
 - Výpis z Živnostenského rejstříku
 - Výpis z Rejstříku trestů
 - Výpis z Rejstříku trestů právnické osoby
 - Přijetí podání podle živnostenského zákona (§ 72)
 - Žádost o výpis nebo opis z Rejstříku trestů podle zákona č. 124/2008 Sb
 - Výpis z bodového hodnocení řidiče
 - Vydání ověřeného výstupu ze Seznamu kvalifikovaných dodavatelů
 - Podání do registru účastníků provozu modulu autovraků ISOH
 - Výpis z insolvenčního rejstříku
 - Datové schránky
 - Autorizovaná konverze dokumentů
 - Centrální úložiště ověřovacích doložek
 - Úschovna systému Czech POINT
 - CzechPOINT@office
 - Základní registry
 - Výpis z Veřejných rejstříků

Zákon o základných registroch, okrem iného, zaviedol pojem „referenčný údaj“, ktorý možno označiť za základný prvok systému výstavby efektívneho výkonu verejnej moci aj cez registre. Referenčným údajom sa rozumie údaj, ktorý je v základnom registri označený ako referenčný údaj. Podstatou referenčných údajov je predpoklad, že takýto údaj sa zapíše od jeho nositeľa do základného registra len 1x a ostatné orgány verejnej správy ho už zo základného registra len preberajú ako údaj platný a záväzný bez potreby jeho overovania, teda napr. občan nemusí ten istý údaj nahlasovať viacerým orgánom osobitne. To isté sa bude týkať aj zmien týchto údajov, teda ak dôjde k ich zmene, zmena sa po zapísaní v základnom registri zobrazí aj vo všetkých „druhotných“ registroch preberajúcich taký údaj.

Referenčný údaj sa považuje za správny, pokiaľ nie je preukázaný opak, pričom ak je v registri označený ako nesprávny, má po túto dobu v registri len informatívny charakter. Pre odstránenie pochybnosti, príslušný orgán verejnej moci overuje správnosť údaju.

Všeobecne však platí, že kto vychádza z referenčného údaja, je v dobrej viere, že tento údaj zodpovedá skutočnosti a proti tomu kto konal v dôvere v správnosť referenčného údaju, nemôže namietaa osoba, ktorej sa údaj týka.

Orgány verejnej moci, ktoré zapisujú referenčné údaje do základných registrov, sú tzv. editori pričom sú zodpovedné za to, že zapísané údaje sú v súlade s dokumentmi preukazujúcimi pôvod údajov.

Zo základných registrov sa poskytujú údaje iba osobám, ktorých sa tieto údaje týkajú, pokiaľ zákon nestanovuje inak. Ak dôjde k zmenám referenčných údajov, osoby ktorých sa údaje týkajú, dostanú bezplatný výpis z príslušného registra do dátovej schránky. Základné registre sú majetkom štátu, pričom ich správu vykonáva určený správca.

MNO sú zapisované v základnom registri osôb ako právnické osoby, pričom zákon špecifikuje presné údaje, ktoré sa o právnickej osobe vedú. Medzi najdôležitejšie údaje, ktoré sú takto dostupné v prípade MNO uvádzame:

- a) Názov, sídlo
- b) Právna forma
- c) Vznik, zánik
- d) Status verejné prospešnosti
- e) Dátum zriadenia dátovej schránky
- f) Identifikačné číslo a iné.

Správcom tohto registra je Štatistický úrad ČR.“ (1. SNSC, 2014 a)

7.2 Čínska ľudová republika

V analýze Registre v zahraničí je Čínska ľudová republika (ČĽR) definovaná ako socialistický štát, ktorý pozostáva z 34 celkov, a to 23 provincií, 5 autonómnych oblastí, 4 priamo spravovaných miest a 2 zvláštnych správnych oblastí. Centrálnu moc v štáte reguluje jediná strana, ktorou je Komunistická strana Číny. (1. SNSC, 2014 a)

„Vplyv štátu na fungovanie neziskových organizácií je v Číne veľmi silný. Spočíva najmä vo výraznom vplyve pri vzniku organizácií, ich kontrole počas fungovania - v systéme tzv. duálneho riadenia neziskových organizácií. Štát má snahu dohliadať taktiež na finančné hospodárenie organizácií, čo zabezpečuje rôznymi výročnými kontrolami ako aj povinnosťou priebežného zverejňovania informácií o projektoch a aktivitách neziskovej organizácie. Právomoc štátu pri posudzovaní, ktorá organizácia je spôsobilá registrácie alebo nie, je veľmi široká a prístup osôb a organizácií k zákonom uznanému statusu registrovanej právnickej osoby neziskovej organizácie je tak značne obmedzený. Špecifickým prvkom zásahu do života a vzniku organizácií je tzv. princíp duálneho riadenia organizácií. Systém duálneho riadenia znamená, že organizácia si pred momentom svojho vzniku musí zabezpečiť „sponzorstvo profesionálnej vedúcej jednotky“ akou je ministerstvo alebo provinčný úrad, potom získať registráciu a následne zostať pod riadením príslušného úradu / ministerstva. V praxi je veľmi náročné získať partnerský dozorný orgán najmä v závislosti od toho v akej oblasti organizácia plánuje vykonávať svoju činnosť.

Dozorný orgán musí mať zároveň pôsobnosť v oblasti, v ktorej pôsobí nezisková organizácia (napr. ak ide o športovú organizáciu, dozor nad ňou by malo zabezpečovať športová komisia / oddelenie príslušného úradu). Navyše úrady nemajú žiadnu povinnosť akceptovať prijatie dozoru nad žiadajúcou organizáciou, a zároveň je vylúčené pôsobenie rovnakých organizácií v tom istom geografickom území, napr. v jednom meste. Princípy prísneho riadenia a zasahovania štátu do fungovania organizácií neziskového sektora nie sú však princípmi zlučiteľným s právnym prostredím neziskových organizácií v Slovenskej republike.

Pojem neziskové organizácie ako taký v čínskom práve nie je zaužívaný, resp. používa sa iné označovanie organizácií tohto typu . Častejšie používaným pojmom je všeobecný pojem civil society organization (CSO), čiže organizácia občianskej spoločnosti. Neziskové organizácie sa delia na **3 základné právne formy**:

1. Nadácia
2. Sociálne organizácie (*social organizations*)
3. Občianske neziskové organizácie (*civil non-business organization alebo civil non-enterprise organization*)

Uvedené právne formy neziskových organizácií sú formálnymi právnickými osobami, pokiaľ sa registrujú v registračnom procese príslušnom k danej právnej forme. Po registrácii podliehajú

duálnemu riadeniu, teda riadeniu jednak vlastným manažmentom ako aj riadeniu štátnym orgánom (úradom), ktorý prevzal dozor nad fungovaním registrovanej organizácie.

Taktiež existujú určité neformálne formy neziskových organizácií, ktorými sú:

- Organizácie registrované ako podnikateľské organizácie ale vykonávajú činnosť v oblasti verejnoprospešnej
- Neregistrované organizácie občianskej spoločnosti

V Číne neexistuje centrálny register neziskových organizácií. Oficiálnu štatistiku neziskových organizácií vedie Ministerstvo občianskych záležitostí (*Ministry of Civil Affairs*) (ďalej aj „Ministerstvo“), ktoré je centrálnym štátnym orgánom pre oblasť neziskových organizácií. Štatistika vedená Ministerstvom však nie je presná ani záväzná a údaje v nej nie sú aktuálne. V Číne taktiež neexistuje centrálny akreditačný systém pre hodnotenie všetkých neziskových organizácií. Prvky akreditačných mechanizmov však možno nájsť pri procesoch výročných správ neziskových organizácií či procesoch zverejňovania povinných informácií.“ (1. SNSC, 2014 a)

7.3 Spojené štáty americké

„Právna úprava neziskového sektora v Spojených štátoch amerických je roztrieštená vo viacerých zákonoch upravujúcich práva a povinnosti organizácií neziskového sektora v závislosti od ich právnej formy, a to na štátnej, federálnej a dokonca aj lokálnej úrovni. Základný rámec právnej úpravy neziskového sektora v Spojených štátoch amerických vychádza z ústavného práva združovať sa garantovaného ústavou a práva na slobodu prejavu. Štátna právna úprava je tvorená osobitnými zákonmi upravujúcimi neziskový sektor, jednotlivé právne formy a proces ich registrácie, ktorá je v každom štáte odlišná. I napriek osobitnej právnej úprave v jednotlivých štátoch možno charakterizovať základné prvky, ktoré majú všetky štáty spoločné.

Registre, do ktorých sa organizácie neziskového sektora zapisujú, s výnimkou registrov a zoznamov vedených podľa federálnej legislatívy týkajúce sa oslobodenia od federálnej dane z príjmov, nie sú komplexne upravené. Na účely priznania oslobodenia od federálnej dane z príjmov je organizácia povinná vyplniť rozsiahle tlačivo 1023, ktoré pozostáva z približne 30 strán. V rámci žiadosti o priznanie oslobodenia od federálnej dane sa uvádzajú identifikačné údaje o organizácii, o jej organizačnej štruktúre a vnútorných dokumentov, opis aktivít, náhrady a iné finančné plnenia poskytované organizáciou zamestnancom, členom jej orgánov, vrátane údajov o osobách, ktorým sa tieto náhrady poskytujú, obdobné údaje sa poskytujú vo vzťahu k členom organizácie, informácie o zvláštnych aktivitách organizácie a informácie finančnej povahy. Po priznaní oslobodenia od federálnej dane z príjmov je organizácia povinná každoročne podávať Federálnemu daňovému úradu správy vo forme vyplnených tlačív (Form 990, Form 990-EZ, Form 990-PF) majúcich charakter daňových priznaní, v ktorých poskytujú údaje o činnosti organizácie, o jej príjmoch a výdavkoch, vrátane účtovnej závierky.

Pri právnej úprave registrov je potrebné uviesť, že v USA sa odlišuje proces založenia organizácie a proces jej registrácie. Vo väčšine štátov sa organizácia zakladá podaním zakladacej listiny (Certificate of Incorporation), prípadne stanov organizácie (bylaws) príslušnému úradu, ktorý môže byť odlišný od generálneho prokurátora, ktorý po ich preskúmaní ich akceptuje. V závislosti od typu organizácie sa môže vyžadovať aj udelenie súhlasu so založením organizácie (predovšetkým v prípade zdravotníckych organizácií) alebo preskúmanie zakladacej listiny zo strany generálneho prokurátora. S akceptovaním zakladacej listiny sa spája vznik organizácie. O akceptovaní zakladacej listiny vydá príslušný štátny orgán potvrdenie, v ktorom uvedie dátum vzniku organizácie. Naproti tomu povinnosť organizácií registrovať sa na úrade generálneho prokurátora je naviazaná na získavanie príspevkov z verejnosti a na využitie služieb profesionálnych fund-raiserov. V niektorých štátoch je povinnosť registrovať sa stanovená od určitej výšky príspevkov, predovšetkým 25.000 USD ročne. V tomto prípade na základe registrácie získavajú organizácie neziskového sektora oprávnenie na získavanie príspevkov z verejnosti. Registrácia organizácii nie je trvalá, ale vyžaduje sa, aby si ju organizácie každoročne za poplatok obnovovali.

Informácie o organizáciách neziskového sektora Spojených štátov amerických sú verejnosti poskytované na základe zákonov upravujúcich právo verejnosti na prístup k informáciám v prípade, ak sa jedná o záznamy vykonané na štátnej úrovni a na federálnej úrovni na základe federálneho zákona o slobode informácií (Freedom of Information Act). Federálny zákon o slobode informácií ukladá federálnym úradom povinnosť sprístupňovať údaje pochádzajúce z ich činnosti verejnosti v režime „on-line“ čo v najvyššej možnej miere.

Štátne orgány sprístupňujú verejnosti údaje o organizáciách neziskového sektora, ktoré majú k dispozícii s výnimkou informácií, ktoré sú spod sprístupnenia zákonom vylúčené. Prostredníctvom internetu sú sprístupnené informácie v registroch alebo zoznamoch, v ktorých sú sústredné informácie o organizáciách neziskového sektora, a to názov, adresa, číslo registrácie, identifikačné číslo, status vo vzťahu k oslobodeniu od federálnej dane z príjmov. Informácie o štatutárnych orgánoch organizácii (meno a priezvisko, bydlisko) sa nezverejňujú.“ (1. SNSC, 2014 a)

7.4 Švajčiarsko

„Švajčiarsko je federálny štát, ktorý je postavený na troch úrovniach: konfederácie, kantóny (26) a obce. Každá úroveň môže pôsobiť ako nezávislý zákonodarný orgán v rámci svojej jurisdikcie. Preto sa vo Švajčiarsku uplatňuje federálne právo, obecné právo a právo jednotlivých kantónov. Pri právnych formách MNO je preto potrebné mať na pamäti rozdiel medzi právom federálnym a právom jednotlivých kantónov. Švajčiarske federálne právo

súkromné ustanovuje 11 možných právnych foriem.²⁴ Nakoľko je právna úprava MNO vo Švajčiarsku dosť liberálna, vznikli dve pracovné skupiny ktoré vydali kódexy pre MNO.

Prvá skupina bola zriadená predsedajúcou konferenciou veľkých sociálnych organizácií v septembri 2003. Ich úmyslom bolo prijať kódex, ktorý by bol adresovaný manažérom veľkých MNO, nielen nadácií a združení. Švajčiarsky NPO kódex bol prijatý 19. januára 2006 a schválený 31. marca 2006.

Švajčiarsky NPO kódex

Tento kódex je adresovaný priamo vedúcim orgánom veľkých neziskových organizácií registrovaných vo Švajčiarsku a upravuje nadácie aj združenia. Nakoľko je tento kódex adresovaný organizáciám, ktoré nemajú rovnakú právnu formu, v mnohých prípadoch dochádza neúplnej aplikácií. Švajčiarsky NPO kódex je založený na princípe „dodržiavaj alebo vysvetľuj“, tzn. nadácie a združenia musia dodržiavať tento kódex avšak pokiaľ nedodržiavajú, sú povinné špecifikovať a vysvetliť odklon od zásad v kódexe vo svojej výročnej správe.

Základné princípy Švajčiarskeho NPO kódexu sú nasledovné:

- a) účty a prehľady,
- b) zodpovednosť a efektivita,
- c) transparentnosť,
- d) ochrana záujmov členov, sponzorov a dobrovoľníkov,
- a) ochrana záujmov donorov.

²⁴ Strany si môžu vybrať medzi desiatimi právnymi formami stanovenými federálnou zákonnou úpravou:

1. jednoduché partnerstvo [Einfache Gesellschaft] článok § 530 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
2. verejná obchodná spoločnosť [Kollektivgesellschaft] (článok 552 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
3. komanditná spoločnosť [Kommanditgesellschaft] (článok 594 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
4. akciová spoločnosť [Aktiengesellschaft] (art. 620 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
5. spoločnosť limitovaná akciami [Kommandit-Aktiengesellschaft] (článok 764 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
6. obmedzené Spoločnosť s ručením [Gesellschaft mit beschränkter Haftung] (článok 772 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
7. družstvo [Genossenschaft] (článok 828 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
8. združenia [Verein] (článok 60 a nasl. Švajčiarskeho občianskeho zákonníka),
9. nadácie [Die Stiftungen](článok 80 a nasl. Švajčiarskeho občianskeho zákonníka),
10. investičná spoločnosť s premenlivým kapitálom [Investmentgesellschaft mit variable Kapital] (článok 36 Zákona o schémach kolektívnych investícií - BG über die kollektiven Kapitalanlagen (Kapitalanlagegesetz) a
11. komanditná spoločnosť pre investície kolektívneho kapitálu [Kommanditgesellschaft für Kollektive Kapitalanlagen] (článok 7 Zákona o schémach kolektívnych investícií).

Druhá pracovná skupina bola vymenovaná v lete 2004 švajčiarskymi nadáciami. Táto skupina prijala Švajčiarsky kódex pre nadácie, ktorý bol publikovaný 25. októbra 2005 v nemeckom, francúzskom a anglickom jazyku ako prvý európsky kódex nadácií.

Švajčiarsky kódex pre nadácie

Ako vyplýva už z názvu tohto kódexu, vzťahuje sa výlučne na jednu formu MNO - nadácie, a to tie, ktoré poskytujú granty, nežiadajú o dotácie a nie sú ani závislé na verejných zdrojoch. Odporúčania vo Švajčiarskom kódexe sú adresované najmä stredným až veľkým nadáciám.

Na rozdiel od Švajčiarskeho NPO kódexu nie je Švajčiarsky kódex pre nadácie záväzný, tzn. obsahuje výlučne odporúčania.

Tento kódex je založený na princípoch efektívnej realizácia účelu nadácie, prehľadnosti účtov a transparentnosti a obsahuje 22 odporúčaní v oblastiach založenia, vedenia, grantov a financií.

Vo Švajčiarsku absentuje oficiálny zoznam MNO, niektoré typy MNO však majú povinnosť sa registrovať v Obchodnom registri (napr. nadácie, družstvá, združenia – ak vykonávajú ekonomické aktivity). Registrácia musí byť vykonaná do obchodného registra toho kantónu, v ktorom má spoločnosť sídlo. Kantonálna registrácia je potom schválená Federálnym obchodným registračným úradom (FCRO) a zverejnená v úradnom Obchodnom vestníku (SOCCG). Informačné a registračné dokumenty o jednotlivých obchodných registroch sú verejne dostupné. Výpisy alebo kópie podaných podkladov je možné vyžiadať za poplatok. Všetky nové záznamy, zmeny a zrušenia sú tiež zverejnené vo švajčiarskom Úradnom obchodnom vestníku. FCRO v Berne vedie ústrednú evidenciu všetkých obchodných názvov zapísaných vo Švajčiarsku - Centrálny register obchodných mien (Zefix) podľa jednotlivých kantónov. Informácie z tejto evidencie sú však poskytované bez záruky a nemajú žiadny právny účinok. Právne záväzné sú len overené výpisy z obchodných registrov jednotlivých kantónov a zverejnený zápis vo švajčiarskom Úradnom obchodnom vestníku.“ (1. SNSC, 2014 a)

8. Podrobná analýza vybraných modelov zahraničných akreditačných / certifikačných a ďalších systémov

Nasledovná kapitola prináša hĺbkovú analýzu Informačného systému neštátnych neziskových organizácií a Evidencie neštátnych neziskových organizácií (Česká republika), Foundation Transparency Index (Čína), GuideStar (USA) a NGO Benchmarking (Švajčiarsko).

8.1 Informačný systém neštátnych neziskových organizácií a Evidencia neštátnych neziskových organizácií, Česká republika

Informačný systém neštátnych neziskových organizácií a Evidencia neštátnych neziskových organizácií, spoločne označované aj ako **Informačné systémy neštátnych neziskových organizácií**. Zriaďovateľom a správcom oboch systémov je Ministerstvo vnútra Českej republiky.

Informačný systém neštátnych neziskových organizácií (ISNNO) ako systém verejnej správy vznikol s cieľom riešiť problematiku evidencie informácií o neštátnych neziskových organizáciách a im poskytovaným dotáciám²⁵. Na stránkach systému sú zobrazované základné informácie o organizáciách²⁶ a projektoch²⁷, vrátane finančného pokrytia. Hlavným prínosom systému je zhromaždenie údajov z oblasti MNO a im poskytnutým dotáciám v jednom ucelenom systéme. Užívateľmi systému je verejnosť, pracovníci štátnej správy a samosprávy, samotné neziskové organizácie ako aj novinári.

Na úvod je dôležité vysvetliť väzby ISNNO na ostatné informačné systémy. Systém čerpá informácie z troch okruhov zdrojov. Prvým zdrojom je vlastný informačný systém rezortu (napr. Informačný systém DIS MMR, určený pre Ministerstvo pre miestny rozvoj ČR). Tento zdroj je doplnený údajmi zo systému Evidencie dotácií Ministerstva financií ČR a rezortov (IS CEDR-MF a rezorty) a Informačného systému DIS (IS DIS). Informačný systém Evidencie dotácií Ministerstva financií ČR a rezortov je zameraný na komplexnú evidenciu a poskytovanie dotácií z rezortov, agentúr a štátnych fondov. Kvôli databázovej previazanosti s IS CEDR-MF a rezorty je ISNNO označovaný aj ako subsystém, ktorého výhodou je prístupnosť pre širšiu verejnosť. Prepojenie systémov je dôležité aj z hľadiska budúcnosti, pretože vďaka nemu bude ISNNO obsahovať údaje o poskytnutých dotáciách a navyše, na rozdiel od CEDR-MF a rezorty, bude možné údaje prehľadne štruktúrovať podľa potreby. (Hyánek, Škarabelová, Řežuchová, 2002). Ďalším zdrojom systému je Informačný systém DIS, v ktorom orgány štátnej správy a verejnej

²⁵ Uznesenie vlády č. 1357/1999 z 22.12.1999 o zriadení a prevádzkovaní verejne prístupného informačného systému o neštátnych neziskových organizáciách

²⁶ Kontakty, Počet pracovníkov (zamestnanci, dobrovoľníci, členovia), Ciele, Klasifikácia činnosti, Poskytované služby, Sociálna kategória, Územná pôsobnosť, Finančné údaje, Bankové účty, Dokumenty a publikácie, Spolupracovníci, Väzby na projekty

²⁷ Stav projektu, názov projektu, rok začatia a ukončenia, riešitelia projektu

- a) Zoznam neštátnych neziskových organizácií, v ktorom je možné pre vyhľadanie zadať jeden alebo viac parametrov prípadne ich kombináciu. Systém triedi požadovaný zoznam organizácií a podľa výberových podmienok zobrazí stránka 0 až 100 vyhovujúcich subjektov. V zozname sa po kliknutí na meno organizácie objavia jej detailné informácie tzn. základné údaje, štatutárny zástupca, kontakty, adresy, počet pracovníkov, územná pôsobnosť, finančné údaje, bankové spojenie, cieľové kategórie a projekty.
- b) Druhou službou systému je Zoznam projektov organizácií. V tejto časti sa po zadaní kritérií na vyhľadávanie dozvie užívateľ informáciu o dátume začiatku, konca a názvu projektu spolu s jeho realizátorom.
- c) Tretia služba je prístupná iba oprávneným užívateľom systému, ktorí môžu dáta cez Internet priamo vkladať. Pre ich zadávanie však musia mať poskytovatelia vystavený platný elektronický certifikát na identifikáciu pre aplikácie WWW, ktorý prideluje správca úlohy informačného systému na základe žiadosti užívateľa. Bez tohto certifikátu, ktorý autorizuje užívateľa a poskytuje o ňom identifikačné a kontaktné informácie, je možné iba prehliadanie už existujúcich údajov o organizáciách.

Podľa dostupných zdrojov má v súčasnosti informačný systém dva hlavné problémy. Prvý vyplýva z toho, že MNO odovzdávajú v rámci dotačného procesu informácie poskytovateľom prostredníctvom žiadosti o dotáciu. Poskytovatelia však nie vždy tieto údaje so systémom prepíšu a tak informácie za niektoré organizácie úplne chýbajú, čím sa významne znižuje užitočnosť informačného systému. Druhým problémom je, že informácie sa zapisujú na základe podaných žiadostí. Ak subjekt podá niekoľko žiadostí (napr. počas viacerých rokov), môže obsahovať rozdielne informácie a preto je možné, že údaje o jednej organizácii sú zapísané do systému duplicitne ale pritom sú neúplné, neaktuálne a nepraktické, čo sťažuje ich vyhľadávanie (Splíchal, 2007).

Evidencia neštátnych neziskových organizácií (ENNO) je nadstavbou Informačného systému neštátnych neziskových organizácií a jej úlohou je prehľadne združovať informácie o organizáciách pôsobiach v Českej republike. Evidencia vznikla v roku 2006 pod záštitou Ministerstva informatiky Českej republiky. Databáza je určená širokej verejnosti a orgánom verejnej správy na vyhľadávanie údajov o MNO²⁹. Správnosť zverejnených informácií je overovaná pri evidencii organizácie a pri ďalších významných zmenách jej údajov. Za správnosť, úplnosť a aktuálnosť zodpovedajú jednotlivé organizácie. Prítomnosť v Evidencii je jedným z ukazovateľov aktivity neštátnej neziskovej organizácie. Zadané informácie sú overované a kontrolované a preto môžu na prípadných darcov, partnerov, dobrovoľníkov alebo zamestnancov pôsobiť dôveryhodnejšie..

²⁹ Názov, sídlo, oblasť činnosti, cieľová skupina, štatutári, kontakty, údaj o aktualizácii údajov a iné.

Oprávnenie na vkladanie a aktualizáciu informácií vznikne zástupcovi organizácie až po jej úspešnej registrácii. Predpokladom na zaslanie prihlasovacích údajov je vyplnenie registračného formulára a zaslanie zakladajúceho dokumentu subjektu, ktorý obsahuje IČO, názov organizácie a štatutárne orgány elektronickou alebo klasickou poštou. Po overení správnosti údajov v zriaďovacích dokumentoch, získa organizácia prihlasovacie údaje, vyplní informácie, ktoré redakčný tím do dvoch pracovných dní publikuje.

Z pohľadu inšpirácie, môže byť zaujímavé technické prevedenie systémov ale najmä riešenie a zabezpečenie komunikácie viacerých informačných systémov. ISNNO je elektronický model, ktorý si nevyžaduje žiadnu aktivitu od organizácií, pretože dáta sú sťahované z rôznych databáz, údaje v nich sú čiastočne verifikované poskytovateľmi dát. Pozitívom je, že systém umožňuje oprávneným subjektom meniť a dopĺňať údaje, táto povinnosť však nevyplýva zo zákona a preto sú viaceré údaje označované ako neaktuálne. ENNO je elektronický systém s analógovými prvkami spočívajúcimi v povinnosti zasláť dokumenty na overenie pravdivosti informácií, taktiež vyžaduje aktivitu zo strany organizácie, ktorá sa musí zaregistrovať. Má prehľadné a intuitívne rozhranie, podrobné možnosti vyhľadávania (filtre podľa geografickej oblasti, cieľovej skupiny, oblasti činnosti, fulltextové vyhľadávanie). Výstupom oboch systémov je zaradenie organizácie do databázy bez akéhokoľvek kvantitatívneho alebo kvalitatívneho hodnotenia.

Z ekonomickej analýzy vyplýva, že vstup do oboch databázových systémov je bezplatný, rovnako aj aktualizácia údajov. Verejnost získava informácie o MNO taktiež bezplatne. Činnosť ISNNO a ENNO je financovaná z kapitoly Ministerstva vnútra ČR.

8.2 Foundation Transparency Index, Čína

Foundation Transparency Index vznikol v roku 2012 ako zahraničný hodnotiaci systém transparentnosti nadácií v Číne. Za jeho fungovaním stojí The China Foundation Center, čo je nezisková organizácia založená rozhodnutím Ministerstva pre občianske záležitosti. Jej hlavným poslaním je prepájať rôzne spoločenské oblasti s inovatívnymi technológiami a prinášať tak informácie médiám, firemným aj súkromným donorom, výskumným inštitúciám a verejnosti a poskytovaním kvalitných a aktuálnych dát, noviniek a analýz zvyšovať sociálny dopad filantropie. Práve Foundation Transparency Index, je v očiach pracovníkov organizácie, nástrojom na nastavenie nových štandardov etického prístupu nadácií.

Hodnotenie, ktoré index používa, je založené na komplexnom kontrolnom zozname 47 ukazovateľoch transparentnosti. Tie sú pre každú nadáciu vyhodnocované samostatne v závislosti na úrovni a kvalite verejne dostupných informácií o riadení a fungovaní, činnosti a financiách. Ukazovatele sú rozdelené do štyroch základných kategórií, z ktorých každá obsahuje od 9 do 15 ďalších indikátorov (pozri Tabuľku XX). Na zostavení indikátorov sa podieľali pracovné skupiny zložené z expertov prestížnych čínskych univerzít pôsobiacich v oblasti verejných politík, protikorupčných nástrojov, práva a neziskového sektora.

Tabuľka 2: Základné kategórie a indikátory, Foundation Transparency Index, Čína

Základné informácie	Financie	Projekty	Dary
Číslo registrácie	Správa z auditu	Názov	Vyhľadávacie funkcie
Stanovy	Celkové imanie	Zrhnutie	Hlavný donor
Dátum založenia	Čisté imanie	Príjmy	Sociálne médiá
Základné peňažné prostriedky	Celkový príjem	Výdavky	Webová stránka
Poslanie	Príjem z darov	Poloha	Sekcia na zverejňovanie informácií
Životopis vedúcej osoby	Investičný príjem	Oblasť záujmu	Ludské zdroje
Počet zamestnancov (full time)	Štátne granty	Typ podpory	Finančný manažment
Zakladatelia	Príjmy zo služieb	Zverejnenie príjemcov	Programový manažment
Telefón	Celkové výdavky	Vyhľadávacie funkcie	Výročná správa
Adresa sídla	Čerpanie grantov		
Mená členov predstavenstva	Odmeny a benefity		
Tituly členov predstavenstva	Administratívne výdavky		
Organizácie, v ktorých členovia predstavenstva pôsobia	Projektové náklady		
Odmeny členov predstavenstva	Náklady na manažment		
	Náklady na fundraising		

Zdroj: autori na základe informácií z webovej stránky China Foundation Transparency Index, pozri <http://ftien.foundationcenter.org.cn/>

V zmysle metodológie Foundation Transparency Index, môže nadácia dosiahnuť maximálne bodové skóre pri splnení 47 indikátorov 107,2 bodov rozdelených nasledovne: základné informácie (18), financie (24), projekty (35) a dary (30,2). V súčasnosti (pozn. 2014) je priemerné hodnotenie na úrovni 46,68 % (pozri <http://en.fti.org.cn/>).

Konečné hodnotenie je vypočítané nasledovným vzorcom, ktorý je kombináciou zverejňovania informácií nadácii o sebe a detailoch o poskytovaní finančných prostriedkov.

$$FTIn = \sum (Ti \times Wi \times Si \times Ci)$$

FTIn: skóre transparentnosti nadácie n

n: počet nadácií (od 1, 2, 3,...2700...2801...)

i: počet indikátorov (1, 2, 3,...46, 47)

Ti: Pravda, ak nadácia zverejní Indikátor I (hodnota 0 alebo 1)

Wi: Váha, váha Indikátora I (hodnota od 1 do 6)

Si: Zdroj, z ktorého bola informácia prevzatá (1.2 pre webovú stránku nadácie, 0.8 iný zdroj)

Ci: Pokrytie, percento ročného poskytovania finančných prostriedkov (hodnota 1 pri výpočte všetkých, okrem 7 projektových indikátorov)

Na webovej stránke Foundation Transparency Index sa nie je možné ako nadácia zaregistrovať, takže predpokladáme, že nadácie sa do systému dostávajú automaticky po zistení ich webovej

stránky. Aktualizácia údajov v databáze The China Foundation Center prebieha pravidelne, raz za týždeň. Náklady na vstup do hodnotiaceho systému sú nulové.

V Číne platí pre neziskové organizácie a nadácie povinnosť každoročne podávať auditované výročné správy registrovým úradom alebo Ministerstvu, ktorá je do 30 dní od schválenia zverejnená vládou určenou agentúrou alebo médiami. Je otáznosť nakoľko si povinné subjekty plnia svoje záväzky, napríklad ku koncu roka 2012 neboli dostupné výročné správy z roku 2010. The China Foundation Center nemá prístup k týmto oficiálnym údajom a preto systém využíva ako základný zdroj dát prepojenia na webové stránky nadácií. Vysvetlenie je jednoduché pri predstave, že nadácia si riadne splní svoju povinnosť odovzdať výročnú správu ale jej zverejnenie zo strany štátu nie je dostatočne zabezpečené. Preto centrum vyzýva nadácie aby pravidelne aktualizovali informácie na jednom mieste, ktorým je oficiálna webová stránka, čím si zároveň zaručia aktuálne a kvalitné dáta pre svoje hodnotenie. Nadácie, ktoré nemajú webovú stránku, môžu nahrať výročnú správu na stránku zriadenú centrom na tento účel, čo je neskôr pri hodnotení považované za ekvivalent oficiálnej webovej stránky nadácie. Informácie z roku 2013 uvádzajú, že týmto spôsobom je možné získať detailné dáta o 43 % registrovaných čínskych nadácií, v roku 2014 sú na stránke indexu údaje o 2598 subjektoch.

Zber dát je elektronický a údaje, ktoré sa hodnotia, nie sú overované žiadnym kontrolným mechanizmom zriadeným na tento účel v centre. Je však potrebné vychádzať z faktu, že viac ako 30 z celkovo 47 indikátorov sú náležitosti vyžadované zákonmi, takže existuje predpoklad ich overenia a kontroly zo strany štátu pri registrácii. Plné hodnotenie získa iba nadácia, ktorá je ochotná zverejniť o svojich aktivitách, financiách a projektoch viac ako má zákonnú povinnosť. Foundation Transparency Index nemá ambíciu celkovo hodnotiť, či sú nadácie transparentné alebo nie, ale iba ukázať, v koľkých zo 47 indikátoroch sú ochotné poskytnúť informácie. V roku 2012 pripravila The China Foundation Centre prvú hodnotiacu správu Transparency Report, ktorá zostavila poradie 50 najviac a 30 najmenej transparentných nadácií. Správa bola odprezentovaná širokému publiku médií, výskumných inštitúcií a nadácií na tlačovej konferencii. Aj takýmto krokom sa dá zvýšiť informovanosť a záujem verejnosti.

Pre užívateľa je webová stránka Foundation Transparency Indexu priateľsky zostavená a umožňuje využiť viacero funkcionalít, funguje v čínskom aj anglickom jazyku. Vyhľadávať na úvodnej stránke sa dá nadácia podľa názvu štandardným vyhľadávacím okienkom, podľa regiónu, v ktorom je nadácia registrovaná (spolu 32 provincií) a podľa oblasti, v ktorej pôsobí (31 okruhov). Po zadaní týchto kritérií sa na stránke zobrazí zoznam nadácií, ktoré im vyhovujú, pričom s týmto zoznamom je možné ďalej pracovať použitím rôznych filtrov, typ nadácie (súkromná, verejná), celkové imanie, príjem a darovanie (všetky tri rozdelené podľa množstva financií na 3 podkategórie menej ako 10 miliónov, od 10 do 100 miliónov a nad 100 miliónov) a roku založenia (1982-2012). Nadácie sú zoradené v poradí podľa im prideleného čísla v hodnotení a pri každej je uvedený oficiálny názov, počet bodov, ktoré dosiahli (od najvyššieho po najnižšie alebo naopak) a priamy link na webovú stránku. Po kliknutí si na vybranú nadáciu sa užívateľovi zobrazí vyhodnotenie bodovania v číselnej aj grafickej podobe

spolu s poradím, prehľad základných údajov o nadácii (dátum založenia, kontaktné údaje, webová stránka, poslanie atď.), prehľad finančného zdravia v grafickej podobe (porovnanie imania, príjmov, výdavkov) a detailný rozpis 4 kategórií s indikátormi s uvedením ich statusu a zdroja.

Z pohľadu 4 úrovní akreditačných a certifikačných mechanizmov vysvetlených v kapitole 7, ide o 3 stupeň, v ktorom sú zbierané elektronické dáta, verejne prístupné na jednom mieste, vyhodnotené podľa určitého vzorca a následne zoradené a triedené do rôznych kategórií. Hodnotenie nadácii prebieha na kvantitatívnej úrovni, keďže nejde o obsahové skúmanie informácií ale vyhodnotenie počtu prítomných alebo neprítomných indikátorov formou odpovede áno, nie. Index umožňuje konkrétnej nadácii vertikálne hodnotenie svojich dát za rôzne obdobia alebo horizontálne porovnanie medzi rôznymi nadáciami. Foundation Transparency Index považujeme za použiteľný a vhodný systém, ktorý by bol, s prihliadnutím na slovenskú legislatívu a nastavení, po zavedení prínosom, ako stabilný dodávateľ dát pre verejnosť a donorov.

Z ekonomickej analýzy vyplýva, že FTC presadzuje myšlienku o nevyberaní poplatkov od nadácií za to, že chcú poukazovať na svoju kvalitu a transparentnosť. Prevádzka FTI je preto prepojená s financovaním prevádzky samotnej organizácie, ktorá sa spolieha najmä na veľkých medzinárodných a národných donorov (napr. Ford Foundation, Bill&Melinda Gates Foundation, Stiftung Mercator,...). Napriek tomu, že 100 % financií pochádza z grantov, o spoliehanie sa iba na 1 zdroj, keďže organizácii sa darí získavať na svoju činnosť financie od množstva domácich aj zahraničných donorov. (1. SNSC, 2014 b)

8.3 GuideStar, Spojené štáty americké

GuideStar v USA je organizácia so statusom verejnoprospešnosti (501(c) (3)) založená v roku 1994 pod menom Philanthropic Research, Inc., s cieľom spraviť revolúciu vo filantropii poskytovaním informácií, ktoré podporujú transparentnosť a umožňujú užívateľom lepšie rozhodnutia o rozdelení svojich peňazí. GuideStar nie je watchdogovou organizáciou ani hodnotiteľom dát, jej zámerom je organizovať a prezentovať údaje, v jednoduchom formáte, pri zachovaní neutrality. Tomu zodpovedá aj financovanie, v ktorom jednu tretinu z výnosov tvoria príspevky z členských programov alebo produktov s nimi súvisiacimi, ďalšie dve tretiny sú predplatné a licenčné poplatky za poskytované služby.

GuideStar je elektronický systém, ktorý automaticky sťahuje dáta z databázy Internal Revenue Service (IRS), vládnej agentúry v USA zodpovednej za výber daní a vymáhanie daňového práva.

Vo všeobecnosti možno informácie v databáze GuideStar zaradiť do troch skupín:

- a) informácie pochádzajúcej od federálneho daňového úradu (Internal Revenue Service's Business Master File (BMF) podľa ustanovenia 501 (c) Federálneho daňového

- zákonníka, ktoré pozostávajú zo základných informáciách o organizácii, jej názvu, adresy sídla, prípadne základe finančné informácie,
- b) tlačivá 990 alebo 990-EZ, finančné priznania, ktoré musia vyplňať organizácie s príjmom nad stanovenú hranicu. Tieto formuláre obsahujú informácie o poslaní organizácie, jej programoch, cieľoch, úspechoch, financiách a o osobách zodpovedných za riadenie organizácie. Medzi ďalšie zdroje patria Publikácia 78, Bulletin Federálneho daňového úradu, zoznam organizácií, ktorým bolo oslobodenie od federálnej dani z príjmov zrušené, zoznam organizácií, ktoré sú zapojených alebo podporujúcich terorizmus,
 - c) informácie pochádzajúce od samotných mimovládnych organizácií, medzi tieto informácie možno zaradiť finančné správy, informácie o programoch realizovaných mimovládnu organizáciou, tlačové správy a pod.

Pravidlom je, že formulár zasielajú IRS do 15 dňa piateho mesiaca po skončení svojho fiškálneho roku (12 mesačné obdobie, počas ktorého je naplánované využitie finančných prostriedkov). Od zaslania dokumentu IRS do jeho zverejnenia na profile GuideStar ubehnú približne 2 mesiace. Zaujímavý je proces kontroly údajov, ktorý zabezpečujú zamestnanci GuideStar Quality Assurance tímu. Každá numerická hodnota sa zadáva do systému dvakrát a akékoľvek rozdiely medzi hodnotami sa monitorujú. Takýmto spôsobom sa dosiahla zhoda v porovnávaných číselných dátach na úrovni 99,9 %.

Návštevníkov GuideStar je možné rozdeliť na dve hlavné skupiny: organizácie a ostatných užívateľov, ktorí môžu byť z radov donorov, médií, výskumných organizácií, firiem, akademických pracovísk a verejnosti.

Prvým, základným krokom organizácie, ktorá chce byť prítomná v GuideStar, je bezplatná registrácia a vytvorenie tzv. Nonprofit Report. Tým získa nezisková organizácia v databáze webovú stránku s informáciami výhradne o vlastnej činnosti, poskladanú z údajov IRS. Tieto informácie však často neposkytujú návštevníkom kompletný obraz a preto vznikla príležitosť na ich doplnenie v podobe tzv. The GuideStar Exchange. Každá organizácia, ktorá sa rozhodne deklarovat svoj záväzok k transparentnosti zverejňuje o sebe ďalšie informácie. Na výber sú tri možnosti otvorenosti, za ktoré je udelená bronzová, strieborná a zlatá pečať. Zjednodušene povedané, v prípade bronzovej úrovne organizácia dopĺňa údaje ako kontakty, poslanie, ľudské zdroje, ciele, programy a pod., strieborná pečať je udelená v prípade zverejnenia finančných záležitostí a po opísaná dopadu a efektívnosti organizácie sa získava najvyššie, zlaté hodnotenie. Za najväčšiu výhodu takéhoto systému považujeme verejné ocenenie transparentnosti organizácie v podobe udelenej pečate, čo môže mať pozitívny vplyv na potenciálnych donorov a verejnosť. Za získanie pečate sa na stránke nespomína žiadny poplatok. Zahraničné zdroje uvádzajú, že s aktuálnym profilom organizácií vie GuideStar osloviť 7 miliónov návštevníkov ročne a ďalšie milióny prostredníctvom spriatelенých stránok Network for Good, Change.org, Razoo, Facebook Causes and Give A Tweet.

Návštevník, ktorý príde na stránku GuideStar má možnosť bez registrácie vyhľadať organizácie podľa kľúčových slov, názvu, sídla, registračného čísla alebo úrovne pečate. Po zobrazení zoznamu subjektov, ktoré vyhovujú vyhľadávacím kritériám, je možné navštíviť Nonprofit Report konkrétnej organizácie. Táto podstránka je prehľadne rozdelená do kategórií: zhrnutie, financie, formuláre 990, ľudia a spravovanie, programy, dopad, vonkajší pohľad (hodnotenia), dodávatelia a zobrazuje sa aj pečať za transparentnosť ak ju má organizácia udelenú. V prípade využitia možnosti registrácie a vytvorenia si užívateľského konta je základným rozdielom prístup k rozšíreným informáciám napr. príjmov a výdavkoch za aktuálny rok, výkazy ziskov a strát za posledných 5 rokov a formuláre 990 za 3 roky, všetky výročné správy a zoznam vedúcich pracovníkov a kontrolných orgánov.

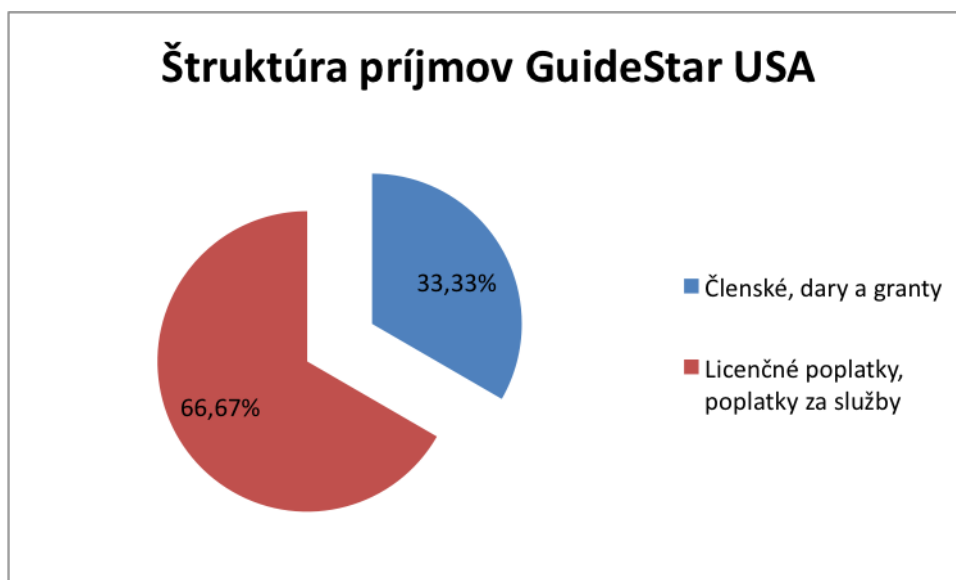
Analýza Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných akreditačných systémov uvádza, že v záujme získania čo najväčšej naplnenosti databázy sa v GuideStar rozhodli nespoplatňovať registráciu MNO do ich systému, podobne aj všetky aktualizácie sú bez poplatkov.

Prevádzka je financovaná z externých zdrojov, pričom sa dajú rozdeliť na dve veľké skupiny:

1. Členské príspevky, granty a dary
2. Poplatky za služby systému

Ako zobrazuje nasledovný graf, dôraz je kladený na „predaj“ svojich služieb, ktorý zabezpečuje dve tretiny všetkých príjmov. Členské príspevky, dary a prípadné granty predstavujú jednu tretinu príjmov. (1. SNSC, 2014 b)

Graf 5: Štruktúra príjmov GuideStar USA

Zdroj: 1. SNSC, 2014 b

Členské príspevky, granty a dary (rôzne organizácie a nadácie)

Organizácie sa stávajú „členmi“ s cieľom podpory samotnej myšlienky GuideStar. Okrem toho majú možnosť podporiť/propagovať vybrané organizácie (napr. svojich grantistov), získavajú prednostne niektoré informácie a prístup k odborníkom na vybrané témy. Zdrojom príjmov je aj financovanie vo forme grantov pomocou sledovania výziev a prostredníctvom silného marketingu oslovujú jednotlivcov a firmy s myšlienkou rozvoja a financovania prevádzky celého systému.

Tabuľka 3: Navrhovaná výška ročných príspevkov členov, GuideStar USA

Majetok nadácie	Dary a granty	Navrhovaný ročný príspevok
Menej ako \$25 miliónov	Menej ako \$2.5 milióna	\$1,500
Od \$25 miliónov do \$99 miliónov	Od \$2.5 milióna do \$9 miliónov	\$5,000
Od \$100 miliónov do \$249 miliónov	Od \$10 miliónov do \$24.9 miliónov	\$10,000
Od \$250 miliónov do \$499 miliónov	Od \$25 miliónov do \$49 miliónov	\$25,000
Od \$500 miliónov do \$999 miliónov	Od \$50 miliónov do \$99 miliónov	\$50,000
Viac ako \$1 miliarda	Nad \$100 miliónov	\$100,000

Zdroj: 1. SNSC, 2014 b

Poplatky za služby

Služby, ktoré generujú GuideStar príjem dôležitý z pohľadu udržateľnosti sa dajú rozdeliť na 5 hlavných kategórií: výskumné a analytické práce, biznis riešenia, overovacie metódy, odmeňovanie v neziskovom sektore a zdroje. Pre profesionálov z rôznych oblastí, ktorí vytvárajú sofistikované analýzy je k dispozícii mesačné alebo ročné predplatné, vďaka ktorému je možný prístup k množstvu vyhľadávacích, porovnávacích a analytických funkcií. Informácie o odmeňovaní alebo historické finančné údaje a všetky ďalšie podľa potreby sa dajú objednať spracované v kompletnej analytickej správe, pričom ceny sa pohybujú od 125 USD za správu, finančné údaje z IRS formulárov 990 preklopené do konzistentných, vizuálne príjemne spracovaných dokumentov od 250 USD. Výstupmi z ďalších produktov pre profesionálov sú mailing listy alebo kompletne zoznamy organizácií s kontaktnými údajmi, prípadne zoznamy dodávateľov, ktoré majú organizácie zazmluvnené. Biznis riešenia ponúkajú viacero možností na sprostredkovanie informácií z neziskového sektora, napr. overovanie údajov zozbieraných

klientom s databázou GuideStar (pri potvrdení verejnoprospešnosti alebo oslobodenia od platenia daní a pod.), prekonvertovanie dát do open data formátu (prípadne .XML) a ďalšie. GuideStar má taktiež dostatočné zdroje dát na to, aby odpovedali na najzložitejšie otázky okolo odmeňovania v sektore, pričom správa z takejto aktivity vo formáte .PDF je dostupná od 349 USD pre jedného čitateľa. Mesačný prístup k nelimitovanému počtu analýz stojí 250 USD v rámci tzv. Premium konta alebo 1500 USD ročne, v prípade tzv. Premium Pro konta je ročný prístup spoplatnený sumou 2000 USD. Mesačné alebo ročné prístupy sú viazané na 1 individuálneho užívateľa. Rozdiel medzi Premium a Premium Pro kontách predstavuje rozdielne limity k prístupu k službám GuideStar. V prípade, ak organizácia potrebuje prístup pre 5 a viac svojich zamestnancov, poskytuje GuideStar individuálne dohodnutú cenu v rámci tzv. Business licencie. (1. SNSC, 2014 b)

Zaujímavou funkciou, ktorú stránka umožňuje, je zapojenie verejnosti prostredníctvom pridávania hodnotení. V zásade môže hodnotenie resp. odporúčanie pridať každý, kto má s organizáciou vlastnú skúsenosť, typicky ide o jej dobrovoľníkov, klientov, partnerov. V zmysle pravidiel GuideStar sú z písania hodnotení vylúčení zakladatelia organizácií a platení zamestnanci. Odporúčania sú verejne dostupné každému, kto navštívi Nonprofit Report zhodnotenej organizácie. V záujme zachovania kredibility hodnotení sa tím GuideStar rozhodol nevy mazávať staré negatívne hodnotenia. Naopak, poskytuje tak priestor na spoznanie histórie a chronologického vývoja v organizácii a podnecuje ľudí, aby prípadné pozitívne zmeny popísali v novších názoroch.

GuideStar USA je podľa nášho názoru možné zaradiť na tretiu úroveň zo zamýšľaných štyroch, najmä preto, že ide o elektronické dáta, spracované v databázovej forme, verejne prístupné, s kombinovaným prístupom miery aktivity hodnotených organizácií, ktorej výstupom je udelenie pečate. Ako už bolo spomenuté, GuideStar nie je evalvátor zozbieraných dát, naopak, prostredníctvom svojich služieb ich poskytuje všetkým záujemcom na ďalšie spracovanie, interpretovanie a vytváranie benchmarkov. V prostredí Slovenskej republiky sa javí predstava fungovania GuideStar ako nereálna, najmä kvôli potrebnému množstvu ľudských zdrojov a finančných prostriedkov. Nie je vylúčené, že v prípade vzniku elektronickej databázy neziskových organizácií by práve viaceré zo služieb poskytovaných GuideStar (napr. biznis riešenia, mailing listy a pod.) vedeli generovať zdroje nevyhnutné na udržateľnosť systému.

8.4 NGO Benchmarking, Švajčiarsko

Zaujímavým hodnotiacim systémom vo Švajčiarsku je NGO Benchmarking³⁰, ktorý je produktom spoločnosti SGS, založenej v roku 1878 v Ženeve ako Société Générale de Surveillance. V súčasnosti sa skladá z 10 obchodných segmentov pôsobiacich v rôznych geografických regiónoch a je jednou z najvýznamnejších inšpekčných, overovacích, testovacích

³⁰ Z angl. „Non-governmental organization“, „NGO“, v preklade mimovládna organizácia, z angl. „benchmarking“, v preklade porovnávanie / hodnotenie

a certifikačných spoločností na svete, s viac ako 80 tisíc zamestnancami a sieťou 1650 pobočiek. SGS sa nevenuje výlučne hodnoteniu neziskových organizácií, práve naopak, poskytuje služby vo viacerých oblastiach, ktorými sú poľnohospodárstvo a potraviny, automobilový a chemický priemysel, stavebníctvo, spotrebný tovar a maloobchod, energia, priemyselná výroba, veda, logistika, ťažba, ropa a zemný plyn a verejný sektor.

Certifikačné audity NGO Benchmarking od SGS poskytujú nestranné posúdenie úrovne hodnotenej organizácie s medzinárodnými štandardmi a dobrou praxou. V procese ide o zhodnotenie objektívne merateľných kritérií, zoradených do rôznych kategórií tak, aby boli čitateľné pre všetky zúčastnené strany. Kvantifikované výsledky umožňujú merať pokrok pri dosahovaní jednotlivých štandardov a tým vzniká vnútorný nástroj riadenia organizácie pre účely neustáleho zlepšovania sa. Organizáciám, ktoré sa rozhodli podstúpiť audit, pomáha odhaliť riziká a nedostatky a odstrániť ich skôr ako ohrozia svoju transparentnosť voči donorom. Zaistenie integrity a výkonnosti organizácie, účinné a efektívne vynakladanie prostriedkov, má pre darcov zásadný význam a preto posúdenie zo strany nezávislého auditu väčšinou pozitívne ovplyvní fungovanie organizácie. Nemenej dôležité je, aby neexistovali pochybnosti o osobe resp. spoločnosti, ktorá audit zaručuje, preto sa SGS so svojimi skúsenosťami a históriou javí ako vhodná neutrálna strana.

NGO Benchmarking ukazovatele boli navrhnuté tak, aby zistili, či hodnotená organizácia vyhovuje medzinárodným štandardom dobrej praxe fungovania neziskových organizácií, čo viedlo k zostaveniu zoznamu 101 merateľných kritérií, vybraných zo základných kódexov a smerníc. Rozdelené sú do 4 skupín ako indikátory dobrej praxe (riadiace orgány, strategický rámec, manažment integrity, komunikácia, advokačné aktivity a obraz na verejnosti, ľudské zdroje, fundraising, alokácia finančných zdrojov a kontrola, činnosť, výsledky činnosti, napredovanie organizácie), očakávania podporovateľov (transparentnosť, efektívnosť, výkonnosť), manažment organizácie (systém, aktivity – programy / projekty, ľudské zdroje, financie) a zlepšovanie sa do budúcnosti (plán, zodpovednosť, vyhodnotenie). V prípade, že má organizácia záujem o audit SGS, požiada o zaslanie dokumentu s názvom „The Audit Preparation Questionnaire“ dostupného v angličtine, francúzštine, portugalčine a španielčine, ktorý je nevyhnutný na definovanie rozsahu auditu, jeho postupu a nákladov. Po schválení zo strany SGS je podpísaná zmluva a dva alebo tri týždne pred plánovaným auditom obdrží organizácia zoznam dokumentov, ktoré je povinná pripraviť. Rozsah auditu si určí samotná organizácia, a prebieha formou osobných návštev audítorov a kontroly potrebných dokumentov. Audit môže prebehnúť na prvej úrovni ako preskúmanie hlavného sídla alebo hlavného sídla spolu s nereprezentatívnou vzorkou pracovísk organizácie. V druhej úrovni prebieha hĺbkový audit takmer všetkých pracovísk vrátane sídla.

Počas auditu je preskúmaný každý jeden ukazovateľ a následne obodovaný na stupnici 0 až 3. Do 2 týždňov od ukončenia je výsledok spracovaný v podobe záverečnej správy z auditu. Finálna správa obsahuje podrobné skóre indikátorov, identifikovanie silných a slabých stránok a príležitosti na zlepšenia spolu s odporúčaniami na nápravu alebo zavedenie preventívnych

opatrení. Organizácia sa pred predložením záverečnej správy oboznámi s výsledkami a v prípade, že získa hodnotenie minimálne 70 % zhody s indikátormi a audit nepreukáže žiadny významný nedostatok je jej udelený NGO Benchmarking Certificate spolu s „Certification Mark“. Názvy všetkých úspešných organizácií, ktoré prešli auditom spolu s certifikačným číslom, štátom registrácie a dátumami platnosti sú zverejnené na webovej stránke SGS, od týchto dátumov je možné odvodiť, že audit má platnosť 18 mesiacov, po ktorých je potrebné absolvovať kontrolný audit. Cenník nebol nájdený, ale zo štúdia podkladov vyplýva, že každá organizácia obdrží cenovú ponuku pred podpisom zmluvy.

Súčasťou NGO Benchmarking služieb je nielen audit ale aj konzultačné a tréningové aktivity, vďaka ktorým môžu zamestnanci, riadiaci pracovníci a členovia dozorných rád absolvovať školenie „NGO Best Practices“. Zmyslom tohto programu nie je hovoriť neziskovým organizáciám, aký by mal byť ich model dobrého spravovania a zodpovednosti ale poskytnúť im prehľad toho, ktoré kritériá považujú v spomenutých oblastiach za kľúčové donori, štátne authority alebo súkromné nadácie. Týmto spôsobom by mali byť organizácie schopné identifikovať riziko, ktoré pramení z nesúladu s očakávanými kritériami a nedostatky, ktoré ohrozujú trvalo udržateľný rozvoj organizácie. V ponuke školení je uvedených 7 modulov zameraných na riadiaci orgán, strategické plánovanie a komunikáciu, fundraising, alokácia zdrojov a kontrola, činnosť a výsledky, ľudské zdroje, manažment integrity a etické princípy, politika trvalého rozvoja. Každé školenie je rozdelené na 5 častí: definície, riziká nesúladu s kritériami, výhody naplnenia stanovených kritérií, vybrané ukážky dobrej praxe, prípadové štúdie. V súlade s vnútornými pravidlami, SGS neškolí v prípade, že sa organizácia pripravuje na certifikačný audit NGO Benchmarking a takisto audítori, ktorí sa zúčastňujú tréningov sú vylúčení z účasti na audite v tej istej organizácii.

Certifikačný hodnotiaci mechanizmus NGO Benchmarking je štvrtou, najvyššou úrovňou systému, do ktorého je zapojená nezávislá tretia strana. Audit je dlhodobým procesom, čo zvyšuje personálne náklady organizácie, preto sa domnievame, že systém je dostupný najmä väčším organizáciám. Samotný audit je sériou osobných návštev a štúdia dokumentov zo strany audítorov ale vyžaduje sa aj aktívna spolupráca zo strany hodnotenej organizácie. Výstupom je databáza organizácií, ktoré úspešne prešli auditom a takisto certifikát a udelenie známky za dobré spravovanie. V prípade identifikovania resp. vytvorenia hodnotiacej authority na úrovni SGS je možné uvažovať o takomto systéme aj v prostredí Slovenskej republiky. V súčasnosti je takéto hodnotenie skôr príkladom fungovania a spolupráce medzi ziskovým a neziskovým sektorom.

9. Návrhy a odporúčania

Nasledovná kapitola prináša návrhy a odporúčania, ktoré vznikli na základe prebehnutých aktivít analytickej časti projektu prieskumu zahraničných systémov, legislatívno-inštitucionálneho zisťovania stavu súčasných registrov, evidencií a zoznamov ako aj zisťovania potrieb cieľových skupín.

9.1 Prevádzkovateľ a financovanie

Zodpovedanie otázky, kto je prevádzkovateľom resp. vlastníkom systému sa javí ako kľúčové z pohľadu jeho fungovania, financovania ako aj udržateľnosti.

S prihliadnutím na to, že návrh OIS v SR by mal byť systém, ktorý pracuje s dátami zo spoľahlivých (validovaných), automaticky sťahovaných štátnych zdrojov, registrov a evidencií, sa javí ako optimálny prevádzkovateľ (resp. vlastník) štát.

Z podstaty národného projektu, ktorého výstupom má byť aj OIS, navrhujeme za prevádzkovateľa určiť Ministerstvo vnútra SR, za zváženie stojí aj zapojenie Úradu splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti.

Vzhľadom k inovačnému potenciálu takéhoto systému, ale aj vzhľadom k súvisiacim neurčitostiam jeho budúceho využitia, ktoré môžu potenciálne významne ovplyvniť neziskové organizácie, navrhujeme vytvorenie komisie dohliadajúcej nad implementáciou a využitím takéhoto systému, ktorá by pozostávala zo zástupcov štátu (vlastníka a prevádzkovateľa), úradu splnomocnenca, nominantov z komory MNO z Rady vlády pre MNO, expertov z prostredia IT a open data a užívateľov (verejná správa, nadácie a verejnosť). Odporúčania takejto komisie by neboli pre vlastníka záväzné a mali by len odporúčací charakter, avšak komisia by bola súčasťou riadiacej štruktúry OIS.

Čo sa týka financovania akéhokoľvek systému akreditácie alebo certifikácie ekonomická analýza uvádza, že v závislosti od potreby zdrojov na prevádzku sa odvíjajú aj stratégie na získanie zdrojov na ich úhradu. Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných akreditačných systémov všeobecne uvádza o modeloch získavania zdrojov nasledovné:

- a) Časť akreditačných /certifikačných alebo ďalších systémov sa spolieha na príspevok vo forme poplatku alebo členského príspevku od samotnej hodnotenej organizácie – to najmä v prípadoch, keď je akreditácia vykonávaná individuálne konkrétnym organizáciám; predpokladá zapojenie ľudského vstupu a prípadne prináša nejaký priamy efekt pre akreditovanú organizáciu (napr. daňové zvýhodnenie, možnosť získavať asigňovanú daň, zvýhodnenie v oblasti práce s dobrovoľníkmi a pod.). V tomto prípade je teda pre organizácie akreditácia okamžitým prínosom a tým pádom rastie aj ich ochota za akreditáciu zaplatiť. Na Slovensku už existuje limitovaný akreditačný systém pre organizácie, ktoré chcú prijímať podiel zaplatenej dane – tzv. Zoznam

prijímateľov, ktorý tvorí a vedie Komora notárov SR. Ak chcú mimovládne neziskové organizácie získať podiel zaplatenej dane, tak sa musia každoročne zaregistrovať do tohto Zoznamu prijímateľov u notára, pričom v priemere platia za takúto formu akreditácie približne 55 €.

- b) Iná skupina zahraničných akreditačných systémov sa spolieha na (spolu)financovanie zo strany štátu. Štát má záujem na podpore akreditačného / certifikačného systému najmä v tom prípade, ak tým získa určitú informáciu alebo istotu, ktorú by za iných okolností nemohol alebo nevedel získať, poprípade ak potrebuje mať garanciu, že hodnotené organizácie spĺňajú určité štandardy, podmienky, alebo dokážu realizovať plnenie úloh štátu.
- c) Akreditačný systém má predpoklad časom získať obrovské množstvo informácií a vybudovať tak databázu, ktorá sa dá rôznymi formami speňažiť – či už ide o čistý samotný predaj kontaktov a iných informácií z vytvorenej databázy, alebo prevádzkovatelia systému ponúkajú pridané služby pre záujemcov – tvorba analýz, máp, štatistík atď., takýmto spôsobom získavajú financie na prevádzku viaceré systémy, najmä ak sú prevádzkované súkromnými organizáciami (t.j. nie výlučne štátom).
- d) Štvrtou formou financovania prevádzky akreditačných systémov je hľadanie externých zdrojov a to najmä vo forme grantov od zahraničných donorov (nadácií, veľvyslanectiev) alebo domácich donorov (najmä nadácií, alebo formou darov, sponzoringu a reklamy). Táto forma prevádzky je využívaná hlavne pri tvorbe a spustení systému, nakoľko akreditácia má šancu priniesť zlepšenie v problémových oblastiach, ale spočiatku ešte nemá všetko vytvorené tak, aby sa mohla financovať iným spôsobom.
- e) Časť systémov je prevádzkovaná hybridne, čo znamená, že sa nespolieha iba na jeden zdroj financií, ale snaží sa skombinovať viaceré zdroje – a to buď z časového pohľadu (t.j. jeden zdroj je postupne nahrádzaný inými zdrojmi – napr. štátna dotácia pri rozbehu systému je postupne nahrádzaná grantmi od nadácií a predajom služieb), alebo už od začiatku je fungovanie systému nastavené viaczdrojovo – napr. dotácia je skombinovaná s grantmi nadácií a súkromnými darmi. Takáto forma financovania súčasne naplňuje hlavné pravidlo fundraisingu a to - nespoliehať sa iba na jeden zdroj. (1. SNSC, 2014 b)

Zo záverečných odporúčaní pri financovaní slovenského modelu OIS, ktoré vychádzajú z ekonomickej analýzy, uvádzame nasledovné návrhy:

Po stanovení spôsobu prevádzky systému je potrebné v prvom rade prepočítať náklady na rok, ktoré sú tvorené 2 hlavnými zložkami – fixné a variabilné náklady.

Je potrebné si vyjasniť, kto bude prevádzkovateľom systému, nakoľko to má vplyv na možné využitie rôznych zdrojov. Niektoré zo zdrojov totiž nie je reálne využiť pri určitom vlastníkovi systému:

- a) Ak to bude **štát**, tak do úvahy prichádzajú „eurofondy“, štátna dotácia a poskytovanie určitých služieb za poplatok. Naopak nevyužiteľné sú pri aktuálnom legislatívnom prostredí podnikateľské príjmy (štát nie je založený za účelom podnikania), súkromné dary (len málokto pravdepodobne bude mať ochotu darovať v prospech štátu), príjmy z asignácie 2 % (štát nie je oprávneným prijímateľom 2 %) a ani granty od nadácií. V prípade rozhodnutia o financovaní štátom však systém získa vyššiu istotu získavania financií potrebných na prevádzku.
- b) kto bude **súkromný prevádzkovateľ**, tak v tomto prípade sú možnosti financovania oveľa širšie a teda v zásade je možné použiť všetky zdroje, ktoré legislatíva umožňuje. Nevýhodou je, že akreditačný systém prevádzkovaný súkromným prevádzkovateľom môže mať komplikácie pri získavaní zdrojov na svoju prevádzku. Najvhodnejšie sa podľa zahraničných skúseností javí kombinácia – buď viacero zdrojov naraz, alebo spočiatku získanie väčších zdrojov na rozbeh a zavedenie systému (zabezpečiť financie na 3 - 5 rokov) a následne sa spoliehať na samofinancovanie prostredníctvom iných zdrojov.
- c) **Hybridný model** môže predstavovať vhodný štartovací model ekonomickej prevádzky systému. Základom by bolo majoritné financovanie zo strany štátu (alebo eurofondy) doplnené o súkromné zdroje (granty od nadácií). Postupne by sa tento pomer menil v prospech súkromných zdrojov – podľa rozhodnutia spoplatnením od hodnotených MNO, alebo poskytovaním platených služieb (tvorba analýz, štatistík, článkov na objednávku...).

Je potrebné zistiť, či bude štát ochotný na financovanie systému prispievať, t.j. nejde o otázku prevádzkovateľa, ale či štát dokáže a bude mať dôvod podporovať prevádzku. Zo skúseností zo zahraničia (v tomto prípade len z Kanady), vyplýva, že štát sa tejto úlohy zhostil. V iných krajinách podobná iniciatíva neexistuje, preto, ak by sa Slovensko vydalo touto cestou, bolo by jedným z globálnych priekopníkov v tejto oblasti.

Po rozhodnutí o prevádzkovateľovi systému je potrebné rozhodnúť, či budú poplatky vyžadované od samotných MNO – to bude možné najmä vtedy, keď tým MNO získajú nejaký benefit – či už okamžitý (napr. získavanie 2 % z dane, daňové zvýhodnenie), alebo nepriamy (ako prerekvizita na prístup k verejným zdrojom, napr. pri uchádzaní sa o eurofondy). V tomto prípade je potrebné pri ekonomickom nastavovaní systému sledovať širší koncept slovenského

modelu a akceptovať to, ktorým smerom sa bude vyvíjať a následne na to aj vyriešiť otázku spoplatnenia samotných MNO.

Po vyriešení otázok príspevkov od štátu a spoplatnenia samotných MNO je potrebné rozhodnúť, o aké ďalšie zdroje sa systém bude uchádzať a vypracovať tak komplexnú fundraisingovú stratégiu fungovania systému. (1. SNSC, 2014 b)

9.2 Dáta

Úvahy okolo témy dát je potrebné prepojiť s ďalšími súvisiacimi otázkami, na ktoré je nevyhnutné myslieť pri návrhu OIS v SR. Sú nimi najmä zodpovednosť orgánov verejnej správy pri spracúvaní dát v registroch, zoznamoch a evidenciách a s tým súvisiace práva a povinnosti, prepojitelnosť jednotlivých databáz a možnosť MNO tzv. self reportovať informácie.

„Medzi orgánmi verejnej správy, ktoré spracúvajú rôzne dáta a informácie vo verejných registroch, zoznamoch a evidenciách ktoré sú predmetom skúmania v projekte (spolu pre účely tejto časti aj „registre“), nachádzame subjekty rôzneho typu. Pri posudzovaných registroch v projekte ide prevažne o orgány verejnej správy (štátne orgány i samospráva) napr. ministerstvá, ústredné orgány štátnej správy, verejnoprávne inštitúcie (sociálna poisťovňa), rozpočtové organizácie štátu (národné športové centrum) a v minimálnom počte samosprávne stavovské komory (notárska komora), právnické osoby vo forme obchodnej spoločnosti (zdravotné poisťovne). Registre posudzované v projekte majú rôzny spôsob zverejňovania, poskytovania či spracúvania informácií a dát v registroch, zoznamoch alebo evidenciách, ktoré vedú. Tak isto s každým registrom môžu byť spojené iné právne účinky so zápisom do registra, a preto neexistujú jednotné pravidlá pre všetky registre, ktoré sme posudzovali. Formy poskytovania údajov sa v jednotlivých registroch rôznili, pričom medzi najčastejšie formy patria:

- a. online (webové) poskytnutia údajov či už vo forme automatizovaných systémov s vyhľadávaním alebo samostatné dokumenty (word, excel) s príslušným úplným zoznamom
- b. niektoré zápisy do registra majú konštitutívny charakter, iné len deklaratórny,
- c. niektoré orgány mali priamo povinnosť zo zákona zverejniť príslušné dáta v určitých lehotách, iné tak robia aj nad rámec príslušného zákona,
- d. niektoré registre sú zverejnené so znakmi materiálnej publicity, iné majú len informačné účinky
- e. z niektorých registrov je príslušný orgán povinný vyhotovovať aj výpisy (princíp formálnej publicity), iné takúto povinnosť nemali.

Zápisy ako aj účinky zápisov, či formy zverejňovania informácií v rôznych registroch sa rôznia, a preto akékoľvek spájanie údajov z registrov do budúca vyžaduje prísne posúdenie možností

spájania, zverejňovania a poskytovania si údajov orgánmi (a inými inštitúciami) navzájom.“ (Svák et al., 2014)

Zo spomínanej analýzy taktiež vyplýva, že skúmané množstvo registrov, evidencií a zoznamov je možné rozdeliť okrem iného na dve skupiny podľa toho, aký účinok je spojený so zápisom MNO do konkrétneho systému:

1. konštitutívny účinok: zápisom MNO do registra vzniká nový právny stav. Príkladom sú Registre poskytovateľov sociálnych služieb, ktorý „vedú vyššie územné celky (VÚC) miestne príslušné podľa miesta poskytovania sociálnych služieb poskytovateľom a centrálny register vedie Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Zápis do registra sa vykonáva na základe písomnej žiadosti, a to miestne príslušnému VÚC a zápis do registra poskytovateľov má konštitutívny charakter, nakoľko oprávnenie poskytovateľa sociálnej služby poskytovať sociálne služby vzniká až dňom zápisu do registra“ (Svák et. al, 2014)
2. deklaratórny (evidenčný) účinok: zápis MNO do registra má iba evidenčný charakter a nespájajú sa s ním žiadne právne účinky. Ako príklad je možné uviesť Register organizácií Štatistického úradu SR, pri ktorom „je potrebné vychádzať zo skutočnosti, že ide o register vedený predovšetkým na štatistické účely. Zároveň, ani zákon o štátnej štatistike neupravuje materiálnu publicitu registra organizácií, následkom čoho nemožno jednoznačne konštatovať záväznosť údajov zverejnených v registri organizácií vo vzťahu k tretím osobám. Štatistický úrad SR zodpovedá za spracovanie dát a za ich súlad s podkladmi, ktoré mal Úrad k dispozícii pri spracúvaní týchto dát.“ (Svák et. al, 2014)

Zároveň je dôležité spomenúť, že obe skupiny obsahujú určité množstvo dát, ktoré sú overené (validované) zo strany štátu. Predpokladom je, že v skupine registrov, evidencií a zoznamov s konštitutívnym účinkom sú overované informácie o MNO pri úkone, na základe ktorého vzniká nový právny stav, napr. pri predkladaní žiadosti o zápis do registra poskytovateľov sociálnych služieb. V systéme s deklaratórnym účinkom vychádzame z hypotézy, že informácie o MNO sú skontrolované pri jej založení.

Prečo je dôležité o tomto rozdelení rozmýšľať? Z našich stretnutí so zahraničnými expertmi na workshopoch v Bratislave vyplynulo jedno z odporúčaní, aby OIS v podmienkach SR umožňoval sťahovanie čo najväčšieho množstva overených (validovaných) dát. Z tohto uhla pohľadu sa javí ako nevyhnutnosť pripraviť prepojenia navrhovaného systému s registrami, evidenciami a zoznamami orgánov verejnej správy, ktoré overené dáta obsahujú a využiť možnosť ich automatického sťahovania namiesto opakovaného dožadovania informácií od samotných MNO.

V snahe zníženia administratívnej náročnosti nie je totiž želaným javom, duplicitne zaťažovať organizácie so žiadosťou o informácie, ktoré už v určitej podobe štát má, avšak pri určitom

type informácií (napr. podliehajúcim ochrane osobných údajov) by malo byť automatické sťahovanie podmienené súhlasom MNO.

Na druhej strane, keďže vo väčšine registrov, evidencií a zoznamov MNO nemajú povinnosť pravidelne aktualizovať informácie, zvyšuje automatické sťahovanie možnosť zobrazenia neaktuálnych dát. Preto je potrebné myslieť na prístup organizácie k oprave údajov, čím by OIS prispieval k „vyčisteniu“ resp. zjednoteniu dát.

Ďalším dôležitým rozmerom a zároveň odporúčaním je orientácia takéhoto systému na **otvorené dáta**, resp. vytváranie OIS hneď v kvalite otvorených dát.

9.3 Self - reporting

Z prieskumu zahraničných systémov vyplýva, že inštitút tzv. self – reporting (z ang. self – samo, report – oznamovanie, ohlásenie) sa používa v dvoch situáciách.

Prvým prípadom, v ktorom je možné rozmyšľať o povolení MNO vkladať informácie je, ak neexistuje dostatočný počet údajov v ostatných registroch, evidenciách a zoznamoch teda v prípade, kedy verejné orgány neumožnia vstup a sťahovanie z databáz, kde sa informácie o MNO nachádzajú resp. vstup je umožnený ale údaje nie sú aktuálne. Vtedy môže byť self - reporting nástrojom na zvýšenie kvality prezentovaných dát.

Druhým scenárom je, že prepojenia a automatické sťahovanie funguje bez problémov ale samotné MNO majú snahu zvýšiť svoju transparentnosť voči verejnosti alebo potenciálnym donorom. Údaje, ktoré organizácie dobrovoľne poskytujú je možné rozdeliť na nasledovné kategórie:

- a) činnosť: hlavná činnosť, programy, cieľové skupiny a podporovatelia, výsledky, plány, linky na získanie ďalších informácií
- b) financovanie: účtovné závierky, audítorské správy, rozpis príjmov a výdavkov z rôznych pohľadov (verejné financie, členské poplatky, granty...)
- c) fundraising: informácie o rôznych spôsoboch MNO o získavaní podpory, suma vzbieraných príspevkov a ich použitie, správy o príjmoch z 2%
- d) ostatné informácie: mediálne výstupy, certifikáty a ocenenia, partnerstvá a členstvá, odporúčania

Odporúčanie, ktoré považujeme za uplatniteľné v prostredí SR, je vytvorenie dvojstupňového systému, pričom tento krát nehovoríme o hĺbke hodnotenia dát ale o otvorenosti / uzatvorenosti prístupu k údajom. Prvá úroveň by mala obsahovať základné údaje o MNO s otvoreným prístupom pre všetkých užívateľov (verejnosť, donorov, orgány verejnej správy atď.). Následne druhá úroveň by vyžadovala registráciu MNO do systému, pričom motiváciou na takýto krok môže byť uchádzanie sa o verejné zdroje alebo zvýšenie čitateľnosti organizácie prostredníctvom self – reportingu.

S podobným systémom je možné sa stretnúť v Maďarsku s názvom Nonprofit Self-Portrait, ktorý spočíva v prevádzkovaní verejnej databázy, v ktorom sú obsiahnuté podrobné informácie o jednotlivých mimovládnych organizáciách, ktoré sa pravidelne aktualizujú. Ide o bezplatný a verejne prístupný on-line model, ktorý pozostáva z údajov, ktoré MNO dobrovoľne poskytujú na základe bezplatnej registrácie a z údajov, ktoré sú verejne dostupné z registra MNO vedeného štátom. Aj napriek dobrovoľnosti vstupu organizácii do projektu Nonprofit Self-Portrait, v databáze možno nájsť aj údaje, o organizáciách, ktoré sa do projektu nezapojili a nevytvorili si profil. V tomto prípade sa v databáze zobrazuje len výpis informácií z registra vedeného štátom. Informácie, ktoré sú obsiahnuté v databáze profilov mimovládnych organizácií, sú právne nezáväzné a majú len informatívnu funkciu.

9.4 Legislatívne odporúčania

Návrhy na zmenu legislatívy vychádzajú najmä z legislatívnej analýzy Registre v zahraničí. Viac informácií je možné nájsť v Prílohe 2.

9.4.1 Občianske združenia

„Občiansky zákonník v § 19 ods. 2 ustanovuje, že právnické osoby vznikajú dňom ku ktorému sú zapísané do obchodného registra alebo do iného zákonom určeného registra, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Právny rámec občianskych združení vrátane ich registrácie upravuje Zákon o združovaní. Podľa § 6 ods. 1 tohto zákona občianske združenie vzniká registráciou. Samotný vznik občianskeho združenia je tak podmienený registráciou, pričom dňom registrácie je deň odoslania stanov občianskemu združeniu, na ktorom Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vyznačí deň registrácie. Do doby svojho vzniku ešte občianske združenie nemá spôsobilosť mať práva a povinnosti, to znamená, že nie je subjektom práva, pričom vo veciach súvisiacich s jej vznikom koná prípravný výbor občianskeho združenia.

Aj napriek skutočnosti, že občianske združenie vzniká registráciou, žiaden právny predpis vrátane Zákona o združovaní neupravuje register občianskych združení.“ (1. SNSC, 2014 a)

Z legislatívnej analýzy ako aj zo stretnutia s cieľovými skupinami jednoznačne vyplynula potreba zavedenia Registra občianskych združení, novelizácia resp. prijatie nového zákona o združovaní, ktorý dlhodobo vykazuje znaky potrebnosti ukotvenia v právnom systéme. „Jeho neexistencia spôsobuje mnoho riziká v praxi, ktoré spôsobujú zvyšovanie netransparentnosti občianskych združení, nakoľko nie je možné určiť kto v danom čase koná v mene združenia a akým spôsobom, nie je možné zistiť, kedy je združenie v likvidácii ako aj iné právne skutočnosti.“ (1. SNSC, 2014 a)

9.4.2 Jednotný Register MNO

V Poľsku, Maďarsku aj Českej republike je možné nájsť prvok jednotnosti, ktorým je spoločný register pre všetky MNO.

„V Poľsku od roku 2001 existuje osobitná evidencia združení, ostatných občianskych a profesijných organizácií, nadácií a kliník ochrany verejného zdravia, ktorá je súčasťou Národného súdneho registra. MNO sú povinné informovať súd o zmenách informácií, ktoré sa do registra zapisujú, pričom zaniknuté MNO sú z registra vymazané. Informácie uvedené v Národnom súdnom registri sú tak vo veľkej miere presné a aktuálne. Za predpokladu, že by existoval záväzný register pre MNO, rovnako ako v prípade poľského Národného súdneho registra, by bolo vhodné prijať právnu úpravu v zmysle ktorej by elektronické výpisy z tohto registra mali záväzný charakter.

V Maďarsku došlo v roku 2011 k rozsiahlej zmene právnej úpravy neziskového sektora, nakoľko bol prijatý nový zákon, ktorým sa právna úprava jednotlivých foriem organizácií neziskového sektora sústredila do jedného zákona. Okrem hmotnoprávnej úpravy, bol prijatý aj nový procesný predpis, ktorý upravuje proces registrácie organizácií neziskového sektora do registra a podrobnosti o vedení registra. Do registra sa zapisujú okrem organizácií vzniknutých na základe práva združovať sa, nadácií, verejných nadácií aj ďalšie organizácie, napríklad národné športové federácie podľa zákona o športe, športové organizácie, otvorené dôchodkové fondy, európske územné združenia, organizácie zriadené zákonom a pod. So zápisom organizácie do registra sa spájajú účinky vzniku danej organizácie.“ (1. SNSC, 2014 a)

Právnicki z 1. SNSC na základe analýzy odporúčajú „zjednotiť existujúce registre jednotlivých mimovládnych organizácií do jedného registra, ktorý by bol centrálny a členil by sa na sekcie v závislosti od právnej formy danej organizácie. So vznikom jedného registra súvisí aj určenie jedného orgánu, ktorý by bol príslušný na registráciu mimovládnych organizácií a zjednotenie procesného postupu pri zápise organizácii do registra, vrátane zmeny zapísaných údajov.“ (1. SNSC, 2014 a)

9.4.3 Zjednotenie právnej úpravy neziskového sektora

Právna úprava neziskového sektora v Slovenskej republike je poznačená roztrieštenosťou vo viacerých zákonoch prijatých v rôznych časových obdobiach. Z tohto dôvodu je právna úprava neziskového sektora nekonzistentná nielen po stránke používanej terminológie, ale aj vo vzťahu k procesným otázkam týkajúcich sa zápisu do registra, v dôsledku čoho postupy registrácie jednotlivých foriem neziskových organizácií nie sú jednotné ani z hľadiska orgánu, ktorý vedie register. Uvedená situácia vyústila do stavu, kedy sú vedené osobitné registre pre jednotlivé právne formy neziskového sektora. Z pohľadu súčasnej právnej úpravy je komplexnejšie upravený len register nadácií, ktorý sa obdobne ako obchodný register člení na register nadácia a zbierku listín. Len vo vzťahu k tomuto druhu registru je upravená formálna a materiálna publicita registra.“

Na základe vyššie uvedeného vyplýva potreba „zjednotiť právnu úpravu neziskového sektora a sústrediť ju do jedného zákona, ktorý by obsahoval právnu úpravu jednotlivých foriem neziskového sektora. Tá by bola na jednej strane navzájom konzistentná, a to nielen po

terminologickej stránke, a na strane druhá by rešpektovala typické odlišnosti jednotlivých právnych foriem.“ (1. SNSC, 2014 a)

9.4.4 Právo na prístup k dátam v Maďarsku

Inšpiratívnym prvkom maďarskej legislatívy je právo na on-line prístup verejnosti k dátam o registrovaných organizáciách neziskového sektora garantované prostredníctvom zákona. „Register, do ktorého sa zapisujú organizácie neziskového sektora v Maďarsku, je dostupný v on-line verzii s možnosťou vyhľadávania nepretržite s výnimkou času potrebného na jeho údržbu. Pre oblasť poskytovania údajov z registra je potrebné spomenúť, že v Občianskom zákonníku sa upravuje právo každého nahliadnuť do registra a požiadať o overenie kópie údajov v registri alebo o výpis z registra. Verejnosť má k aktuálnym ako aj zmazaným informáciám obsiahnutých v registri prístup prostredníctvom webového sídla. Dokumenty, ktoré boli nadáciami a združeniami predložené súdu v súvislosti s ich registráciou alebo registráciou zmien, sú verejnosti sprístupnené na prezeranie. Súd, ktorý vedie register sprístupňuje tieto údaje v elektronickej a papierovej forme v závislosti od formy v akej mu boli poskytnuté. (1. SNSC, 2014 a)

9.4.5 Obnova registrácií MNO po určitom období

Tento návrh je založený na modeli fungujúcom v Spojených štátoch amerických, pričom „povinnosť obnovy registrácie mimovládnej organizácie je spojená so zápisom v registri za účelom získania oprávnenia na získavanie financií na činnosť mimovládnej organizácie zo strany spoločnosti“ ale registrácia nemá trvalý charakter. To znamená, že „organizácia je po uplynutí určitého obdobia povinná požiadať o obnovu, v opačnom prípade stráca oprávnenie na zbieranie financií. V právnom poriadku Slovenskej republiky je registrácia organizácií neziskového sektora s dočasným charakterom upravená len vo vzťahu k zápisu do zoznamu prijímateľom podielu zaplatenej dane z príjmov“ (tzv. 2 %). Z analýzy Registru v zahraničí vyplýva, že „inštitút obnovy registrácii mimovládnych organizácií prichádza do úvahy vo vzťahu k zápisu do registra, do ktorého sa jednotlivé právne formy zapisujú. Týmto spôsobom by došlo k zavedeniu mechanizmu, ktorým by sa neziskový sektor pravidelne očisťoval od organizácií, ktoré nevykonávajú žiadnu činnosť a neplnia účel, na ktorý boli založené.“ (1. SNSC, 2014 a)

9.4.6 Povinnosti spojené s výročnou správou

Vzhľadom na komplikovanosť údajov sprístupňovaných v účtovných závierkach je pre verejnosť takmer nemožné získať prehľad o hospodárení MNO. Hlavným zdrojom informácií o činnosti je preto výročná správa. „Výročná správa má za cieľ poskytnúť verejnosti informácií o jej činnosti a hospodárení v uplynulom roku. V súčasnosti je tento cieľ naplnený len čiastočne, nakoľko

- a. povinnosť vypracúvať výročnú správu nie je zakotvená vo vzťahu k všetkým právnym formám neziskového sektora,

- b. výročná práva je v právnom poriadku upravená len prostredníctvom podstatných náležitostí, pričom podmienky na členenie výdavkov organizácie sú rozdielne stanovené v prípade nadácií a v prípade neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby,
- c. v prípade organizácií, ktoré sú menej transparentné alebo nemajú zriadené webové sídlo, je možnosť verejnosti získať výročnú správu organizácie pomerne sťažená.“ (1. SNSC, 2014 a)

Z pohľadu zmeny legislatívy je preto potrebné najmä „zefektívniť už existujúci inštitút výročnej správy predovšetkým tým, že:

- a. povinnosť vypracúvať a zverejňovať výročnú správu bude uložená vo vzťahu k všetkým právnych formám neziskového sektora,
- b. sa určí jednotná štruktúra príjmov a výdavkov, ktorú organizácie zahrnú do výročnej správy,
- c. výročná správa bude v digitálnej forme prístupná v rámci príslušného registra.

Výročná správa by mala zohrávať dôležitú úlohu pri vzťahu verejnosť a neziskový sektor. Ako už bolo spomenuté, štruktúra výročných správ je rôzna, a preto mnohokrát nie sú údaje porovnateľné. Takisto pri niektorých právnych formách je nezaslanie výročnej správy sankcionované finančne, inokedy priamo zánikom právnickej osoby. Inštitútu výročnej správy by bolo potrebné sa venovať komplexne nielen z pohľadu dát ale aj z pohľadu záväznosti a zodpovednosti za zverejnené informácie. Je to významný prvok na zjednocovanie relevantných informácií o neziskovom sektore, činnostiach a financiách s nim spájaných. A v neposlednom rade ide o originálny prvok informovania verejnosti a verejnoprospešnej činnosti na Slovensku.“ (1. SNSC, 2014 a)

10. Záver

Analytická časť projektu priniesla dôležité poznatky z fungovania akreditačných/ certifikačných a ďalších mechanizmov vo svete. Na základe výstupov z legislatívno-inštitucionálneho stavu existujúcich registrov, evidencií a zoznamov, zisťovania potrieb cieľových skupín a prieskumu zahraničných modelov prinášame návrh OIS, ktorý bude v ďalšej časti projektu predmetom technologického, ekonomického a právneho posúdenia.

Pre lepšiu uchopiteľnosť našej predstavy OIS sme sa rozhodli predstaviť ju v kategóriách, ktoré sme zostavili pri posudzovaní zahraničných systémoch v hodnotiacich hárkoch.

Z pohľadu kategórie systému navrhujeme vytvoriť databázu, ktorá by pracovala s dátami zo spoľahlivých (validovaných) zdrojov, registrov a databáz s primárnym účelom poskytnúť verejnosti, verejnej správy alebo donorom usporiadané informácie, ktoré oprávňujú na čerpanie verejných zdrojov. Zároveň by mal OIS umožňovať algoritmickým vyhodnocovaním údajov porovnávať údaje jednotlivých MNO a vytvárať prehľady, indexy a reportovacie štandardy. Išlo by o kvantitatívne zhodnotenie zverejnených informácií, ktoré je možné pripraviť bez zapojenia tretej strany. Odporúčame vytvárať tento systém tak, aby spĺňal kritéria otvorených dát.

Pri úvahách o úrovniach prístupností údajov sa javí ako optimálny dvojestupňový variant, kedy je prvý stupeň otvorený pre širokú verejnosť a obsahuje základné informácie o všetkých MNO a druhý stupeň si vyžaduje registráciu a oprávňuje na získavanie prostriedkov z verejných zdrojov. Dôležitým faktorom je pre nás dobrovoľnosť, ktorá sa odráža v možnosti, nie povinnosti registrovať sa v OIS. Dobrovoľnosť má však hranice v prípade navrhnutia systému ako dvojestupňového. Dáta prvej úrovne by boli v prípade legislatívneho ukotvenia navrhnutého OIS automaticky sťahované a sprístupňované a iba organizácie, ktoré čerpajú alebo majú záujem čerpať verejné financie v budúcnosti by sa dobrovoľne zapájali do druhej úrovne.

Z prieskumu zahraničných systémov vyplýva, že v ideálnom prípade funkčného a zmysluplného modelu sú zverejnené základné informácie o MNO (názov, sídlo, štatutár, hlavná činnosť) a ďalšie kategórie, ktorými sú: financie, personálne zabezpečenie, profil, komunikácia a referencie. Návrh OIS predpokladá konektivitu k čo najširšej základni dátových zdrojov, čo v preklade znamená pripraviť prepojenia na čo najväčšie množstvo overených údajov z registrov, evidencií a zoznamov orgánov verejnej správy vrátane tých, ktoré sú v čase písania tejto analýzy v počiatočnom štádiu. Keďže sa ako významný zdroj informácií osvedčil aj tzv. self-reporting, systém by mal umožňovať MNO v prípade potreby vysvetliť resp. doplniť chýbajúce informácie. Pri takomto modeli je možné hovoriť o fungovaní OIS na základe elektronických dát, pričom miera zapojenia sa závisí od samotnej MNO.

Na základe dostupných analýz vyplýva, že v prostredí SR je pri potrebných legislatívnych zmenách spojených s fungujúcim OIS želané, aby bol prevádzkovateľom systému štát. Na

druhej strane je potrebné vytvoriť funkčný mechanizmus kontroly formou komisie dohliadajúcej nad implementáciou a využitím takéhoto systému. Po definitívnom určení zodpovedného orgánu verejnej správy je možné rozmyšľať nad možnosťami financovania a udržateľnosti.

Takto zostavený návrh OIS podľa nášho názoru reflektuje požiadavky cieľových skupín. Na jednej strane vytvára komplexný a zjednotený nástroj získavania informácií o neziskovom sektore, ku ktorým má prístup široká verejnosť. Na strane druhej, MNO majú možnosť zvýšiť svoju čitateľnosť voči verejnej správe a potenciálnym donorom a znížiť administratívnu náročnosť pri procese žiadania o verejné zdroje.

11. Zoznam použitých zdrojov

Bullain N., Hadzi-Miceva K. (2009). *Study on Recent Public and Self-Regulatory Initiatives Improving Transparency and Accountability of Non-Profit Organisations in the European Union*. [online]. Dostupné na:

http://ec.europa.eu/dgs/homeaffairs/doc_centre/terrorism/docs/initiatives_improving_transparency_accountability_npos_avr09.pdf

Hyánek V., Škarabelová S., Řežuchová M. (2002). *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů metody, problémy, řešení*. [online]. Dostupné na: http://cvns.econ.muni.cz/prenos_souboru/is/soubory/web/135-scan19-rozbor-metody-problemy-reseni.pdf

Lenczner, M. (2014). *Canada - a World Leader in Non-profit Data*. [online]. Dostupné na: <http://open.canada.ca/en/blog/ajah-and-fundtracker>

Li H. (2013). *FTI, A True Chinese Innovation*. [online]. Dostupné na: <http://www.gpcommon.org/2013/05/02/fti-a-true-chinese-innovation/>

Marček E., Brozmanová Gregorová A., Mračková A. (2010). *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela. Pedagogická fakulta. Občianske združenie Pedagóg. ISBN 978-80-8083-844-7

Naidoo, K. (2003). *Civil Society Accountability: "Who Guards the Guardians?"* [online]. Dostupné na: <http://www.gdrc.org/ngo/accountability/ngo-accountability.pdf>

Radičová, I., Filadelfiová, J., Štěpánková, E., Petrášová, A. (2004). *Mimovládne organizácie v číslach*. In: Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Bratislava. Inštitút pre verejné otázky. ISBN 80-88935-73-3

Shea C., Sitar S. (2004). *NGO Accreditation and Certification: The Way Forward? An Evaluation of the Development Community's Experience*. [online]. Dostupné na: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADB766.pdf

Smith B. (2012). *Are Chinese Foundations More Transparent Than American Foundations?*. [online]. Dostupné na: <http://pndblog.typepad.com/pndblog/2012/09/are-chinese-foundations-more-transparent-than-american-foundations.html>

Songco, Danilo A. (2007). *The Evolution of NGO Accountability Practices and their Implications on Philippine NGOs: A literature review and options paper for the Philippine Council for NGO Certification*. [online]. Dostupné na:

http://www.unngls.org/IMG/doc/PhilippinesEvolution_of_NGO_Accountability_Implications.doc

Splichal J. (2007). *Veřejná správa a občanská združení: Analýza informačních toků*. [online]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/soubor/studie-splichal-pdf.aspx>

Svák J. et al. (2014). *Zmapovanie existujúceho legislatívno-inštitucionálneho stavu registrov mimovládnych neziskových organizácií (MNO), sprístupňovania a dostupnosti dát o MNO, aktérov na úrovni verejnej správy a zdrojov dát o MNO*. [online]. Dostupné na: http://www.tretisektor.gov.sk/data/att/16992_subor.pdf

Strečanský et al. (2010). *Mimovládne neziskové organizácie a dobrovoľníctvo*. [Non-governmental Non-Profit Organizations and Volunteering]. In: Kollár, M. – Mesežníkov, G. – Bútorá, M.: Slovensko 2009. *Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na r. 2010* [Slovakia 2009. Comprehensive Report on the State of the Society and Trends for 2010] (s.533 – 565). Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. ISBN 80-89345-23-6

Strečanský B. (2012). *The Situation of the Third Sector in Slovakia: The Impacts of Crisis, Trends, Mainstreams and Challenges*. In: Civil Szemle, IX Évfolyam, Budapest, 2012/3, pp. 75. – 94. ISSN: 1786-3341

Wenhao Ch. (2012). *China Foundation Transparency Index 2012: Top 50*. [online]. Dostupné na: <https://www.chinaabout.net/china-foundation-transparency-index-2012-top-50/>

Asociace veřejně prospěšných organizací. (2013). *Správa ze studijní cesty do Spolkové republiky Německo*. [online]. Dostupné na: http://www.avpo.cz/wpcontent/uploads/2014/02/OPLZZ_zprava_Nemecko.pdf

Asociace veřejně prospěšných organizací. (2013). *Správa ze studijní cesty do Španělska*. [online]. Dostupné na: http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Zprava_Spanelsko.pdf

Adriana Kováčová. <kovacova@gplegal.eu>. (2014 a). *Analýza Registre v zahraničí*. [elektronická pošta]. 1. Slovenské neziskové servisné centrum

Adriana Kováčová. <kovacova@gplegal.eu>. (2014 b). *Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných systémov*. [elektronická pošta]. 1. Slovenské neziskové servisné centrum

Eszter Hartay. <eszter@ecnl.org.hu>. (2014). *Comparative practises to support the discussion on NGO Accreditation System in Slovakia*. [elektronická pošta, prezentácia]. European Center for Not-for-Profit Law.

Príloha č. 1: Hodnotiace hárky

Obsah

1. AusAID NGO Accreditation, Austrália	2
2. Akreditace v oblasti dobrovolnícké služby, Česká republika	4
3. Certifikace transparentnosti neziskových organizací, Česká republika	6
4. Cesta ke zvýšení věrohodnosti neziskových organizací: zavedení systému hodnocení spolehlivosti neziskových organizací v ČR, Česká republika	8
5. Dobrovolná transparentnost neziskových organizací - Nadační fond Via Vitae, Česká republika	10
6. Evidence nestátních neziskových organizací, Česká republika	12
7. Informační systém - Nestátní neziskové organizace, Česká republika	14
8. Znamka kvality, Česká republika	16
9. Foundation Transparency Index, Čína	18
10. Register transparentnosti EÚ, Európska únia	20
11. Philippine Council for NGO Certification, Filipíny	22
12. La Charte de Déontologie, Francúzsko	24
13. Leadership Development and Organisation Effectiveness , India	26
14. Voluntary certification system, Kambodža	28
15. Code of Ethics of the Canadian Council for International Co-operation, Kanada	30
16. Principios de Transparencia y Buenas Prácticas, Španielsko	32
17. NGO Benchmarking, Švajčiarsko	34
18. Charity Navigator, USA	36
19. National Center for Charitable Statistics (NCCS) DataWeb, USA	38
20. Guidestar USA, USA	40

1. AusAID NGO Accreditation, Austrália

Názov:	AusAID NGO Accreditation
Krajina realizácie:	Austrália
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér	Australian Government – Department of Foreign Affairs and Trade (verejná správa)
<i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Akreditácia MNO je vyžadovaná kvôli oprávnenosti žiadať o financovanie v rámci programov AusAID, takisto pre niektoré granty na humanitárnu pomoc či rozvoj regionálnej spolupráce, ktoré administrujú austrálske MNO.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	Austrálske MNO, ktoré poskytujú rôzne formy pomoci rozvojovým krajinám zapojených v programe AusAID
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	Austrálska rada pre medzinárodný rozvoj, Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu, Výbor pre rozvojovú spoluprácu
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti (Organizácie musia splniť nasledovné kritériá: 1.NGO je legálne registrovaná charita v Austrálii. 2. NGO má organizačnú štruktúru s jasnými vedúcimi/riaditeľmi, so zadanými zodpovednosťami. 3.NGO má záznamy o medzinárodných rozvojových aktivitách. 4.NGO postupuje podľa manuálov pre sektor v oblasti dobrej praxe a správy. 5.NGO má kapacity na dosiahnutie cieľov. 6.NGO má nástroj na monitorovanie, hodnotenie a reportovanie aktivít. 7.NGO má dokumentované partnerstvo s organizáciami v krajinách, kde vykonáva činnosť. 8.NGO má zhodnotenú kapacitu partnerov na plnenie a rozvoj projektov. 9.NGO podporuje austrálsku vládu. 10.NGO poskytuje presné informácie o organizácii, ciele a aktivity prezentované verejnosti. 11.NGO udržiava austrálsku komunitnú podporu pre rozvojové projekty. 12.NGO má efektívny manažment, administráciu a finančné systémy. 13.Partneri a pobočky v zahraničí majú dostatočné kapacity a záväzne preberajú aktivity v profesionálnom merítku s ohľadom na finančné možnosti. 14.NGO využívajú systémy na zvládnutie prípadných finančných rizík. 15.NGO je schopná vyraisovať v rámci austrálskej komunity aspoň 50 000 dolárov (základná akreditácia). resp. 100 000 dolárov (plná akreditácia) v priemere za 3 uplynulé roky, na rozvojové aktivity.
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje (3 stupňové hodnotenie)
Miera aktivity hodnotených:	kombinovaný (NGO vyplní online prihlasovací formulár na základe ktorého dostanú na vyplnenie online profil. Autorita (Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu) profil overí a dochádza ku konzultáciám ohľadne osobného monitoringu. Správu z osobného monitoringu preveruje autorita, následne buď posúva ďalej (Rada pre rozvojovú spoluprácu), alebo vracia na prepracovanie s odporúčaniami. Na zasadnutí Rady sa potom rozhoduje o udelení akreditácie.
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?):	Organizácie, ktoré splnia kritériá a získajú akreditáciu, sú spôsobilé na získavanie zdrojov, ktoré manažuje Ministerstvo zahraničia a obchodu v programe Austrálsky kooperačný program pre NGO.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely):	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	Akreditácia (v úrovniach Base=základná, Full=plná)
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	

- <i>certifikát/audit</i>	
Doba platnosti výstupu:	5 rokov, možnosť prechodu z „base“ na „full“ level – minimálne 12 mesiacov od zisku „base“
Náklady na získanie výstupu:	Bez poplatku
(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Re-akreditácia sa vykonáva každých 5 rokov. V prípade, že chce organizácia prejsť z úrovne "Base" na úroveň "Full", môže tak urobiť 12 mesiacov od získania "Base" akreditácie, no prechádza celým procesom nanovo. Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu pravidelne audituje organizácie, najmä tie, ktoré sú financované z ich zdrojov. Každých 12 mesiacov organizácie aktualizujú svoj profil (Agency profile), v prípade, že to nestihnú v termíne, ohrozujú svoju akreditáciu, resp. budú vylúčený z financovania rozvojového programu pre MNO na nasledujúci rok.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	všetky sťažnosti, pripomienky a návrhy na zlepšenie systému akreditácie rieši Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	pripomienky na akékoľvek procesy je možné adresovať na Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Systém nemá elektronické rozhranie. V elektronickej forme je však k dispozícii podrobná príručka, ktorá mapuje a vysvetľuje celý proces akreditácie
Náš pohľad na prevedenie systému:	Systém komplexného posúdenia a akreditácie neziskových organizácií, ktoré sa chcú uchádzať o špecifické zdroje pre projekty rozvojovej pomoci. Proces hodnotenia je 3 stupňový. V 1.stupni je potrebná registrácia a vyplnenie základného profilu, v ktorom sa vykazujú potrebné údaje a dokumenty. Táto fáza prebieha online. V 2.fáze dochádza k posudzovaniu vykázaných dát a k osobnému monitoringu organizácie (2-3 dňovej). Výstupom z monitoringu je správa, ktorá prebieha hodnotením a prípadne sa vracia na zapracovanie pripomienok. Výsledný dokument sa v 3.fáze predkladá najvyššej hodnotiacej komisii, ktorá na zasadnutí rozhodne o konečnom udelení akreditácie na 5 rokov. V procese hodnotenia je organizáciám k dispozícii technická podpora aj konzultanti na dosiahnutie a splnenie kritérií. Cieľom autority nie je zložitými procesmi komplikovať pridelovanie zdrojov, ale zvyšovanie kredibility organizácií, ktoré tieto zdroje žiadajú. Akreditácia je bezplatná s patričnou podporou zo strany poskytovateľa. Vzhľadom na 4.úroveň hĺbky hodnotenia tohto systému, nie je možné o systéme uvažovať ako relevantnom pre podmienky tvorby akreditačného systému na Slovensku, kvôli potrebe niekoľkých zodpovedných autorít a veľkého množstva personálnych kapacít v procese hodnotenia.
Pramene:	http://aid.dfat.gov.au/Pages/home.aspx , http://aid.dfat.gov.au/ngos/Documents/ngo-accréditation-manual.pdf

2. Akreditace v oblasti dobrovolnické služby, Česká republika

Názov:	Akreditace v oblasti dobrovolnické služby
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	Verejná správa Ministerstvo vnútra ČR. Akreditácia sa udeľuje na základe zákona o dobrovoľníckej službe
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Systém akreditácie v oblasti dobrovoľníckej služby bol založený v roku 2003 v rámci zákona o dobrovoľníckej službe - prvým právnym predpisom upravujúcim štatút dobrovoľníctva - prijatý ako dôležitá súčasť postupného procesu rozvíjania manažmentu dobrovoľníctva v ČR. Zákon zaviedol pojmy obvykle používané v Európe, ustanovuje pravidlá fungovania dobrovoľníckych organizácií, definuje riziká hroziace dobrovoľníkom a upravuje spôsoby ochrany pred nimi a v rámci kontroly organizácií aj zavádza inštitút akreditácie. S akreditáciou súvisí aj možnosť čerpať dotácie na výkon dobrovoľníckej služby.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Neziskové organizácie okrem nadácií a nadačných fondov, ktorá dobrovoľníkov vyberajú, evidujú, pripravujú pre výkon dobrovoľníckej služby a uzatvárajú s nimi zmluvy o výkone dobrovoľníckej služby
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejná správa/MNO Primárne je systém určený pre verejnú správu a samotné akreditované organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi, nakoľko sú ním upravené zákonné vzťahy a povinnosti na výkon v oblasti dobrovoľníckej činnosti. Sekundárne slúži akreditácia aj ďalším subjektom (najmä verejnosť) pri získavaní informácií o kredibilitate dobrovoľníckych organizácií.
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	Analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/výsledky činnosti Proces hodnotenia sa zameriava na kvalifikačné zloženie orgánov, zamestnancov alebo členov na realizáciu konkrétnych projektov / programov dobrovoľníckej služby, posudzuje finančnú spôsobilosť, schopnosť organizovať prípravu a realizáciu dobrovoľníckej služby a spôsobilosť plniť ďalšie povinnosti vyplývajúce zo zákona o dobrovoľníckej službe
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Overované údaje Splnenie kritérií preveruje komisia zriadená autoritou
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Kombinovaný Nadačný subjekt musí prejsť sebahodnotením (dotazník) a následne hodnotením komisie (zoznam dokumentácie vyžadovanej ku akreditácii) a splniť parametre hodnotenia
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Vysielateľ dobrovoľníkov môžu podľa zákona iba organizácie, ktoré získali akreditáciu a to iba na oblasť, na ktorú získali akreditáciu. Akreditácia ďalej oprávňuje uchádzať sa o dotácie z ministerstva vnútra. Akreditácia umožňuje organizáciám ľahšie získavať dobrovoľníkov, pretože im zaručuje určitý stupeň ochrany pri výkone ich činnosti.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	4. Všetky úrovne + komisia
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Certifikát/audit Výstupom je vystavenie rozhodnutia o akreditácii. Zoznam akreditovaných organizácií je k dispozícii online na stránkach ministerstva vnútra
Doba platnosti výstupu:	3 roky, nepredlžuje sa – treba podať novú žiadosť
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spojatné?)/kto	Nie

platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Áno Na základe vlastného alebo cudzieho podnetu môže ministerstvo organizáciu skontrolovať, pričom sa postupuje podľa zákona o štátnej kontrole
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Proces rozhodovania o akreditácii sa riadi zákonom o správnom poriadku, rozporovať možno iba rozhodnutie o (ne)udelení akreditácie zo strany posudzovanej organizácie, pri opakovanom vydaní nesúhlasu ministerstvom je možné obrátiť sa na súd
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Systém je analógový – nemá užívateľské prostredie. Na webových stránkach ministerstva sa nachádza iba formulár pre uchádzajúce sa organizácie a zoznam akreditovaných organizácií (po rokoch kedy získali akreditáciu) – grafické rozhranie je štandardný portál verejnej správy, údaje sú ľahko prístupné a dohľadateľné.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Akreditačný systém zameraný na konkrétnu oblasť činnosti MNO. Proces získania akreditácie je štandardný. Informačný systém nie je prítomný, jedným z výstupov procesu je iba zoznam organizácií s akreditáciou v podobe PDF súboru so základnými informáciami o organizáciách akreditovaných v tom-ktorom kalendárnom roku spolu s popisom činnosti, na ktorú získali akreditáciu (typicky ide o konkrétny projekt organizácie). Z nášho pohľadu ja najzaujímavejšie ukotvenie akreditačného mechanizmu v právnom systéme ČR, kedy je celý mechanizmus zadaný v legislatíve (viaceré zákony).
Pramene:	http://www.mpsv.cz/cs/730 http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D http://www.dobrovolnik.cz/management-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-a-paragrafy/ http://www.mvcr.cz/clanek/seznam-akreditovanych-projektu.aspx

3. Certifikace transparentnosti neziskových organizací, Česká republika

Názov:	Certifikace transparentnosti neziskových organizací
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO Institut pro informační společnost, o.s.
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Oceniť hospodárne, účelné a účinné nasadenie finančných prostriedkov neziskovými organizáciami na činnosti vyplývajúce z ich štatútu. Ocenenie je udeľované iba transparentným organizáciám s funkčnými internými a externými kontrolnými štruktúrami.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Neziskové organizácie so sídlom v ČR s minimálne dvojročnou existenciou, spĺňajúce platné právne predpisy a štandardy IPIS, ktoré sa venujú sociálnym, humanitárnym, kultúrnym alebo environmentálnym aktivitám.
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejná správa/verejnosť/darcovia/firmy
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	Analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Overované údaje
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Kombinovaný Posudzovaný subjekt sa najskôr podrobí predbežnému hodnoteniu (preskúmanie vyžiadovaných dokumentov, dodanie vyplneného formuláru a čestného prehlásenia), či má predpoklady splniť kritériá autority. V tejto fáze sa posudzuje transparentnosť organizácie. Po vydaní priebežnej správy sa organizácia rozhodne, či sa podrobí hĺbkovému hodnoteniu, v rámci ktorého sa zisťuje stav nakladania so zverenými finančnými prostriedkami v súlade s podmienkami pre udelenie certifikátu. V tejto fáze sa posudzujú narábanie s financiami v organizácii.
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Získanie certifikátu je prestížna záležitosť a indikátorom kredibility jeho držiteľa, ktorý je rešpektovaný a považovaný za dôveryhodného partnera. Organizácia získa jedinečné osvedčenie o transparentnosti v ČR, širokej verejnosti dáva signál, že si ctí zákony a etické pravidlá, že má nastavené pravidlá, ktoré fungujú a sú efektívne a že nakladá so zverenými prostriedkami efektívne a transparentne.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1. len registrácia 2. splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3. e-data + hodnotenie 4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	4. Všetky úrovne + osobné návštevy/audit
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	pečiatka/label/značka Pečať kvality, ktorú môžu certifikované organizácie využívať na základe certifikátu.
Doba platnosti výstupu:	5 rokov
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Áno Certifikačný proces je spoplatnený. Výsledná cena je kalkulovaná podľa Cenníka IPIS (cca 1 457 €)
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Áno Priebežné ročné kontroly
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Nie
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie

Užívateľský pohľad na systém (<i>user interface a skúsenosti</i>):	Systém je analógový
Náš pohľad na prevedenie systému:	Prevedenie systému je štandardné pre tento typ akreditácie. Patrí medzi poplatné systémy – autorita poskytuje podobné pečate aj v ďalších oblastiach (vzdelávanie). K dispozícii však nie je zoznam držiteľov certifikátu (autorita nemá na svojej stránke zverejnené ani výročné správy) a ak nejaká organizácia pečat získala, nekomunikuje to obvyklými spôsobmi.
Pramene:	http://vasemoznosti.cz/index.php?route=product/product&product_id=52

4. Cesta ke zvýšeniu vĕrohodnosti neziskovĕch organizacĭ: zavedenĭ systĕmu hodnocenĭ spoľehlivosti neziskovĕch organizacĭ v ĆR, Ćeskĕ republika

Nĕzov:	Cesta ke zvyĕšeniu vĕrohodnosti neziskovĕch organizacĭ: zavedenĭ systĕmu hodnocenĭ spoľehlivosti neziskovĕch organizacĭ v ĆR
Krajina realizacĭe:	Ćeskĕ republika
Kategĕria akreditaĕného systĕmu	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktĕr (<i>prevĕdzkovateľ systĕmu – verejnĕ sprĕva/MNO/inĕtitucĭa</i>):	MNO Zĕjmovĕ zdruĕenie transparentnĕch verejno-prospeĕnĕch organizacĭ - Asociace veĕejnĕ prospĕĕnĕch organizacĭ ĆR (AVPO)
Dĕvod/Motivĕcia vzniku systĕmu:	Posilnenie transparentnosti a vĕrohodnosti neĕtĕtnĕch neziskovĕch organizacĭ v Ćeskĕ republike prostrednĭctvom systĕmu hodnotenia spoľahlivosti MNO vo forme dobrovoľného samoregulaĕného nĕstroja neziskovĕho sektora. AVPO ĆR projektom reaguje na dopyt ĕlenskĕch organizacĭ, ktorĕ na valnom zhromaĕdenĭ v roku 2012 vyjadrili potrebu vzniku hodnotiaceho systĕmu ako nĕstroja na posilnenie ich transparentnosti.
Cieľovĕ skupina (<i>kto je predmetom hodnotenia/certifikacĭe/akreditacĭe</i>):	MNO Neĕtĕtne neziskovĕ organizacĭe so zĕjomom o certifikacĭu.
Uĕivateľ systĕmu (<i>verejnĕ sprĕva/MNO/verejnĕstĕ...</i>):	verejnĕstĕ, verejnĕ sprĕva, podnikateľskĕ subjekty
Typ spracovĕvanĕch dĕt (<i>elektronickĕ/analĕgovĕ</i>)	Analĕgovĕ Zĕjjemca dodĕ veľmi podrobnĕ formulĕr o organizacĭi a jej procesoch spolu s robustnou prĭlohou ĕasťou (napr. zĕpisy z poradĕ...)
Zameranie na spracovĕvanĕ dĕta (<i>financie/transparentnĕstĕ/vĕsledky ĕinnosti-kvalitatĭvne</i>):	financie/transparentnĕstĕ Kritĕriĕ, ktorĕ autorita preveruje z verejne dostupnĕch zdrojov (web), dodanej dokumentacĭe a aj nĕvĕstevou v organizacĭi a rozhovormi so zamestnancami sĕ: poslanie, cieľe a hodnoty organizacĭe; sprĕva, riadenie a vnĕtornĕ kontrola organizacĭe; fundraising, vzťahy s verejnĕstĕou; finanĕnĕ riadenie a hospodĕrenie; transparentnĕstĕ voĕi verejnĕsti.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovanĕch dĕt (<i>self-report/overovanĕ ũdaje</i>)	Overovanĕ ũdaje
Miera aktivity hodnotenĕch: - kombinovanĕ - vyĕžaduje aktivitu - pasĭvny	Kombinovanĕ
Motivĕcia hodnotenĕch ũivateľov (preĕo systĕm vyuĕili?):	Verejnĕ inĕtitucĭe, podnikateľskĕ subjekty a verejnĕstĕ zĭskajĕ informacĭe o spoľahlivĕch MNO, ktorĕ napľňajĕ svoje poslanie, dodrĕiavajĕ zĕkladnĕ pravidla transparentnosti a riadne hospodĕria so zverenĕmi finanĕnĕmi prostriedkami; samotnĕ MNO deklarujĕ svoju transparentnĕstĕ, posilňujĕ svoju vĕrohodnĕstĕ v oĕiach verejnĕsti a mĕžu tak zĭskavať ĕalĕĕch darcov, podporovateľov, zamestnancov a dobrovoľnĭkov.
Miera/Hĭbka hodnotenia (4 levely): 5. len registrĕcia 6. splnenie zĕkladnĕch kritĕriĭ (napr. 2%) 7. e-data + hodnotenie 8. vĕšetky ũrovne + osobnĕ nĕvĕstevy/audit/komisĭa	4. Vĕšetky ũrovne + osobnĕ nĕvĕstevy
Typ vĕstupu: - zaradenie do databĕzy - peĕiatka/label/znaĕka - certifikĕt/audit	Znĕmka spoľahlivosti, zĕznam v databĕze MNO s certifikĕtom.
Doba platnosti vĕstupu:	NA (systĕm je zatĕaľ v ŕtĕdiu prĭpravy)
Nĕklady na zĭskanie vĕstupu: (je zĭskanie vĕstupu spoľatnenĕ?/kto platĭ?)	NA (systĕm je zatĕaľ v ŕtĕdiu prĭpravy)
Kontrola poĕas platnosti vĕstupu/spĕsob odobratĭa hodnotenia/sankcionovanie:	NA (systĕm je zatĕaľ v ŕtĕdiu prĭpravy)
Spĕsob rieĕenia sporov/sĕaĕnostĭ/udanĭ:	NA (systĕm je zatĕaľ v ŕtĕdiu prĭpravy)

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	NA (systém je zatiaľ v štádiu prípravy)
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Akreditačný mechanizmus je analógový, žiadateľská organizácia musí pred auditom zo strany autority vyplniť podrobný sebahodnotiaci formulár (na jeho zostavenie je k dispozícii aj detailný manuál) a dodať požadovanú dokumentáciu. Dokumenty vyžadované hodnotiacou autoritou sú obsiahle, ich zostavenie vyžaduje nie nevýznamné úsilie žiadateľskej organizácie, avšak pre štandardnú neziskovú organizáciu s ambíciou získať tento label nemôže byť požadovaný rozsah údajov nezládnuteľnou prekážkou v úsilí získať certifikát.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Ambiciózny akreditačný mechanizmus čerpajúci know-how významných európskych systémov certifikácie MNO. Zatiaľ je v štádiu projektu s výhľadom na spustenie, úroveň spracovania metodiky, geografická, kultúrna a legislatívna blízkosť zámeru však predurčuje tento mechanizmus na bližšie preskúmanie a inšpiráciu pre potreby pripravovaného modelu akreditácie MNO v SR.
Pramene:	http://www.avpo.cz/2014/cesta-ke-zvyseni-verohodnosti-neziskovych-organizaci-zavedeni-systemu-hodnoceni-spolehlivosti-neziskovych-organizaci-v-cr/ http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Hodnoceni_spolehlivosti_provadeci_metodika_pro_za_datele.pdf

5. Dobrovoľná transparentnosť neziskových organizácií - Nadační fond Via Vitae, Česká republika

Názov:	Dobrovoľná transparentnosť neziskových organizácií - Nadační fond Via Vitae
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO Nadační fond Via Vitae (krajská pôsobnosť, zakladajúci člen Asociácie komunitných nadácií ČR)
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Deklarovať vyššie štandardy fungovania MNO voči verejnosti spôsobom idúcim nad rámec zákonného / obvyklého prezentovania sa MNO. Iniciatíva vznikla zo strany MNO Moravskoslezského kraja, ktoré participovali na projekte „Podpora transparentných procesů na místní úrovni - Transparentnost fungování a hospodaření NNO“ a ktoré formulovali zásady a minimum transparentnej organizácie. Transparentnosť neziskových organizácií je spojená so spôsobom ich fungovania, hospodárenia a vystupovania voči verejnosti. Nezisková organizácia, ktorá sa deklaruje ako transparentná, by o sebe mala verejne (internet) prezentovať určité minimum údajov, ktoré prekračuje minimum zákonné, teda to, ktoré neziskovým organizáciám predpisuje legislatíva alebo je bežnou praxou v občianskych či obchodno-právnych vzťahoch.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Systém je otvorený pre všetky MNO, participujúce organizácie však zväčša pôsobia v rámci kraja, na úrovni ktorého iniciatíva vznikla
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejná správa/verejnosť/darcovia/firmy
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	Analógové Uchádzač vyplní dotazník rozdelený na dve časti – minimálne údaje o organizácii, ktoré by podľa akreditačného systému mala zverejňovať každá transparentná organizácia, a doporučené údaje, o ktoré autorita odporúča základné údaje doplniť tak, aby mala verejnosť komplexnú informáciu o konkrétnej MNO.
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti- kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti Minimálne údaje = ID organizácie, financie, hospodárenie a partnerstvá. Odporúčané údaje = detailnejšie údaje o MNO, finančné zdroje a činnosť.
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Self-report
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Vyžaduje aktivitu Posudzovaný subjekt musí prejsť sebahodnotením vo forme vyplnenia formulára s údajmi o organizácii
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?):	Dobrovoľným aktom, deklaráciou svojej zodpovednosti byť transparentná, vysiela organizácia verejnosti jasný signál, že je aktívna, svoju transparentnosť berie do svojich rúk a nepreberá pasívne čo príde z okolia - čo jej nadiktuje štát, prípadne iná nadradená inštitúcia. Transparentná organizácia sama ovplyvňuje a kultivuje prostredie, v ktorom pôsobí.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1. len registrácia 2. splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3. e-data + hodnotenie 4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	1. len registrácia V zmysle našej klasifikácie ide iba o bazálnu registráciu MNO, dodané dáta ďalej nie sú overované ani hodnotené
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	zaradenie do databázy Organizácia sa vyplnením formulára a prihlásením sa ku deklarácii a minimu transparentnej MNO zaradí do databázy transparentných MNO, ktorá je zverejnená na webe autority. Na svojom webe potom môže ukázať banner o pripojení sa do systému.
Doba platnosti výstupu:	neobmedzene

Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Nie
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Nie je definovaná, ale systém sa prezentuje ako otvorený a vyvíjajúci sa a zmieňuje sa o diskusiách so signatármi, takže na internej úrovni k procesu riešenia otvorených oblastí dochádza
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Nie je definovaný, ale systém sa prezentuje ako otvorený a vyvíjajúci sa a zmieňuje sa o diskusiách so signatármi, takže na internej úrovni k procesu riešenia otvorených oblastí dochádza
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie
Užívateľský pohľad na systém (<i>user interface a skúsenosti</i>):	Mechanizmus je analógový – nemá UI Niektoré organizácie reportujú, že majú problém so zverejňovaním určitých údajov o sebe, ktoré sú súčasťou dotazníka
Náš pohľad na prevedenie systému:	Systém je založený na otvorenosti, z tohto princípu vychádza aj fakt, že údaje, ktoré MNO poskytujú nie sú overované a nie je oficiálne definovaný mechanizmus riešenia sporov a podnetov. Vzhľadom na zakladajúce organizácie a pôsobnosť autority je systém viac-menej obmedzený na Moravskosliezsky kraj. Systém síce deklaruje otvorenosť a združuje organizácie, ktoré sa označujú za transparentné, v databáze participujúcich organizácií na webe autority však údaje, ktoré MNO vyplňajú, vôbec nie sú zverejnené a verejnosť sa ku nim nedostane. O každej organizácii ú uvedené iba link na web stránku, sídlo a dátum prihlásenia. Časť „Pár slov o organizácii“ býva prázdna.
Pramene:	http://www.nadacevv.cz/?transparentnost&L=0

6. Evidence nestátných neziskových organizáci, Česká republika

Názov:	Evidence nestátných neziskových organizáci
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Samohodnotiaci mechanizmus
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	Verejná správa Ministerstvo vnútra
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Systém bol spustený v roku 2006 s cieľom vytvoriť prvú verejne prístupnú databázu prehľadne združujúcu informácie o neštátnych neziskových organizáciách pôsobiach v Českej republike, ktorá by napomáhala budovaniu zdravého vzťahu medzi štátom tretím sektorom. Je to nadstavba Informačného systému – Nestátni neziskové organizácie.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO cirkevné organizácie, nadácie, nadačné fondy, občianske združenia, verejne prospešné organizácie, organizačné jednotky združení, záujmové združenia právnických osôb
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	Všetci, ktorí majú záujem o vyhľadávanie informácií o MNO široká verejnosť, pracovníci neziskových organizácií, pracovníci štátnej správy a samosprávy, novinári...
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické (analógové iba čiastočne – základné dokumenty organizácie sú potrebné na pridelenie prihlasovacích údajov do evidencie)
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	Základné informácie o organizácii Názov, ID, právna forma, rok vzniku, poslanie, oblasť činnosti, cieľové skupiny, kontaktné informácie, štatutárne orgány, bankové spojenie, účasť v sieťových / strešných organizáciách, dokumenty (ako príloha k formuláru)
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Self-report (Najzákladnejšie údaje sú však autoritou overované pri úvodnej registrácii - názov, ID, štatutári)
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Vyžaduje aktivitu Hodnotená organizácia sa musí aktívne zaregistrovať, v prípade zmien v údajoch robí úpravy v evidencii
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?):	Prítomnosť v databáze je jedným z ukazovateľov aktivity MNO a keďže sú informácie v evidencii kontrolované a overované, je to známkou dôveryhodnosti organizácie pre prípadných darcov, partnerov, dobrovoľníkov či zamestnancov. V súvislosti s pripravovanou povinnosťou zápisu do evidencie pre všetky MNO pôsobiace v ČR sa predpokladá, že evidované subjekty budú môcť jednoduchšie získavať dotácie z verejných zdrojov a žiadať daňové úľavy na svoju činnosť
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1. len registrácia 2. splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3. e-data + hodnotenie 4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	1. Len registrácia (2. Splnenie základných kritérií pre získavanie verejných zdrojov a daňových bonusov – V horizonte niekoľkých rokov po zavedení povinnej registrácie do systému)
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Zaradenie do databázy
Doba platnosti výstupu:	Neobmedzene Teoreticky by malo dôjsť po zániku organizácie k výmazu z evidencie, spôsob a postup však nie je k dispozícii
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Bez poplatkov
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Nie Za zmeny v údajoch zodpovedá samotná organizácia vedená v evidencii
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Nie je k dispozícii

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Verejnosť môže zasielať svoje podnety a pripomienky na osobitnú emailovú adresu, tieto potom rieši autorita
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	<p>Prehľadné a intuitívne rozhranie, podrobné možnosti vyhľadávania (filtre podľa geografickej oblasti, cieľovej skupiny, oblasti činnosti, fulltextové vyhľadávanie). Sama autorita však žiada o trpezlivosť pri ťažkostiach pri práci s evidenciou – systém prechádza vývojom a doladuje sa.</p> <p>Pokiaľ je na stránke s výsledkami vyhľadávania zadefinovaný veľký počet (dá sa užívateľom zmeniť) vrátených záznamov, môže byť pre používateľa náročné sa orientovať vo výsledkoch, pretože konkrétny záznam sa zobrazí iba v tom istom okne ako boli výsledky a po vrátení sa o krok späť vo webovom prehliadači sa už pôvodné výsledky vyhľadávania nezobrazia – vrátiť späť zo záznamu organizácie sa dá iba stlačením tlačidla prítomného na stránke so záznamom, to však užívateľa zavedie na úplný začiatok stránky s výsledkami vyhľadávania, ak klikol na záznam na spodku stránky musí sa znova presúvať dole.</p>
Náš pohľad na prevedenie systému:	<p>Základný systém na evidenciu hlavných informácií o MNO s prehľadným rozhraním a dobrými nástrojmi na vyhľadávanie v databáze. Najzákladnejšie informácie o organizácii sú verifikované autoritou pri úvodnej registrácii. Všetky ďalšie informácie a ich zmeny však zadáva sama organizácia a nie sú overované. Pri každom zázname organizácie je aj údaj o poslednej aktualizácii, užívateľ systému však nemá istotu, že informácie sú aktuálne a pravdivé. Nie je formulovaná a zadefinovaná metodika / spôsob ako riešiť podozrenie na neaktuálne či nepravdivé informácie – je možné dať podnet autorite, ale riešenie je individuálne (nesystémový prvok).</p>
Pramene:	http://www.isnno.cz/evidencennov10001/DesignPages/oevidenci.aspx

7. Informační systém - Nestátní neziskové organizace, Česká republika

Názov:	Informační systém - Nestátní neziskové organizace
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Samohodnotiaci mechanizmus
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	Verejná správa Ministerstvo financií
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Systém na evidenciu a zobrazovanie základných informácií týkajúcich sa mimovládnych neziskových organizácií, vznikol v súlade s uznesením vlády ČR č.1357/99. Zároveň obsahuje informácie o jednotlivých projektoch konkrétnych MNO vrátane údajov o finančnom krytí týchto projektov. Nadväzuje na ďalšie z riešených akreditačných mechanizmov - Evidence nestátných neziskových organizácií, ktorý ako samostatný modul rozšíril systém v roku 2006. Prínos systému spočíva v možnosti sústrediť potrebné informácie z oblasti MNO v jednom ucelenom informačnom systéme a tieto údaje poskytovať širokej verejnosti prostredníctvom Internetu. Vybraná časť informácií z dát týkajúcich sa MNO je zverejnená na internete v súlade so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	Pracovníci štátnej správy a samosprávy, samotné neziskové organizácie, novinári, široká verejnosť a iné subjekty, ktoré v oblasti MNO pracujú
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické Dáta vytvárajú poskytovatelia dotácií (rezorty, agentúry) a prostredníctvom definovaného rozhrania (centrálny evidenčný systém alebo vlastný informačný systém rezortu) ich odovzdávajú Ministerstvu financií ČR do centrálneho modulu IS NNO. Časť údajov je prevzatá z databázy Informačného centra neziskových organizácií, o.p.s.. V IS NNO potom dochádza k ich zlúčeniu a spracovaniu a následne sa verejné informácie o MNO prezentujú na Internete. Informácie o MNO je tiež možné zadávať priamo do centrálneho systému prostredníctvom online aplikácie.
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/výsledky činnosti-kvalitatívne Základné údaje o MNO (adresa, počty pracovníkov, kontakty, štatutárni zástupcovia...), charakteristika zamerania a pôsobnosť organizácie, celkové finančné zdroje a výdavky v jednotlivých rokoch, údaje o programoch, projektoch, službách a cieľových skupinách.
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Self-report V technickom zmysle self-report, pretože autorita nezodpovedá za vecnú správnosť dát prevzatých od poskytovateľov údajov týkajúcich sa MNO, kde však k určitej verifikácii môže dochádzať.
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Pasívny
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Do systému sú informácie o organizáciách zaraďované automaticky ako súbor dát z viacerých databáz verejnej správy.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1. len registrácia 2. splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3. e-data + hodnotenie 4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	2. splnenie základných kritérií (na úrovni niektorej z databáz, z ktorých systém čerpá)
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Zaradenie do databázy
Doba platnosti výstupu:	Neobmedzene
Náklady na získanie výstupu:	Bez poplatkov

(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Áno Systém umožňuje oprávneným subjektom meniť a dopĺňať údaje v databáze.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Nie je k dispozícii
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Verejnosť môže zasielať svoje podnety a pripomienky na osobitnú emailovú adresu, tieto potom rieši autorita. K dispozícii je aj Hot-line linka na technickú podporu.
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	WWW rozhranie systému umožňuje okrem registračného modulu (zadávateľ musí mať vystavený elektronický certifikát autorizujúci ho k takejto operácii) využívať voľby „Zoznam MNO“ a „Zoznam projektov“, ktoré slúžia na vyhľadávanie dát v týchto zoznamoch. Užívateľské rozhranie je, vo verzii systému 3.02.00, graficky aj rýchlosťou odozvy na úrovni konca 90-tych rokov. Bežná je hláška o preberaní dát zo servera (s grafickými prvkami ako v ére Windows 3.0) bez vrátenia nejakého výsledku. Kvôli nedostatočnej legislatívnej podpore sa podľa autorov štúdie " <i>Veřejná správa a občanská sdružení: Analýza informačních toků. Studie pro Vysokou školu, Šplíchal, Josef.</i> " IS NNO potýka s tým, že poskytovatelia dotácií vkladajú informácie o poskytnutých financiách do systému nedôsledne, v dôsledku čoho údaje o niektorých subjektoch chýbajú.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Z nášho pohľadu môže byť zaujímavé technické prevedenie systému samotného, ale najmä riešenie a zabezpečenie komunikácie viacerých informačných systémov pri fungovaní mechanizmu - pri vyplňaní informácií o MNO v systémoch DIS (informačný systém daňovej správy), IS CEDR-rezorty (centrálny register dotácií) a vo web aplikácii IS NNO je totiž možné využívať on-line väzbu na Automatizovaný registr ekonomických subjektů (ARES) na vyhľadávanie a kontrolu identifikačných údajov a adries subjektov a väzbu na Územně identifikační registr adres (ÚIR-ADR) na vyhľadávanie a kontrolu adresy. Taktiež je realizovaná základná väzba centrálného modulu IS NNO na Databázi neziskových organizací v ČR, ktorú spravuje Informační centrum neziskových organizací, o.p.s. (ICN).
Pramene:	http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/zakladni-informace/informacni-systemy/neziskove-organizace http://www.isnno.cz/nnonet30200/ http://www.asd-software.cz/clanek-141-is-nno.html

8. Znáмка kvality, Česká republika

Názov:	Znáмка kvality
Krajina realizácie:	Česká republika
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO Celorepublikové združenie zastrešujúce darcov v ČR (Fórum donorov)
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Cieľom známky je prispieť k posilneniu dôvery v odbornú a etickú profesionalitu držiteľov známky a zlepšiť tak orientáciu pri identifikácii nadačných subjektov. Iniciatíva vyšla zo strany členských organizácií jednotlivých asociácií pri Fóre donorov
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Nadácie a nadačné fondy, členovia príslušnej asociácie (členovia Asociace nadací alebo Asociace nadačných fondů), o známku sa uchádzajú dobrovoľne
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejná správa/verejnosť/darcovia/firmy
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	Analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti Proces hodnotenia má charakter preverenia transparentnosti nastavenia procesov, grantovania, komunikácie podmienok pre získanie podpory a pod. Žiadateľ musí dosiahnuť štandardy v oblastiach: vedenie a správa firemného nadačného subjektu, hospodárenie, etické chovanie a zodpovednosť, prostriedky nadácie a grantové pravidlá, otvorenosť komunikácie, spojenie so zriaďovateľom.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Overované údaje Splnenie kritérií preveruje komisia zriadená autoritou
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Kombinovaný Nadačný subjekt musí prejsť sebahodnotením a následne hodnotením komisie a splniť parametre hodnotenia
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?):	Získanie Známkou kvality je zárukou a kontrolou overenia kvality nadácie a nadačného fondu, ktorú Fórum darců udeľuje prevereným nadačným subjektom spĺňajúcim nastavené kritéria hodnotenia – dochádza tak k posilneniu dôvery v odbornú a etickú profesionalitu držiteľov Známkou. Ďalším benefitom je pomoc pri skvalitňovaní nastavenia procesov a fungovania nadačných subjektov, pri rozvoji a zvýšení ich výkonnosti a detailné hodnotenie a spätná väzba s reflexiou silných a slabých stránok organizácie. Znáмка vysielala Jasný signál, že daná organizácia ide nad rámec zákonných požiadaviek, hlási sa k etickým princípom, pracuje kvalitne a jedná transparentne.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	4. Všetky úrovne + osobné návštevy/komisia
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Certifikát o udelení Známkou kvality a prepožičanie práva označovať sa touto Známkou.
Doba platnosti výstupu:	2 roky
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	N/A
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Nie.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	N/A

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Užívatelia systému komunikujú hrdosť na fakt, že získali Znamku („Udelenie Znamky kvality je pre nás naozaj veľká česť - ďakujeme za ocenenie našej práce!), hodnotenia procesu získavania označenia nie sú vzhľadom na charakter akreditačného mechanizmu k dispozícii.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Štandardný mechanizmus akreditácie udeľovanej akreditačnou autoritou. Autoritou je rešpektovaná strešná organizácia nadačných subjektov, čo Znamke prepožičiava žiadúcu kredibilitu. Nie všetky ocenené subjekty adekvátne komunikujú získanie Znamky (aj keď súčinnosť pri PR aktivitách poskytuje samotná autorita). Detaily procesu nie sú bežne dostupné. Obdobnú značku udeľuje autorita aj vo firemnej sfére.
Pramene:	http://www.donorsforum.cz/sluzby-a-projekty/znamka-kvality.html http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/03_prezentace_splichalova_FD.pdf http://www.csr-online.cz/wp-content/uploads/2012/11/DP_Veronika_Prjachova_CSR_CR_Francie.pdf

9. Foundation Transparency Index, Čína

Názov:	Foundation Transparency Index
Krajina realizácie:	Čína
Kategória akreditačného systému	Rating, číselné hodnotenie (%)
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO, The China Foundation Center
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Snaha neziskovej organizácie poskytnúť informácie pre firemných a súkromných donorov, na základe ktorých je možné sa informovane rozhodnúť, indexovanie, rating organizácií dostupný širokej verejnosti.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	Iba nadácie
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	všetky skupiny s prístupom na internet
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	4 kategórie: Basic (základné údaje), finančné, projektové, dary Index vytvorený na základe dát pochádzajúcich z webových stránok hodnotených nadácií. China Foundation Transparency Index pri China Foundation Center spravuje databázu nadácií, má vytvorený automatický systém ťahania dát z webstránok nadácií, ktoré následne spracúva do indexu. V každej skupine je cca 5 - 15 rôznych indikátorov. Každá skupina má max. hodnotu skóre na základe checklistu prítomnosti požadovaného indikátoru Y/N.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	self-report
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Pasívny, dáta pochádzajú z webstránok organizácií, automatické prepojenie.
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	N/A
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	3. e-data + hodnotenie
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Rating, číselný indikátor (%)
Doba platnosti výstupu:	N/A
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	N/A
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	N/A
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	N/A
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	N/A
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	N/A
Náš pohľad na prevedenie systému:	Prehľadný systém prinášajúci komplexný obraz o každej hodnotenej organizácii, umožňuje aj porovnanie s ďalšími podľa zvolených kritérií. Zároveň poskytuje prepojenie aj na organizácie (webstránky). Z pohľadu návrhu 4 levelov systému v SR ide o tretiu úroveň, keďže hodnotí a organizuje dáta. Využíva však kvantitatívne

	indikátory (Y,N) nie kvalitatívne.
Pramene:	http://en.fti.org.cn/ http://www.gpcommon.org/2013/05/02/fti-a-true-chinese-innovation/ http://en.fti.org.cn/interpretation.html

10. Register transparentnosti EÚ, Európska únia

Názov:	Register transparentnosti EÚ
Krajina realizácie:	Európska únia
Kategória akreditačného systému	Samohodnotiaci mechanizmus
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	Inštitúcia Európsky parlament a Európska komisia
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Zvýšiť transparentnosť rozhodovacích procesov európskych inštitúcií a poskytnúť občanom v EÚ priamy a jednotný prístup k informáciám o tom, aké subjekty ovplyvňujú rozhodovacie procesy EÚ, koho záujmy zastupujú a aké finančné prostriedky investujú do týchto činností.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	Všetky organizácie a samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré sa zaoberajú činnosťami spadajúcimi do rozsahu pôsobnosti registra (činnosti s cieľom priamo alebo nepriamo ovplyvňovať tvorbu alebo vykonávanie politik a rozhodovacie procesy inštitúcií Únie), bez ohľadu na ich právny status – okrem cirkví, politických strán a samosprávnych orgánov
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	široká verejnosť, inštitúcie EÚ
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti Do formulára vyplní subjekt pri registrácii základné údaje o subjekte, oblasti činnosti a záujmu a finančné údaje (najmä rozsah nákladov na zastupovanie záujmových skupín, zdroje financovania...) Register následne zverejní údaje: ktoré organizácie alebo samostatne zárobkovo činné osoby vykonávajú činnosti s cieľom priamo alebo nepriamo ovplyvňovať tvorbu alebo vykonávanie politik a rozhodovacie procesy inštitúcií EÚ; aké množstvo finančných prostriedkov venujú na tieto činnosti; ktoré subjekty sa zaviazali dodržiavať spoločný kódex správania.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Self-report Sekretariát registra nekontroluje ani neschvaľuje údaje uvedené pri registrácii. Za správnosť všetkých faktických údajov uvedených v registri zodpovedajú výhradne zaregistrované subjekty v súlade s povinnosťami stanovenými v kódexe správania.
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Vyžaduje aktivitu Hodnotená organizácia sa musí aktívne zaregistrovať, v prípade zmien v údajoch robiť úpravy v evidencii.
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Registrácia slúži ako dôkaz o interakcii zaregistrovaného subjektu s európskymi inštitúciami a občanom EÚ poskytuje základné informácie o činnostiach takýchto subjektov, ktoré sú nevyhnutné z hľadiska zabezpečenia transparentnosti. (Pozn.: Neznamená to však, že zaregistrované subjekty môžu byť automaticky označované ako „lobisti“, keďže pre tento výraz neexistuje jednotná definícia, ak keď rozsah pôsobnosti registra zahŕňa okrem iných aj činností, ktoré sú všeobecne chápané ako lobovanie.) Registrácia je podmienkou, nie však zárukou, vydania preukazu na vstup do budovy Európskeho parlamentu. V prípade, že Európska komisia začne verejnú konzultáciu alebo pripraví plán realizácie v oblastiach politik, ktoré uviedli subjekty pri registrácii, dostanú zaregistrované subjekty e-mailové upozornenie (ak si zvolili túto možnosť). Zástupcovia a členovia európskych inštitúcií budú mať pri kontakte s registrovaným subjektom istotu, že komunikujú so subjektom, ktorý rešpektuje demokratické hodnoty a je pripravený poskytnúť verejnosti základné informácie o tom, kto sa podieľa na procese rozhodovania EÚ.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	2. plnenie základných kritérií Podmienkou registrácie je prihlásenie sa ku kódexu správania, ktorý schválili Európsky parlament a Európska komisia a ktorý zohľadňuje platné profesijné kódexy správania, napríklad kódexy pripravené subjektmi pôsobiacimi v oblasti verejných záležitostí.

Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Zaradenie do databázy
Doba platnosti výstupu:	Neobmedzene Informácie by sa však mali aktualizovať bez zbytočného odkladu po každej podstatnej zmene údajov v ktorejkoľvek položke registra. Minimálne sa vyžaduje, aby sa informácie aktualizovali raz ročne. Zaregistrované subjekty dostanú e-mailové upozornenie štyri týždne pred uplynutím ročnej lehoty. Ak zaregistrovaný subjekt údaje neaktualizuje, informácie o ňom prestanú byť verejne prístupné a po krátkom čase sa vymažú z databázy.
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Registrácia je bezplatná.
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Áno Sekretariát registra vykonáva pravidelné náhodné alebo cieleňé kontroly údajov so zámerom odhaliť prípadné chyby, omyly, či úmyselne, alebo neúmyselne nevyplnené informácie. V takýchto prípadoch sa sekretariát registra skontaktuje so zaregistrovaným subjektom a upozorní ho na problém. Ak zaregistrovaný subjekt odmietne opraviť nepravdivé alebo nesprávne informácie, sekretariát uplatní postup pri vyšetrovaní sťažností a ich vybavovaní.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Áno Porušenie kódexu správania zo strany registrujúcich sa alebo ich zástupcov môže viesť po vykonaní vyšetrovania, v ktorom sa náležite dbá na zásadu proporcionality a právo na obhajobu, k uplatneniu opatrení ako je pozastavenie registrácie alebo vymazanie z registra a prípadne odobratie preukazu oprávňujúceho na vstup do Európskeho parlamentu vydaného pre dotknutú osobu, prípadne pre jej organizácie. Rozhodnutie o uplatnení týchto opatrení môže byť uverejnené na webovej lokalite registra. V prípade podozrenia z porušenia kódexu správania môže ktokoľvek podať sťažnosť odôvodnenú konkrétnymi skutočnosťami.
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Systém má webové rozhranie, ktoré je prehľadné, intuitívne a logické a premyslené, takže aj keď je napr. registračný formulár veľmi obširny, jeho vyplnenie nie je priveľmi zložitú. Registračný formulár obsahuje aj bezpečnostné prvky (CAPTCHA). Register obsahuje vyhľadávacie možnosti podľa organizácie, oblastí činnosti a záujmu a kľúčových slov. Kritika systému smeruje k zlepšeniu kvality obsiahnutých údajov a zvyšovaniu povedomia o nástroji a smeruje skôr k politickým otázkam súvisiacim s jeho fungovaním, ako k technickému prevedeniu registra.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Spoločný register transparentnosti je určený pre subjekty, ktoré sa zaoberajú presadzovaním či zastupovaním záujmov a lobovaním v inštitúciách EÚ („transparentné lobovanie“), tj. nielen, ale aj pre mimovládne neziskové organizácie. Z nášho pohľadu môže byť zaujímavé technické prevedenie informačného systému, ktoré je veľmi dobre zvládnuté - konkrétne štruktúra, logika a forma zadávaných údajov - systém však nekomunikuje s ďalšími registrami, takže ide v zásade o prepracované, avšak nie sofistikované rozhranie. Register obsahuje niekoľko tisíc záznamov, podľa kritiky mechanizmu však časť údajov nie je validná (aktívni lobisti, ktorí sa odmietli registrovať, chýbajúca verifikácia) a rovnako je systém - mimo zainteresovaných strán - verejnosti prakticky neznámy.
Pramene:	http://ec.europa.eu/transparencyregister/info/homePage.do?locale=sk

11. Philippine Council for NGO Certification, Filipíny

Názov:	Philippine Council for NGO Certification
Krajina realizácie:	Filipíny
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér	Nezisková organizácia vytvorená šiestimi najväčšími NGOs na podnet ministerstva financií pri vytváraní nového daňového zákona. Vzťah s vládou upravuje spoločné memorandum.
<i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	nárast počtu neziskových organizácií v sektore, neprehľadnosť a nedôvera v poskytované služby
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	neziskové organizácie
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	PCNC (Philippine Council for NGO Certification) - nezisková organizácia, vytvorená zo 6 najväčších NGO na Filipínach. Asociácia má priame vzťahy s Ministerstvom financií, s ktorým podpísalo memorandum o spolupráci pri udeľovaní daňových úľav. PCNC je okrem sprostredkovateľa daňových úľav aj mienkotvorca o transparentnosti, zúčtovateľnosti a profesionalizme neziskového sektora.
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	Výsledky činnosti/Financie/Transparentnosť
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje
Miera aktivity hodnotených:	vyžaduje aktivitu
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	organizácie získajú na základe certifikácie výhodné daňové úľavy, ktoré vyplývajú zo zákona o daniach, rovnako je certifikácia zárukou kvality NGO
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely):	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	certifikát (Organizácia musí naplniť indikátory kritérií z oblastí finančného manažmentu a zodpovednosti pri službách. Ich splnenie hodnotí cca 1400 dobrovoľných evalvátorov z už certifikovaných organizácií resp. niekoľkých profesionálnych organizácií. Dvoj až trojčlenné tímy počas evalvačnej návštevy posúdia interné procesy a dokumentáciu v organizácii uchádzajúcej sa o certifikáciu a svoje zistenia a odporúčania predložia rade PCNC, ktorá vydá rozhodnutie.)
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	
- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	Certifikát na 1,3 alebo 5 rokov podľa dĺžky fungovania organizácie a ratingu pri hodnotení.
Náklady na získanie výstupu:	11 000 - 16 000 filipínskych pesos
(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	nezistené
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	certifikácia je dobrovoľná, hoci vysoko odporúčaná. Za celé fungovanie systému zodpovedá PCNC v spolupráci s Ministerstvom financií a Kanceláriou pre vnútorné

	finančnú správu
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	pripomienky na akékoľvek procesy je možné adresovať na PCNC (Philippine Council for NGO Certification)
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	certifikačný systém nemá elektronické rozhranie, PCNC však vytvorilo podrobnú inštruktážnu príručku, na web stránkach o neziskovom sektore je rovnako možné dočítať sa, akým spôsobom sa treba certifikovať a aký je tento proces pre organizácie dôležitý a výhodný.
Náš pohľad na prevedenie systému:	System je zaujímavý najmä kvôli motivácii vzniku, ktorá je veľmi podobná tej na Slovensku. Zvýšenie transparentnosti a dôveryhodnosti sektora, kredibility a možnosť získania benefitov, resp. certifikácia ako doklad, ktorý možno využiť na právne úkony. Systém hodnotí na základe dosť všeobecných kritérií a posudzovateľmi sú ľudia zo sektora, ktorí certifikačným procesom prešli, nemožno ich však považovať za autoritu a tento prvok v hodnotení trochu uberá na dôveryhodnosti systému, hoci v konečnom dôsledku certifikáciu udeľuje PCNC ako najvyššia autorita, no na základe reportu z osobného monitoringu. Vzhľadom na 4.úroveň hĺbky hodnotenia tohto systému, nie je možné o systéme uvažovať ako relevantnom pre podmienky tvorby akreditačného systému na Slovensku, kvôli potrebe niekoľkých zodpovedných autorít a veľkého množstva personálnych kapacít v procese hodnotenia.
Pramene:	http://www.pcnc.com.ph/admin/downloads/PCNC%20Guidebook%20on%20the%20Basics%20of%20NGO%20Governance.pdf , http://ngoph.com/faqs-pcnc/ , http://www.pcnc.com.ph/index.php

12. La Charte de Déontologie, Francúzsko

Názov:	La Charte de Déontologie
Krajina realizácie:	Francúzsko
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO Le Comité de la Charte – združenie založené poprednými asociáciami neziskových organizácií
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Zachovať a rozvíjať vzťahy s darcami založené na báze dôvery. Základnými princípmi je presvedčenie, že každý darca má právo vedieť ako sa zaobchádza s jeho prostriedkami a že každá nezisková organizácia má povinnosť byť transparentná.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Neziskové organizácie pôsobiace podľa francúzskej legislatívy, ktoré sú financované aj z darov individuálnych alebo firemných donorov. Systém nezahŕňa odborové a náboženské organizácie a politické strany.
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	Donori z radov široká verejnosti, firiem atď.
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť Posudzuje sa manažment, transparentnosť, financie a kvalita komunikácie a fundraisingových aktivít. Samotnú činnosť posudzovanej organizácie výbor nepreveruje.
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Overované údaje
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Vyžaduje aktivitu
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Prihlásenie sa k dodržiavaniu etického kódexu vysiela organizácia jasný signál existujúcim aj potenciálnym darcom, že je dôveryhodná a transparentná. Zvyšuje sa tak celkový obraz subjektu voči verejnosti, darcom a médiám.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1. len registrácia 2. splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3. e-data + hodnotenie 4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia Akreditáciu udelí po dôkladnom preskúmaní zahŕňajúcom aj osobnú inšpekciu zástupcami autority akreditačná komisia autority.
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Značka Výstupom je udelenie známky obsahujúcej informáciu, že subjekt bol schválený výborom charty, ktorú môže daná organizácia používať pri komunikácii svojich aktivít.
Doba platnosti výstupu:	3 roky Schválenie sa každé tri roky prehodnocuje, ak organizácia v preverovaní obstojí, platnosť sa predĺži.
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spolpatnené?/kto platí?)	Áno Členské organizácie, ktoré sú signatármi charty, platia ročný členský poplatok. Výška príspevku sa odvíja od množstva darov, ktoré organizácia získala. Príspevky sa v roku 2012 pohybovali v rozmedzí 1 670 € až 13 240 a tvoria hlavnú časť rozpočtu akreditačného mechanizmu.
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Áno Výbor každý rok preveruje, či organizácia dodržiava princípy etického kódexu, ku ktorým sa členstvom v charte prihlásila.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Áno Pri zistení porušenia podmienok môže autorita nepredĺžiť alebo odobrať organizácii akreditáciu. Proces sa spúšťa buď pri zistení nedostatkov v rámci každoročného preskúmania dodržiavania podmienok kódexu alebo z vlastného / cudzieho

	podnetu.
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Systém je analógový. V elektronickej forme je iba online zoznam členských organizácií, ktorý má dve podoby. Jedna je iba základný zoznam abecedne zoradených organizácií s linkom na ich webové stránky. Druhá poskytuje prehľad členských organizácií s krátkym popisom organizácie, logom, odkazom na web a kontaktnými informáciami, v prehľade sa dá vyhľadávať podľa základných kritérií – oblasť pôsobenia organizácie.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Akreditačná autorita neposudzuje kvalitu činnosti v oblastiach, ktorým sa organizácia venuje – pridelenie značky nechce byť spôsobom ako prideliť subjektu rating a neumožňuje porovnávať jednotlivé členské organizácie, tj. princíp je podobný ako v našom plánovanom modeli akreditácie. Zaujímavý je model financovania mechanizmu (viď. „Náklady na získanie výstupu“).
Pramene:	http://www.comitecharte.org

13. Leadership Development and Organisation Effectiveness , India

Názov:	Leadership Development and Organisation Effectiveness
Krajina realizácie:	India
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér	Credibility Alliance (Organizácia vznikla z pracovnej skupiny niekoľkých neziskoviek, v roku 2003 získali od 96% MNO súhlas, že môžu fungovať ako nezávislá entita, ktorá bude operovať v Good governance pre neziskový sektor. V roku 2004 sa zaregistrovali.)
<i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Zvýšenie kredibility organizácií a rozvoj ich finančných zručností s pravidelným reportovaním kvôli zvyšovaniu transparentnosti sektora
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	dobrovoľné organizácie (Voluntary Organisations - v zmysle občianske združenia)
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	Credibility Alliance, komisia, verejnosť, organizácie
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje (dokumenty kontrolujú komisári pri osobnej návšteve)
Miera aktivity hodnotených:	vyžaduje aktivitu
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	zľavy na poplatkoch na capacity-building workshopoch, zviditeľnenie sa, možnosť získavať nových sponzorov, donorov, zvýšenie transparentnosti a zlepšenie celkového pohľadu na sektor
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely):	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia (MNO posielala registračný formulár spolu s povinnými prílohami, tie sú kontrolované CA. CA posielala list a dohaduje si v MNO 2 dňové stretnutie. Hodnotiteľ pripraví správu z návštevy, tá sa potom ešte konzultuje kvôli doplneniam s organizáciou. výsledok sa prezentuje Centrálnej Akreditačnej komisii, ktorá hodnotí všetky dokumenty, individuálne pre každú organizáciu. Ak je všetko v poriadku, komisia vydá certifikát. Basic, Minimum a Desirable Norms - 3 úrovne hodnotenia, rozdiel je v dodávaní podkladov).
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	certifikát
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	
- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	Certifikát sa vydáva na dobu 5 rokov, každoročne však musí organizácia reportovať v 5 oblastiach (1.výročné správy, 2. zápisy zo zasadnutí najvyšších orgánov, 3. audity, 4. výpisy za daňových priznaní, 5. potvrdenie o ročnom podávaní priznaní o činnosti komisárom)
Náklady na získanie výstupu:	1000 Rp. , ročný poplatok 500 Rp. (v prvom roku členstva nie je potrebné poplatok zaplatiť)
(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	každoročne sa kontrolujú dokumenty (viď "Doba platnosti výstupu")
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	rieši Credibility Alliance

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	možnosť osloviť CA
Užívateľský pohľad na systém (<i>user interface a skúsenosti</i>):	systém sa hodnotí pozitívne, najmä z hľadiska zvýšenia kredibility a transparentnosti organizácií (sektoru všeobecne) a posilnenia vnútornej organizačnej štruktúry, morálky a fungovania, osvojenia si pravidiel a systematickosti, no ozývajú sa aj názory, že hoci je systém užitočný, nie je dostatočne prísny
Náš pohľad na prevedenie systému:	systém je ďalším klasickým nástrojom 4.úrovne, ktorý je pre ciele projektu irelevantný, no je jednoduchý, jasný a prehľadný. Jeho účel je však primárne zameraný na zvýšenie transparentnosti a nezachádza ďalej, napr. pre použitie pre právne úkony, či získavanie finančných benefitov, resp. nie je ani štandardným procesom hodnotenia. Hoci na prvý pohľad vyzerá ako systém 4.úrovne (kvôli procesom), v konečnom dôsledku ide o systém 2.úrovne, pričom splnením kritérií sa organizácia stane členom siete (CA), z čoho veľký profit nezíska
Pramene:	http://theglobaljournal.net/group/global-governance/article/1127/ , http://credibilityalliance.org , http://pib.nic.in/feature/feyr2001/fmay2001/f220520011.html

14. Voluntary certification system, Kambodža

Názov:	Voluntary certification system
Krajina realizácie:	Kambodža
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér	Cooperation Committee for Cambodia - vedúca organizácia pre lokálne a medzinárodné NGO v Kambodži
<i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	zvýšenie transparentnosti a prehľadnosti neziskového sektora, posilnenie pozície
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	neziskové organizácie
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	CCC (Cooperation Committee for Cambodia) a NGO GPP (Governance and Professional Practice)
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje
Miera aktivity hodnotených:	vyžaduje aktivitu
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	NGO získajú prístup k Zákonníku etických princípov a minimálnych štandardov v NGO komunite, technickú podporu pri zvyšovaní kvality vedenia organizácie, spätnú väzbu, pripomienky a návrhy na zlepšovanie v procese certifikácie, prepojenie s donormi a poskytovateľmi zdrojov, promovanie dobrého spravovania, transparentnosti a zúčtovateľnosti pre verejnosť a poskytovateľov
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely):	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia (o certifikát sa záujemcovia uchádzajú vyplnením dotazníka, neskôr sú kontaktovaní a žiadosť je prehodnocovaná komisiou, ktorá vykoná aj návštevu organizácie. Na základe zistení potom organizácia The Cooperation Committee for Cambodia (CCC) vystaví certifikát, resp. navrhne nejaké dodatočné vzdelávanie pre MNO, ak by sa im certifikát nepodarilo získať.)
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	certifikát
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	
- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	3 roky
Náklady na získanie výstupu:	20 - 300 USD - podľa ročného rozpočtu (+ ročné poplatky od 50 do 750 USD)
(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	každoročná kontrola výročnej správy, auditu, prípadne zmeny politiky
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	rieši CCC (Committee for Cambodia)
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	spätnú väzbu možno vpísať priamo na webe CCC

Užívateľský pohľad na systém (<i>user interface a skúsenosti</i>):	Systém je označovaný ako užitočný, dokonca ako ukážka dobrej praxe. Oceňuje sa najmä podpora a servis, ktorý je organizáciám v procese hodnotenia a v rámci členstva poskytovaný, ako najlepší v juhovýchodnej Ázii.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Systém je zaujímavý najmä službami, ktoré autorita poskytuje. Samotné hodnotenie a proces certifikácie je mimo cieľov systému na Slovensku. Jedná sa o štandardný postup ako pri ďalších systémoch 4. úrovne. Zaujímavosťou je samotná autorita (CCC), ktorá vznikla ako komisia zložená zo 160 členov rôznych organizácií krížom cez sektor a Kambodžu.
Pramene:	http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=12&cad=rja&uact=8&ved=0CCYQFjABOAO&url=http%3A%2F%2Fwww.cwspa.org%2Fdownload-document%2F212-membership-and-certification&ei=K91tVLaFcoj1ONXUgOgP&usg=AFQjCNGitljBMQwGq3CGEerwiH5POA4ZUQ&sig2=SzCtwt1Ew8a-kEi-y2hqSw , http://www.ccc-cambodia.org/downloads/gpp/VCS_Fee%20Charging%20update%202-4-13%20v4.pdf , http://www.ccc-cambodia.org/downloads/gpp/VCS%20Code/VCS%20Code.pdf , http://www.ccc-cambodia.org

15. Code of Ethics of the Canadian Council for International Co-operation, Kanada

Názov:	Code of Ethics of the Canadian Council for International Co-operation
Krajina realizácie:	Kanada
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	MNO Canadian Council for International Co-operation – Koalícia kanadských dobrovoľníckych organizácií, ktoré pôsobia globálne s cieľom dosiahnuť trvalo udržateľný rozvoj
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Autorita je jednou z prvých strešných organizácií občianskych združení a organizácií, ktoré prijali etický kódex a jej členovia sa zaviazali dodržiavať tento etický systém vo svojej praxi. Vznik mechanizmu si vyžiadala situácia, kedy čelili MNO v priebehu deväťdesiatich rokov minulého storočia viacerým výzvam a problematickým situáciám, ktorých riešenie si vyžadovalo rozhodovanie na etickej báze a preto sa dohodli, že je dôležité vytvoriť hodnotový rámec, o ktorý by sa mohli oprieť pri svojom fungovaní a prijímaní rozhodnutí. Od roku 1995 prešiel kódex aj mechanizmus viacerými revíziami tak, že v súčasnosti predstavujú komplexný program, ktorý svojim členom poskytuje podporu pri rozvoji ich fungovania a operačných praktík.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	MNO Všetky neziskové organizácie, ktoré chcú zlepšovať svoje fungovanie a etickú prax.
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	široká verejnosť, darcovia, partnerské MNO
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	Analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	transparentnosť/výsledky činnosti Nová organizácia dodá do jedného roka od akceptácie žiadosti o členstvo vyplnený dotazník zameraný na indikáciu zhody s princípmi kódexu CCIC (dodržiavanie ľudských práv, zodpovednosť voči partnerom a spoločnosti, transparentnosť, férovosť aktivít, spolupráca pri presadzovaní cieľov a environmentálna udržateľnosť). V priebehu troch rokov od prijatia členstva dodá CCIC certifikát vypracovaný vedením organizácie, v ktorom zdokladuje plný súlad s kódexom alebo oblasti, kde zhoda nebola dosiahnutá. Tento proces sa opakuje každé tri roky.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	Self-report Autorita preveruje iba časť údajov, ktoré v rámci dotazníkov skúmajúcich zhodu s kódexom vyplnila organizácia – autorita nemá kapacity preveriť celý dotazník.
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Vyžaduje aktivitu
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Okrem tradičnej motivácie zvýšenia statusu organizácie pri získaní certifikátu o akreditácii je za úsilím o získanie akreditácie v tomto prípade, vzhľadom na princípy a mechanizmus systému, aj snaha organizácie o zlepšenie jej fungovania – prostredníctvom akreditácie získa reflexiu o stave jej procesov v kontexte štandardov akreditačného systému a identifikuje konkrétne oblasti činnosti, v ktorých je priestor na posilnenie alebo zmenu.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	2. plnenie základných kritérií Organizácia musí prejsť sebahodnotením, v rámci ktorého sa zisťuje miera naplnenia kritérií stanovených v etickom kódexe autority.
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	certifikát/audit Výstupom je certifikát o miere naplnenia kritérií stanovených v etickom kódexe autority.
Doba platnosti výstupu:	3 roky
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Nie
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia	Áno CCIC si môže vyžiadať dokumentáciu súvisiacu s kódexom a jeho dodržiavaním. Iná

hodnotenia/sankcionovanie:	partnerská organizácia môže pri podozrení na nedodržovanie kódexu intervovať predmetného člena, pokiaľ nie je spokojná s vysvetlením, vec môže posunúť na prešetrovanie CCIC.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Áno Nezhody posudzuje a preveruje CCIC.
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Áno Autorita očakáva a víta feed-back a podnety od verejnosti – k dispozícii sú obvyklé spôsoby kontaktovania.
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	Systém nemá elektronické rozhranie. V elektronickej forme je však k dispozícii podrobná príručka, ktorá mapuje a vysvetľuje celý proces akreditácie v nadväznosti na jednotlivé ustanovenia etického kódexu.
Náš pohľad na prevedenie systému:	<p>Prepracovaný model akreditácie na báze prihlásenia sa určitým deklarovateľným hodnotám. Systém sa dlhodobo vyvíja, aj samotný etický kódex je „živý“ dokument, tak aby mohol reagovať na aktuálne podnety a zabezpečiť participujúcim organizáciám poskytovanie čo najlepšej podpory pri ich úsilí o dosiahnutie plnej zhody s požiadavkami a kritériami kódexu.</p> <p>Princíp mechanizmu sa zakladá na premise, že účelom akreditácie nie je penalizovať organizácie, u ktorých bol zistený nesúlad s etickým kódexom autority, ale identifikovať takéto oblasti a – ak je to možné – v kooperácii s organizáciou vyvinúť také opatrenia, aby sa dosiahol súlad s kódexom.</p> <p>Od veľkého množstva akreditačných mechanizmov založených na nejakom type hodnotového kódexu a správania, v ktorých sa aspirujúca organizácia iba prihlási k dodržiavaniu jeho zásad, resp. ju autorita po preskúmaní zhody buď zaradí do systému alebo nie ak zhoda (ne)dosiahne, sa kanadský model vymedzuje práve dôrazom na snahu o dosiahnutie plného súladu s etickým kódexom, pričom v prípade zistenia oblastí, kde nie je zhoda dosiahnutá, je vydaný certifikát obsahujúci tieto zistenia a nasleduje proces založený na komunikácii so žiadateľom s cieľom zosúladiť aj tieto oblasti (ak je to v prípade konkrétnej organizácie možné a žiadúce vzhľadom na jej fungovanie a oblasti pôsobenia). Prvok – nie rating „prešiel akreditáciou/nesplnil podmienky“, ale status v rámci akreditácie „vyhovujúce kritériá/oblasti kde zhoda nebola dosiahnutá“ – je podobný ako sa uvažuje v našom modeli.</p>
Pramene:	http://www.ccic.ca/about/ethics_e.php http://www.ccic.ca/what_we_do/ethics_guidance_document/index_e.php

16. Principios de Transparencia y Buenas Prácticas, Španielsko

Názov:	Principios de Transparencia y Buenas Prácticas
Krajina realizácie:	Španielsko
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér	nezisková organizácia Fundación Lealtad
<i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	zvýšenie dôveryhodnosti, transparentnosti a zúčtovateľnosti neziskových organizácií
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	neziskové organizácie
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejnosť, poskytovatelia zdrojov, donori, neziskový sektor
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógový
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje (podklady hodnotia analytici)
Miera aktivity hodnotených:	vyžaduje aktivitu (Híbkové hodnotenie NGO, je pre organizácie zdarma, no podmienkou je, aby mali audit a status verejnej prospešnosti. Analytici nadácie Lealtad preverujú organizácie z rôznych hľadísk - účtovníctvo, správa, práca s dobrovoľníkmi, transparentnosť financovania, činná správna rada a výkonná moc, plánovanie a monitoring aktivít, komunikácia s verejnosťou a pod., následne vypracujú správu, do akej miery v jednotlivých aspektoch naplňujú stanovené štandardy. Lealtad neudeľuje žiadnu pečať kvality, ale hodnotiace správy zverejňuje, aby donori sami mohli posúdiť, ktorá NGO si zaslúži ich dôveru a financie. Pre prístup ku kompletným správam pre donorov je potrebné uhradiť poplatok.
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	zverejnením správy získavajú zapojené organizácie výhodu tým, že web stránku nadácie Lealtad navštevujú najmä donori, ktorí posudzujú transparentnosť a schopnosti organizácií pre poskytnutie svojich zdrojov
Miera/Híbkka hodnotenia (4 levely):	2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	zaradenie do databázy - resp. zverejnenie analýzy na samostatnej web stránke nadácie Lealtad, kde je databáza všetkých hodnotených NGO
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	
- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	Periodicita opakovania analýz je 2 roky
Náklady na získanie výstupu:	pre NGO je vypracovanie analytickej správy aj jej zverejnenie (ak s tým organizácia súhlasí) bez poplatku, poplatky sa účtujú len donorom, ktorí majú záujem o kompletnú správu danej organizácie
(je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	každé 2 roky
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	nezistené, zodpovednosť za databázu má Fundación Lealtad

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	čiasťkové správy NGO sú zverejnené voľne, podrobné analýzy sa vydávajú len na základe uhradenia poplatku
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	nezistené
Náš pohľad na prevedenie systému:	Systém je zaujímavý z dôvodu, že nadácia pripravuje len analýzu fungovania organizácie bez akéhokoľvek hodnotenia. Má nastavené kritériá a sumár náležitostí, ktoré je potrebné vydokladovať, no je na samotných donoroch, ako s týmito informáciami naložia a či sa na základe nich rozhodnú s danou organizáciou spolupracovať/podporiť ju. Týmto systémom sa čiastočne inšpiroval aj český projekt Značka spoľahlivosti.
Pramene:	http://www.fundacionlealtad.org/web/jsp/english/transparency.jsp

17. NGO Benchmarking, Švajčiarsko

Názov:	NGO Benchmarking
Krajina realizácie:	Švajčiarsko (+ celý svet)
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér <i>(prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):</i>	SGS (Société Générale de Surveillance) - Svetová vedúca, inšpekčná, testovacia, overovacia a certifikačná spoločnosť. Registrovaná v 1919 vo Švajčiarsku. Venujú sa rôznym oblastiam priemyslu, rôznym témam, obchodu, životnému prostrediu, verejnému sektoru.
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Je to spoločnosť, ktorá dlhoročne poskytuje hodnotiace a certifikačné mechanizmy pre rôzne odvetvia priemyslu (poľnohospodárstvo a potraviny, automobilový a chemický priemysel, stavebníctvo, spotrebný tovar a maloobchod, energia, priemyselná výroba, veda, logistika, ťažba, ropa a zemný plyn a verejný sektor). Svoje aktivity rozšírili aj na oblasť neziskového sektora a poskytuje svoje overené praktiky a štandardy aj organizáciám.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	NGO
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejnosť/NGO/verejná správa (ide o vysoko hodnotenú známku spoľahlivosti)
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	analógové
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť/výsledky činnosti
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje (za štandardy zodpovedá SGS)
Miera aktivity hodnotených:	vyžaduje aktivitu
- kombinovaný	
- vyžaduje aktivitu	
- pasívny	
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	SGS je jedna z najvýznamnejších inšpekčných, overovacích, testovacích a certifikačných spoločností na svete. Organizácia, ktorá disponuje SGS certifikátom je dôkazom a zárukou kvality a spoľahlivosti
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely):	4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia (Hodnotenie na základe 101 overiteľných indikátorov, ktoré sú rozdelené do 4 kategórií: rozmer dobrej praxe, očakávanie prispievateľov, manažérske zložky a trvalá udržateľnosť. NGO vyplní dotazník, pošle kópie potrebných dokumentov, potom sa realizuje audit, NGO sú vždy dopredu upozornené o realizácii auditu (osobne), aby sa vedeli pripraviť. Rozsah auditu stanovuje klient. Po audite ide ešte pracovná verzia na kontrolu do auditovanej organizácie na odsúhlasenie. Ak vo výsledkoch auditu získa organizácia viac ako 70%, dostane NGO Benchmark Certificate. (používajú metodológiu NGO BM Standard V2). Audit sa môže robiť na dvoch úrovniach - len pre manažérske pozície, alebo komplet.)
1. len registrácia	
2. splnenie základných kritérií (napr. 2%)	
3. e-data + hodnotenie	
4. všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	
Typ výstupu:	certifikát (Benchmark - známka kvality)/audit
- zaradenie do databázy	
- pečiatka/label/značka	
- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	Jedná sa o audit, doba platnosti nie je stanovená
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	spoplatnené, 100% hradí organizácia (závisí od rozsahu auditu, ktorý si volí organizácia)
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	nie, ale poskytujú konzultačné služby
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	zodpovednosť nesie SGS

Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	nie, systém je dôsledne prepracovaný, navyše v súkromnom vlastníctve spoločnosti
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	nezistené
Náš pohľad na prevedenie systému:	Systém má dlhoročnú tradíciu a prepracované štandardy so 101 indikátormi. Známkou kvality ako konečný výstup má celosvetové uznanie. Vzhľadom na to, že sa jedná o hodnotiaci systém súkromnej spoločnosti, samotné indikátory zverejnené nemajú, z pochopiteľných dôvodov, teda nie je možné ich podrobnejšie preskúmať do hĺbky. Takisto je výstup - audit plne hrazený neziskovou organizáciou a hoci sa suma odráža od nastavenia podmienok s konkrétnou organizáciou, predpokladáme, že v podmienkach Slovenska by sa našlo len zanedbateľné množstvo organizácií, ktoré by si takýto typ hodnotenia mohli dovoliť. V konečnom dôsledku, cieľom projektu je pripraviť model udržateľnejšieho systému bez potreby veľkého množstva personálnych kapacít na prevádzku či hodnotenie
Pramene:	http://www.sgs.com/en/Public-Sector/Monitoring-Services/NGO-Benchmarking.aspx

18. Charity Navigator, USA

Názov:	Charity Navigator
Krajina realizácie:	USA
Kategória akreditačného systému	Hodnotenie autoritou
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	nezisková organizácia
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Hodnotenie má pomôcť darcom v rozhodovaní pri podpore neziskových organizácií.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	Len neziskové organizácie podľa 501 c 3, ktoré získavajú zdroje od verejnosti.
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejnosť, donor
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	kombinácia oboch typov Dáta sa získavajú z webových stránok organizácií, daňových úradov a následne sú kontrolované audítormi organizácie.
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	Charity Navigator hodnotí neziskové organizácie na základe troch oblastí: 1) Finančného zdravia, 2) Transparentnosti a Accountability, 3) Reportovania o výsledkoch svojej činnosti. Každá oblasť obsahuje presný skórovací systém, podľa konkrétnych indikátorov. Využíva dáta zasielané neziskovými organizáciami na daňovú správu za predchádzajúci fiškálny rok - ide o formulár 990. Okrem týchto dát hodnotí CN aj veľkosť plátov pracovníkov v neziskovej organizácii. Povinnosťou je reportovať na daňovú správu veľkosť platu riaditeľa/CEO. CN hodnotí aj priemernú výšku plátov v organizácii. Vo finančnej oblasti sa hodnotí a) pomer programových nákladov voči celkovým nákladom, b) pomer administratívnych výdavkov, c) % nákladov na fundraising a d) efektívnosť fundraisingu - t.j. koľko vynaloží na získanie 1 dolára. Ďalej sa hodnotí medziročná zmena výnosov a nákladov ako aj "working capital ration" - t.j. ako dlho by mohla organizácia vykonávať svoju činnosť bez získania príjmov. Za posledné 2 roky prešiel výraznou zmenou. Do r. 2011 hodnotil neziskovky len na základe finančných ukazovateľov pozostávajúcich z ich reportov (výročných správa a oficiálnych reportov pre daňovú správu). Od r. 2011 doplnil rozmer "Accountability a Transparency" a od 2013 doplnil rozmer "Results".
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	overované údaje
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Kombinovaný
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	N/A
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	4. všetky úrovne + osobné (audit)
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Certifikát/audit Pre verejnosť je určené zhodnotenie organizácie prostredníctvom „hviezdičkového systému“, ten je založený na udelení 0-4 hviezd (4 najviac).
Doba platnosti výstupu:	Platné hodnotenie je do najbližšieho zaslania nových informácií neziskovou organizáciou. čiže cca 12 mesiacov.
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Nie
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Kontrolným orgánom je Advisory Panel zložený z poradcov s bohatými skúsenosťami vo financovaní neziskových organizácií a ďalších oblastí. V súčasnosti

	(2014) má Panel 30 členov.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	N/A
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	N/A
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	N/A
Náš pohľad na prevedenie systému:	Zaujímavé z hľadiska metodiky a indikátorov - menej použiteľné do elektronizácie, keďže to robia osobne audítori. Dobré matematické modely na pridelovanie skóre (finančné zdravie, transparentnosť...)
Pramene:	http://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=1284#.U0T7Rq2SwXU

19. National Center for Charitable Statistics (NCCS) DataWeb, USA

Názov:	National Center for Charitable Statistics (NCCS) DataWeb
Krajina realizácie:	USA
Kategória akreditačného systému	Samohodnotiaci mechanizmus
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	NGO - Založená 1982 ako projekt Center on Nonprofits and Philanthropy, Národný depozitár údajov o neziskových organizáciách v USA
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Slúži ako národný zdroj dát o neziskovom sektore v USA. Úlohou je vytvoriť a rozširovať vysokokvalitné dáta o neziskových organizáciách a ich aktivitách, ktoré slúžia pri výskume vzťahov medzi tretím sektorom, vládou, komerčnou sférou a občianskou spoločnosťou. NCCS buduje kompatibilnú národnú štátnu i regionálnu databázu v spolupráci s finančným úradom, ďalšími vládnymi agentúrami, organizáciami z privátneho sektora i vedeckými inštitúciami, pričom vytvára jednotné štandardy pre reportovanie aktivít dobročinných organizácií.
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	NGOs - Všetky hlavné typy dobročinných organizácií v USA, ktoré majú zákonnú povinnosť (podľa výšky príjmov) reportovať činnosť daňovému úradu.
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejnosť, výskumníci a ostatné skupiny, ktoré potrebujú aktuálne dáta o organizáciách.
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparenťnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	Financie/ výsledky činnosti. Databáza NCCS kombinuje údaje z viacerých zdrojov. Základom je zoznam všetkých aktívnych organizácií, ktoré sa zaregistrovali na finančnom úrade (Internal Revenue Service - vládna agentúra) ako organizácia oslobodená od dane. Časť ďalších údajov (kódy NTEE pre klasifikáciu organizácií podľa IRS a NCCS, vládne kódy FIPS pre identifikáciu a štandardizáciu nevládných nevojenských organizácií), relevantných z hľadiska ďalších výskumných účelov, potom pridá autorita sama. Na tieto údaje (najmä názov a status podľa IRS) potom nadväzujú údaje z organizácie 501(c)(3) - asi 60 finančných údajov o NGOs oslobodených od federálnej dane z príjmu v prípade aktivít: charita, náboženstvo, vzdelávanie, veda a výskum, kultúra, verejná bezpečnosť, amatérsky šport, prevencia násillia voči deťom a zvieratám. Ďalšími premennými v databáze sú údaje z "Core Supplement Financial files" - doplnkové finančné informácie. Dáta v databáze sú ťahané aj z štatistiky o príjmoch IRS a digitalizovaných údajov získaných v spolupráci s GuideStar. Ďalšou zložkou sú Unified Database of Arts Organizations (UDAO), dáta v ktorej získavajú v kooperácii s National Endowment for the Arts, National Assembly of State Arts Agencies a ďalšími štátnymi umeleckými agentúrami a predstavujú najlepšiu súčasne dostupnú databázu dát o umeleckých a kultúrnych organizáciách. Poslednou súčasťou databázy je "Business Master Files", čo sú kumulatívne dáta o organizáciách registrovaných v IRS, ktoré táto každý mesiac vydáva vo formáte CSV.
Miera validity/spôľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	self-report, autorita preveruje iba časť údajov v databáze a odporúča niekoľko stupňový proces na zohľadnenie špecifik pre ten-ktorý typ neziskových organizácií podrobovaných výskumu.
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Pasívny, údaje sú čerpané z iných elektronických databáz v USA (napríklad formulár 990, ktorý podávajú MNO daňovému úradu).
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Zvýšenie kredibility, kvality a reputácie.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisía	2. plnenie základných kritérií, väčšina dát je viazaných na splnenie povinností voči daňovému úradu.
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka	zaradenie do databázy

- certifikát/audit	
Doba platnosti výstupu:	1 rok, záznam vo verejne prístupnej databáze NGOs. Finančné údaje sú aktualizované v zásade každý rok.
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spoplatnené?/kto platí?)	Pre organizácie v systéme zdarma, malý poplatok platia výskumníci, ktorí využívajú databázu NCCS resp. niektoré jej špecifické služby, kde je potrebné sa aj registrovať.
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Nie, autorita preveruje časť údajov, za správnosť reportovaných dát sú však primárne zodpovedné samotné organizácie.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	Áno, autorita rieši a opravuje nesprávne údaje v databáze na základe vonkajšieho podnetu.
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Nie.
Užívateľský pohľad na systém (<i>user interface a skúsenosti</i>):	Reportované sú problémy s prehliadaním obsahu databázy so staršími webovými prehliadačmi – odporúča sa používať modernejšie programy. Pri extrahovaní určitých typov súborov (nezazipované XLS súbory) v MS Excel môžu nastať problémy s otvorením – na riešenie sa odporúča viacero postupov ako limitáciu obísť. Ďalšie užívateľské tipy sa týkajú transformácie mnohopoložkových záznamov (ako sú zamestnanecké identifikačné čísla – EIN) z ich NCCS DataWeb podoby do iných databázových formátov – kedy môže dôjsť napr. k vypúšťaniu úvodnej nuly v osemmiestnych číslach Excelom, oddeľovania dát čiarkami alebo úvodzovkami a pod., alebo párovania extrahovaných dát s inými údajmi (priradenie EIN identifikátorov ku NTEE národným kódom klasifikujúcim subjekty oslobodené od určitých daňových povinností). Ďalšie užívateľské odporúčania sa týkajú volieb možností pri zadávaní používateľských filtrov položiek v DataWeb rozhraní, kedy môže zvolenie určitého príkazu či interpunkcie znamenať pri viacpoložkových zoznamoch násobný rozdiel v čase potrebnom na vykonanie zvolenej úlohy.
Náš pohľad na prevedenie systému:	Elektronický systém poskytuje možnosť pomocou viacerých nástrojov rýchlo zistiť základné ale aj podrobné údaje o organizáciách z rôznych pohľadov (zoznam top 10 podľa rôznych kritérií, geografické vyhľadávanie, vyhľadávanie podľa veľkosti, kategórie, aktivity, kódov pre činnosti atď.). Prepracovaná a komplexná databáza údajov o MNO. Dáta čerpá z viacerých štátnych, súkromných a verejných organizácií a inštitúcií. Nie je hodnotiacou autoritou, súčasťou mechanizmu nie je rating organizácií ani inštitút na riešenie sporov či sťažností – ide iba o databázu údajov, ktoré sú k dispozícii na ďalší výskum a analýzu. V kontexte nášho systému akreditácie je najzaujímavejší technický aspekt spojenia s databázami ďalších organizácií, s ktorými je systém prepojený a z ktorých preberá údaje a formátu údajov z databázy, ktoré sú k dispozícii pre ďalšie spracovanie. Užívateľom databázy sú nápomocní aj konzultanti, ktorí asistujú pri získavaní a spracovávaní údajov v systéme.
Pramene:	http://nccsweb.urban.org/nccs.php

20. Guidestar USA, USA

Názov:	Guidestar USA
Krajina realizácie:	USA
Kategória akreditačného systému	Databáza s udelením pečiatky.
Autorita/Aktér (prevádzkovateľ systému – verejná správa/MNO/inštitúcia):	Nezisková organizácia
Dôvod/Motivácia vzniku systému:	Overené informácie z neziskového sektora, najkompletnejšia a najaktuálnejšia databáza. Poskytovať informácie rôznym klientom za poplatok (výskumné pracoviská, firmy, knižnice atď.)
Cieľová skupina (kto je predmetom hodnotenia/certifikácie/akreditácie):	neziskové organizácie
Užívateľ systému (verejná správa/MNO/verejnosť...):	verejnosť, MNO, ďalšie skupiny podľa svojich potrieb
Typ spracovávaných dát (elektronické/analógové)	elektronické
Zameranie na spracovávané dáta (financie/transparentnosť/výsledky činnosti-kvalitatívne):	financie/transparentnosť Dáta, ktoré sú zozbierané, sú poskytované na iným užívateľom, ktorí ich interpretujú alebo vytvárajú benchmarky. Guidestar nie je watchdog ani evalvátor, len zberač dát. Dáta slúžia aj na verifikáciu verejnoprospešného statusu.
Miera validity/spoľahlivosti poskytovaných dát (self-report/overované údaje)	self-report
Miera aktivity hodnotených: - kombinovaný - vyžaduje aktivitu - pasívny	Kombinovaný, dáta sú sťahované z daňových databáz, organizácie ich majú možnosť doplniť.
Motivácia hodnotených užívateľov (prečo systém využili?) :	Organizácie vítajú možnosť prezentovania sa a ohodnotenia s pohľadu transparentnosti, takisto zvýšenie prijatých darov a zlepšenie komunikácie (spoločný mailing list) skupiny, ktoré využili niektorú s ponúkaných služieb ocenili, že za poplatok dostanú aktuálne dáta v želanej štruktúre.
Miera/Hĺbka hodnotenia (4 levely): 1) len registrácia 2) splnenie základných kritérií (napr. 2%) 3) e-data + hodnotenie 4) všetky úrovne + osobné návštevy/audit/komisia	3. e-data + hodnotenie
Typ výstupu: - zaradenie do databázy - pečiatka/label/značka - certifikát/audit	Zaradenie do databázy + udelenie pečiatky za transparentnosť.
Doba platnosti výstupu:	webový výstup bez platnosti, hodnotí sa aktuálnosť
Náklady na získanie výstupu: (je získanie výstupu spolplatnené?/kto platí?)	Pre neziskové organizácie je to zadarmo. Pre iných užívateľov podľa typu služby, ktorú využívajú.
Kontrola počas platnosti výstupu/spôsob odobratia hodnotenia/sankcionovanie:	Dáta, ktoré spracuje, môže nezisková organizácia validovať resp. aktualizovať, čím zabezpečí ich presnosť a overenie zo strany neziskovej organizácie. Povolenie na to musí udeliť Guidestar na základe žiadosti štatutára organizácie. Následne Guidestar udelí pečiatku - bronzovú, striebornú alebo zlatú - z hľadiska svojich záväzkov voči transparentnosti.
Spôsob riešenia sporov/sťažností/udaní:	N/A
Možnosť zapojenia verejnosti (referencie/komentáre/odporúčania):	Užívatelia služieb Guidestar USA majú možnosť napísať referenciu/ odporúčanie/ komentár. Zároveň má Guidestar USA vytvorenú poradnú skupinu zostavenú z užívateľov (Users Advisory Panel), ktorá poskytuje feedback a nápady na nové produkty a ďalšie zlepšenia. Zoznam členov skupiny je verejný na webovej stránke.
Užívateľský pohľad na systém (user interface a skúsenosti):	N/A

Náš pohľad na prevedenie systému:	Zaujímavá kombinácia databázy a biznis modelu, ktorý zaručuje jej udržateľnosť. V podmienkach SR je možné uvažovať nad podobným modelom v prípade, že by sa na zamýšľanú úroveň 2 napojila organizácia, ktorá by údaje spracovávala, vyhodnocovala prípadne poskytovala záujemcom ako službu za poplatok.
Pramene:	www.guidestar.org

Príloha č. 2: Analýza Registre v zahraničí

Predmetom tejto analýzy je skúmanie v akých systémoch registrov fungujú MNO v štátoch Európskej únie a sveta. Analýza sumarizuje 6 krajín, v ktorých sme skúmali základnú právnu doktrínu týkajúcu sa MNO ako aj existujúce registračné či iné hodnotiace systémy MNO. Druhá časť prináša ústavnoprávny rozmer práva na dobrú správu vecí verejných v krajinách Európskej únie.

Obsah

I.	ŠVAJČIARSKO.....	3
1.	Pramene práva.....	3
2.	Formy zriadenia.....	4
3.	Spôsob poskytovania informácií.....	7
4.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch.....	9
5.	Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov.....	9
6.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	10
7.	Akreditačné mechanizmy.....	12
II.	POLSKO.....	15
1.	Registre MNO - pramene práva, formy zriadenia, spôsoby poskytovania informácií.....	15
2.	Evidencia združení, nadácií a iných MNO a spôsoby poskytovania informácií.....	16
3.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch.....	18
4.	Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov.....	19
5.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	19
III.	SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ.....	21
1.	Pramene práva.....	21
2.	Druhy neziskových organizácií.....	22
3.	Spôsoby poskytovania informácií.....	25
4.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch.....	26
5.	Zodpovednosť poskytovateľov dát v systémoch a registroch.....	27
6.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	29
7.	Akreditačné systémy.....	31
IV.	MAĎARSKO.....	32
1.	Pramene práva.....	32
2.	Druhy mimovládnych organizácií.....	33
3.	Poskytovanie údajov.....	35
4.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch.....	37
5.	Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov.....	37
6.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	38
7.	Akreditačné systémy.....	41
V.	ČESKÁ REPUBLIKA.....	42
1.	Pramene práva.....	42
2.	Druhy mimovládnych neziskových organizácií.....	44
3.	Registre.....	48
4.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy a poskytovateľov dát v systémoch a registroch.....	49

5.	Doplnkové evidencie (systémy) MNO.....	55
6.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	56
VI.	ČÍŇA.....	60
1.	Pramene práva	61
2.	Druhy mimovládnych neziskových organizácií.....	62
3.	Registre a systémy akreditácie.....	64
4.	Zodpovednosť orgánov verejnej správy a poskytovateľov dát v systémoch a registroch	64
5.	Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR.....	70
VII.	ÚSTAVNO PRÁVNY ROZMER – PRÁVO NA DOBRÚ SPRÁVU VECÍ VEREJNÝCH	75
1.	Právo na dobrú správu vecí verejných v Slovenskej právnej úprave	76
2.	Právo na dobrú správu vecí verejných z pohľadu jednotlivých ústav členských štátov Európskej únie.....	81
3.	Ústavnoprávny rozmer poskytovania dotácií zo štátneho rozpočtu vo vzťahu k mimovládny neziskovým organizáciám	84

I. ŠVAJČIARSKO

1. Pramene práva

Švajčiarsko je federálny štát, ktorý je postavený na troch úrovniach : konfederácie, kantóny a obce. Každá úroveň môže pôsobiť ako nezávislý zákonodarný orgán v rámci svojej jurisdikcie. Preto sa vo Švajčiarsku uplatňuje federálne právo, obecné právo a právo jednotlivých kantónov.

Podľa článku 3 Ústavy švajčiarskej konfederácie (Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft (Bundesverfassung)) (ďalej len „**Ústava švajčiarskej konfederácie**“) ¹sú kantóny suverénne, pokiaľ ich suverenita nie je obmedzená federálnou ústavou a požívajú všetky práva, ktoré nie sú zverené do konfederácie.

Vo Švajčiarsku tak existujú rôzne typy predpisov na týchto troch úrovniach (konfederácie, kantónoch, obcí). **Ústava** švajčiarskej konfederácie je však najvyššou normou pre každú komunitu. MNO sa primárne riadia

- Švajčiarskym Občianskym zákonníkom - Schweizersiches Zivilgesetzbuch (priamo upravuje združenia a nadácie) (ďalej len „**Švajčiarsky Občiansky zákonník**“),
- Švajčiarskym Zákonníkom záväzkov - Schweizerisches Obligationenrecht (upravuje obchodné spoločnosti a družstvá) (ďalej len „**Švajčiarsky Zákonník záväzkov**“).

Okrem toho, najmä v súvislosti s darovaním a charitatívnymi predpismi sú relevantné daňové zákony, ako sú

- federálny zákon týkajúci sa priamej federálnej dane ((DBG) - Direktes Bundessteuergesetz),
- federálny zákon týkajúci sa harmonizácie priamych daní kantónov a obcí (StHG – Steuerharmonisierungsgesetz) a
- iné federálne a kantonálne daňové zákony.

Pri právnych formách MNO je preto potrebné mať na pamäti rozdiel medzi právom federálnym a právom jednotlivých kantónov. Švajčiarske federálne právo súkromné ustanovuje 11 možných právnych foriem.² Okrem toho podľa článku 59 ods. 3 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka niektoré poľnohospodárske družstvá a iné podobné organizácie sú predmetom práva jednotlivých kantónov.

Nakoľko je právna úprava MNO vo Švajčiarsku dosť liberálna, vznikli dve pracovné skupiny ktoré vydali kódexy pre MNO.

- Prvá skupina bola zriadená predsedajúcou konferenciou veľkých sociálnych organizácií v septembri 2003. Ich úmyslom bolo prijať kódex, ktorý by bol adresovaný manažérom veľkých MNO, nielen nadácií a združení. Švajčiarsky NPO kódex bol prijatý 19. januára 2006 a schválený 31. marca 2006.

¹ “The Cantons are sovereign except to the extent that their sovereignty is limited by the Federal Constitution. They exercise all rights that are not vested in the Confederation.”

² Strany si môžu vybrať medzi desiatimi právnymi formami stanovenými federálnou zákonnou úpravou:

- jednoduché partnerstvo [Einfache Gesellschaft] článok § 530 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- verejná obchodná spoločnosť [Kollektivgesellschaft] (článok 552 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- komanditná spoločnosť [Kommanditgesellschaft] (článok 594 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- akciová spoločnosť [Aktiengesellschaft] (art. 620 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- spoločnosť limitovaná akciami [Kommandit-Aktiengesellschaft] (článok 764 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- obmedzené Spoločnosť s ručením [Gesellschaft mit beschränkter Haftung] (článok 772 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- družstvo [Genossenschaft] (článok 828 a nasl. Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov),
- združenia [Verein] (článok 60 a nasl. Švajčiarskeho občianskeho zákonníka),
- nadácie [Die Stiftungen](článok 80 a nasl. Švajčiarskeho občianskeho zákonníka),
- investičná spoločnosť s premenlivým kapitálom [Investmentgesellschaft mit variable Kapital] (článok 36 Zákona o schémach kolektívnych investícií - BG über die kollektiven Kapitalanlagen (Kapitalanlagegesetz) a
- komanditná spoločnosť pre investície kolektívneho kapitálu [Kommanditgesellschaft für Kollektive Kapitalanlagen] (článok 7 Zákona o schémach kolektívnych investícií).

- Druhá pracovná skupina bola vymenovaná v lete 2004 švajčiarskymi nadáciami. Táto skupina prijala Švajčiarsky kódex pre nadácie, ktorý bol publikovaný 25. októbra 2005 v nemeckom, francúzskom a anglickom jazyku ako prvý európsky kódex nadácií.

A. Švajčiarsky NPO kódex

Tento kódex je adresovaný priamo vedúcim orgánom veľkých neziskových organizácií registrovaných vo Švajčiarsku a upravuje nadácie aj združenia. Nakoľko je tento kódex adresovaný organizáciám, ktoré nemajú rovnakú právnu formu, v mnohých prípadoch dochádza neúplnej aplikácii.

Švajčiarsky NPO kódex je založený na princípe „dodržiavaj alebo vysvetľuj“, tzn. nadácie a združenia **musia dodržiavať tento kódex avšak pokiaľ nedodržiavajú, sú povinné špecifikovať a vysvetliť odklon od zásad v kódexe vo svojej výročnej správe.**

Základné princípy Švajčiarskeho NPO kódexu sú nasledovné:

- účty a prehľady,
- zodpovednosť a efektivita,
- transparentnosť,
- ochrana záujmov členov, sponzorov a dobrovoľníkov,
- ochrana záujmov donorov.

B. Švajčiarsky kódex pre nadácie

Ako vyplýva už z názvu tohto kódexu, vzťahuje sa výlučne na jednu formu MNO - nadácie, a to tie, ktoré poskytujú granty, nežiadajú o dotácie a nie sú ani závislé na verejných zdrojoch. Odporúčania vo Švajčiarskom kódexe sú adresované najmä stredným až veľkým nadáciám.

Na rozdiel od Švajčiarskeho NPO kódexu **nie je Švajčiarsky kódex pre nadácie záväzný**, tzn. obsahuje výlučne odporúčania.

Tento kódex je založený na nasledovných princípoch:

- efektívna realizácia účelu nadácie,
- účty a prehľady,
- transparentnosť,

a obsahuje 22 odporúčaní v týchto oblastiach:

- založenie,
- vedenie,
- granty a
- financie.

2. Formy zriadenia

Voľba konkrétnej právnej formy pre MNO je založená na rôznych dôvodov. V praxi sú najčastejšími formami

- združenia,
- nadácie,
- družstvá.

A. Združenia (Verein)

Združenie je organizovaná skupina osôb, ktorá sleduje neekonomický účel a má právnu subjektivitu³. Združenie, za predpokladu, že nevykonáva ekonomickú činnosť a nepodlieha povinnému auditu nemusí byť registrované v Obchodnom registri a nepodlieha štátnemu dohľadu.

Na združenie sa vzťahujú ustanovenia týkajúce sa združení, a to články 60 až 79 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka, všeobecné ustanovenia týkajúce sa právnických osôb (článok 52 až 59 Švajčiarskeho občianskeho zákonníka) a osobitné ustanovenia zákona o kontrole koncentrácií (BG über Fusion, Spaltung, Umwandlung und Vermögensübertragung (Fusionsgesetz)).

Podľa článku 60 ods. 1 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka môže byť účel združenia politický, náboženský, vedecký, kultúrny, charitatívny, sociálny alebo iný neeconomickej povahy. Na združenia osôb, ktoré vykonávajú komerčné činnosti sa vzťahuje Švajčiarsky Zákonník záväzkov (článok 59 ods. 2 Švajčiarskeho občianskeho zákonníka

Ak združenie poskytuje reklamu, uskutočňuje obchodné aktivity a dosahuje hrubý príjem vo výške najmenej 100.000 CHF za rok (ročný príjem) alebo **podlieha povinnému auditu je povinné sa registrovať v Obchodnom registri**⁴. Avšak združenie sa môže v Obchodnom registri registrovať **dobrovoľne** za predpokladu, že stanovby združenia budú v súlade so zákonom a združenie má zvolené predstavenstvo.

Združenie sa stáva právnickou osobou akonáhle je vôľa založiť združenia vyjadrená v stanovách združenia⁵. Stanovy združenia musí byť písomné a musí byť v nich uvedený účel združenia, jeho zdroje a organizácia⁶. Združenia, ktoré nezískali právnu subjektivitu sú predmetom právnych predpisov vzťahujúcich sa na jednoduché partnerstva⁷.

Mnohé kultúrne a športové organizácie sú organizované ako združenia. Navyše, väčšina federácií, profesijných organizácií, odborov, náboženských komunít, sociálno-zdravotníckych zariadení, súkromných škôl a politických strán sú tvorené ako združenia. Táto právna forma je veľmi **populárna z dôvodu pomerne neobmedzujúcej legislatívy a skutočnosti, že združenie je pomerne ľahké založiť a nevyžaduje sa štátna autorizácia združenia**.

B. Nadácie (Stiftung)

Vzhľadom k právnej a daňovej úprave podmienok, je Švajčiarsko často označované ako "raj" pre nadácie. Celkový počet nadácií vo Švajčiarsku však nie je možné určiť, pretože závislé nadácie (unselbständige Stiftungen), rodinné a cirkevné nadácie nemusia byť zapísané v Obchodnom registri.

Podľa Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka **momentom zápisu nadácie do Obchodného registra** získava nadácia právnu subjektivitu ako i právo na ochranu osobnosti, je kontrolovaná štátom a nevzťahujú sa na ňu komplexné osobitné právne predpisy⁸. Nadácie môžu existovať vo forme špeciálnych foriem vrátane **cirkevných nadácií** (článok 87 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka) a nadácií týkajúcich sa systémov sociálnej starostlivosti zamestnancov, ktoré sú predmetom určitých osobitných predpisov. Nadácie týkajúce sa systémov sociálneho zabezpečenia zamestnancov ("**penzijné fondy**"), ponúkajú zabezpečenie pre zamestnancov súkromných zamestnávateľov. Majú význam pre finančné zabezpečenie zamestnancov a sú doplnkom k základnému štátnemu poisteniu v prípade odchodu do dôchodku a postihnutia.

³ Hausheer / Aebi - Müller 2008, s. 326

⁴ Článok 61 ods. 2 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka

⁵ Čl. 60 ods. 1 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka

⁶ Čl. 60 ods. 2 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka

⁷ Čl. 62 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka a článok 530 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

⁸ Čl. 80 až 89 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka

Rodinné nadácie (článok 335 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka) sú z špeciálnym druhom, pri ktorom je potrebné zdôrazniť, že sú založené pre súkromné účely, nemusia byť zapísané do Obchodného registra a nie sú predmetom štátneho dozoru. Podľa článku 335 odsek 1 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka môže byť tento typ nadácie založený za účelom úhrady nákladov na vzdelávanie, dotácií alebo podpory členov rodiny alebo na podobné účely. Nie je však dovolené, aby boli založené za účelom jednoduchého výživného alebo určitého luxusu. Vychádza to zo zákazu zriadenia poplatku za rodinné dedičstvo v súlade s článkom 335 ods. 2 para. 2 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka.

Bežnými nadáciami vo Švajčiarsku sú **nadácie pridružené k spoločnostiam** (obchodné nadácie) (Unternehmensstiftungen), ktoré nie sú upravené žiadnym predpisom. Priamo podporujúce nadácie (Direktträgerstiftungen) ako priamy podporovateľ "spoločností sociálnych služieb" ako sú nemocnice, školy alebo domovy akéhokoľvek druhu (napr. ošetrovateľstvo alebo pestúnske domovy) vždy existovali a dokonca počas niekoľkých posledných desaťročí holdingové nadácie (nadácie, ktoré majú významný podiel v spoločnosti, ktoré prevádzkujú reklamu sa takisto stali bežnými. Legitimita obchodných nadácií je kontroverzná ak sledujú hospodársky účel⁹. Federálny Najvyšší súd však vo svojom prelomovom rozhodnutí v roku 2001 schválil legitimitu obchodných nadácií, ktoré sledujú hospodársky účel¹⁰.

Je rozdiel medzi **nezávislými nadáciami**, ktoré majú vlastnú právnu subjektivitu a takzvanými **závislými nadáciami**. Závislá nadácia nie je právnickou osobou, ale skladá sa zo špeciálnych fondov, ktoré sú prevádzané zakladateľom a sú trvale spojené s konkrétnym účelom¹¹. Špeciálne fondy sú zvyčajne bezplatnými grantmi (dar, dedičstvo) a môžu byť držané v správe alebo môže byť spravované podľa určitých ustanovení. Právna úprava v tomto smere vo švajčiarskom súkromnom práve absentuje avšak závislé nadácie sú chápané tak, že ich hlavnou charakteristikou sú ich samostatné fondy so zvláštnym účelom, ktoré sú spojené s tretou osobou.

Verejnoprávne nadácie sú predmetom verejného práva v súlade s článkom 59 ods. 1 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka.

Vo všeobecnosti sa nadácie stávajú právnickými osobami registráciou v Obchodnom registri,¹² tzn. okrem publicity má registrácia konštitutívny účinok. Pred vstupom do registra môžu nadácie získať postavenie „nenarodeného“ – nasciturus¹³.

Pri verejnoprávných, rodinných a cirkevných nadáciách nie je potrebná ich registrácia v Obchodnom registri za účelom získania právnej subjektivity. Nadácia v týchto prípadoch vzniká momentom vyjadrenia vôle zakladateľa o jej založení. Dobrovoľná registrácie má len deklaratórne účinky.

Nadácie, ako jediná právna forma Švajčiarskeho súkromného práva **podliehajú vo všeobecnosti štátnej kontrole**. Táto skutočnosť vyplýva z nevyhnutnosti kontroly tejto MNO, nakoľko nemá žiadnych vlastníkov alebo členov. Základným cieľom kontroly je monitorovanie dodržiavania aktivít nadáciou v súlade s cieľom a vôľou zakladateľa. Preto orgán dohľadu musí dohliadať na to aby orgány nadácie nekonali protizákonne alebo nemravne alebo neprijali akékoľvek rozhodnutie a uzatvárali obchody v rozpore so zriaďovacou listinou alebo písomnými usmerneniami. V tejto súvislosti je v kompetencii dozorujúceho orgánu dať príslušné záväzné pokyny orgánom nadácie a postihovať akékoľvek zlé správanie.

⁹ Riemer 2001, s. 517

¹⁰ BGE 127 II 337 a nasl. ; Jakob 2006, s. 57 a nasl.

¹¹ Jakob 2006, s. 81

¹² Článok 52 ods. 1 a článok 81 ods. 2 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka, článok 94 Vyhlášky o Obchodnom registri

¹³ Článok 31 ods. 2 Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka

C. Družstvá (Genossenschaft)

Družstvo je právnickou osobou, ktorej počet členov nie je obmedzený. V prvom rade sleduje spoločný **hospodársky účel členov a môže prevádzkovať aj obchodnú činnosť**¹⁴.

Ak sa stanovy nestanovujú inak, zodpovednosť družstva je obmedzená na jeho majetok¹⁵.

Podľa právnej definície uvedenej vo Švajčiarskom Občianskom zákonníku **musí družstvo vykonávať ekonomické aktivity**. To je základný rozdiel oproti združeniu, ktorého účel musí byť zameraný na neziskovú oblasť. Nakoľko výkon ekonomických aktivít ja požadovaný ako základný účel družstva, družstvo je **oprávnené rozšíriť svoje činnosti aj ja neekonomické a neziskové**, ktoré budú mať základ v ekonomických záujmoch jeho členov¹⁶.

Podľa článku 86b Vyhlášky o Obchodnom registri však družstvá môžu byť založené výlučne na neziskový účel. V zmysle právnej teórie, aj napriek tomu, že je toto ustanovenie v rozpore so Švajčiarskym Zákonníkom záväzkov je táto právna úprava legítimna.

V zmysle vyššie uvedeného založenie družstva na výlučne neziskový účel je možné a nie sú s tým spojené žiadne nevýhody pre jeho členov (ktorí si želajú vykonávať také činnosti) ani pre tretie strany (ktoré sú dostatočne chránené podľa predpisov použiteľných na družstvá). Avšak, počas posledných dvoch desaťročí, zakladanie družstiev stagnuje. V dôsledku toho sa družstvá stali menej významné pre neziskový sektor¹⁷.

Vzniku družstva predchádzajú nasledovné úkony:

- a. prijatie písomných stanov družstva¹⁸,
- b. organizácia stretnutia¹⁹,
- c. **konštitutívny zápis do Obchodného registra**²⁰.

3. Spôsob poskytovania informácií

Vo Švajčiarsku **absentuje oficiálny zoznam MNO**. Niektoré typy MNO však majú povinnosť sa registrovať v Obchodnom registri (napr. nadácie, družstvá, združenia – ak vykonávajú ekonomické aktivity).

sú spravované Obchodné registre na kantónálnej úrovni (počet kantónov je 26). Registrácia musí byť vykonaná do obchodného registra toho kantónu, v ktorom má spoločnosť sídlo. Kantónálna registrácia je potom schválená Federálnym obchodným registračným úradom (FCRO) a zverejnená v úradnom Obchodnom vestníku (SOCG). Každý môže nahliadnuť do údajov obchodného registra. Centrálny register obchodných mien (Zefix) umožňuje, aby boli informácie získané prostredníctvom internetu. Odpisy týkajúce sa registrácie z obchodného registra možno získať z obchodných registrov jednotlivých kantónov.

Informačné a registračné dokumenty o jednotlivých obchodných registroch sú verejne dostupné. Výpisy alebo kópie podaných podkladov je možné vyžiadať za poplatok. Všetky nové záznamy, zmeny a zrušenia sú tiež zverejnené vo švajčiarskom Úradnom obchodnom vestníku (Swiss Official Gazette of Commerce).

¹⁴ Článok 828 ods. 1 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

¹⁵ Článok 828 ods. 1 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

¹⁶ Meier-Hayoz/Forstmoser 2007, s. 604 a nasl.

¹⁷ Wagner 2007, s. 43, Meier-Hayaz/Forstmoser 2007, s. 627

¹⁸ Článok 832 a 833 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

¹⁹ Článok 834 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

²⁰ Článok 830, 835, 838 ods. 1 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov

Federálny obchodný registračný úrad v Berne vedie ústrednú evidenciu všetkých obchodných názvov zapísaných vo Švajčiarsku - Centrálny register obchodných mien (Zefix) podľa jednotlivých kantónov. Informácie z tejto evidencie sú však poskytované bez záruky a nemajú žiadny právny účinok. **Právne záväzné sú len overené výpisy z obchodných registrov jednotlivých kantónov a zverejnený zápis vo švajčiarskom Úradnom obchodnom vestníku.**

A. Švajčiarsky úradný obchodný vestník (SOGC)

Právne základy tohto vestníka sú v nariadení švajčiarskeho Úradného obchodného vestníka (Verordnung über das Schweizerische Handelsamtsblatt (Verordnung SHAB) z 26. januára 2011.

SOGC bol prvýkrát zverejnený dňa 4. januára 1883. Dnes je to jediná oficiálna publikácia Švajčiarskej konfederácie, ktorá vychádza päťkrát týždenne a obsahuje najnovšie oficiálne informácie a zákonom predpísané oznámenia. SOGC poskytuje pre ekonomické subjekty - predovšetkým firmám v oblasti služieb, obchodu a priemyslu dôležité informácie o podnikateľskom prostredí.

Úloha a účel SOGC boli prvýkrát stanovené vo Vyhláške Spolkovej rady o obchodnom registri a úradnom obchodnom vestníku. Táto vyhláška bola viackrát novelizovaná, pričom podľa znenia účinného od 1. marca 2006 je **elektronická verzia SOGC záväzná a má právne účinky. Všetky digitálne oznámenia z SOGC obsahujú kvalifikovaný elektronický podpis.**

B. Centrálny register obchodných mien (Zefix)

V Centrálnom registri obchodných mien (http://www.zefix.admin.ch/zfx-cgi/hrform.cgi/hraPage?alle_eintr=on&pers_sort=original&pers_num=0&language=4&col_width=366&amt=007) sú prístupné nasledujúce informácie o každom právnom subjekte, tzn. aj o MNO, ktoré sa zapisujú do Obchodného registra:

- a. aktuálne registrované obchodné meno
- b. predchádzajúce obchodné mená (od roku 1990)
- c. úradné preklady obchodných mien
- d. právna forma
- e. sídlo
- f. adresa (u všetkých aktívnych firiem)
- g. účel (u všetkých aktívnych firiem)
- h. predchádzajúce bydlisko (od 1. januára 2000)
- i. odkaz z hlavného sídla na jednotlivé pobočky
- j. stav obchodného mena / spoločnosti (pri rozdelení alebo zrušení)
- k. dátum zrušenia (ak je obchodný názov zrušený)
- l. (nové swisswide) identifikačné číslo (za predpokladu, že už bolo vydané a aktualizované)
- m. vnútorné identifikačné číslo v Centrálnom registri
- n. informácie publikované vo švajčiarskom Úradnom obchodnom vestníku pre obdobie uvedené v názve, aktuálne 12 mesiacov späť.

Hlavným cieľom Centrálného registra obchodných mien je **poskytnúť vyhľadávanie na území celého Švajčiarska, vo všetkých kantónoch a tým poskytnúť verejnosti informácie** najmä o bydlisku, príslušnom kantónom obchodnom registri a adrese tohto registra.

4. Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch

Vo Švajčiarsku **neexistuje žiaden samostatný zoznam MNO**. Niektoré typy MNO však majú povinnosť sa registrovať v Obchodnom registri (napr. nadácie, družstvá, združenia za predpokladu, že vykonávajú ekonomické aktivity alebo podliehajú povinnému auditu).

Právna úprava obchodného registra sa nachádza vo Švajčiarskom Zákonníku záväzkov (čl. 927 – 943). Obchodný register je vedený v každom kantóne (v súčasnosti je vo Švajčiarsku 26 kantónov), pričom kantóny sú samosprávne celky, ktoré určujú orgány zodpovedné za vedenie obchodného registra ako i orgánu zodpovedné za dohľad nad príslušným obchodným registrom.

Registrácia MNO sa vykonáva do obchodného registra toho kantónu, v ktorom má organizácia svoje sídlo. Kantónna registrácia je potom schválená Federálnym obchodným registračným úradom (FCRO) a zverejnená v úradnom Obchodnom vestníku (SOCG). Každý môže nahliadnuť do údajov obchodného registra. Centrálny register obchodných mien (Zefix) umožňuje, aby boli informácie získané prostredníctvom internetu. Odpisy týkajúce sa registrácie z obchodného registra možno získať z obchodných registrov jednotlivých kantónov.

Obchodné registre a orgány dohľadu sú zodpovedné za všetky škody spôsobené prostredníctvom ich vlastnej chyby alebo ich poverených zamestnancov. Pokiaľ škodu neuhradí zodpovedný úradník, kantón je povinný túto škodu uhradiť.

5. Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov

Podľa článku 942 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov je **každý subjekt povinný oznámiť skutočnosti, ktoré sa zapisujú do obchodného registra**. Pokiaľ si túto povinnosť nesplní úmyselne alebo z nedbanlivosti tak neurobí, je zodpovedný za všetky vzniknuté škody.

Navyše za nesplnenie si tejto povinnosti je orgán zastupujúci obchodný registre oprávnený uložiť tomuto subjektu správnu pokutu vo výške od 10 až 500 frankov.

Hlavný rozdiel v nadväznosti na zodpovednosť voči tretím osobám medzi MNO a korporáciami je, že iba korporácie sú zodpovedné aj za svoje dlhy a MNO vo všeobecnosti ručia svojím majetkom.

Zodpovednosť MNO ako subjektov je upravená vo Švajčiarskom Zákonníku záväzkov ako i vo Švajčiarskom Občianskom zákonníku pri jednotlivých druhoch MNO.

Združenie ručí za svoje záväzky a všetky druhy zákonných povinností celý svojím majetkom, pokiaľ stanovy neurčujú niečo iné (čl. 75a Švajčiarskeho Občianskeho zákonníka).

Nadácia je taktiež zodpovedná voči tretím stranám do výšky majetku nadácie. Okrem zodpovednosti samotnej nadácie môžu byť zodpovední aj členovia správnej rady, a to za prijatie nezákonných rozhodnutí (čl. 55 ods. 2 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov).

Družstvo je zodpovedné za splnenie svojich záväzkov a povinností do výšky svojho majetku, pokiaľ stanovy neurčujú niečo iné (čl. 868 Švajčiarskeho Zákonníka záväzkov).

6. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

1. Kódex MNO

Za prvok súvisiaci s úpravou MNO vo Švajčiarsku, ktorý považujeme za uplatniteľný s možnosťou prínosu pre slovenský systém je možné považovať **prijatie Kódexu neziskových organizácií (vrátane určitých princípov neziskového sektora)**

Vo Švajčiarsku existujú popri sebe dva kódexy pre MNO:

- a) Švajčiarsky NPO Kódex, ktorý je založený na princípe „*comply or explain*“, tzn.: „*dodržiavaj alebo vysvetľuj.*“ V zmysle tohto princípu sú nadácie a združenia, na ktoré sa tento kódex vzťahuje povinné dodržiavať pravidlá v tomto kódexe a pokiaľ ich nedodržiavajú, sú povinné tento odklon vysvetliť vo svojej výročnej správe;
- b) Švajčiarsky kódex pre nadácie, ktorý nie je záväzný a vzťahuje sa výlučne na jednu formu, a to nadácie.

Švajčiarsky NPO kódex obsahuje nasledovné princípy:

- a. účty a prehľady,
- b. zodpovednosť a efektivita,
- c. transparentnosť,
- d. ochrana záujmov členov, sponzorov a dobrovoľníkov,
- e. ochrana záujmov donorov.

Švajčiarsky kódex pre nadácie je založený na nasledovných princípoch:

- a. efektívna realizácia účelu nadácie,
- b. účty a prehľady,
- c. transparentnosť,

a obsahuje 22 odporúčaní v týchto oblastiach:

- d. založenie,
- e. vedenie,
- f. granty a
- g. financie.

Na Slovensku v súčasnosti absentuje kódex pre neziskové organizácie. V minulosti bol v legislatívnom procese **Zákonník neziskového práva**, ktorý však nebol schválený. Tento zákonník sa mal stať základným právnym predpisom, na ktorom mali stavať jednotlivé legislatívne úpravy neziskového sektora.

Ako vyplýva z legislatívneho zámeru Zákonníka neziskového práva, ktorý vypracovalo 1. Slovenské neziskové servisné centrum, dôvodom novej právnej úpravy tretieho sektora nie sú len legislatívnotechnické požiadavky. Zásadnejší prístup k právnej úprave tretieho sektora alebo oblasti neziskového práva bol vyvolaný potrebou:

- unifikácie právnych foriem právnických osôb tretieho sektora (v zásade by sa mali zredukovať existujúce právne formy na spolky, verejnoprospešné spoločnosti, nadácie a komory) ;
- odstránenia potencionálne protiústavných právnych noriem z právneho poriadku Slovenskej republiky (zrejme protiústavnými sú ustanovenia zákona č. 116/1985 Zb. o podmienkach činnosti organizácie s medzinárodným prvkom v Československej socialistickej republike v znení neskorších predpisov);
- premeny registračného systému vzniku subjektov tretieho sektora na evidenčný, pričom by sa väčší dôraz položil na rešpektovanie verejného záujmu ani nie tak pri zakladaní spolkov ako skôr pri ich faktickej činnosti;
- posilnenia nezávislosti a oddelenosti občianskeho sektora od štátneho sektora kreovaním Spolkového úradu ako verejnoprávnej inštitúcie, ktorá by prevzala nielen úlohy Ministerstva vnútra Slovenskej republiky spojené so vznikom občianskych združení, ale bola by aj výchovnovzdelávacou a rozhodcovskou inštitúciou

(veľmi dôležité je to najmä pri rozhodovaní športových sporov, ktoré vyžadujú osobitnú rýchlosť, ktorú nemôžu garantovať všeobecné súdy);

- právnej úpravy doteraz neupravených spoločenských vzťahov, napríklad v oblasti dobrovoľníctva, či sponzorstva;
- novej právnej úpravy vzhľadom na zastaranosť existujúcej právnej úpravy, napríklad v oblasti verejných zbierok.

Koncepcne mal byť Zákoník o neziskovom práve rozdelený na štyri základné oblasti, a to

1. **subjekty** (formy právnických osôb) neziskového práva
2. **hospodárenie** (vrátane pravidiel podnikania) a financovanie subjektov neziskového práva
3. **inštitucionálno-organizačné zabezpečenie správy subjektov** neziskového práva, vrátane zákonného kreovania Spolkového úradu a Arbitrážneho súdu pri Spolkovom úrade
4. **právne inštitúty neziskového práva**, kde by boli po prvýkrát vôbec zákonne upravené inštitúty dobrovoľníctva a sponzorstva a zásadne novelizovaná právna úprava verejných zbierok.

Kódexy pre MNO vo Švajčiarsku obsahujú viacero princípov, ktoré sú bližšie v jednotlivých ustanoveniach bližšie špecifikované. Myšlienka prijatia princípov, v rámci ktorých by sa následne konali všetky MNO je vhodná aj pre MNO na Slovensku. Je zrejmé, že MNO pôsobia v inom režime ako štátny a podnikateľský sektor. V jednotlivých zákonoch upravujúcich MNO je možné nájsť základné premisy a účel MNO, avšak z dôvodu prehľadnosti a väčšej právnej istoty by mali tieto princípy pomenované aj všeobecne pre celý neziskový sektor.

Ako vyplýva z legislatívneho zámeru Zákoníka neziskového práva, tento **zákoník obsahoval viacero princípov**, napr.:

- Založenie spolkov na demokratických princípoch ako je princíp väčšiny pri zohľadnení a ochrane práv menšiny;
- Princíp v rámci nového daňového systému neziskového sektora, ktorý zabráni zvýhodňovaniu vyššie uvedených právnych foriem na úkor podnikateľov. Nový daňový systém mal reagovať vo forme daňových stimulov na výkon, resp. na mieru verejnej prospešnosti realizovaných činností. Výsledkom daňových stimulov mal byť v prípade verejne prospešných spoločností až 100 %-né oslobodenie z príjmov zo zárobkovej činnosti (ak pôjde o výkon verejnoprospešných činností). V prípadoch ostatných právnych foriem mali byť oslobodené príjmy z darovania, z poukázania 2 % na osobitné účely, zo zbierky, zo sponzoringu, v osobitných prípadoch aj z členských príspevkov. Príjmy zo zárobkovej činnosti mali byť oslobodené v závislosti od výšky obratu. V takomto prípade sa oslobodenie malo vzťahovať na tie príjmy, ktoré nebudú porušovať princíp konkurenčnej zlučiteľnosti. Príjmy zo zárobkovej činnosti, ktoré sa budú získavať priamo v prostredí miesta výkonu iného podnikateľa, mali byť zdaňované rovnako ako u podnikateľov. Ide o princíp všeobecne akceptovaný krajinami Európskej únie.
- Evidenčný princíp namiesto registračného v prípade vzniku MNO, čím by sa vo veľkej miere odstránili určité administratívne ťažkosti pri zakladaní subjektov neziskového práva a zároveň sa preniesla zodpovednosť za vznik týchto právnických osôb na samotných jej zakladateľov. Na druhej strane spolu s tým by sa vytvoril kontrolný systém (najmä cestou výročných správ) nad činnosťou týchto právnických osôb, vrátane ich zániku, čo je dôležité aj pre právnu istotu tretích osôb, ktoré s nimi prichádzajú do právnych vzťahov.
- Princípy dobrovoľníctva, a to
 - princíp solidarity, ktorý jednak posilňuje vzájomnú medziľudskú pomoc a podporu a jednak zvyšuje zodpovednosť všetkých občanov za dosiahnutie cieľov dobrovoľníctva,
 - princíp bezodplatnosti, ktorý znamená, že dobrovoľníci nie sú odmeňovaní za svoju dobrovoľnícku prácu, čo však nevylučuje náhradu nákladov vynaložených na dobrovoľnícku prácu, vrátane s tým spojených otázok nemocenského, sociálneho, dôchodkového a zodpovednostného poistenia,

- princíp podpornosti, ktorý vylučuje aby inštitút dobrovoľníctva nahrádzal pracovnoprávne a im podobné inštitúty,
 - princíp podpory, ktorým sa vyjadruje vzťah štátu k dobrovoľníctvu, najmä v uznaní jeho sociálnej hodnoty a podpore jeho pluralizmu a autonómie.
- Princíp oddelenosti od štátnej správy a princíp ochrany verejného záujmu v prípade kontrolných právomocí. Tieto princípy je možné zabezpečiť podľa predkladateľa legislatívneho zámeru Zákonníka neziskového práva prenesením právomocí pri realizácii združovacieho práva z orgánu štátnej správy na nezávislý orgán verejnej moci.

Aj napriek tomu, že Zákonník neziskového práva nebol schválený, potreba vytvorenia zákonníka / kódexu, ktorý by upravoval postavenie neziskového sektora ako partnera štátnemu a podnikateľskému sektoru je stále aktuálna.

Malo by dôjsť o zjednotenie súčasnej roztrieštenej legislatívy a súčasne definovanie základných princípov neziskového sektora ako i vytvorenie prípadne vylepšenie tých inštitútov, ktoré sú nevyhnutné pre činnosť neziskového sektora.

Samotná Švajčiarska úprava ukazuje veľkú mieru morálnych predpisov, ktoré sú v určitej forme uzákonené priamo v právnych predpisoch. Jednoznačne sa ukazuje, že aj v tomto prostredí je dôležitá etika a morálka rovnako ako zákon. Tento princíp je dôležitý aj pre vnímanie neziskového sektora a jeho legislatívnej úpravy. Všeobecne akceptované princípy v akejkoľvek forme sa môžu prostredníctvom noriem dostať aj priamo do činnosti jednotlivých organizácií. Za 20 rokov činnosti neziskových organizácií je možno konštatovať, že pri minimálnej snahe nielen zákonodarcov ale aj odborníkov neziskového sektora takéto Kódexy odporúčaní by mohli byť spracované a verejne prediskutované v samotnom prostredí neziskových organizácií ako aj verejnej správy. V prieniku takýchto diskusií by došlo k vygenerovaniu množstva princípov a odporúčaní, ktoré by sa stali majákom nielen pre samotné organizácie a ich „pole pôsobnosti vo verejnoprospešnom sektore“ ale podstatným spôsobom by pomohli samotnej verejnej správe pri prijímaní nových právnych noriem neziskového sektora, vrátane by došlo k spresneniu verejných diskurzov medzi štátom a neziskovým sektorom.

7. Akreditačné mechanizmy

1. NPO Label

NPO Label („NPO“ je skratka „Non-profit organization“, tzn. neziskovej organizácie a „Label“ v preklade znamená označenie) je druh certifikátu, ktorý udeľuje združenie SQS (Swiss Association for Quality and Management Systems – Švajčiarske združenie pre kvalitu a riadenie). SQS bolo založené v roku 1983 pričom poskytuje hodnotenie a certifikačné služby pre riadenie kvality a systémov, a to na medzinárodnej úrovni. Pôsobí v medzinárodnom meradle a má viac ako 150 stálych a viac ako 250 nezávislých zamestnancov v niekoľkých krajinách.

NPO Label je neutrálne a uznávané osvedčenie, ktoré potvrdzuje manažérske zručnosti, prevádzkovú efektívnosť, vyššiu úroveň transparentnosti v rámci organizácie, optimalizáciu zložitých procesov a lepšiu kontrolu schopnosti v oblasti riadenia, marketingu a zdrojov. Koncept je postavený na Freiburskom manažérskom modeli (FMM), ktorý vytvoril VMI (Inštitút pre riadenie spolkov, združení a nadácií) pri Freiburskej univerzite v r. 1995. V súčasnosti existuje už siedme vydanie tohto modelu.

FMM pozostáva z troch komponentov:

1. systémové riadenie,
2. riadenie marketingu a
3. riadenie zdrojov.

V každom komponente je niekoľko oblastí, ktorých plnenie sa vyhodnocuje na nasledovnej škále: 1 – plan (plánovanie), 2 – do (uskutočňovanie), 3 – check (kontrola), 4 – act (výkon), 5 – excellence (dokončenie). Predpokladom udelenia NPO Label-u je dosiahnutie 3. stupňa v každej oblasti. Pri hodnotení sa berie do úvahy aj

veľkosť a komplexnosť organizácie. NPO Label má dve úrovne: nižšiu: "Na ceste k excelentnosti riadenia" a vyššiu: "Management Excellence Label".

Podľa združenia SQS, ktoré tento druh certifikátu poskytuje NPO Label umožňuje nasledovné:

- organizácia a zavedenie systému riadenia, ktorý je identifikovaný ako najlepšia dostupná stanovená norma;
- zdokumentovanie systému riadenia;
- osvedčený priebeh vývoja;
- kvalitnejšie zameranie sa na zákazníka;
- uspokojenie rastúcich požiadaviek, ktoré vyplývajú z hospodárskych a sociálnych zmien;
- splnenie požiadaviek na efektívne a pre zákazníkov vhodné poskytovanie služieb.

Cieľovými skupinami NPO Label-u sú neziskové organizácie všetkých typov a veľkostí: nadácie, združenia, súkromné inštitúcie, organizácie týkajúce sa zdravia, sociálne a kultúrne odvetvia atď.

Platnosť certifikátu je obmedzená, a to na 3 roky, pričom každý rok dochádza k vykonaniu auditu, predmetom ktorého je skúmanie dodržiavanie noriem. Po troch rokoch dochádza k ďalšiemu hodnoteniu za účelom znovu udelenia nového certifikátu na ďalšie 3 roky.

NPO Label, ktorý vydáva združenie SQS je národne uznávaným druhom certifikátu. Prispieva k lepšej orientácii voči samotným členom/zákazníkom a tým aj zvýšenej akceptácii konkrétnej organizácie tretími osobami. To vytvára väčšiu dôveru v činnostiach, ktoré nezisková organizácia uskutočňuje.

2. NGO Benchmarking

NGO Benchmarking („NGO“ je skratka „Non-governmental organization“ – tzn. mimovládna organizácia, „benchmarking“ v preklade znamená porovnávanie/hodnotenie) je proces, ktorý zabezpečuje spoločnosť SGS, ktorá je svetovou, vedúcou, inšpekčnou, testovacou a overovacou certifikačnou spoločnosťou. V roku 1919 bola registrovaná vo Švajčiarsku a venuje sa rôznym oblastiam priemyslu, obchodu, životného prostredia ako i verejnému sektoru.

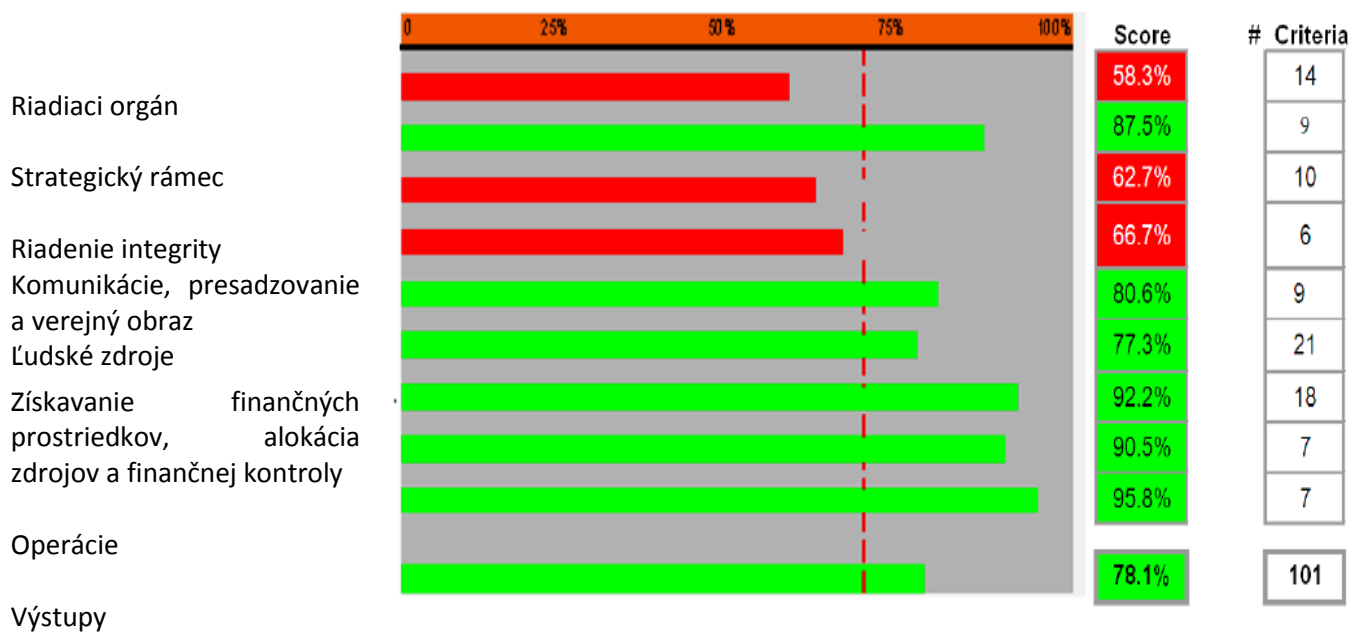
NGO Benchmarking je určitým auditom neziskových organizácií, ktorý vyhodnocuje úroveň súladu neziskovej organizácie s medzinárodnými štandardmi v rámci neziskovej oblasti a slúži ako základ k ďalšiemu zlepšeniu. Výsledkom tohto auditu je udelenie určitej známky kvality – certifikátu. Audit sa uskutočňuje na dvoch úrovniach, a to buď manažérskej alebo kompletnej.

NGO Benchmarking je vykonávaný na základe 101 objektívne overiteľných ukazovateľov, ktoré boli vybrané z hlavných kódov a medzinárodných štandardov. Ukazovatele sú rozdelené do štyroch základných kategórií, ktoré obsahujú podkategórie:

1. Rozmery osvedčených postupov:
 - riadiaci orgán,
 - strategický rámec,
 - riadenie integrity,
 - komunikácia, presadzovanie a verejný obraz,
 - ľudské zdroje,
 - získavanie finančných prostriedkov, alokácia zdrojov a finančnej kontroly,
 - operácie,
 - výstupy,
 - neustále zlepšovanie.
2. Očakávania prispievateľov
3. Manažérske zložky
4. Neustále zlepšovanie

Príklad výsledkov:

Rozmery osvedčených postupov:

Neustále zlepšovanie

Hodnotenie sa poskytuje pre každý ukazovateľ a konsoliduje do záverečnej správy o audite. Rozsah auditu je definovaný inštitúciou, ktorá má záujem o vykonanie auditu, a to na základe dohody a dokumentárnych kontrol, ktoré sa vykonávajú. Správa z auditu obsahuje nasledovné:

- podrobné skóre pre každú perspektívu,
- indikácie silných stránok a príležitostí na zlepšenie,
- odporúčania, nápravné a preventívne opatrenia.

Pred predložením záverečnej auditorskej správy dochádza najprv k overeniu všetkých výsledkov s auditovanou organizáciou. Každéj organizácii, ktorá získa známku 70% alebo vyššiu a neukazuje žiadnu väčšiu nezhodu je potom udelený NGO Benchmarking certifikát.

Proces NGO Benchmarking je nasledovný:

- Inštitúcia vyplní dotazník, ktorý je v angličtine, francúzštine, portugalcine a španielčine.
- Inštitúcia zašle riadne vyplnený dotazník organizácii SGS.
- Finančné podmienky sú schválené medzi SGS a inštitúciou. Dochádza k podpisu zmluvy.
- Dohodne sa čas vykonania auditu.
- Dva až tri týždne pred stanoveným dátumom auditu, sú inštitúciám odoslané štandardy procesu tohto auditu za účelom prípravy inštitúcie na audit.
- Inštitúcia poskytuje organizácii SGS dokumenty potrebné na vykonanie auditu.
- Audit prebieha a skončí sa záverečným rokovaním v ktorom sa uvádzajú hlavné výsledky.
- Do dvoch týždňov po ukončení auditu dostane inštitúcia správu o audite (a SGS certifikát ak splnila podmienky), spolu so zodpovedajúcou faktúrou.

Zabezpečenie transparentnosti, integrity a výkonnosti neziskových organizácií má zásadný význam pre zainteresované strany, ako sú darcovia, príjemcovia a dodávatelia. Audity, ktoré sú vykonávané v rámci samotnej organizácii, kde audítori majú určitú funkciu v organizácii nie vždy zaručujú objektivitu. Audit vykonávaný treťou stranou na základe kvalifikovaných kritérií je dobrým spôsobom na nestranné zhodnotenie fungovania tejto organizácie.

II. POĽSKO

1. Registre MNO - pramene práva, formy zriadenia, spôsoby poskytovania informácií

Ústava Poľskej republiky v čl. 58 garantuje slobodu združovania - Politické slobody a práva:

- a) Každému je zaručená spolčovacia sloboda.
- b) Spolky, ktorých cieľ alebo činnosť odporuje ústave alebo zákonu sú zakázané. O rozhodnutí, ktorým bola odmietnutá registrácia alebo vyslovený zákaz činnosti spolku, rozhoduje súd.
- c) Zákon stanovuje, ktoré spolky musia byť súdne registrované, ako i spôsob registrácie a formy dozoru nad takýmito spolkami. Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch.

Podľa čl. 12 Ústavy Poľskej republiky, Poľská republika zaručuje slobodu vzniku a činnosti odborov, spoločensko-profesionálnych organizácií poľnohospodárov, spolkov, občianskych hnutí, iných dobrovoľných združení ako i nadácii.

Termín mimovládnych neziskových organizácií (MNO) nie je podľa poľského práva definovaný, existujú dva hlavné zákony, ktoré stanovujú podmienky pre existenciu najčastejších foriem MNO:

- **zákon o nadáciách a**
- **zákon o združovaní.**

Okrem týchto zákonov však existujú ďalšie zákony, ktoré definujú rôzne druhy neziskových organizácií. Patrí medzi ne napr.:

- zákon o vysokých školách,
- zákon o telesnej kultúry,
- zákon o poľovníctve,
- zákon o odborových zväzoch,
- zákon o organizácií zamestnávateľov,
- nariadenie ustanovujúce Poľský Červený kríž.

V Poľsku je mnoho rôznych typov neziskových organizácií uznaných ako právnické osoby na základe rôznych špeciálnych právnych predpisov. **Dvomi hlavnými typmi mimovládnych organizácií sú však združenia a nadácie.** Vznik a základné podmienky existencie týchto subjektov sa riadi zákonom o združovaní a zákonom o nadáciách.

Zákon o združovaní definuje **združenie** ako samo-ovládajúcu, trvajúcu (členstvo) organizáciu, ktorá je vytvorená na základe slobodnej vôle a neziskového motívu. Zákon stanovuje, že združenie môže byť tvorené poľskými občanmi ako i cudzincami, ktorí majú sídlo v Poľsku, ktorí však nie sú pozbavení spôsobilosti na právne úkony.

Za účelom vzniku združenia ako právnickej osoby je nevyhnutné, aby najmenej pätnásť osôb schválilo štatút a zvolilo si organizačný výbor. Následne je organizačný výbor povinný predložiť zákonom vyžadované dokumenty na registráciu Registračnému súdu, ktorý skúma, či sú tieto dokumenty v súlade so zákonom. Podľa článku 17 ods. 1 poľského Zákona o združeniach **sa združenie stáva právnickou osobou v momente platnosti a účinnosti rozhodnutia o povolení registrácie.** Po povolení registrácie Registračným súdom je združenie oprávnené vykonávať činnosti a je formálne registrované.

Poľská legislatíva umožňuje vytvorenie tzv. „**zjednodušeného**“ **združenia**, ktoré však nemá postavenie právnickej osoby (nepodlieha registrácii, iba oznamuje, že sa vytvorilo takéto združenie), pričom na vznik sa vyžadujú najmenej 3 osoby. Tento typ združenia je limitované v nadväznosti na jeho aktivity nakoľko sa nemôže podieľať na ekonomických aktivitách a nemôže mať vlastný účet.

Zákon o nadáciách nedefinuje pojem **nadácia**. Všeobecne možno skonšatovať, že nadácia je nečlenská organizácia, zriadená zakladateľom (ktorý poskytuje nadácií počiatočný kapitál) na účely verejnej prospešnosti.

Nadácia sa zakladá na základe notárom overeného dokumentu vyjadrujúceho vôľu zakladateľa založiť nadáciu alebo závetom. Zakladajúci dokument musí byť podaný na Registračný súd za účelom registrácie nadácie. **Register nadácií je vedený Okresným súdom pre hlavné mesto Varšavu.**

Podľa článku 7 poľského Zákona o nadáciách je v kompetencii ministra spravodlivosti vydať vykonávací predpis, ktorý definuje pokyny a postup vo veciach týkajúcich sa registra nadácií, údajov, ktoré sa do tohto registra zapisujú ako i podmienky získania prístupu k týmto údajom.

Podľa článku 7 ods. 1 poľského Zákona o nadáciách sa **dňom povolenia registrácie nadácia stáva právnickou osobou.**

Registrový súd určuje "príslušného ministra", ktorý dohliada na činnosť nadácie. Tento minister môže byť určený nadáciou vo svojom štatúte. Najčastejšie to býva minister, ktorého kompetencie sú najbližšie účelom nadácie. Ak nadácia má geograficky obmedzený rozsah činností, informovaný je aj príslušný wojewoda (regionálny verejný funkcionár) o vzniku nadácie.

2. Evidencia združení, nadácií a iných MNO a spôsoby poskytovania informácií

V Poľsku v minulosti existovali dva samostatné registre pre združenia a nadácie. Každý súd, ktorý registruje združenie vedie svoj vlastný register združení. Register nadácií je vedený Okresným súdom pre hlavné mesto Varšavu. Obsah týchto registrov bol odlišný nakoľko jednotlivé ustanovenia vyžadovali rôzne informácie na zápis do registra pre oba druhy MNO. Obsah oboch registrov bol však verejne prístupný pre verejnosť.

Poľský zákon o národnom súdnom registri s účinnosťou od 1. januára 2001 zaviedol spoločnú **osobitnú evidenciu združení, ostatných občianskych a profesijných organizácií, nadácií, ako aj kliník ochrany verejného zdravia.** Register je **spravovaný Ústrednou informačnou kanceláriou Národného registrového súdu** v spolupráci s regionálnymi registrovými súdmi.

V sekcii o združeních sú vedené nasledovné informácie:

1. názov združenia spolu s oblasťou, v ktorej pôsobí,
2. dátum zápisu do registra,
3. účel združenia a navrhované spôsoby ich realizácie,
4. mená členov organizačného výboru,
5. zloženie riadiaceho orgánu a adresa združenia,
6. informácie o tom, kto môže zastupovať organizáciu **a ako sa plnia finančné záväzky.**

Po registrácii sa zapisujú aj všetky uznesenia zo súdu s ohľadom na organizáciu. Riadiaci orgán združenia je taktiež povinný oznámiť súdu do jedného mesiaca od všetkých zmien týkajúcich sa vyššie uvedených informácií a zmeny v stanovách, čo sa následne zapisuje do registra. Register je tak v nadväznosti na túto povinnosť združení **presný a aktuálny.** Zaniknuté združenia sú vymazané z registra.

V sekcii o nadáciách sú vedené nasledovné informácie:

1. číslo registrácie,
2. meno, adresa a účel nadácie, dátum vzniku a základné informácie o zakladateľovi,

3. určenie príslušného ministra a identifikácia vhodného wojewodu (regionálny verejný činiteľ),
4. poznámka k zakladajúcim stanovám,
5. mená členov štatutárneho orgánu (a iných orgánov) nadácie ako aj rozsahu ich právomoci a v prípade pozastavenia funkcie riadiaceho orgánu – názov správcu menovaného súdom
6. druh a rozsah navrhovaných ekonomických činností,
7. iné poznámky, ale najmä tie, ktoré sa zaoberajú návrhmi príslušného ministra alebo wojewodu na odvolanie štatutárneho orgánu nadácie, vymenovanie správcu súdom a odstúpenie od tohto vymenovania.

Rovnako ako v prípade združení je nadácia taktiež povinná informovať súd o prípadných zmenách vyššie uvedených informácií a zmien v jej zakladajúcich stanovách. Tieto zmeny sú tiež zapísané do registra. Preto aj s ohľadom na nadácie je register vo všeobecnosti presný a aktuálny. Zaniknuté nadácie sú vymazané z registra.

Vydanie kópií, výpisov, osvedčení a poskytovanie informácií zo strany Ústrednej informačnej kancelárie Národného registrového súdu upravuje článok 4 Zákona o Národnom súdnom registri.

Formu kópií, výpisov, potvrdení, informácií a dokumentov žiadaných elektronicky upravuje:

- § 6 vyhlášky ministra spravodlivosti z 20. decembra 2006 o organizačných a technických podmienok pre formuláre žiadostí a dokumentov a ich predloženia registrovému súdu a Ústrednej informačnej kancelárie Národného súdneho registra prostredníctvom e - mailu ako aj ako rozhodnutia, kópie, výpisy, osvedčenia, informácie a kópie dokumentov žiadaných elektronicky prostredníctvom registrových súdov a Ústrednej informačnej kancelárie,
- § 23 vyhlášky ministra spravodlivosti z 19. decembra 2006 o systéme a organizácii Ústrednej informačnej kancelárie Národného registrového súdu a podrobné pravidlá pre poskytovanie informácií z registra a zhotovovanie kópií dokumentov z adresára.

Ústredná informačná kancelária Národného súdneho registra v zmysle článku 4 Zákona o Národnom súdnom registri, okrem iného

- a. poskytuje informácie z registra (kópie informácií, vyhlásení a osvedčení), pričom tieto sú oficiálnymi dokumentmi pokiaľ sú vydané v listinnej podobe,
- b. poskytuje katalóg právne záväzných informácií v elektronickej podobe.

Kancelária účtuje poplatok za poskytovanie informácií, vydávanie kópií, výpisov alebo potvrdení z registra a za poskytnutie kópie adresára. Tieto poplatky sú príjmom štátneho rozpočtu.

Základné informácie o nadáciách a združeníach, ktoré sú registrované v Národnom súdnom registri sú **bez poplatku k dispozícii na internete**.

Podľa článku 8 poľského Zákona o Národnom súdnom registri je tento **register verejný a každý má právo prístupu k údajom** obsiahnutým v registri cez Ústrednú informačnú kanceláriu **vrátane práva na poskytnutie týchto informácií v elektronickej podobe**, overených kópií, výpisov, osvedčení a iných informácií z registra. Podľa článku 17 tohto zákona sa predpokladá sa, že údaje zapísané v registri sú pravdivé.

Pre každý subjekt zapísaný v Národnom súdnom registri **vedie súd samostatnú evidenciu dokumentov** (v listinnej podobe), ktorá zahŕňa najmä doklady preukazujúce údaje uvedené v registri, rovnako ako aj vzory podpisov osôb oprávnených zastupovať konkrétny subjekt.

Novelou poľského Zákona o Národnom súdnom registri (z 13. mája 2011), ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2012 došlo **k priznaniu oficiálneho statusu – právnej záväznosti elektronických výpisov obsahujúcich informáciu o tom, kto zastupuje príslušný subjekt navonok**. Právne záväzné boli pred touto novelou výlučne dokumenty v papierovej podobe.

Od účinnosti tejto novely:

- a. **dokumenty z Národného súdneho registra sú voľne stiahnuteľné** z internetu (ide o aktuálne kópie z registra obsahujúce informáciu o tom, kto je štatutárnym orgánom príslušnej organizácie - www.ems.me.gov.pl),
- b. v registrovom konaní môžu byť **všetky žiadosti podané a akákoľvek korešpondencia zo strany registra prijímaná elektronicky**.

Predpokladom získania týchto informácií v elektronickej podobe je však požiadavka zaručeného elektronického podpisu. Osoby, ktoré vlastnia zaručený elektronický podpis môžu podávať žiadosti, prílohy a dokumenty nielen súdom ale aj Ústrednej informačnej kancelárii Národného registrového súdu a zhromažďovať korešpondenciu a všetky kópie z registrov v elektronickej podobe. Jedinou podmienkou je že osoba, ktorá žiada o poskytnutie príslušných informácií z registra si zriadila účet na internetových stránkach ministerstva spravodlivosti. Dokumenty, ktoré užívateľ dostane budú opatrené zaručeným elektronickým podpisom. Elektronickú informáciu / dokument dostane žiadateľ do 24 hodín.

3. Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch

Zákon o Národnom súdnom registri zaviedol osobitný register združení, ostatných občianskych a profesijných organizácií, nadácií ako aj kliník ochrany verejného zdravia. Tento register nahradil samostatné registre o združeních a nadáciách. Okrem registra MNO pozostáva Národný súdny register z registra podnikateľov a registra insolventných dlžníkov.

V zmysle Zákona o Národnom súdnom registri ak sa ukáže, že v registri je položka, ktorá obsahuje zjavné chyby alebo nezrovnalosti súd automaticky túto položku opraví.

Pokiaľ sa v registri nachádza informácia, ktorá je v rozpore s existujúcou legislatívou, registrový súd po vypočutí zúčastnených osôb alebo doručení vyhlásenia v písomnej forme odstráni tieto informácie z registra.

Ak zákon neustanovuje inak, všetky informácie zverejňované v registri sú predmetom oznámenia vo vestníku Monitor Sądowy i Gospodarczy.

Subjekt, ktorý je povinný sa registrovať sa nemôže spoliehať na tretie strany konajúce v dobrej viere na základe údajov, ktoré neboli do registra zapísané alebo boli odstránené z registra.

Od uverejnenia oznámenia vo vestníku Monitor Sądowy i Gospodarczy sa nikto nemôže dovolávať nevedomosti ohľadom oznámených informácií. Avšak v prípade, že dôjde k úkonom uskutočneným v lehote do 16 dní odo dňa zverejnenia zápisu v tomto vestníku, organizácia registrovaná v registri nemôže uplatňovať zápis voči tretej osobe, pokiaľ tretia osoba preukáže, že nemohla vedieť o tomto zápise.

V prípade rozporu medzi zápisom v registri a oznámenia vo vestníku Monitor Sądowy i Gospodarczy má prednosť zápis v registri. Avšak tretia strana sa môže spoliehať na obsah tohto oznámenia, ak osoba registrovaná v registri nepreukáže, že tretia osoba vedela o informácii z registra.

Ak určitá informácia v registri nie je predmetom oznámenia vo vestníku Monitor Sądowy i Gospodarczy, nikto sa nemôže dovolávať neznanosti obsahu registra, pokiaľ aj napriek náležitej starostlivosti nemohol o tom vedieť.

V nadväznosti na informácie, ktoré sa nachádzajú v registri sa vychádza z prezumpcie správnosti, tzn. údaje uložené v registri sú správne ak sa nepreukáže opak. Ak z nejakého dôvodu informácie v registri nie sú v súlade so skutočným stavom, subjekt, ktorý si nesplnil informačnú povinnosť voči registru sa nemôže domáhať nesprávnosti tejto informácie voči tretej osobe.

Národný súdny register vykonáva zápisy na základe podaného návrhu (pokiaľ osobitný zákon neustanovuje zápis z úradnej povinnosti), pričom **za nesprávne informácie uvedené v registri je zodpovedná osoba zapísaná v registri,**

ktorá nesprávne informácie registru poskytla alebo ak si nespĺnila povinnosť oznámiť zmenu týchto informácií v zákonnej lehote.

4. Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov

V súčasnosti existuje v Poľsku **osobitný register** združení, ostatných občianskych a profesijných organizácií, nadácií ako aj kliník ochrany verejného zdravia. Tento register bol zavedený poľským Zákomom o Národnom súdnom registri z roku 1997 a je súčasťou Národného súdneho registra, ktorý okrem registra MNO pozostáva z registra podnikateľov a registra insolventných dlžníkov.

Tento register je **všeobecne otvorený a verejný**. Každá osoba má právo

- a. preskúmať údaje uvedené v registri, a to bez preukázania právneho záujmu,
- b. prezeráť informácie o subjektoch zapísaných v registri a
- c. prijímať oficiálne kópie, prepisy alebo osvedčené informácie z registra.

Zákon o Národnom súdnom registri obsahuje pravidlá, ktorých cieľom je motivovať firmy zapisovať do registra aktuálne informácie, ktoré by mali byť zverejnené v registri. Napríklad ak je spoločnosť povinná podať návrh na zápis do registra nemusí sa spoliehať na informácie, ktoré nie sú zapísané v registri alebo na tie, ktoré boli vymazané z registra, voči tretím osobám konajúcim v dobrej viere. Klasickým príkladom je situácia, keď tretia osoba uzatvorí v dobrej viere zmluvu s MNO, ktorá je zastúpená bývalým členom správnej rady, ale je stále zapísaná do registra, pretože MNO zanedbala aktualizovať záznam. Osoba konajúca v dobrej viere (tzn. osoba, ktorá si nie je vedomá informácií, ktoré nie sú zverejnené v registri) nenesie zodpovednosť za prípadnú škodu.

V prípade informácií v registri sa **vychádza z prezumpcie správnosti, že údaje uložené v registri sú správne**. Ak z nejakého dôvodu informácie v registri nie sú v súlade so skutočným stavom, subjekt, ktorý si nespĺnil informačnú povinnosť voči registru sa nemôže domáhať nesprávnosti tejto informácie voči tretej osobe.

Osoba zapísaná v registri je zodpovedná za škody spôsobené podaním nesprávnych informácií do registra alebo nepredložením požadovaných informácií v zákonnej lehote.

Ochrana poskytovaná tretím osobám však nie je absolútna, nakoľko:

- a. ochrana sa vzťahuje iba na tretie strany konajúce v dobrej viere (táto domnienka môže byť prekonaná tým, že sa preukáže jej opak),
- b. odo dňa zverejnenia zápisu v úradnom vestníku Monitor Sądowy i Gospodarczy, nikto nemôže tvrdiť, že si nie je vedomý informácií, ktoré tam boli zverejnené. Avšak v prípade, že dôjde k úkonom uskutočneným v lehote do 16 dní odo dňa zverejnenia zápisu v tomto vestníku, organizácia registrovaná v registri nemôže uplatňovať zápis voči tretej osobe, pokiaľ tretia osoba preukáže, že nemohla vedieť o tomto zápise.

5. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

Za prvok súvisiaci s úpravou MNO v Poľsku, ktorý považujeme za uplatniteľný s možnosťou prínosu pre slovenský systém je možné považovať:

A. Vytvorenie spoločného registra pre všetky MNO

V Poľsku od roku 2001 existuje osobitná evidencia združení, ostatných občianskych a profesijných organizácií, nadácií a kliník ochrany verejného zdravia, ktorá je súčasťou Národného súdneho registra.

Národný súdny register obsahuje rozličné druhy informácií týkajúce sa zapisovaných subjektov:

- a. číslo národného súdneho registra (číslo KRS),
- b. číslo REGON (číslo z ústredného zoznamu ekonomických činností),
- c. obchodné meno,
- d. právna povaha a postavenie,
- e. dátum zápisu do národného súdneho registra,
- f. kontaktné údaje,
- g. dôležité dátumy (dátumy zápisu a výmazu),
- h. príslušné orgány,
- i. osoby oprávnené konať.

MNO sú povinné informovať súd o zmenách informácií, ktoré sa do registra zapisujú, pričom zaniknuté MNO sú z registra vymazané. Informácie uvedené v Národnom súdnom registri sú tak vo veľkej miere presné a aktuálne.

V súčasnosti na Slovensku spoločný register pre MNO absentuje. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky zabezpečuje vedenie nasledovných samostatných registrov a evidencií, pričom tieto majú len informatívny charakter a nie sú záväzné:

- a. evidencia občianskych združení,
- b. register záujmových združení právnických osôb,
- c. register združení obcí,
- d. register neinvestičných fondov,
- e. register neziskových organizácií,
- f. register strán,
- g. spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov,
- h. organizácie s medzinárodným prvkom,
- i. register nadácií.

Možným riešením by bolo vytvorenie samostatného záväzného a aktuálneho registra MNO, ktorý by navyše bol súčasťou napr. tzv. Národného registra. Okrem registra MNO by tento Národný register obsahoval aj obchodný register, ktorý je definovaný ako verejný zoznam zákonom ustanovených údajov, ktorého súčasťou je zbierka zákonom ustanovených listín.

Do obchodného registra sa v súčasnosti zapisujú

- a. obchodné spoločnosti, družstvá, iné právnické osoby, o ktorých to ustanoví osobitný zákon, právnické osoby založené podľa práva Európskej únie, podniky a organizačné zložky podnikov zahraničných osôb,
- b. odštepné závody a iné organizačné zložky podnikov, ak tak ustanoví osobitný zákon,
- c. fyzické osoby s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktoré sú podnikateľmi podľa tohto zákona a ktoré sa do obchodného registra zapisujú na vlastnú žiadosť, alebo ak tak ustanoví osobitný zákon.

B. Právna záväznosť elektronických výpisov

Za predpokladu, že by existoval záväzný register pre MNO, rovnako ako v prípade Poľského Národného súdneho registra, **by bolo vhodné prijať právnu úpravu v zmysle ktorej by elektronické výpisy z tohto registra mali záväzný charakter**. V Poľsku majú tento záväzný charakter výlučne elektronické výpisy, ktoré obsahujú informáciu o tom, kto je štatutárnym orgánom príslušnej MNO. Ide totiž o jeden z najdôležitejších údajov pri zmluvných vzťahoch s akýmkoľvek subjektmi.

Na Slovensku nemá zatiaľ ani elektronický výpis bez zaručeného elektronického podpisu z Obchodného registra záväzný charakter. V rámci eSlužieb obchodného registra však existuje možnosť požiadania o výpis spoločnosti z Obchodného registra v digitálnej podobe. Výpis z obchodného registra vydaný prostredníctvom eSlužieb v elektronickej podobe podpísaný zaručeným elektronickým podpisom a opatrený časovou pečiatkou je v zmysle § 40 ods. 4 Občianskeho zákonníka rovnocenný výpisu z obchodného registra vydanému v listinnej podobe opatrenému pečiatkou a podpisom zamestnanca kancelárie styku z verejnosťou obchodného registra oprávneného na jeho vydanie.

Z uvedeného vyplýva, že aj výpis vydaný v elektronickej podobe podpísaný zaručeným elektronickým podpisom a opatrený časovou pečiatkou je urobený v písomnej forme a v prípadoch, kde sa predkladá príslušnému orgánu v konaní, ktoré sa pred ním vedie, plní s rovnakými účinkami osvedčujúcu a preukaznú funkciu vo vzťahu k údajom v ňom uvedeným. Podstata takéhoto výpisu spočíva v tom, že je v súčasnosti právne záväzný a teda v praxi "plne využiteľný" iba v digitálnej podobe, podpísaný zaručeným elektronickým podpisom súdu. V prípade, ak by sa "dešifrovaný" výpis vytlačil na papier, jeho záväznosť by sa tým stratila (nezachoval by si podobu verejnej listiny).

eSlužby sú výsledkom transpozície smernice 2003/58/ES z 15.7.2003 ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 68/151/EHS v súvislosti s požiadavkami na zverejňovanie s ohľadom na určité typy spoločností a ktorá uložila členským štátom povinnosť umožniť spoločnostiam voľbu medzi papierovou (listinnou) alebo elektronickej podobou pri plnení si povinností voči obchodnému registru, ale aj pri vyžiadaní výpisov alebo kópií listín zo zbierky listín. V technických prostriedkoch realizácie tejto požiadavky mali členské štáty voľnosť, jedinou požiadavkou smernice 2003/58/ES bolo, aby členské štáty prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby osvedčenie elektronických kópií zaručovalo autenticitu ich pôvodu a integritu ich obsahu aspoň pomocou pokročilého elektronického podpisu v zmysle čl. 2 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/93/ES z 13. decembra 1999 o rámci spoločenstva pre elektronické podpisy.

V zmysle vyššie uvedeného by bolo **potrebné prijať zmeny v nadväznosti na vytvorenie spoločného registra pre MNO**, pričom aj v nadväznosti na potrebu riešenia záväznosti elektronického výpisu z obchodného registra by záväznosť výpisov z registra MNO mohla byť riešená rovnako ako pri elektronických výpisoch z Obchodného registra.

III. SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ

1. Pramene práva

Právna úprava neziskového sektora v Spojených štátoch amerických je roztrieštená vo viacerých zákonoch upravujúcich práva a povinnosti organizácií neziskového sektora v závislosti od ich právnej formy, a to na štátnej, federálnej a dokonca aj lokálnej úrovni.²¹

Základný rámec právnej úpravy neziskového sektora v Spojených štátoch amerických vychádza z **ústavného práva združovať sa** garantovaného ústavou a **práva na slobodu prejavu**, ktoré je podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu vydaného v prípade *NAACP v. Alabama ex rel. Patterson* imanentnou súčasťou práva združovať sa v združeniach.²²

Štátna právna úprava je tvorená osobitnými zákonmi upravujúcimi neziskový sektor, jednotlivé právne formy a proces ich registrácie, ktorá je v každom štáte odlišná. I napriek osobitnej právnej úpravy v jednotlivých štátoch

²¹ HOPT K J., VON HIPPEL T. Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations. New York: Cambridge University Press, 2010. str. 129

²² Durham W. Cole, Scharffs, Brett G., Durham, Michael W. : An Introduction to the Law and Regulation of Non-Profit Organizations in the United States. 2005, str. 5. Dostupné online: <http://www.icnl.org/research/library/files/United%20States%20of%20America/usnonprofit.pdf>

možno charakterizovať **základné prvky**, ktoré majú všetky štáty spoločné. **Na federálnej úrovni** sa právne formy neziskového sektora **zapisujú** predovšetkým **do zoznamov súvisiacich s oslobodením od federálnej dane z príjmov**, ktoré sú upravené Federálnym daňovým zákonníkom (Internal Revenue Code).

Registre, do ktorých sa organizácie neziskového sektora zapisujú, s výnimkou registrov a zoznamov vedených podľa federálnej legislatívy týkajúce sa oslobodenia od federálnej dane z príjmov, **nie sú komplexne upravené**. Právna úprava sa vo vzťahu k registrom obmedzuje na zakotvenie **právomoci generálneho prokurátora na založenie a vedenie registra**, pričom sa nevymedzujú obsahové náležitosti daného registra (napríklad štát New York, Kalifornia). V prípade štátu Kalifornia sa okrem všeobecného registra upravuje aj **register charitatívnych trustových fondov** ako samostatný typ registra.

2. Druhy neziskových organizácií

Pri právnej úprave registrov je potrebné uviesť, že v Spojených štátoch amerických **sa odlišuje proces založenia organizácie a proces jej registrácie**. Vo väčšine štátov sa organizácia zakladá podaním zakladacej listiny (Certificate of Incorporation), prípadne stanov organizácie (bylaws) príslušnému úradu, ktorý môže byť odlišný od generálneho prokurátora, ktorý po ich preskúmaní ich akceptuje. V závislosti od typu organizácie sa môže vyžadovať aj udelenie súhlasu so založením organizácie (predovšetkým v prípade zdravotníckych organizácií) alebo preskúmanie zakladacej listiny zo strany generálneho prokurátora. S akceptovaním zakladacej listiny sa spája vznik organizácie. O akceptovaní zakladacej listiny vydá príslušný štátny orgán potvrdenie, v ktorom uvedie dátum vzniku organizácie. Spolu so založením organizácie sa spája povinnosť zaplatiť správny poplatok, ktorého výška závisí na právnej úprave konkrétneho štátu.

Náležitosti zakladacej listiny sú predmetom právnej úpravy. Zakladacia listina obsahuje predovšetkým

- a. názov organizácie,
- b. právnu formu organizácie, vrátane ustanovenia príslušného zákona, na základe ktorého sa zakladá,
- c. účely, za ktorými sa zakladá,
- d. ak sa organizáciu bude uchádzať o oslobodenie od federálnej dane z príjmov, vyhlásenie o tom, že
 1. bude vykonávať výlučne činnosti, ktoré sú v zmysle Federálneho daňového zákonníka charitatívne,
 2. výnosy organizácie nebudú na prospech alebo sa nerozdelia medzi jej členov, správcov, členov správnej rady alebo medzi akékoľvek tretie osoby,
 3. podstatná časť aktivít nebude mať politický charakter,
- e. spôsob, akým sa naloží s majetkom organizácie v prípade jej rozpustenia,
- f. sídlo organizácie v rámci štátu, na ktorého území sa organizácia zakladá,
- g. počet členov správnej rady
- h. mená a priezviská, adresu prvých aspoň troch členov správnej rady združenia,
- i. určenie osoby vrátane adresy splnomocnenej na založenie organizácie,
- j. meno, priezvisko, adresa zakladateľa, dátum a podpis zakladateľa.

Naproti tomu **povinnosť organizácií registrovať sa na úrade generálneho prokurátora je naviazaná na získavanie príspevkov z verejnosti a na využitie služieb profesionálnych fund-raiserov**. V niektorých štátoch je **povinnosť registrovať sa stanovená od určitej výšky príspevkov**, predovšetkým 25.000 USD ročne. V tomto prípade na základe registrácie získavajú organizácie neziskového sektora oprávnenie na získavanie príspevkov z verejnosti. **Registrácia organizácii nie je trvalá**, ale vyžaduje sa, aby si ju organizácie každoročne za poplatok obnovovali.

Do registra vedeného za účelom získavania príspevkov **sa môžu registrovať všetky právne formy** neziskového sektora. Medzi právne formy neziskového sektora v Spojených štátoch amerických sa zaraďujú:

- a. „unincorporated associations“, ktorej voľný preklad môže byť „neregistrované združenie,
- b. „charitable trust“, ktorú možno voľne preložiť ako dobročinný trust²³,

a. Stručne o neregistrovaných združeniach („unincorporated associations“)

Neregistrované združenie možno charakterizovať ako organizáciu pozostávajúcu z dvoch alebo viac osôb združených za spoločných na základe súkromnej dohody. V tejto právnej forme neziskového sektora sú najčastejšie zastúpené odborové organizácie a politické organizácie. Neregistrované združenia sú dočasného charakteru a nemajú právnu subjektivitu, a teda nemôžu vystupovať v právnych vzťahoch vo vlastnom mene. Taktiež neregistrované združenie nemôže nadobúdať a držať majetok vo vlastnom mene. Z dôvodu nedostatku právnej subjektivity, zo záväzkov neregistrovaného združenia sú viazaní jej členovia.

Často pripisovanou výhodou neregistrovaných združení je ich neformálnosť a flexibilita, ktorú možno odvodiť z nedostatočnej a chýbajúcej právny úpravy neregistrovaných združení a judikatúry („case law“) je vo väčšine štátov Spojených štátov amerických. V súčasnosti sa dokonca nevyžaduje, aby neregistrované združenia mali prijaté stanovky a vnútorné predpisy. V prípade však, že neregistrované združenia získajú postavenie organizácie oslobodenej od federálnej dane z príjmov, sú povinné dodržiavať právnu úpravu stanovenú pre organizácie oslobodených od federálnej dane z príjmov, v dôsledku čoho sa ich regulácia značne formalizuje.

b. Stručne o dobročinných trustoch („charitable trusts“)

Táto právna forma neziskového sektora sa zaraďuje medzi najstaršie typy neziskových právnických osôb v anglosaskom právnom systéme, ktoré majú pôvod v systéme common law. Dobročinný trust možno charakterizovať ako zverenecký vzťah týkajúci sa majetku, ktorý vznikne ako dôsledok prejavu vôle založiť dobročinný trust.²⁴ Majetok je spravovaný správcom trustu, ktorý je povinný nakladať s majetkom trustu na charitatívne účely v súlade s podmienkami trustu a príslušnou právnu úpravou. Nakoľko majetok možno výlučne použiť len na účely trustu, úkony dispozície s majetkom trustu, ktorý majú nejednoznačnú alebo neistú spojitosť s charitatívnym účelom trustu, sú neplatné.

Charitatívny trust nemá vlastnú právnu subjektivitu, ale právna úprava poskytuje dobročinnému trustu niektoré výhody vlastnej právny subjektivity. Z tohto dôvodu sa z pohľadu práva sa kladie dôraz predovšetkým na povinnosť správcu používať majetok spôsobom, akým určil zakladateľ trustu, a nie na vlastný účel. Nakoľko pri konaní správcu sa rozlišuje, či ide o konanie pri výkone funkcie správcu dobročinného trustu alebo či koná ako fyzická osoba, správca nie je osobne viazaný zo zmluvných záväzkov uzatvorených pri výkone funkcie správcu trustu. Rovnako, veriteľ správcu trustu ako fyzickej osoby si nemôže uspokojiť pohľadávku z majetku patriaceho trustu.²⁵

Charakteristické znaky dobročinného trustu sú najmä jednoduchosť založenia, nižšia administratívna náročnosť správy trustu než v prípade organizácie, menšie požiadavky na hospodárenie trustu a založenie na neurčitý čas.

Právna úprava rozpoznáva viacero spôsobov ako zriadiť dobročinný trust, a to vyhlásením zakladateľa, prevodom majetku, závetom alebo zmluvou uzatvorenou zakladateľom v prospech správcu trustu. Vo väčšine štátov Spojených

²³ Trust je právna konštrukcia anglosaského právneho systému, ktorého obsahom je správa cudzieho majetku. Základom trustu je právny vzťah medzi dvomi osobami, ktorého obsahom je spravovanie majetku jednou osobou takým spôsobom, aby druhá osoba mala zo správy majetku úžitok.

²⁴ HOPT K J., VON HIPPEL T. Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations. New York: Cambridge University Press, 2010. str. 34.

²⁵ Durham W. Cole, Scharffs, Brett G., Durham, Michael W. : An Introduction to the Law and Regulation of Non-Profit Organizations in the United States. 2005, str. 8. Dostupné online: <http://www.icnl.org/research/library/files/United%20States%20of%20America/usnonprofit.pdf>

štátov amerických sa k založeniu dobročinného trustu nevyžaduje predchádzajúci súhlas štátnych orgánov. Vyžaduje sa len, aby zakladateľ v úkone, ktorým sa zakladá dobročinný trust s určitosťou uviedol účel založenia, ktorý musí byť podľa právneho poriadku príslušného štátu považovaný za charitatívny. Dobročinný trust podlieha kontrole zo strany generálneho prokurátora štátu, v ktorom vznikol a správca je povinný trust registrovať na jeho úrade a zasielať mu správy.

c. **Stručne o neziskových korporáciách („nonprofit corporations“)**

Nezisková korporácia je najčastejšou právnou formou neziskového sektora v Spojených štátoch amerických. Zároveň ide o právnú formu, ktorá je vo väčšine štátov na vnútroštátnej úrovni upravená prostredníctvom zákona neziskových korporáciách. Právna úprava neziskovej korporácie je v jednotlivých štátoch odlišná. V prípade, že niektoré štáty neprijali osobitný zákon o neziskových korporáciách, primerane postupujú podľa ustanovení o „neakciových“ obchodných spoločnostiach (*nonstock corporations*).

Právna úprava neziskovej korporácie vyžaduje vyšší stupeň formalizmu pri jej založení ako aj zániku, pričom úprava vnútorných záležitostí neziskovej korporácie je prednostne ponechaná na úpravu v stanovách korporácie. Väčšina ustanovení v právnej úprave neziskovej korporácie, s výnimkou ustanovení, ktoré majú obligatórny charakter, má prevažne východiskovú alebo doplňujúcu povahu, ktorá sa aplikuje v prípade, že riaditelia alebo členovia korporácie si danú záležitosť neupravili prostredníctvom súkromnej osobitnej dohody.²⁶

Nezisková korporácia je samostatná právnická osoba založená na neurčitý čas, ktorá môže v právnych vzťahoch vystupovať vo vlastnom mene t. j. môže sa zaväzovať, nadobúdať a držať majetok vo vlastnom mene. Na čele neziskovej organizácie stojí správna rada, ktorá sa vyznačuje rozsiahlou rozhodovacou právomocou²⁷. Čo sa týka zodpovednosti štatutárneho orgánu neziskovej korporácie, táto je porovnateľná so zodpovednosťou štatutárneho orgánu v spoločnostiach s obmedzeným ručením (*corporations with limited liability*).

d. **Formy zriadenia v rámci federálnych registrov**

V rámci popisovania základných právnych foriem neziskového sektora Spojených štátov amerických je dôležité spomenúť aj charitatívne organizácie (*charitable organisations*), ktoré sa spájajú s federálnymi daňovými predpismi. Na účely tejto analýzy považujeme za potrebné priblížiť aj tento druh organizácií, nakoľko ide o organizácie, ktoré sú predmetom hodnotenia v certifikačných a akreditačných procesov vykonávaných na území Spojených štátov amerických.

Federálny daňový zákonník **rozdeľuje charitatívne organizácie**, ktorých účel má neziskový charakter, spolu až do **27 typov organizácií, podľa ich obsahového zamerania**. Organizácie môžu byť oslobodené od federálnej dane z príjmov na základe

- a. výnimky v zmysle Federálneho daňového zákonníka, a to v nadväznosti na charakter organizácie (napríklad cirkvi) alebo na výšku jej príjmov, o čom sa vydáva písomné potvrdenie,
- b. žiadosti vo forme vyplneného rozsiahleho tlačiva.

Charitatívna organizácia **nepredstavuje samostatný druh právnej formy** organizácií neziskového sektora, ale týmto názvom sa označujú **neregistrované združenia, dobročinné trusty a neziskové korporácie**, ktoré podľa Federálneho daňového zákonníka (*Internal Revenue Code*) sú oslobodené od federálnej dane z príjmov. Ide o organizácie, ktoré

²⁶ HOPT K J., VON HIPPEL T. *Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations*. New York: Cambridge University Press, 2010. s. 134

²⁷ Durham W. Cole, Scharffs, Brett G., Durham, Michael W. : *An Introduction to the Law and Regulation of Non-Profit Organizations in the United States*. 2005, str. 6. Dostupné online: <http://www.icnl.org/research/library/files/United%20States%20of%20America/usnonprofit.pdf>

sú **založené výlučne za charitatívnym účelom a tento účel svojou činnosťou aj napĺňajú**. Na účely Federálneho daňového zákonníka sa za **charitatívny účel** považuje náboženský, dobročinný, vedecký, testovania pre verejnú bezpečnosť, literárny a vzdelávací účel. Charitatívna organizácia musí zároveň spĺňať nasledujúce **podmienky** :

- a. z jej zárobkov nepožívajú prospech samostatné osoby alebo súkromní akcionári,
- a. podstatná časť jej aktivít nie je zameraná na lobbying alebo pokusy ovplyvňovania legislatívy,
- b. nezúčastňuje sa a nezasahuje do politickej kampane/aktivít.

Federálny daňový zákonník rozlišuje dva druhy charitatívnych organizácií, a to

- a. **verejné charity** (public charities),
- b. **súkromné nadácie** (private foundations).

Na zaradenie charitatívnej organizácie do niektorej z týchto skupín sa používa organizačný test (organizational test) a test výkonu činnosti (operational test), v ktorom sa zohľadňuje činnosť, zdroj príjmov organizácie a ďalšie skutočnosti. V krátkosti možno uviesť, že za **verejné charity** sa považujú predovšetkým

- a. cirkvi, nemocnice, kvalifikované zdravotnícke výskumné zariadenia spojené s nemocnicami, školy, kolégia a vysoké školy ,
- b. organizácie, ktoré majú program získavania a prijímania finančných príspevkov z viacerých zdrojov, vrátane verejnosti, vládnych organizácií, spoločnosti, súkromných nadácií a iných verejných charít,
- c. organizácie, ktoré získavajú príjmy z vykonávania aktivít, pre ktoré je organizácia oslobodená od federálnej dane z príjmov,
- d. aktívne podporujú jednu alebo viaceré verejné charity.²⁸

Súkromné nadácie sú charakterizované tým, že svoje príjmy získavajú predovšetkým z jedného zdroja, ďalšie prostriedky získavajú z finančných operácií a namiesto vykonávania vlastných aktivít a činnosti poskytujú granty iným charitatívnym organizáciám.

Organizácie, ktoré boli **oslobodené od federálnej dane z príjmov, sú vedené v samostatnom zozname vedenom federálnym daňovým úradom**, ktorý vydáva v mesačných intervaloch **vo vestníku** (*Internal Revenue Service Publication 78*). Okrem uvedeného vestníka, federálny daňový úrad zverejňuje zoznam organizácií, ktorým bolo **oslobodenie od federálnej dane z príjmov zrušené** z dôvodu nepodania tlačiva o ročnej správe alebo oznámenia po dobu troch po sebe nasledujúcich období (*Automatic Revocation of Exemption List*).

3. Spôsoby poskytovania informácií

Informácie o organizáciách neziskového sektora Spojených štátov amerických sú verejnosti poskytované **na základe zákonov upravujúcich právo verejnosti na prístup k informáciám** v prípade, ak sa jedná o záznamy vykonané na štátnej úrovni a na federálnej úrovni **na základe federálneho zákona o slobode informácií** (*Freedom of Information Act*). Federálny zákon o slobode informácií ukladá federálnym úradom povinnosť sprístupňovať údaje pochádzajúce z ich činnosti verejnosti **v režime „online“** čo v najvyššej možnej miere.

Štátne orgány **sprístupňujú verejnosti údaje o organizáciách** neziskového sektora, **ktoré majú k dispozícii s výnimkou informácií, ktoré sú spod sprístupnenia zákonom vylúčené**. Prostredníctvom internetu sú sprístupnené informácie **v registroch alebo zoznamoch**, v ktorých sú sústredné informácie o organizáciách neziskového sektora, a to názov, adresa, číslo registrácie, identifikačné číslo, status vo vzťahu k oslobodeniu od federálnej dane z príjmov. **Informácie o štatutárnych orgánoch organizácii (meno a priezvisko, bydlisko) sa nezverejňujú.**

²⁸ Internal Revenue Service: Life Cycle of a Public Charity/Private foundation. Dostupné online na <http://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Charitable-Organizations/Life-Cycle-of-a-Public-Charity-Private-Foundation> [cit. 21.05.2014]

Väčšina štátov, napríklad Južná Karolína, **zverejňuje údaje o majetku, príjmoch, výdavkoch a o výške financií získaných ako príspevky**, a v prípade, že organizácia je povinná zasielať štátnemu orgánu reporty, zverejňuje sa **aj elektronická verzia vyplnených tlačív**, ktoré poskytujú prehľad o majetku a činnosti organizácií v priebehu príslušného fiškálneho roku.

V štáte Kalifornia a New York sa okrem finančných tlačív zverejňujú v elektronickej forme **aj zakladacie dokumenty**. Niektoré štáty však elektronické verzie správ nezverejňujú a **odkazujú na organizáciu GuideStar**, ktorá tieto správy - tlačivo 990 zverejňuje na svojom webovom sídle zdarma.

Niektoré štáty napríklad Maryland, Illinois a Michigan poskytujú **informácie o účele organizácie, o množstve financií, ktoré vyzbierala a o percentuálnom pomere použitom vyzbieraných financií na poskytovanie charitatívnych služieb, na administratívne náklady a fundraising**. Väčšina štátov má zriadenú aj informačnú telefonickú linku, prostredníctvom ktorej verejnosť získa základné informácie o organizáciách.

V zmysle zákonov o prístupe verejnosti k informáciám sú štátne orgány povinné sprístupniť každému záznamy týkajúce sa organizácií neziskového sektora na nahliadnutie alebo ich zaslať za náklady s tým spojené žiadateľovi. Na základe uvedených informácií týkajúcich sa výroku o registrácii, finančné správy a žiadosti o oslobodenie od dane zasielané príslušnému štátnemu orgánu, sú každému prístupné na vyhotovenie kópií.

Okrem údajov, ktoré sú poskytované zo strany štátny orgánov, federálna právna úprava stanovuje, že **organizácie oslobodené od federálnej dane z príjmov sú povinné každému sprístupniť na nahliadnutie výročné priznanie a žiadosti o oslobodenie od federálnej dane z príjmov a poskytnúť kópiu týchto dokumentov**, pokiaľ o to osoba požiada. Organizácia je povinná poskytnúť kópie okamžite (pri ústnych žiadostiach) a v lehote 30 dní (v prípade písomných žiadostí). Organizácia nemá povinnosť poskytovať tieto kópie bezplatne, ale je oprávnená účtovať si primeraný poplatok za kopírovanie a poštovné.

Zoznamy organizácií, ktoré sú oslobodené od federálnej dane z príjmov, zoznam organizácií, ktorý bolo oslobodenie od federálnej dane z príjmov zrušené **sú sprístupnené v osobitných publikačných prostriedkoch** federálneho daňového úradu, a to v Publikácii 78 a Zozname organizácií, ktorým bolo oslobodenie od dane automaticky zrušené. Tieto údaje sú prístupné aj v on-line podobe v registri, s možnosťou vyhľadávania podľa zadaných kritérií.

Federálny daňový úrad je povinný sprístupňovať aj žiadosti o oslobodenie, spolu s priznaniami vo forme vyplnených tlačív (Form 990, Form 990-ZE alebo Form 990-PF).

4. Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch

V Spojených štátoch amerických sú záležitosti týkajúce sa organizácií neziskového sektora **na štátnej úrovni zverené do pôsobnosti generálneho prokurátora (*attorney general*)**, ktorý je organizačne začlenený pod ministerstvom spravodlivosti. Generálny prokurátor **vykonáva dohľad a kontrolu nad jednotlivými právnymi formami neziskového sektora, ich majetkom a aktivitami** a za týmto účelom je oprávnený na výkon primeraných opatrení. Vo väčšine štátov generálny prokurátor v rámci svojej pôsobnosti zhromažďuje údaje o neziskovom sektore a jednotlivé právne formy, ktoré majú záujem pôsobiť v jurisdikcii daného štátu, sú povinné sa registrovať úrade generálneho prokurátora a podávať zákonom stanovené typy správ.²⁹

²⁹ HOPT K J., VON HIPPEL T. Comparative Corporate Governance of Non-Profit Organizations. New York: Cambridge University Press, 2010. s. 155

Informácie, ktorými generálny prokurátor disponuje, sú **zhromažďované v zoznamoch alebo databázach verejne dostupných na vyhľadávanie na webovom sídle generálneho prokurátora**. V registri sa zverejňujú **aj finančné informácie o majetku, príjmoch, výdavkoch**, prípadne ďalšie informácie, ktoré úrad generálneho prokurátora čerpá predovšetkým tlačív zasielaných federálnemu daňovému úradu alebo ročnej finančnej správy zasielanej generálnemu prokurátorovi.

Generálny prokurátor, jeho zamestnanci, ako aj iné štátne orgány **nezodpovedajú za správnosť, presnosť a aktuálnosť údajov zverejnených o právnych formách neziskového sektora zverejnených v registroch alebo zoznamoch**. Informácie uvedené v registroch majú **len informačný charakter** a nie sú právne záväzné. Osoby, ktoré sa spoliehajú na správnosť, presnosť a aktuálnosť informácií, tak konajú na vlastné riziko. Z tohto dôvodu v prípade, ak tretím osobám vznikne škoda v dôsledku spoliehania sa na údaje zverejnené v registri alebo zoznamoch, nemôžu si jej náhradu uplatňovať u generálneho prokurátora, jeho zamestnanca alebo inej štátnej organizácie.

O skutočnosti, že generálny prokurátor, jeho zamestnanci, ako aj iné štátne orgány nezodpovedajú za správnosť, presnosť a aktuálnosť údajov zverejnených v registroch alebo zoznamoch, je verejnosť informovaná prostredníctvom webového sídla generálneho prokurátora pred vstupom do registra alebo databázy.

Vo vzťahu k informáciám publikovaných **v Publikácii 78 (Publication 78)**, ktorého vydavateľom je federálny daňový úrad, nie je zodpovednosť federálneho daňového úradu upravená. Vzhľadom ku skutočnosti, že ide o osobitný publikačný prostriedok federálneho úradu, v ktorom uverejňuje zoznam organizácií, ktoré boli zo stranu tohto úradu **oslobodené od federálnej dane z príjmov**, možno konštatovať, že údaje v ňom uvedené sú **právne záväzné a verejnosť môže konať v dobrej viere, že údaje uvedené v Publikácii 78 sú správne, presné a aktuálne**.

V prípade, že by konaním federálneho daňového úradu vznikla organizácii alebo tretej osobe škoda, zodpovednosť federálneho daňového úradu, prípadne jeho zamestnanca sa bude riadiť ustanoveniami federálneho zákona o nárokoch za prečiny (*Federal Tort Claims Act*), ktorý zakotvuje právo poškodeného domáhať sa náhrady škody voči Spojeným štátom americkým za prečin (*tort*) spôsobený konaním federálneho daňového úradu, resp. jeho zamestnanca.

5. Zodpovednosť poskytovateľov dát v systémoch a registroch

Povinnosť organizácií registrovať sa závisí od konkrétnej právnej úpravy štátu, na ktorého území má organizácia záujem pôsobiť. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že na území Spojených štátov amerických existujú **dva typy registrácií**:

- a. registrácia, ktorá je **predpokladom pôsobenia organizácie na danom území** pričom ide o organizáciu, ktorá už vznikla,
- b. registrácia, ktorá sa nespája so vznikom organizácie ale s **oprávnením zbierať príspevky zo strany verejnosti**.

Poskytovateľmi údajov sú predovšetkým organizácie neziskového sektora. Právna úprava vo väčšine štátoch stanovuje, ktoré osoby konajúce v mene organizácie sú povinné podpísať podania určené úradu generálneho prokurátora.

Pri registrácií za účelom výkonu činnosti organizáciou na území štátu, organizácia predkladá

- a. kópie úradných potvrdení o jej vzniku,
- b. kópiu stanov alebo iných vnútorných predpisov,
- c. kópie potvrdenia o priznaní oslobodenia od federálnej dane z príjmov alebo kópiu potvrdenia, že organizácia spadá do výnimky platenia federálnej dane z príjmov.

Organizácie je povinná registrovať sa do určitej lehoty od získania majetku alebo príjmov, ktoré majú charitatívny charakter, napríklad v štáte New York je to lehota 6 mesiacov.

Pri registrácii za účelom získania oprávnenia na verejné zbieranie príspevkov organizácia poskytuje najmä nasledovné údaje

- a. názov organizácie,
- b. názov organizácie, pod ktorým bude zbierať príspevky,
- c. e-mail organizácie,
- d. federálne identifikačné číslo,
- e. dátum, v ktorom končí fiškálny rok organizácie,
- f. adresa organizácie, vrátane adresy každej pobočky organizácie v štáte, prípadne aj adresa pre doručovanie,
- g. miesto a čas založenia organizácie, právna forma organizácie
- h. účely, za ktorými bola organizácia založená,
- i. skutočnosť, či je organizácia oslobodená od federálnej dani z príjmov spolu s príslušnými údajmi; v prípade, že nie je oslobodená, skutočnosť, či organizácia sa oslobodenie uchádzala, či bolo jej oslobodenie zrušené,
- j. skutočnosť, či už bolo organizácie udelené povolenie na zbieranie príspevkov,,
- k. skutočnosť či niektorý z členov správnej rady, správcov alebo iných funkcionárov organizácie bol odsúdený pre prečin alebo zločin,
- l. identifikačné údaje finančnej inštitúcie, v ktorej organizácia má uložené dary a uhrádza výdavky,
- m. mená, priezviská, adresy, telefónne čísla a podpisy aspoň dvoch žiadateľov.

V niektorých štátoch sa okrem vyššie uvedených skutočností vyžaduje

- a. mená, priezviská, adresy správcov, členov správnej rady alebo iných funkcionárov organizácie,
- b. opis programu aktivít podporovaných z príspevkov, ktoré organizácia vyzbiera,
- c. výšku finančných príspevkov, ktoré boli predchádzajúcom fiškálnom roku vyzbierané na území štátu, v ktorom sa organizácia registruje,
- d. meno, priezvisko a adresa profesionálneho fund-raisera, ktorý bude konať v mene organizácii,
- e. názvy a adresy všetkých pobočiek, spriaznených organizácií, ktoré budú mať podiel z príspevkov,
- f. identifikačné údaje o osobe zodpovednej za správu finančných záznamov, správu príspevkov a osoby zodpovednú za ich distribúciu, prípadne sa vyžadujú aj kópie výročných správ.

Vyššie uvedené údaje sa vyplňajú do registračného formulára. V niektorých štátoch sa vyžaduje, aby registračný formulár bol podpísaný prezidentom alebo inou poverenou osobou a osobou zodpovednou za účtovníctvo organizácie.

Všetky organizácie sú povinné ohlasovať úradu generálneho prokurátora zmeny údajov poskytnutých v rámci registračného konania v lehote stanovenej príslušnou právnou úpravou, ktorá nie je dlhšia než 30 dní.

Okrem údajov, ktoré organizácie poskytujú za účelom registrácie, resp. za účelom obnovy registrácie, sú povinné zasielať úradu generálneho prokurátora aj výročné správy, účtovné závierky, účtovné závierky overené audítorm. Rozsah tejto povinnosti však závisí nielen od právnej úpravy konkrétneho štátu, ale aj od druhu organizácie a od výšky príjmov organizácie.

Na účely priznania oslobodenia od federálnej dane z príjmov je organizácia povinná **vyplniť rozsiahle tlačivo 1023, ktoré pozostáva z približne 30 strán.** V rámci žiadosti o priznanie oslobodenia od federálnej dane sa uvádzajú identifikačné údaje o organizácii, o jej organizačnej štruktúre a vnútorných dokumentov, opis aktivít, náhrady a iné finančné plnenia poskytované organizáciou zamestnancom, členom jej orgánov, vrátane údajov o osobách, ktorým

sa tieto náhrady poskytujú, obdobné údaje sa poskytujú vo vzťahu k členom organizácie, informácie o zvláštnych aktivitách organizácie a informácie finančnej povahy.

Po priznaní oslobodenia od federálnej dane z príjmov je organizácia povinná **každoročne podávať Federálnemu daňovému úradu správy vo forme vyplnených tlačív** (Form 990, Form 990-EZ, Form 990-PF) majúcich charakter daňových priznaní, v ktorých poskytujú údaje o činnosti organizácie, o jej príjmoch a výdavkoch, vrátane účtovnej závierky.

Organizácie si plnia svoju povinnosť voči registrovému úradu prostredníctvom prezidenta, resp. ním poverenej osoby a prostredníctvom osoby zodpovednej za finančné záznamy organizácie. **Zodpovednosť za pravdivosť údajov** poskytovaných organizáciami na účely registrácie a plnenia si povinností voči registrovému úradu, nesú osoby, **prostredníctvom ktorých organizácia koná**, ktoré ich poskytujú **pod prisahou**. V prípade, že sa preukáže, že údaje, ktoré poskytli na účely registrácie alebo vo vzťahu k plneniu si povinností voči registrovému úradu, sú nepravdivé, môže byť osobám, prostredníctvom ktorých organizácia koná, uložená sankcia za trestný čin krivej prisahy. Za poskytnutie nepravdivých údajov je možné uložiť pokutu trest odňatia slobody v trvaní nie viac ako 5 rokov (federálna právna úprava) alebo 3 roky (vnútroštátna úprava), prípadne obe sankcie.

6. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

A. Obnova registrácií mimovládnych organizácií po určitom období

Povinnosť obnovy registrácie mimovládnej organizácie je spojená so zápisom v registri za účelom získania oprávnenia na získavanie financií na činnosť mimovládnej organizácie zo strany spoločnosti. Táto povinnosť však vo väčšine štátov, ktoré sme si z dôvodu dostupnosti zdrojov zvolili, bola **spojená so získaním finančných prostriedkov v určitej výške od verejnosti**. Právne účinky tohto druhu nemajú trvalý charakter, ale sú obmedzené prevažne na dobu jedného roka a len na územie daného štátu.

Po uplynutí tohto obdobia je organizácia povinná požiadať o obnovu registrácie, v opačnom prípade stráca oprávnenie na zbieranie financií zo strany verejnosti. Podanie návrhu o obnovu registrácie je **podmienené zaplatením správneho poplatku vo výške stanovenej príslušným štátom**; výška tohto správneho poplatku je však nižšia než je výška správneho poplatku za prvotnú registráciu organizácie. Pokiaľ organizácia bola v registri zapísaná ale neobnoví si registráciu na ďalšie obdobie, údaje o organizácii nie sú z registra odstránené ale v rámci údajov obsiahnutých v registri sa uvádza, že registrácia nebola obnovená.

Podmienky v Slovenskej republike

V právnom poriadku Slovenskej republiky je registrácia organizácií neziskového sektora s dočasným charakterom upravená len vo vzťahu k zápisu do zoznamu prijímateľom podielu zaplatenej dane z príjmov v § 50 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Na rozdiel od modelu aplikovaného v štátoch Spojených štátov amerických, v prípade, že organizácia má záujem stať sa prijímateľom podielu zaplatenej dane aj v nasledujúcom roku, je povinná opätovne preukázať splnenie podmienok potrebných pre zápis do zoznamu a opätovne vynaložiť rovnaké finančné prostriedky ako v roku, kedy organizácia bola prvýkrát zapísaná do zoznamu prijímateľov.

Návrh de lege ferenda

V súčasných podmienkach Slovenskej republiky, kedy je zaznamenané množstvo právnych foriem neziskového sektora, ktoré už dlhšie obdobie nevykonávajú činnosť a neslúžia účelu, za ktorým boli založené, inštitút obnovy registrácii mimovládnych organizácií **prichádza do úvahy vo vzťahu k zápisu do registra, do ktorého sa jednotlivé právne formy zapisujú**. Právne účinky zápisu organizácie do príslušného registra by boli časovo obmedzené na určité

obdobie, napríklad na obdobie 5 rokov. Po uplynutí obdobia trvania registrácie, aby organizácia mohla ďalej pôsobiť a plniť účel, na ktorý bola založená, by organizácia bola povinná podať žiadosť o obnovu registrácie o ďalšie obdobie. Žiadosť o obnovu registrácie by bola zaťažaná povinnosťou zaplatiť správny poplatok.

V prípade, že by organizácia nepodala žiadosť o obnovu registrácie v lehote napríklad 1 roka od uplynutia doby registrácie, registrový úrad by bol povinný podať na súd návrh na zrušenie dotknutej organizácie. Týmto spôsobom by došlo k zavedeniu **mechanizmu, ktorým by sa neziskový sektor pravidelne očisťoval od organizácií, ktoré nevykonávajú žiadnu činnosť a neplnia účel**, na ktorý boli založené.

B. Zverejňovanie údajov o majetku, príjmoch, výdavkoch mimovládnych organizácií a o výške financií získaných ako dary a granty

Vo väčšine vnútroštátnych registroch, do ktorých sa zapisujú organizácie neziskového sektora, sa **zverejňujú aj údaje o štruktúre majetku, príjmoch a výdavkoch mimovládnych organizácií a o výške financií získaných ako dary a granty**. V rámci týchto údajov sa uvádza aj aký objem výdavkov organizácia vynaložila na svoju prevádzku, na personálne náklady zahrňujúce mzdy jej zamestnancov a odmeny členov jej orgánov, a objem výdavkov vynaložených na plnenie účelu, na ktorý bola založená. Na základe zverejnenia informácií o štruktúre majetku, príjmoch a výdavkoch mimovládnych organizácií, verejnosť získava predstavu o fungovaní týchto organizácií a nakladaní s financiami a ide o kľúčový faktor pri rozhodovaní o finančnej podpore organizácie zo strany verejnosti.

Organizácie, ktoré sú oslobodené od povinnosti platiť federálne dane z príjmu, sú povinné predkladať federálnemu daňovému úradu správy, ktoré sú zamerané nielen na finančné aspekty života organizácie, ale musia zároveň dokladovať aj realizácie činnosti, na ktorú boli založené. Tieto správy sa v celom rozsahu verejnosti sprístupňujú.

Podmienky v Slovenskej republike

Zverejňovanie údajov o príjmoch a výdavkoch organizácií neziskového sektora je v podmienkach Slovenskej republiky upravené dvomi spôsobmi,

- a. povinnosťou predložiť účtovnú závierku do registra účtovných závierok, ktorý je online verejne prístupný,
- b. povinnosťou vyhotoviť a zverejniť výročnú správu organizácie, ktorá je verejne prístupná v jej sídle; táto povinnosť je uložená len niektorých právnych foriem neziskového sektora.³⁰

Takisto je potrebné spomenúť, že aj v Slovenskej legislatíve je možnosť založiť niektoré právne formy na dobu určitú. V praxi však tento model nefunguje, nakoľko zákony nešpecifikujú ukončenie takejto právnickej osoby, čo je vo všeobecnosti problém samotného zániku týchto právnych foriem. Veľkou inšpiráciou a v minulosti už čiastočne diskutovanou otázkou bolo **vytvorenie zjednodušenej právnickej osoby, ktorá by vznikala len v evidenčnom režime**, pokiaľ by nemala príjmy z verejných zdrojov, respektíve mala by len príjmy už raz zdanené. Veľmi dôležitou skutočnosťou je však dotiahnutie procesu zániku neziskových organizácií, pretože dnešný komplikovaný systém neumožňuje takúto formu činnosti.

Návrh de lege ferenda

Porozumenie údajom uvedených v účtovných závierkach je pre drvivú väčšinu verejnosti takmer nemožné, a preto hlavným zdrojom informácií o činnosti a hospodárení mimovládnej organizácie je výročná správa. Výročná správa má za cieľ poskytnúť verejnosti informácií o jej činnosti a hospodárení v uplynulom roku. V súčasnosti je tento cieľ naplnený len čiastočne, nakoľko

³⁰ Pozn. nie je všetky organizácie majú túto povinnosť jednotne

- a. povinnosť vypracúvať výročnú správu nie je zakotvená vo vzťahu k všetkým právnym formám neziskového sektora,
- b. výročná práva je v právnom poriadku upravená len prostredníctvom podstatných náležitostí, pričom podmienky na členenie výdavkov organizácie sú rozdielne stanovené v prípade nadácií a v prípade neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby,
- c. v prípade organizácií, ktoré sú menej transparentné alebo nemajú zriadené webové sídlo, je možnosť verejnosti získať výročnú správu organizácie pomerne sťažená.

Vzhľadom na vyššie uvedené, **odporúčame zefektívniť už existujúci inštitút výročnej správy** predovšetkým tým, že

- a. povinnosť vypracúvať a zverejňovať výročnú správu bude uložená vo vzťahu k **všetkým** právnym formám neziskového sektora,
- b. sa určí **jednotná štruktúra príjmov a výdavkov**, ktorú organizácie zahrnú do výročnej správy,
- c. výročná správa bude v **digitálnej forme prístupná v rámci príslušného registra**.

Výročná správa by mala zohrávať dôležitú úlohu pri vzťahu verejnosť a neziskový sektor. Ako už bolo spomenuté, štruktúra výročných správ je rôzna, a preto mnohokrát nie sú údaje porovnateľné. Takisto pri niektorých právnych formách je nezaslanie výročnej správy sankcionované finančne, inokedy priamo zánikom právnickej osoby. Inštitútu výročnej správy by bolo potrebné sa venovať komplexne nielen z pohľadu dát ale aj z pohľadu záväznosti a zodpovednosti za zverejnené informácie. Je to významný prvok na zjednocovanie relevantných informácií o neziskovom sektore, činnostiach a financiách s nim spájaných. A v neposlednom rade ide o originálny prvok informovania verejnosti a verejnoprospešnej činnosti na Slovensku.

7. Akreditačné systémy

Medzi najznámejší a najúspešnejší akreditačný systém v Spojených štátoch amerických nepochybne patrí Guidestar. Guidestar je systém, ktorá sa zameriava na zhromažďovanie a šírení informácií o mimovládnych organizáciách, ktorých podpora je daňovo odpočítateľná. V systéme Guidestar nie sú zhromaždené informácie vyhodnotené a rozsah dostupných informácií o jednotlivých mimovládnych organizácií sa môže líšiť v závislosti od miery, v akej mimovládna organizácia zverejňuje informácie o sebe a jej činnosti. Systém Guidestar je určený predovšetkým na rozvoj darcovstva a prostredníctvom zvyšovania miery transparentnosti o činnosti mimovládnych organizácií napomáha potenciálnym darcom pri tvorbe ich rozhodnutí.

Systém Guidestar je vytvorený a vedený mimovládnu organizáciou, ktorá má postavenie verejnej charity oslobodenej od federálnej dane z príjmov. Guidestar je založený na dobrovoľnej účasti mimovládnych organizácií, pričom registrácia mimovládnych organizácií do systému Guidestar je bezplatná.

Ako bolo vyššie uvedené, Guidestar je určený mimovládnym organizáciám, ktorých finančná podpora je daňovo odpočítateľná. Z tohto dôvodu sa do systému Guidestar sa môžu prostredníctvom registrácie zapojiť len organizácie, ktoré sú oslobodené od federálnej dane z príjmov, a to

- a. organizácie, ktoré sú oslobodené od federálnej dane z príjmy a sú registrované na federálnom daňovom úrade,
- b. náboženské organizácie, ktoré predložili dokumenty preukazujúce, že sú oslobodené od federálnej dane z príjmov,
- c. organizácie, ktoré boli oslobodené od federálnej dane z príjmov (mimovládny organizácie, ktorých príjem je nižší než \$ 5 000 malé mimovládne organizácie podľa 501(c) (3) Federálneho daňového zákonníka, vládne inštitúcie, organizácie na základe skupinovej výnimky, organizácie v rámci územia Spojených štátov amerických).

Prevažná časť informácií v databázach Guidestar pochádza z verejne dostupných registrov a zoznamov vedených federálnym daňovým úradom, vrátane publikácií, ktorých je vydavateľom. Tento druh informácií je pravidelne aktualizovaný. Informácie v databáze Guidestar (tlačivo 990) majú digitalizovanú podobu. Vzhľadom na povahu zdroja informácií, údaje v databáze Guidestar nie sú obmedzené len na registrované mimovládne organizácie. Údaje v databáze Guidestar sú pravidelne aktualizované.

Vo všeobecnosti možno informácie v databáze Guidestar zaradiť do troch skupín:

- a. informácie pochádzajúcej od federálneho daňového úradu (Internal Revenue Service's Business Master File (BMF) podľa ustanovenia 501 (c) Federálneho daňového zákonníka, ktoré pozostávajú zo základných informáciách o organizácii, jej názvu, adresy sídla, prípadne základe finančné informácie,
- b. tlačivá 990 alebo 990-EZ, finančné priznania, ktoré musia vyplňať organizácie s príjmom nad stanovenú hranicu. Tieto formuláre obsahujú informácie o poslaní organizácie, jej programoch, cieľoch, úspechoch, financiách a o osobách zodpovedných za riadenie organizácie. Medzi ďalšie zdroje patria Publikácia 78, Bulletin Federálneho daňového úradu, zoznam organizácií, ktorým bolo oslobodenie od federálnej dani z príjmov zrušené, zoznam organizácií, ktoré sú zapojených alebo podporujúcich terorizmus,
- c. informácie pochádzajúce od samotných mimovládnych organizácií, medzi tieto informácie možno zaradiť finančné správy, informácie o programoch realizovaných mimovládnu organizáciou, tlačové správy a pod.

Informácie obsiahnuté v systéme Guidestar sú verejne dostupné vo forme prístupu „online“ a sú poskytované bezplatne. Na zverejnenie informácií v digitalizovanej podobe sa však vyžaduje registrácia.

Právne posúdenie akreditačného systému

Guidestar možno považovať za akreditačný systém, ktorý je riadený organizáciou súkromného sektora bez intervencie štátu. Systém Guidestar je založený výlučne na princípe dobrovoľnosti. Účasť mimovládnych organizácií v systéme Guidestar nie je určená pre všetky mimovládne organizácie, ale je prístupná len organizáciám, ktoré sú oslobodené od federálnej dane z príjmov. Prevažná časť informácií pochádza z úradných zdrojov federálneho daňového úradu, čo zaručuje ich pravidelnú aktualizáciu a zvyšuje ich dôveryhodnosť. I napriek povahe zdrojov údajov v databáze Guidestar, informácie nie sú právne záväzné a majú len informatívnu funkciu. S účasťou mimovládnych organizácií v akreditačných projektoch nie sú spojené žiadne výhody poskytované zo strany štátu.

IV. MAĎARSKO

1. Pramene práva

Právna úprava registrov organizácií neziskového sektora pozostáva z nasledujúcich zákonov:

- a. Ústava Maďarska z 25. apríla 2011
- b. zákon č. V z roku 2013 Občiansky zákonník
- c. zákon č. CLXXV z roku 2011 o slobode združovania, verejnoprospešnom postavení a o činnosti a dotáciách pre mimovládne organizácie
- d. zákon CLXXXI z roku 2011 o súdnej registrácii neziskových organizáciách a príslušných procesných pravidiel,
- e. nariadenie vlády 350 z roku 2011 (XII.30.) o niektorých otázkach finančného riadenia neziskových organizáciách, fundraisingu a verejnoprospešnom postavení.

Fundamentálna práva úprava registrov organizácií neziskových spoločností vychádza z čl. VIII ods. 2 Ústavy Maďarska z 25. apríla 2011, v ktorom sa upravuje **právo každej osoby bez ohľadu na štátnu príslušnosť zakladať**

organizácie alebo stať sa členom organizácií. Za účelom realizácie tohto práva boli prijaté viaceré zákony upravujúce jednotlivé právne formy organizácií neziskového sektora, proces ich založenia a podmienky výkonu činnosti týchto organizácií.

V roku 2011 došlo k rozsiahlej zmene právnej úpravy neziskového sektora, nakoľko bol prijatý nový zákon, ktorým sa **právna úprava jednotlivých foriem** organizácií neziskového sektora sústredila **do jedného zákona**. Okrem hmotnoprávnej úpravy, bol prijatý **aj nový procesný predpis**, ktorý upravuje proces registrácie organizácií neziskového sektora do registra a **podrobnosti o vedení registra**.

Podľa zákona č. CLXXXI z roku 2011 **register organizácií neziskového sektora je vedený súdom**, ktorého príslušnosť sa určuje na základe ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, čo predstavuje vo vzťahu k zákona č. CLXXXI z roku 2011 Občiansky súdny poriadok. Zápis do registra sa vykonáva na základe žiadosti o registráciu, ktorá musí obsahovať náležitosti vyžadované v § 20 zákona č. CLXXXI z roku 2011, a to

- a. označenie súdu,
- b. názov a adresa/sídlo žiadateľa,
- c. názov organizácie, pokiaľ organizácia si má záujem registrovať názov v cudzom registri, registrový súd môže požiadať o uvedenie jeho maďarského ekvivalentu,
- d. sídlo organizácie,
- e. meno a bydlisko zástupcu organizácie,
- f. rozsah práva zástupcu konať v mene organizácie,
- g. účel organizácie,
- h. klasifikácia účelu organizácie spôsobom v zmysle zákona,
- i. stanovy,
- j. daňové identifikačné číslo,
- k. typ organizácie.

Do registra sa zapisujú okrem organizácií vzniknutých na základe práva združovať sa, nadácií, verejných nadácií **aj ďalšie organizácie**, napríklad národné športové federácie podľa zákona o športe, športové organizácie, otvorené dôchodkové fondy, európske územné združenia, organizácie zriadené zákonom a pod. **So zápisom organizácie do registra sa spájajú účinky vzniku** danej organizácie.

2. Druhy mimovládnych organizácií

Medzi základné právne formy neziskového sektora, ktoré podliehajú zápisu do registra patrí predovšetkým združenie, ktoré sa člení na viaceré druhy a nadácie. Okrem uvedených právnych foriem právny poriadok umožňuje vytvárať **aj organizácie bez právnej subjektivity** napríklad občianske spolky.

1. Združenie

Združenie možno charakterizovať ako dobrovoľnú organizáciu, ktorá bola založená za účelom dosiahnutia cieľu ustanoveného v stanovách, ktorý je v súlade s ústavou a nie je zákonom zakázaný. Podľa § 63 Občianskeho zákonníka združenie nemožno založiť za účelom výkonu hospodárskej činnosti, hoci sa umožňuje, aby vykonávalo hospodársku činnosť, ktorá priamo súvisí s dosahovaním cieľu, na ktoré bolo založené. Majetok združenia nemožno rozdeliť medzi členov združenia, rovnaké obmedzenie sa uplatňuje aj na zisk dosiahnutý hospodárskou činnosťou združenia. Združenie je samostatná právnická osoba, ktorá podlieha zápisu do registra. Člen združenia má právo podieľať sa na činnosti združenia. Podľa predchádzajúcej právnej úpravy sa k založeniu združenia vyžadovala účasť až desiatich zakladateľov. Súčasný zákon č. CLXXVI z roku 2011 upravujúci zakladanie združení takúto podmienku už neustanovuje.

Zákon č. CLXXVI z roku 2011 rozoznáva viaceré formy združenia, a to spolky, politická strana a odbory. Združenia vykonávajúce činnosť, ktorá je upravená osobitným zákonom, môžu podliehať inej právnej úprave.

Spolok je samostatná právnická osoba, ktorá podlieha registrácii a skladá najmenej z dvoch členov. Členom spolku môžu byť združenie, nadácia, iná právnická osoba alebo právnická osoba bez právnej subjektivity. Vychádzajúc zo zákona č. CLXXV z roku 2011 členom spolku nemôže byť fyzická osoba.

Základným orgánom združenia je valne zhromaždenie, ktoré je tvorené členmi združenia. Do pôsobnosti valného zhromaždenia je zahrnuté rozhodovanie o najdôležitejších otázkach života združenia, ako napríklad zmena stanov, zánik združenia, voľba štatutárneho zástupcu, schvaľovanie rozpočtu, schvaľovanie účtovnej závierky, voľba členov dozornej rady a ich odmeny, a pod.

2. Nadácie

Nadácia je samostatná právnická osoba založená fyzickými osobami, právnickými osobami a neregistrovanými obchodnými združeniami za účelom dlhodobého dosahovania verejného záujmu spočívajúcej v činnosti vykonávanej v záujem spoločnosti alebo inej komunity. Nový Občiansky zákonník umožňuje, aby z prostriedkov nadácie bolo možné poskytnúť finančný príspevok aj fyzickým osobám určených v nadačnej listine za príjemcov.

Nadácia vzniká na základe registrácie okresným súdom podľa sídla nadácie alebo na základe registrácie Metropolitným súdom Budapešť. **O registrácii nadácie sa vyhotovuje rozhodnutie**, ktoré sa zasielala aj na **úrad verejného prokurátora, ktorý vykonáva dohľad nad neziskovým sektorom**. K založeniu nadácie sa vyžaduje, aby nadácia mala finančné prostriedky – nadačné imanie potrebné na výkon činností za účelom dosahovania verejného záujmu, v minimálnej výške stanovenej zákonom. Medzi základné orgány správnej rady patrí správna rada, ktorá zastupuje nadáciu a dozorná rada.

Nový Občiansky zákonník, ktorý nadobudol účinnosť 15. marca 2014, upravuje možnosť založiť nadáciu prostredníctvom závetu alebo dedičskou zmluvou. Poručiteľ však musí stanoviť účel nadácie a majetok, vrátane osôb oprávnených na poskytovanie finančného príspevku z prostriedkov nadácie.

3. Občiansky spolok

Podľa § 5 zákona č. CLXXV z roku 2011 fyzické osoby môžu za účelom, ktorý nemá hospodársky charakter a koordinácie aktivít orientovaných na spoločnosť založiť občiansky spolok. Občiansky spolok nemá právnu subjektivitu, nemá žiadny majetok a nemôže vykonávať ekonomickú činnosť. Na založenie občianskeho spolku sa nevyžaduje registrácia, ale postačuje prijatie stanov občianskeho spolku.

4. Nezisková organizácia

Nezisková organizácie nepredstavuje samostatnú právnu formu právnickej osoby. Nezisková organizácie je mimovládna organizácia, ktorá po splnení požiadaviek stanovených v § 32 zákona č. CLXXV z roku 2011 získala na základe registrácie status neziskovej organizácie. Len organizácie, ktorým bol registráciou udelený neziskový status, môžu používať označenie „nezisková organizácia“.

Status neziskovej organizácie môže získať

- a. mimovládna organizácia s výnimkou občianskeho spolku, alebo
- b. akákoľvek iná organizácie, u ktorej to zákon umožňuje

ktorá sa zaoberá verejnoprospešnou činnosťou a **má dostatočné zdroje na uspokojenie bežných potrieb spoločnosti a jednotlivca** a ktoré preukázali dostatočnú sociálnu podporu.

Obsah kritéria týkajúceho sa dostatočnosti zdrojov na uspokojenie bežných potrieb spoločnosti a jednotlivca, ako aj preukázanie dostatočnej sociálnej podpory je definovaný v zákona č. CLXXV z roku 2011. **Organizácia má dostatočné**

zdroje na uspokojenie bežných potrieb spoločnosti alebo jednotlivca ak predchádzajúce dve ukončené účtovné obdobie **splnila niektorú z podmienok**:

- priemerný ročný príjem presahuje jeden milión forintov, alebo
- súhrnný zisk po zdanení za dva roky, vrátane aktuálneho roku, nie je záporný alebo
- personálne náklady vynaložené organizáciou na manažment dosahujú štvrtinu celkových výdavkov.

Organizáciu preukázala dostatočnú sociálnu podporu, ak v posledných dvoch ukončených účtovných obdobia spĺňa aspoň jednu z podmienok týkajúcu sa

- určitého podielu príjmu získaného z poukázania dane z celkových príjmov organizácie,
- výdavky na verejnoprospešné činnosti dosiahli v posledných dvoch rokoch aspoň polovicu z celkových výdavkov organizácie,
- dlhodobé poskytovanie verejnoprospešných činností (minimálne 2 roky) v súlade so zákonom č. LXXXVIII z roku 2005, ktorý upravuje podmienky výkonu dobrovoľníckej činnosti vo verejnom záujme, pričom na poskytovaní verejnoprospešných činnostiach sa zúčastňuje aspoň 10 dobrovoľníkov

Vo vzťahu k neziskovým organizáciám sú upravené určité obmedzenie týkajúce sa vykonávania podnikateľskej činnosti, rozdelenia zisku a podpory politických strán a aktivít, a to konkrétne

- organizácia môže vykonávať podnikateľskú činnosť len za účelom dosiahnutia cieľa stanoveného v stanovách organizácie,
- zisk dosiahnutý činnosťou organizácie sa nedelí medzi jej členov, ale použije sa na výkon verejnoprospešných činností uvedených v stanovách organizácie,
- zo zdrojov organizácie sa nepodporujú politické aktivity alebo politické organizácie.

Úloha neziskovej organizácii spočívajúca vo výkone verejnoprospešných činností je zvýraznená aj **možnosťou oslobodenia od povinnosti platiť dane na základe osobitnej právnej úpravy**. V prípade, že organizácia, po tom čo jej bol udelený neziskový status, prestala spĺňať podmienky vyžadované legislatívou, registrový súd zruší neziskový status organizácie a odstráni príslušné údaje z registra.

3. Poskytovanie údajov

Register, do ktorého sa zapisujú organizácie neziskového sektora v Maďarsku, je dostupný **v on-line verzii s možnosťou vyhľadávania nepretržite**, s výnimkou času potrebného na jeho údržbu. Register je tvorený obsahom údajov, ktorých výpočet je daný v § 91 zákona č. CLXXXI z roku 2011. V registri sa o organizácii neziskového sektora zobrazuje:

- registračné číslo organizácie,
- číslo rozhodnutia o registrácii organizácie a dátum nadobudnutia účinnosti,
- dátum
- názov organizácie,
- sídlo organizácie,
- názov a bydlisko osoby oprávnenej konať v mene organizácie,
- rozsah a spôsob, akým môže zástupca organizácie konať v jej menej,
- účel organizácie,
- klasifikácia účelu organizácie,
- typ organizácie.

Okrem vyššie uvedených údajov sa zverejňuje

- dátum zmeny stanov,

- b. skrátený názov organizácie,
- c. maďarský názov organizácie, v prípade, že názov organizácie je v cudzom jazyku,
- d. čas, na ktorý je organizácia založená,
- e. daňové identifikačné číslo a štatistický kód, dátum právoplatnosti rozhodnutí vydaných v súvislosti s daňovým identifikačným číslom,
- f. identifikačné číslo pre daň z pridanej hodnoty, vrátane dátumu právoplatnosti rozhodnutí vydaných v nadväznosti na IČ DPH.

V prípade, že organizácie získala **verejnoprospešné postavenie** sa zverejňuje

- a. dátum kedy organizácia získala verejnoprospešný status,
- b. rozsah aktivít, na ktoré sa verejnoprospešné stanovenie vzťahuje,
- c. zmena alebo zrušenie verejnoprospešného postavenia organizácie.

V prípade, že zriaďovateľ určil, že organizačná jednotka má vlastnú právnu subjektivitu, zverejňuje sa

- a. názov organizačnej jednotky,
- b. sídlo organizačnej jednotky
- c. zástupca a riadiaci orgán organizačnej jednotky.

Pokiaľ osoba je oprávnená na výkon práv zakladateľa, v registri sa zverejňuje:

- a. meno, priezvisko a adresa osoby oprávnenej na výkon práv zakladateľa,
- b. podmienky, za ktorých môže tieto práva vykonávať,
- c. dátum oprávnenia na výkon práv zakladateľa.

Za účelom ochrany postavenia veriteľa sa v registri zverejňujú informácie o dátumu začatia a ukončenia konkurzného konania/reštrukturalizačného konania/likvidácie a dátum začatia a skončenia konania o zániku organizácie. **Zmeny právneho stavu** organizácie sa vyznačujú prostredníctvom dodatku za názov „v likvidácii“.

Popri všeobecných ustanovení o registrácii organizácií neziskového sektora, sa v zákone č. CLXXXI z roku 2011 upravujú ďalšie údaje, ktoré sa zapisujú do registra a zoznamujú v závislosti od konkrétnej právnej formy organizácie neziskového sektora (nadácie, združenia alebo organizácie bez právnej subjektivity).

Pre oblasť poskytovania údajov z registra je potrebné spomenúť, že v Občianskom zákonníku sa upravuje **právo každého nahliadnuť do registra a požiadať o overenie kópie údajov v registri alebo o výpis z registra**. Verejnosť má k aktuálnym ako aj zmazaným informáciám obsiahnutých v registri prístup prostredníctvom webového sídla. Dokumenty, ktoré boli nadáciami a združeniami predložené súdu v súvislosti s ich registráciou alebo registráciou zmien, sú verejnosti sprístupnené na prezeranie. **Súd, ktorý vedie register sprístupňuje tieto údaje v elektronickej a papierovej forme v závislosti od formy v akej mu boli poskytnuté**. V zmysle § 88 zákona č. CLXXXI z roku 2011 žiadateľ môže požiadať súd o poskytnutie papierovej kópie dokumentov, ktoré má súd k dispozícii v elektronickej forme.

V rámci sprístupnenia údajov sa **na základe žiadosti poskytuje**

- a. kópia aktuálnych a zmazaných údajov obsiahnutých v registri,
- b. výpis z aktuálnych údajov obsiahnutých v registri,
- c. osvedčenia o každom aktuálnom alebo zmazanom údaje,
- d. osvedčenie o tom, že určitý údaj nie je v registri zapísaný.

4. Zodpovednosť orgánov verejnej správy v systémoch a registroch

Zodpovednosť orgánov verejnej správy vo vzťahu k registru organizácií neziskového sektora je možné vnímať v dvoch rovinách, a to

- a. zodpovednosť za zabezpečenie on-line prístupu verejnosti k registru,
- b. zodpovednosti za vedenie registra.

V Maďarsku je **právo na on-line prístup verejnosti k dátam o registrovaných organizáciách neziskového sektora garantované** prostredníctvom § 14 zákon č. CLXXV z roku 2011 o slobode združovania, verejnoprospešnom postavení a o činnosti a dotáciách pre mimovládne organizácie. V uvedenom ustanovení sa ukladá ministerstvu zodpovednému za vzťahy s občianskou spoločnosťou a rozvoj občianskej spoločnosti zabezpečiť zberanie, usporadúvanie a zverejňovanie dátum, a v tejto súvislosti zabezpečiť prístup verejnosti k týmto dátam prostredníctvom prevádzkovania neobmedzenej webovej stránky s cieľom. Následne v zákone č. CLXXXI z roku 2011 o súdnej registrácii neziskových organizácií a príslušných procesných pravidiel v § 82 sa upravujú podrobnosti o národnom registri, v rámci ktorých sa garantuje nepretržitosť prístupu verejnosti k obsahu registra zverejneného na webovom sídle Súdneho dvora, s výnimkou času nevyhnutného na jeho údržbu.

Register organizácií neziskového sektora predstavuje komplexný informačný systém a všetky registrované údaje a dokumenty preložené v papierovej forme sú digitalizované a nahrávané do tohto systému. Na úseku vedenia registra orgány verejnej správy zodpovedajú za plnenie povinnosti zabezpečiť, aby údaje, ktoré boli poskytnuté zo strany jednotlivých právnických osôb, vrátane poskytnutých dokumentov, boli v registri, vrátane jeho elektronickej forme, zapísané v úplnej, aktuálnej a správnej podobe. Plnenie tejto povinnosti je čiastočne zabezpečené aj upravením základných požiadaviek na informačný systém a spôsobu vykonávania úkonov zo strany orgánov verejnej správy, a to v zákona č. CLXXXI z roku 2011 o súdnej registrácii neziskových organizácií a príslušných procesných pravidiel v kapitole V. § 72 a nasl. V rámci týchto ustanovení sa kladú požiadavky aj na zabezpečenie bezchybnosti systému a jeho ovládateľnosti, znemožnenia neoprávnenej manipulácii s dátami, ako aj požiadavky na zabezpečenie prístupu organizácií, ktoré podliehajú zápisom do registra, k ich účtom vytvorených v rámci systému. Za plnenie uvedenej povinnosti zodpovedajú priamo súdy, ktorým organizácie neziskového sektora zasielajú návrhy na zápisy do registrov, resp. návrhy na zápis zmeny údajov do registra.

5. Zodpovednosť poskytovateľov dát do info v systémoch a registrov

Rozsah zodpovednosti poskytovateľov dát do registra organizácií neziskového sektora možno odvodiť z ustanovenia o materiálnej publicite registra organizácií neziskového sektora, ktorá sa upravuje prostredníctvom II. zväzku, kapitola III, § 13 ods. 2 zákona č. V z roku 2013 Občiansky zákonník. V uvedenom ustanovení sa zakotvuje predpoklad pravdivosti údajoch obsiahnutých o právnických osobách v registri, do ktorého sa právnické osoby zapisujú, na základe čoho sa údaje a skutočnosti zapísané v registri považujú za správne a pravdivé. Z tohto dôvodu sa dotknutá právnická osoba nemôže dovoľávať voči osobám, ktoré konali v dobrej viere v tieto údaje, že registrované údaje nezodpovedajú skutočnosti.

Vychádzajúc z predpokladu pravdivosti údajov obsiahnutých v registri, ktorá je upravená predovšetkým za účelom ochrany tretích osôb, je zodpovednosť za správnosť a pravdivosť údajov obsiahnutých v registri, **prenesená priamo na právnickú osobu, ktorej údaje podliehajú zápisu do registra**. S tým súvisí aj zodpovednosť právnickej osoby za plnenie povinnosti na úseku včasné oznamovanie zmeny zapísaných údajov.

6. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

A. Jeden register vedený pre mimovládne organizácie, jeden zákon upravujúce mimovládne organizácie a jeden zákon upravujúci procesné aspekty spojené s registráciou mimovládnych organizácií

Neziskový sektor v Maďarsku bol v roku 2011 poznamenaný novou komplexnou právnou úpravou. V rámci tejto právnej úpravy boli zákony, ktoré upravovali jednotlivé právne formy neziskového sektora, zrušené a nahradené

- a. zákon č. CLXXV z roku 2011 o slobode združovania, verejnoprospešnom postavení a o činnosti a dotáciách pre mimovládne organizácie, ktorým sa upravujú základné otázky existencie a fungovania všetkých mimovládnych organizácií,
- b. zákon CLXXXI z roku 2011 o súdnej registrácii neziskových organizáciách a príslušných procesných pravidiel, ktorým sa upravuje proces registrácie mimovládnych organizácií do registra.
- c. nariadením vlády 350 z roku 2011 (XII.30.) o niektorých otázkach finančného riadenia neziskových organizáciách, fundraisingu a verejnoprospešnom postavení, ktorým sa reaguje na výnimočnosť postavenia mimovládnej organizácie ako neziskovej organizácie a upravujú sa podrobnosti ohľadne finančného manažmentu neziskových organizácií

Proces zmeny právnej úpravy neziskového sektora bol zavŕšený prijatím zákona č. V z roku 2013 Občiansky zákonník, v ktorom sa zväzku ohľadne právnických osôb zakotvujú všeobecné ustanovenia ohľadne právnických osôb a ustanovenia o nadáciách.

Výsledkom **zmeny právnej úpravy neziskového sektora v Maďarsku bolo zároveň aj vytvorenie jedného registra**, do ktorého sa zapisujú všetky právne formy neziskového sektora. Inovatívnosť úpravy registra je zrejmá predovšetkým z ustanovení zákona, ktorými sa kladú požiadavky na funkcie registra ako IT systému, predovšetkým možnosť elektronickej komunikácie s registrovým súdom ako aj zaručenia práva na online prístup verejnosti k údajom obsiahnutých v registri.

Zápis do registra je upravený **jednotne pre všetky organizácie prostredníctvom procesného predpisu**, ktorý je vo vzťahu k občianskemu súdnemu poriadku osobitným typom konania. Na výkon registrácie je **príslušný súd**, ktorého príslušnosť sa určuje podľa ustanovení všeobecného predpisu o občianskom súdnom konaní.

Podmienky v Slovenskej republike

Právna úprava neziskového sektora v Slovenskej republike je poznačená roztrieštenosťou vo viacerých zákonoch prijatých v rôznych časových obdobiach. Z tohto dôvodu je právna úprava neziskového sektora nekonzistentná nielen po stránke používanej terminológie, ale aj vo vzťahu k procesným otázkam týkajúcich sa zápisu do registra, v dôsledku čoho postupy registrácie jednotlivých foriem neziskových organizácií nie sú jednotné ani z hľadiska orgánu, ktorý vedie register. Uvedená situácia vyústila do stavu, kedy sú vedené osobitné registre pre jednotlivé právne formy neziskového sektora. Z pohľadu súčasnej právnej úpravy je komplexnejšie upravený len register nadácií, ktorý sa obdobne ako obchodný register člení na register nadácia a zbierku listín. Len vo vzťahu k tomuto druhu registru je upravená formálna a materiálna publicita registra.

Neúspešné pokusy o unifikáciu neziskového práva Slovenskej republiky prebehli na začiatku nového tisícročia (rok 2003), kedy vznikol legislatívny zámer Zákonníka neziskového práva, ktorého tvorcom bolo 1. Slovenské neziskové servisné centrum. Legislatívny zámer Zákonníka neziskového práva bol predložený na verejnú diskusiu, pričom samotný legislatívny zámer nebol doposiaľ realizovaný.

Návrh de lege ferenda

Na základe vyššie uvedené odporúčame **zjednotiť právnu úpravu neziskového sektora a sústrediť ju do jedného zákona**, ktorý by obsahoval právnu úpravu jednotlivých foriem neziskového sektora, ktorá by bola na jednej strane navzájom konzistentná, a to nielen po terminologickej stránke, a na strane druhá by rešpektovala typické odlišnosti jednotlivých právnych foriem.

Zároveň odporúčame **zjednotiť existujúce registre jednotlivých mimovládnych organizácií do jedného registra, ktorý by bol centrálny a členil by sa na sekcie** v závislosti od právnej formy danej organizácie. So vznikom jedného registra by súvisel aj určenie jedného orgánu, ktorý by bol príslušný na registráciu mimovládnych organizácií a zjednotenie procesného postupu pri zápise organizácii do registra, vrátane zmeny zapísaných údajov.

Vzhľadom na súčasnú nejednoznačnosť ohľadne právnej záväznosti údajov zapísaných v jednotlivých registroch odporúčame zaviesť formálnu publicitu registra a materiálnu publicitu registra, ktorými sa zabezpečí ochrana dobrej viery tretích osôb v zápis obsiahnutý v registri.

B. Návrh na zápis do registra a návrhu na zápis zmeny do registra vo forme tlačiva

V Maďarsku sú návrhy na zápis mimovládnej organizácie do registra, vrátane návrhov na zápis zmeny zapísaných údajov v registri predkladajú v papierovej forme tlačiva alebo digitálnej forme tlačiva, ktorého vzory sú štátom priamo vyhotovené.

Podmienky v Slovenskej republike

V podmienkach Slovenskej republiky nie je návrh na zápis mimovládnych organizácií do príslušného registra, vrátane návrhu na zápis zmeny registrovaných údajov upravený vo forme tlačiva. Jednotlivé zákony upravujúce právne formy neziskového sektora náležitosť návrhu na zápis mimovládnej organizácie do registra takmer vôbec nešpecifikujú, prípadne sa obmedzujú len na výpočet dokumentov, ktoré sa musia spolu s návrhom na zápis predložiť. Ako príklad možno uviesť návrh na zápis neziskovej organizácie, ktorý je upravený v § 10 ods. 1 a 2 Zákona o neziskových organizáciách a návrh na zápis nadácie do registra, ktorý je upravený v § 6 ods. 2 a 3 Zákona o nadáciách :

Podľa § 10 ods. 1 Zákona o neziskových organizáciách *„Písomný návrh na zápis neziskovej organizácie do registra musí podať zakladateľ alebo osoba na to ním písomne splnomocnená do 60 dní od založenia neziskovej organizácie. Pravosť podpisu navrhovateľa musí byť úradne osvedčená.“*

Podľa § 10 ods. 2 Zákona o neziskových organizáciách *„Súčasťou návrhu na zápis je zakladacia listina, štatút a čestné vyhlásenie zakladateľov.“*

Podľa § 6 ods. 2 Zákona o nadáciách *„Písomný návrh na zápis nadácie do registra nadácií podáva ministerstvu správca nadácie. Podpis správcu nadácie musí byť úradne osvedčený.“*

Podľa § 6 ods. 3 Zákona o nadáciách *„K návrhu na zápis nadácie do registra nadácií musí byť priložená nadačná listina v dvoch vyhotoveniach, písomné vyhlásenie správcu o splatení peňažného vkladu zakladateľom, písomné vyhlásenie zakladateľa, že do nadačného imania vkladá nehnuteľnosť; pravosť podpisu správcu nadácie na písomnom vyhlásení musí byť úradne osvedčená a výpis z registra trestov správcu nadácie nesmie byť starší ako tri mesiace“.*

Návrhy na zápis zmeny údajov obsiahnutých v registri nie sú upravené.

Návrhy de lege ferenda

Na základe uvedeného odporúčame prostredníctvom vykonávajúceho predpisu **zaviesť návrhy na zápis mimovládnej organizácie do registra a návrhy na zápis zmeny údajov mimovládnej organizácii do registra prostredníctvom tlačiva vydaného pre jednotlivé právne formy neziskového sektora, a to v papierovej**

a elektronickej forme. Tieto tlačivá môžu mať obdobnú podobu ako tlačivá používané na zápis obchodných spoločností do obchodného registra, resp. na zápis zmien zapísaných údajov v obchodnom registri.

C. Kritérium dostatočnosti sociálnej podpory a finančných zdrojov mimovládnej organizácie na výkon jej činnosti ako kritériá na financovanie verejnými zdrojmi

V Maďarsku nezisková organizácia nepredstavuje osobitnú právnu formu organizácie neziskového sektora, ale ide o mimovládnu organizáciu s osobitným verejnoprospešným statusom, ktorý jej umožňuje používať označenie „nezisková organizácia“, ktorý jej bol zo stranu registrového súdu udelený na základe preukázania zákonom stanovených kritérium. Tieto kritéria sú zamerané na preukázanie dostatočnosti sociálnej podpory mimovládnej organizácie a dostatočnosti finančných zdrojov na realizáciu činnosti mimovládnej organizácie. V prípade, že mimovládna organizácia v nasledujúcich rokoch tieto kritériá nespĺňa, verejnoprospešný status stráca.

Vzhľadom na skutočnosť, že v Maďarsku sú neziskové organizácie vnímané ako organizácie, ktoré sú z hľadiska ich činnosti pre spoločnosť prospešné, so statusom neziskovej organizácie sú spojené určité výhody predovšetkým v oblasti daní.

Podmienky v Slovenskej republike

V Slovenskej republike sa neumožňuje mimovládnym organizáciám získať ďalšie daňové úľavy alebo iné formy zvýhodnenia na základe preukázania splnenia určitých špecifických kritérií. Výnimku môže predstavovať možnosť mimovládnych organizácií uchádzať sa o poskytnutie podielu zaplatenej dane z príjmu v prípade, že splnia požiadavky stanovené v § 50 Zákona o dani z príjmov. Podmienky stanovené na zápis do zoznamu prijímateľov podielu zaplatenej dane z príjmov však nereflektujú veľkosť sociálnej podpory a objemu ich finančných zdrojov mimovládnych organizáciách, ale sú naviazané na splnenie prevažne formálnych kritérií.

Podľa § 50 ods. 6 Zákona o dani z príjmov prijímateľom podielu zaplatenej dane môže byť osoba, ktorá spĺňa nasledujúce podmienky:

- a. prijímateľ je uvedený k 31. decembru predchádzajúceho kalendárneho roka v centrálnom registri prijímateľov vedenom Notárskou komorou Slovenskej republiky podľa osobitného predpisu,
- b. prijímateľ je zriadený v právnej forme podľa § 50 ods. 4 tohto zákona, ktorej predmetom činnosti sú činnosti uvedené taxatívnym výpočtov v § 50 ods. 5,
- c. prijímateľ vznikol najneskôr v priebehu kalendárneho roka, ktorý predchádza roku, v ktorom sa preukazuje splnenie podmienok podľa písmen b), e) a f),
- d. prijímateľ nemá nedoplatok na dani v deň bezprostredne nasledujúci po uplynutí lehoty na podanie daňového priznania,
- e. prijímateľ preukáže, že nemá nedoplatok na povinnom poistnom, potvrdením príslušného orgánu, nie starším ako 30 dní,
- f. prijímateľ preukáže, že má zriadený účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky, potvrdením banky alebo pobočky zahraničnej banky, nie starším ako 30 dní a oznámi číslo tohto účtu,
- g. notár osvedčil prijímateľovi a bez zbytočného odkladu oznámil komore identifikačné údaje prijímateľa, názov banky alebo pobočky zahraničnej banky, v ktorej má zriadený účet a číslo tohto účtu.

Návrh de lege ferenda

Vzhľadom na početnosť prípadov, v ktorých bola mimovládnej organizácií poskytnutá dotácia z verejných zdrojov na podporu realizácie určitého projektu a počas realizácie projektu sa preukázalo, že podporená mimovládna organizácia nemá dostatok schopností a skúsenosti, prípadne vlastných zdrojov na realizovanie podporenej aktivity, v dôsledku čoho sa muselo pristúpiť k represívnym opatreniam, odporúčame **zvážiť prijatie právnej úpravy, v zmysle**

ktorej sa prístup k verejným zdrojom umožní len mimovládny organizáciám, ktoré preukážu splnenie kritérií stanovených vo vzťahu k vlastným finančným zdrojom na výkon činnosti neziskovej organizácie ale aj určitej miery sociálnej podpory spoločnosti napríklad prostredníctvom počtu realizovaných projektov, počtu dobrovoľníkov a pod. Je potrebné zdôrazniť, že tieto kritériá musia byť stanovené po dôslednom uvažovaní, aby nespôsobili situáciu, kedy malé mimovládne organizácie budú znevýhodňované na úkor veľkých mimovládnych organizácií (napríklad firemných nadácií) a znemožní sa im prístup k verejným zdrojom.

7. Akreditačné systémy

V súčasnosti, v Maďarsku prebiehajú dva projekty, ktoré na seba vzájomne nadväzujú a ich tvorcom, resp. spolutvorcom je nadácia Neziskové informačné a vzdelávacie centrum (*Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány (NIOK)*). Cieľom činnosti nadácie NIOK je posilniť občiansku spoločnosť v Maďarsku a zlepšiť prostredie fungovania neziskového sektora s cieľom umožniť jeho dlhodobý rozvoj, pričom k naplneniu tohto cieľa významným spôsobom pomáhajú aj akreditačné projekty. Ide o projekt „*Nonprofit Self-Portrait*“ a projekt „*Organizácia pre etický fundraising*“.

Nonprofit Self-Portrait

Nonprofit Self-Portrait spočíva v prevádzkovaní verejnej databázy, v ktorom sú obsiahnuté podrobné informácie o jednotlivých mimovládnych organizáciách, ktoré sa pravidelne aktualizujú. Cieľom tohto projektu je zvýšiť transparentnosť v neziskovom sektore, ako aj využiteľnosť informácií o jednotlivých mimovládnych organizáciách. Databáza je **bezplatná a verejne prístupná formou „online**.

Databáza pozostáva z dvoch typov údajov, a to

- a. z údajov, ktoré dobrovoľne poskytujú mimovládne organizácie na základe bezplatnej registrácie,
- b. z údajov, ktoré sú verejne dostupné z registra mimovládnych organizácií vedeného štátom.

Údaje v databáze o jednotlivých mimovládnych organizáciách sú členené do štyroch kategórií:

- a. základné informácie – názov, rok založenia, forma mimovládnej organizácie, status mimovládnej organizácie, DIČ, číslo účtu, počet zamestnancov, počet členov, informácie o osobách konajúcich v mene organizácii, telefónne číslo, e-mailová adresa, webové sídlo, facebooková stránka, kontaktná osoba a jej emailová adresa, sídlo organizácie, dátum poslednej aktualizácie údajov a výpis z registra mimovládnych organizácií vedeného štátom,
- b. predmet činnosti – informácie o aktivitách a cieľoch organizáciách a podrobné informácie o projektoch riadených danou organizáciou, vrátane informácií o dobrovoľníkoch v organizácii,
- c. ekonomické údaje – suma príjmov organizácie v jednotlivých rokoch, informácii o dotácii zo strany verejného sektora, suma príjmov z 1% dane, suma príjmov z členských príspevkov, suma príjmov z podnikateľskej činnosti a suma ostatných príjmov organizácie,
- d. informácii o tom, či ide o prijímateľa 1% vrátane uvedení krátkej správy o využití týchto zdrojov v jednotlivých rokoch.

Databáza umožňuje textové vyhľadávanie alebo vyhľadávanie na základe zvolených kritérií, a to

- a. predmet činnosti,
- b. región,
- c. druh organizácie:
 - i. organizácie oprávnené prijímať 1% z daní
 - ii. organizácie, ktoré si aktualizovali svoj profil v posledných dvoch rokoch,

- iii. organizácie, ktoré sú osvedčené Organizáciou pre etický fundraising „Etikus Adománygyűjtő Szervezet“.

Projekt „Organizácia pre etický fundraising“ (Etikus adománygyűjtő Szervezet)

Projekt „Organizácia pre etický fundraising“ spočíva združovaní mimovládnych organizácií, ktoré dodržiavajú etický kódex vytvorený mimovládnymi organizáciami na čele s nadáciou NIOK, a ktorý je založený na princípe dôveryhodnosti organizácií, jej legitímnosti, transparentnosti a publicity. Zapojenie sa do projektu je dobrovoľné a je podmienené zaplatením ročného príspevku, ktorého výška sa odvíja od výšky príjmov mimovládnej organizácie. Organizácia, ktorá sa má záujem zapojiť do projektu, musí splniť základné podmienky, a to

- a. vytvorenie profilu v rámci databázy vedenej NIOK,
- b. požiadavku transparentnosti spočívajúcej v rýchlej dostupnosti (dostupnosť na „tri kliky“) informácií o výročnej správe, výsledku auditu, transparentnosti fundraisingu, vybavovaním sťažností verejnosti a pod. na webovom sídle organizácie.

Po splnení základných podmienok sa začne proces monitorovania organizácie vykonávaného nezávislým orgánom Organizáciou pre fundraising, v ktorom sa skúma, či organizácia dodržiava princípy etického kódexu. Monitorovanie organizácie sa vykonáva v období trvajúcim 6 mesiacov. V závislosti od výsledkov monitorovacieho procesu sa rozhodne o prihláške organizácie. Pokiaľ sa rozhodlo o vstupe organizácie do projektu, umožňuje sa jej používať logo projektu „Organizácia pre etický fundraising“.

Právne posúdenie akreditačných systémov

Oba akreditačné projekty sú vedené organizáciami súkromného sektora, bez účasti, resp. bez podpory štátu. Akreditačné projekty v Maďarsku sú založené výlučne na dobrovoľnej účasti mimovládnych organizácií, ktoré sa do projektov zapájajú vyplnením registračného formulára. Účasť mimovládnych organizácií v oboch formách akreditačných projektov je prístupná všetkým právnym formám neziskového sektora, vrátane organizácií, ktorým bol udelený status neziskovej organizácie. I napriek dobrovoľnosti vstupu organizácii do projektu Nonprofit Self-Portrait, v databáze možno nájsť aj údaje, o organizáciách, ktoré sa do projektu nezapojili a nevytvorili si profil. V tomto prípade sa v databáze zobrazuje len výpis informácií z registra vedeného štátom. Informácie, ktoré sú obsiahnuté v databáze profilov mimovládnych organizácií, sú právne nezáväzné a majú len informatívnu funkciu.

Akreditačné projekty v Maďarsku pomáhajú budovať dôveryhodnosť v činnosť mimovládnych organizácií a informácie, ktoré sú v nich obsiahnuté, napomáhajú k rozvoju darcovstvu a spolupráci. S účasťou mimovládnych organizácií v akreditačných projektoch sa však nespájajú žiadne výhody poskytované zo strany štátu.

V. ČESKÁ REPUBLIKA

Česká republika je aj pri analýzach tohto druhu najbližším partnerom Slovenskej republiky, nakoľko naše právne poriadky vykazujú významné podobné právne úpravy inštitútov ako aj niektoré celé znenia zákonov.

V súčasnosti však v Českej republike došlo k výraznej novelizácii občianskoprávných vzťahov a obchodných vzťahov, ktoré súvisia aj s právom neziskových organizácií. Od 1.1.2014 v Čechách platí **nový Občiansky zákonník** (zákon č. 89/2012 Sb.) a **Zákonník o obchodných korporáciách** (zákon č. 90/2012 Sb.). Tieto zákony významne ovplyvnili aj dianie v neziskovom sektore.

1. Pramene práva

Základným právnym prameňom je **Ústava Českej republiky** (ústavný zákon č. 1/1993 Sb. v platnom znení), ktorá obsahuje Listinu základných práv a slobôd (ústavný zákon č. 2/1993 Sb. v platnom znení, ďalej aj „Listina“). Listina

upravuje východiskové práva a slobody súvisiace s uplatňovaním práv organizáciami neziskového sektora, a to najmä článok 1 (rovnosť všetkých)³¹, článok 20 (sloboda združovania)³², či článok 21 (právo na správu vecí verejných)³³.

Do účinnosti novej právnej úpravy Občianskeho zákonníka a Zákonníka o obchodných korporáciách, existovali aj v českom práve základné právne formy MNO ako v slovenskom práve, a to:

- a. občianske združenia (zákon č. 83/1990 Sb.),
- b. nadácie a nadačné fondy (zákon č. 227/1997 Sb.)
- c. všeobecne prospešné spoločnosti (zákon č. 248/1995 Sb.)
- d. cirkevné neziskové organizácie (zákon č. 3/2002 Sb. v platnom znení)
- e. organizácie s medzinárodným prvkom (zákon č. 116/1985 Sb.).

V súčasnom právnom stave v Českej republike tak existujú tieto **základné právne formy** neziskového sektora:

1. **spolky** – upravené v Novom občianskom zákonníku (§214); nahrádzajú občianske združenia
2. **ústavy** – nahrádzajú všeobecne prospešné spoločnosti a sú upravené v Novom občianskom zákonníku (§402)
3. **nadácie a nadačné fondy** – fungujú ako podmnožina tzv. fundácií v Novom občianskom zákonníku (§303)
4. **sociálne družstvo** – upravené Zákonom o obchodných korporáciách
5. **všeobecne prospešné spoločnosti** – existujúce môžu byť zachované a fungovať podľa zákona č. 248/1995 Sb. o všeobecne prospešných spoločnostiach alebo sa môžu transformovať; nové však vznikajú nemôžu.
6. **cirkevné neziskové organizácie** - ostali v nezmenenej forme s pôvodným znením zákona č. 3/2002 Sb.)

Nová právna úprava tak niektoré pôvodné **právne formy ruší** (občianske združenia, všeobecne prospešné spoločnosti, organizácie s medzinárodným prvkom), pričom existujúce subjekty „pôvodných právnych foriem“ si môžu svoju **právnú formu zachovať alebo sa môžu transformovať** na inú (občianske združenia a všeobecne prospešné spoločnosti sa môžu transformovať na ústavy alebo sociálne družstvo; občianske združenia majú prechodné 3-ročné obdobie na uvedenie dokumentácie do súladu s právnou úpravou pre spolky ak sa netransformujú).

Nová právna úprava taktiež zaviedla tzv. **Spolkový register**, a to zákonom č. 304/2013 Sb. o verejných registroch právnických a fyzických osôb v platnom znení (Zákon o verejných registroch). Spolkový register prevzal evidencie občianskych združení a ich organizačných jednotiek s právnou subjektivitou, záujmových združení právnických osôb, odborových organizácií a organizácií zamestnávateľov, medzinárodných mimovládnych organizácií a ich organizačných jednotiek s právnou subjektivitou a zvláštnych organizácií pre zastupovanie záujmov Českej republiky. Spolkový register je **vedený príslušnými registrovými súdmi**, na ktoré prešla komplexná agenda z Ministerstva vnútra ČR.³⁴

Ostatné registre ďalších právnych foriem MNO sú vedené ako súčasť **Verejného registra a zbierky listín** podľa Zákona o verejných registroch, rovnako ako Spolkový register.

³¹ Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

³² Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.

³³ Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.

³⁴ Oficiálna informácia Ministerstva spravodlivosti ČR

2. Druhy mimovládnych neziskových organizácií

1. Spolky

Spolky nahrádzajú doterajšie občianske združenia, ktoré existovali v Čechách podľa rovnakého zákona ako na Slovensku č. 83/1990 Sb. o združovaní občanov.

Nový občiansky zákonník (NOZ) upravuje spolky podrobnejšie ako zákon o združovaní občanov, a to jednak **všeobecnými ustanoveniami o právnických osobách** §144-209 NOZ až cez **úpravu spolkov od §214 - §302 NOZ**. NOZ obsahuje aj **prechodné ustanovenia**, podľa ktorých sa doterajšie občianske združenia stávajú spolkami a musia svoje zakladacie dokumenty uviesť do súladu s NOZ³⁵. Organizačné jednotky občianskych združení sa považujú za tzv. pobočné spolky.

Spolok môžu založiť 3 osoby alebo členská schôdza zo spoločným záujmom, ktorý bude činnosťou spolku podporovaný. **Spolok musí mať hlavnú činnosť**, za účelom ktorej je založený a popri nej **môže vykonávať aj podnikateľskú vedľajšiu činnosť alebo inú hospodársku činnosť**, čo zákon výslovne umožňuje. Zisk z vedľajšej činnosti musí byť použitý na činnosť spolku. Podnikanie ani iná zárobková činnosť však nesmú byť hlavnou činnosťou spolku.

V zmysle §226 ods. 1 NOZ **vzniká zápisom do registra**. Spolky sú oprávnené zakladať svoje organizačné zložky s právnou subjektivitou, tzv. pobočné spolky podľa §228 a nasl. NOZ. Pobočný spolok do registra zapisuje spolok hlavný spolok.

Nová právna úprava spolkov (nahradzujúca občianske združenia) **významne doplnila predtým zákonom neriešené situácie fungovania občianskych združení**. V Novom občianskom zákonníku sú v rámci úpravy spolkov napr. aj nasledovné časti: určené sú orgány spolku, systém členstva, likvidácia, fúzia, rozdelenie spolkov a iné otázky v doterajšej právnej úprave neriešené.

Spolky sa zapisujú do Spolkového **registra** podľa §26-30 zákona č. 304/2013 Sb. o verejných registroch v platnom znení.

2. Nadácie a nadačné fondy

Nadácie a nadačné fondy sú v NOZ upravené v časti zákona tzv. fundácií. **Fundáciu** zákonník všeobecne definuje v §303 ako právnickú osobu, vytvorenú majetkom vyčlenenému k určitému cieľu, pričom jej činnosť sa viaže na účel, na ktorý bola fundácia vytvorená.

³⁵ § 3041

(1) Právni povaha právnických osob upravených týmto zákonom se řídí ustanoveními tohoto zákona ode dne nabytí jeho účinnosti. Bylo-li přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona zahájeno řízení o zápisu právnické osoby do veřejného rejstříku, dokončí se podle dosavadních právních předpisů; odporuje-li však zakladatelské právní jednání učiněné přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadním právním předpisům, považuje se za platné, vyhovuje-li ustanovením tohoto zákona.

(2) **Ustanovení společenské smlouvy nebo statutu** právnických osob uvedených v odstavci 1, která odporují donucujícím ustanovením tohoto zákona, pozbývají závaznosti dnem nabytí jeho účinnosti; **právnická osoba přizpůsobí do tří let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona společenskou smlouvu nebo statut úpravě tohoto zákona a doručí je orgánu veřejné moci, který vede veřejný rejstřík**, do něhož je právnická osoba zapsána. Neučiní-li tak, příslušný orgán veřejné moci ji k tomu vyzve a stanoví ve výzvě dodatečnou přiměřenou lhůtu ke splnění této povinnosti; uplyne-li dodatečná lhůta marně, soud právnickou osobu na návrh orgánu veřejné moci nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zruší a nařídí její likvidaci.

§ 3045

(1) **Sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb.**, o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, **se považují za spolky podle tohoto zákona**. Sdružení má **právo změnit svoji právní formu na ústav nebo sociální družstvo** podle jiného zákona.

(2) **Organizační jednotky** sdružení způsobilé jednat svým jménem podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, se považují za **pobočné spolky** podle tohoto zákona. Statutární orgán hlavního spolku podá do tří let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona návrh na zápis pobočného spolku, jinak posledním dnem této lhůty právní osobnost pobočného spolku zaniká.

Nadácia je upravená v §306-401 NOZ. Založená je k trvalej službe spoločenského alebo hospodársky užitočného účelu. Účel môže byť tak verejnoprospešný ak spočíva v podpore verejného blaha alebo dobročinný ak spočíva v podpore určitého okruhu osôb.

Nadácia môže byť **zriadená aj pre prípad smrti** buď príkazom na vytvorenie nadácie alebo určením nadácie ako dediča (NOZ §311 a nasl.).

Nadácia môže aj podnikať, pokiaľ ide len o vedľajšiu činnosť a výťažky z podnikania slúžia k podpore hlavného cieľa; zakladateľ môže možnosť podnikania nadácie vylúčiť v zakladateľskej listine.

Nadácia má vytvorený **majetok**, ktorý sa skladá z nadačnej istiny a ostatného majetku nadácie. Nadačná istina je tvorená vkladmi a darmi; jej peňažné vyjadrenie sa nazýva nadačný kapitál, ktorý sa zapisuje do verejného registra a jeho min. výška musí byť 500.000,- Kč.

Nadáciu je **možné založiť** nadačnou listinou, ktorou môže byť forma zakladacej listiny alebo nariadenie pre prípad smrti; nadačná listina je verejnou listinou. Zákon ustanovuje minimálne požiadavky na náležitosti nadačnej listiny, ktorými sú:

- a. Názov a sídlo
- b. Označenie zakladateľa
- c. Vymedzenie účelu
- d. Údaj o výške vkladov zakladateľa/ov
- e. Údaj o výške nadačného kapitálu
- f. Počet členov správnej rady, ich označenie a určenie spôsobu ako konajú
- g. Počet členov dozornej rady
- h. Určenie správcu vkladu
- i. Podmienky poskytovania nadačných príspevkov.

Spôsob organizácie, jednania a podmienky poskytovania nadačných príspevkov podrobnejšie upravuje **štatút nadácie, ktorý sa zverejňuje v zbierke listín**.

V §358 a nasl. NOZ sú upravené povinnosti nadácie týkajúce sa zverejňovania a vyhotovovania **výročnej správy** nadácie. Zákon opäť uvádza minimálne požiadavky na obsah výročnej správy, pričom ak je nadácia zriadená **na verejnoprospešný účel výročnú správu musí zverejniť vo verejnom registri**. Inak iba vo svojom sídle.

Nadácie sú **zapísané v nadačnom registri** ako súčasť verejného registra podľa §31-34 Zákona o verejných registroch.

Nadačný fond na rozdiel od nadácie nevytvára nadačnú istinu ani nadačný kapitál. Tvorí ho súbor darov a vkladov, ktoré zakladateľ určil na určitý spoločenský alebo hospodársky užitočný účel v zmysle §394 a nasl. Je možné ho zriadiť zakladacou listinou alebo tiež pre prípad smrti.

Vzniká zápisom do nadačného registra.

Zákon ustanovuje minimálne požiadavky na zakladací dokument fondu, a to:

- a. Názov a sídlo
- b. Označenie zakladateľa
- c. Vymedzenie účelu
- d. Určenie výšky vkladu
- e. Členov správnej rady
- f. Členov dozornej rady

- g. Určenie správcu vkladu
- h. Podmienky pre poskytovanie príspevkov z majetku fondu.

Nadačný fond je administratívne menej náročnou právnou formou voči nadácii, bez minimálnej požiadavky na jeho vklad pri vzniku.

3. Ústavy

Ústav ako právna forma je upravený v §402 – 418 NOZ. Je právnickou osobou, ktorá je založená **za účelom prevádzkovania činnosti spoločensky alebo hospodársky prospešnej** s využitím svojej majetkovej a osobnej zložky. Výsledky činnosti ústavu sú rovnako dostupné každému za vopred určených podmienok (z ústavov sa napr. skladá Česká akadémia vied).

Ústav môže prevádzkovať aj vedľajšiu činnosť, pričom táto nesmie byť na úkor hlavnej činnosti a ak vzniká zisk z vedľajšej činnosti, musí byť použitý na činnosť ústavu príp. jeho správu.

Ústav **vzniká zakladacou listinou alebo pre prípad smrti**, pričom zákon ustanovuje minimálne požiadavky na zakladajúci dokument. Základnými náležitosťami sú:

- a. Názov a sídlo
- b. Vymedzenie činnosti a účelu ústavu, príp. jeho podnikania
- c. Výška vkladu
- d. Členovia správnej rady
- e. Podrobnosti o vnútroorganizačnom členení ak to nestanoví štatút
- f. Dozorná rada, ak je zriadená.

Ústav vzniká registráciou v registri ústavov, ktorý je súčasťou verejného registra.

NOZ ustanovuje základné pravidlá pre štatutára a správnu radu ústavu. Ústav vyhotovuje 1x ročne výročnú správu, ktorú uverejňuje v registri. Pokiaľ má ústav štatút, tento je taktiež uverejnený v registri.

4. Sociálne družstvá

Ide o kombináciu právnej formy, ktorá spája komerčné ciele a sociálne ciele, pričom **slúži na rozvoj sociálneho podnikania v oblasti integrácie znevýhodnených osôb**. Právna úprava sociálneho družstva je zakotvená v Zákone č. 90/2012 Sb. o obchodných korporáciách v §758 - 773.

Ide o družstvá, ktorých účelom nie je zhodnocovanie vkladu ale slúžia na verejnoprospešné účely.

Podľa zákonnej definície v §758 ZOK sociálnym družstvom je družstvo, ktoré sústavne vyvíja všeobecne prospešnú činnosť smerujúcu k podpore sociálnej súdržnosti za účelom pracovnej a sociálnej integrácie znevýhodnených osôb do spoločnosti s prednostným uspokojovaním miestnych potrieb a využívaním miestnych zdrojov podľa miesta sídla a pôsobnosti sociálneho družstva, najmä v oblasti vytvárania pracovných príležitostí, sociálnych služieb a zdravotníckej starostlivosti, vzdelávania, bývania a trvalo udržateľného rozvoja.

Stanovy družstva obsahujú okrem základných požiadaviek (§553 ZOK³⁶) aj osobitné náležitosti:

³⁶ a) firmu družstva,
 b) predmet podnikání nebo činnosti,
 c) výši základního členského vkladu, popřípadě vstupního vkladu,
 d) způsob a lhůtu jejich splacení přistupujícím členem,
 e) způsob svolání členské schůze a pravidla jejího rozhodování,
 f) počet členů představenstva a kontrolní komise a délku jejich funkčního období,
 g) podmínky vzniku členství v družstvu a
 h) práva a povinnosti člena družstva a družstva

- a. Ciele a podmienky jeho sociálnej činnosti
- b. Podrobnejšie nakladanie so ziskom v súlade s účelom činnosti.

Členmi družstva môžu byť právnické ako aj fyzické osoby; fyzické osoby len za podmienky, že:

- a. Vykonávajú pre družstvo prácu v pracovnoprávnom pomere
- b. Vykonávajú pre družstvo prácu na dobrovoľníckej báze
- c. Sú pre túto osobu vykonávané všeobecne prospešné činnosti družstva.

Hospodárenie sociálneho družstva je v porovnaní s bežným družstvom obmedzené, za účelom potlačenia ziskovej formy do úzadia ako aj za účelom vyššej ochrany majetku. Nemôže napr. vydávať dlhopisy, zaisťovať plnenie povinností iných osôb, či vyplácať zisk svojim členom nad úroveň 33% svojho zisku.

Základným orgánom, ktorý prijíma rozhodnutia je členská schôdza, kde má každý člen 1 hlas.

Sociálne družstvá sa zapisujú do obchodného registra podľa §42 a nasl. Zákona o verejných registroch.

5. Všeobecne prospešné spoločnosti

Novým Občianskym zákonníkom bola zasiahnutá aj táto právna forma. Existujúce všeobecne prospešné spoločnosti môžu naďalej existovať v tejto právnej forme a riadiť sa zákonom č. 24/1995 Sb. o všeobecne prospešných spoločnostiach (Zákon o VPS) alebo sa môžu transformovať na ústavy či sociálne družstvá. Nové všeobecne prospešné spoločnosti od 1.1.2014 vznikajú už nemôžu.

Pôvodná zákonná úprava všeobecne prospešných spoločností (VPS) stanovuje podstatu VPS, a to poskytovanie všeobecne prospešných služieb za vopred určených podmienok všetkým užívateľom rovnako, pričom výsledok jej hospodárenia (zisk) nesmie byť využitý v prospech zakladateľov, členov orgánov alebo zamestnancov ale musí byť využitý na činnosti, pre ktoré bola VPS založená.

VPS sú založené na základe zakladacej listiny, ktorej náležitosti stanovuje §4 zákona o VPS. Vznikajú však až zápisom do registra neziskových organizácií, ktorý je súčasťou verejného registra podľa §52 -54 Zákona o verejných registroch vedený registrovým súdom.

V zakladacej listine sú stanovené tieto základné náležitosti (§4 Zákona o VPS):

- a. identifikačné údaje o zakladateľovi
- b. názov a sídlo organizácie
- c. druh poskytovaných verejnoprospešných služieb
- d. podmienky poskytovania verejnoprospešných služieb
- e. dobu, na ktorú sa organizácia zriaďuje
- f. identifikačné údaje členov správnej rady
- g. identifikačné údaje riaditeľa
- h. identifikačné údaje členov dozornej rady
- i. hodnoty a označenie majetkových vkladov zakladateľov
- j. možnosti odmeňovania členov orgánov.

Zakladateľom môžu byť fyzické, právnické osoby alebo štát.

Zákon upravuje časti správy VPS, a to najmä založenie a vznik, orgány VPS (zloženie, činnosť), spôsoby zániku, formy zrušenia, likvidáciu, hospodárenie či náležitosti výročnej správy.

Zosumarizovali sme základné právne formy neziskového sektora v Českej republike, ktoré tvoria základ pre porovnanie a hľadanie inšpirácie pre systém budúcej akreditácie MNO na Slovensku.

3. Registre

Prvkom jednotnosti, ktorý je v Českej republike zavedený rozsiahlymi zmenami v legislatíve najmä od 01.01.2014 je **jeden Verejný register, ktorý obsahuje „podregistre“ všetkých základných právnych foriem neziskových organizácií** ale aj podnikateľských subjektov v Obchodnom registri.

Registre rôznych právnych foriem v Českej republike sú však len malou časťou celého komplexu jednak právnych predpisov ako aj procesov prebiehajúcich v rámci elektronizácie verejnej správy súvisiacej s informačno-komunikatívnymi technológiami (IKT), zjednodušene nazvaného **e-government**.

V Českej republike možno menovať viacero moderných komunikačných prvkov, ktoré napomáhajú približovaniu občanov k verejnej správe, čo sa prejavuje aj v prostredí fungovania MNO.

Medzi nosné zákony upravujúce problematiku e-governmentu patria:

- Zákon č. 300/2008 Sb. o **elektronických úkonoch a autorizovanej konverzii dokumentov**
- Zákon č. 301/2008 Sb. ktorým sa menia niektoré zákony v súvislosti s prijatím zákona o elektronických úkonoch a autorizovanej konverzii dokumentov
- Zákon č. 365/2000 Sb. o informačných systémoch verejnej správy
- Zákon č. 111/2009 Sb. o základných registroch

Systém e-governmentu zjednodušuje prácu na jednej strane úradom verejnej správy a na strane druhej, prináša zrýchlenie komunikácie občan vs. úrady prostredníctvom moderných nástrojov komunikácie. Medzi zavedené prvky modernej komunikácie v prostredí verejnej správy Českej republiky možno zaradiť:

- Dátové schránky
- Systém czechPOINT
- Komunikačná infraštruktúra verejnej správy
- Základné registre verejnej správy.

Český model sumárne obsahuje:

- Podstatný predpoklad akreditácie MNO, a to **jednotný register** pre všetky právne formy MNO, ktorý funguje prostredníctvom registrových súdov.

Systém formálnej akreditácie alebo iného overovania „kvalít“ či iných ukazovateľov transparentnosti v českej republike zavedený nie je.

- Medzi samotnými MNO sa realizuje projekt taktiež podporený z európskych fondov, ktorý ma za cieľ navrhnúť systém hodnotenia určitých kvalít MNO (získanie známky spoľahlivosti), za účelom získania prehľadu o ich fungovaní a používaní získavaných finančných prostriedkov, nie len od štátu ale aj z iných zdrojov. Získanie známky by organizáciám malo napomôcť pri získaní transparentnosti voči verejnosti, ktorá sa rozhoduje o poskytovaní príspevkov na ich činnosť.

Ide o projekt **„známka spoľahlivosti“**³⁷, ktorý realizuje Asociácia verejnoprospešných organizácií Českej republiky.

³⁷<http://www.avpo.cz/2014/cesta-ke-zvyseni-verohodnosti-neziskovych-organizaci-zavedeni-systemu-hodnoceni-spolehlivosti-neziskovych-organizaci-v-cr/>

- C. Medzi ďalšími, „neregistrovými systémami“ v Čechách možno spomenúť **Informačný systém neštátnych neziskových organizácií ISNNO**³⁸, ktorý slúži na evidenciu neziskových organizácií a im poskytovaných dotácií ako aj evidenciu projektov neziskových organizácií.³⁹ ISNNO prevádzkuje Ministerstvo vnútra ČR v súlade s uznesením vlády ČR č.1357/99.

Nadstavbou systému je **Evidencia neštátnych neziskových organizácií ENNO**, ktorá zoskupuje údaje o neziskových organizáciách a je vedená pod Ministerstvom vnútra ČR⁴⁰, pričom je prístupná aj z portálu verejnej správy ČR⁴¹.

4. Zodpovednosť orgánov verejnej správy a poskytovateľov dát v systémoch a registroch

Práva a povinnosti súvisiace s prevádzkovaním registrov v Českej republike sú rozptýlené v zákonoch týkajúcich sa elektronického výkonu verejnej moci tzv. e-governmentu⁴² ako aj v Zákone o verejných registroch či Novom občianskom zákonníku.

Systém implementácie e-governmentu v Českej republike možno rozdeliť do 3 prvkov, ktoré spolu súvisia, pričom pri ich vzájomnom prepojení a fungovaní by malo dôjsť k efektívnemu prepojeniu údajov rôznych databáz údajov, práce orgánov verejnej správy ako aj rýchlejšiemu prístupu občanov k rôznym službám orgánov verejnej moci.

Ide o prepojenie nasledovných zložiek:

- a. **Aktuálne databázy** údajov najmä o občanoch, štátnych aj neštátnych subjektoch (**registre**)
- b. **Komunikačná infraštruktúra** verejnej správy zaisťujúca bezpečný prenos dát
- c. **Dostupné kontaktné miesta** pre občanov, za účelom prístupu k verejnej moci a jej službám.

Základné registre a informačné systémy verejnej správy

Zákonom č. 111/2009 Sb. o základných registroch v platnom znení (Zákon o základných registroch), došlo k zavedeniu tzv. Základných registrov, ktorými podľa §3 sú:

- i. Register obyvateľov
- ii. Register osôb (právnických, podnikajúcich fyzických osôb, orgánov verejnej správy)
- iii. Register územnej identifikácie (územné identifikácie, adresy, nehnuteľnosti)
- iv. Register práv a povinností (register agendy orgánov verejnej moci).

³⁸ <http://www.isnno.cz/nnonet30200/>

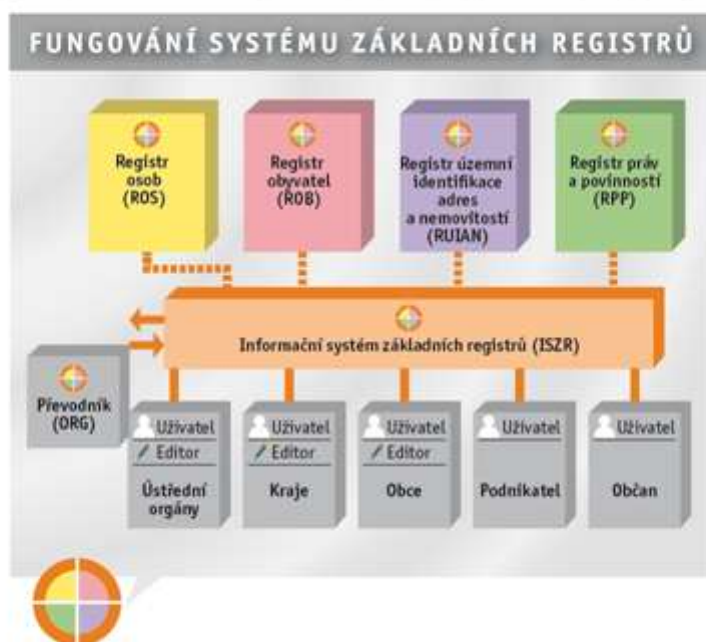
³⁹ Bližší popis funkcií <http://www.asd-software.cz/clanek-141-is-nno.html>; grafické zobrazenie <http://www.asd-software.cz/clanek-141-is-nno.html>

⁴⁰ <http://www.isnno.cz/evidencennov10001/DesignPages/oevidenci.aspx>

⁴¹ <http://www.isnno.cz/EvidenceNNOV10001/DesignPages/SeznamNNO.aspx>

I. ⁴² Zákon č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonoch a autorizovanej konverzii dokumentov, Zákon č. 301/2008 Sb. ktorým sa menia niektoré zákony v súvislosti s prijatím zákona o elektronických úkonoch a autorizovanej konverzii dokumentov, Zákon č. 365/2000 Sb. o informačných systémoch verejnej správy, Zákon č. 111/2009 Sb. o základných registroch

SYSTÉM ZÁKLADNÍCH REGISTRŮ

43

Základný register je **informačným systémom verejnej správy** podľa zákona č. 365/2000 Sb. o informačných systémoch verejnej správy. Zákon definuje informačný systém verejnej správy ako súbor informačných systémov, ktoré slúžia pre výkon verejnej správy, pričom ich správcami sú orgány verejnej správy ako ministerstvá, správne úrady ako aj samosprávne celky (§3 ods. 1 a 2 Zákona o info systémoch). Zastrešujúcim orgánom pre informačné systémy verejnej správy je Ministerstvo vnútra ČR, ktoré koordinuje, metodicky riadi či kontroluje ostatné orgány pri výkone činnosti súvisiacich s informačnými systémami.

Spojítom viacerých informačných systémov je **portál verejnej správy ČR⁴⁴**, kde ústredné správne orgány uverejňujú vestníky zo svojej pôsobnosti. Uvedený portál ďalej zabezpečuje prístup k údajom štátnych orgánov, orgánov samosprávnych celkov a orgánov verejnej moci, ktoré nie sú štátne orgány ako aj komunikáciu s týmito orgánmi (§6f Zákona o info systémoch).

Komunikácia s orgánmi verejnej správy prostredníctvom portálu verejnej správy je zabezpečená s využitím dátových schránok ako aj kontaktných miest (Czech point).

Z informačných systémov verejnej správy, ktorými sú verejné evidencie, registre, zoznamy, vydávajú orgány verejnej správy na požiadanie výpisy; z neverejných evidencií, registrov, zoznamov vydávajú výpisy len osobe, ktorej sa zápis týka alebo osobe poverenej takou osobou (§9 Zákona o info systémoch). Tieto výpis môžu vydávať aj tzv. **kontaktné miesta verejnej správy (czechpoint)**, ktorých sieť je už v ČR pomerne široká a prístup občanov k týmto službám je tak efektívnejšie zabezpečovaný.

Overené výstupy z informačného systému sú listiny (obsahujú overovaciu doložku), ktoré vznikli prevodom výstupu z informačného systému z elektronickej do listinnej podoby, pričom **sú považované za verejné listiny**. Kontaktné miesta tak na jednom mieste poskytujú viaceré dostupné výpisy z rôznych evidencií, zoznamov či registrov⁴⁵.

⁴³ Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/zakladni-registry-zakladni-registry-verejne-spravy.aspx>

⁴⁴ <http://www.mvcr.cz/clanek/portal-verejne-spravy.aspx>

- [Výpis z Katastru nemovitostí](#)
- [Výpis z Obchodního rejstříku](#)
- [Výpis z Živnostenského rejstříku](#)

Poskytujú okrem iného: výpisy z katastra nehnuteľností, výpisy z registra trestov ako aj výpisy z Verejných registrov, kde sú registrované aj MNO.

Tým, že v Českej republike existuje register pre každú formu MNO, získavanie výpisov z registra je už len technickou záležitosťou a nastavením informačného systému, z ktorého sa dáta vo forme výpisov poskytujú.

Zákon o základných registroch, okrem iného, zaviedol pojem „referenčný údaj“, ktorý možno označiť za základný prvok systému výstavby efektívneho výkonu verejnej moci aj cez registre. Referenčným údajom sa v zmysle §2 písm. b) rozumie údaj, ktorý je v základnom registri označený ako referenčný údaj. Podstatou referenčných údajov je predpoklad, že **takýto údaj sa zapíše od jeho nositeľa do základného registra len 1x a ostatné orgány verejnej správy ho už zo základného registra len preberajú ako údaj platný a záväzný bez potreby jeho overovania**, teda napr. občan nemusí ten istý údaj nahlasovať viacerým orgánom osobitne. To isté sa bude týkať aj zmien týchto údajov, teda ak dôjde k ich zmene, zmena sa po zapísaní v základnom registri zobrazí aj vo všetkých „druhotných“ registroch preberajúcich taký údaj.

Referenčný údaj sa považuje za správny, pokiaľ nie je preukázaný opak, pričom ak je v registri označený ako nesprávny, má po túto dobu v registri len informatívny charakter. Pre odstránenie pochybnosti, príslušný orgán verejnej moci overuje správnosť údajov.

Všeobecne však platí, že kto vychádza z referenčného údajov, je v dobrej viere, že tento údaj zodpovedá skutočnosti a proti tomu kto konal v dôvere v správnosť referenčného údajov, nemôže namietat osoba, ktorej sa údaj týka (§4 ods. 4 – 7 Zákon o základných registroch).

Orgány verejnej moci, ktoré zapisujú referenčné údaje do základných registrov, sú tzv. editori (§2 písm. g) Zákon o základných registroch), pričom sú **zodpovedné za to, že zapísané údaje sú v súlade s dokumentmi preukazujúcimi pôvod údajov**.

Zo základných registrov sa poskytujú údaje iba osobám, ktorých sa tieto údaje týkajú, pokiaľ zákon nestanovuje inak. Ak dôjde k zmenám referenčných údajov, osoby ktorých sa údaje týkajú, dostanú bezplatný výpis z príslušného registra do dátovej schránky.

Základné registre sú majetkom štátu, pričom ich správu vykonáva určený správca.

MNO sú zapisované v základnom registri osôb ako právnické osoby, pričom zákon špecifikuje presné údaje, ktoré sa o právnickej osobe vedú (§26). Medzi najdôležitejšie údaje, ktoré sú takto dostupné v prípade MNO uvádzame:

-
- [Výpis z Rejstříku trestů](#)
 - [Výpis z Rejstříku trestů právnické osoby](#)
 - [Přijetí podání podle živnostenského zákona \(§ 72\)](#)
 - [Žádost o výpis nebo opis z Rejstříku trestů podle zákona č. 124/2008 Sb](#)
 - [Výpis z bodového hodnocení řidiče](#)
 - [Vydání ověřeného výstupu ze Seznamu kvalifikovaných dodavatelů](#)
 - [Podání do registru účastníků provozu modulu autovraků ISOH](#)
 - [Výpis z insolvenčního rejstříku](#)
 - [Datové schránky](#)
 - [Autorizovaná konverze dokumentů](#)
 - [Centrální úložiště ověřovacích doložek](#)
 - [Úschovna systému Czech POINT](#)
 - [CzechPOINT@office](#)
 - [Základní registry](#)
 - [Výpis z Veřejných rejstříků](#)

- i. Názov, sídlo
- ii. Právna forma
- iii. Vznik, zánik
- iv. Status verejnej prospešnosti
- v. Dátum zriadenia dátovej schránky
- vi. Identifikačné číslo a iné.

Správcom tohto registra je Štatistický úrad ČR.

Elektronické úkony orgánov verejnej správy a iných subjektov upravuje zákon č. 300/2008 Sb. o elektronických úkonoch a autorizovanej konverzii (Zákon o elektronických úkonoch) upravuje najmä dátové schránky ako aj konverziu dokumentov.

Dátová schránka ja viacúčelový komunikačný prostriedok, ktorý slúži ako úložisko dát a je v zmysle §2 ods. 1 Zákona o elektronických úkonoch určený na

- a. Doručovanie orgánmi verejnej moci
- b. Vykonávanie úkonov voči orgánom verejnej moci
- c. Dodávanie dokumentov fyzických a právnických osôb.

Dátové schránky zriaďuje a spravuje Ministerstvo vnútra. Dátové schránky môžu mať aj **MNO** organizácie, a to priamo zo zákona ak sú zriadené zákonom či zapísané v obchodnom registri alebo na žiadosť do 3 pracovných dní.

Prostredníctvom dátovej schránky je za organizáciu MNO oprávnený komunikovať štatutár, člen štatutárneho orgánu alebo osoba poverená týmito osobami (§8 Zákona o elektronických úkonoch).

Zákon o elektronických úkonoch taktiež upravuje **konverziu dokumentov**, teda prevod dokumentov z listinnej formy do elektronickej alebo naopak (§22). Dokument, ktorý konverziou vznikol má právne účinky ako overená kópia dokumentu, pričom konverziu môžu vykonávať len kontaktné miesta verejnej správy alebo advokáti (§23). Konverzovaný dokument obsahuje overovaciu doložku a subjekty, ktoré konverziu vykonávajú sú povinné viesť evidenciu vykonaných konverzií (§25-26).

Aj konverzia dokumentov je **spôsobom zrýchlenia služieb občanom pri ich potrebách voči orgánom verejnej správy** a je ďalším moderným prvkom, ktorý zatiaľ v Slovenskej republike nie je praxou zavedený.

Registre MNO

V Novom občianskom zákonníku sú zakotvené verejné registre právnických osôb, ktoré sú základným prvkom výstavby spoľahlivého systému akreditácie, či iného hodnotiaceho systému MNO, nakoľko každý systém musí vychádzať predovšetkým zo spoľahlivých a potvrdených dát o existencii danej právnickej osoby neziskového sektora.

Verejné registre právnických osôb definuje v **§120 ods. 1 NOZ, čo do obsahu minimálnych údajov zapísaných do registra o právnickej osobe**, ktorými menuje deň jej vzniku, deň jej zrušenia s uvedením právneho dôvodu a deň jej zániku, názov, adresa sídla, predmet činnosti, meno a adresa trvalého pobytu každého člena štatutárneho orgánu vrátane spôsobu akým zastupujú právnickú osobu a údaj o vzniku alebo zániku ich funkcie. V konkrétnych registroch odkazuje na osobitné zákony upravujúce registre.

§120 ods. 2 NOZ **výslovne stanovuje prístupnosť verejných registrov** každému, vrátane možnosti nahliadania do nich ako aj požadovania výpisov, odpisov a kópií. NOZ zároveň v §121 definuje aj materiálnu publicitu verejných registrov.

Osobitným zákonom upravujúcim registre všetkých právnych foriem MNO je Zákon o verejných registroch č. 304/2013 Sb., ktorý nadobudol účinnosť rovnako ako nový občiansky zákonník 01.01.2014.

Základné atribúty verejného registra bližšie konkretizuje Zákon o verejných registroch v §4 takto:

- i. Verejným registrom sa rozumie spolkový register, nadačný register, register ústavov, register spoločenstiev vlastníkov jednotiek, obchodný register a register všeobecne prospešných spoločností
- ii. Verejný register je informačným systémom verejnej správy
- iii. Verejný register je vedený v elektronickej podobe registrovým súdom.
- iv. Súčasťou verejného registra je zbierka listín (§2 ods. 1).

Zákon o verejných registroch **výslovne upravuje princíp materiálnej ako aj formálnej publicity** v §3 – 9. Nasledujú spoločné ustanovenia, ktoré spoločne pre všetky právne formy upravujú predpoklady zápisu (§13), formuláre návrhu na zápis (§18), podobu návrhu na zápis (§22) a všeobecné skutočnosti zapisované do registra (§25).

Základné údaje o právnických osobách, ktoré sa do verejného registra zapisujú v zmysle §25 sú ⁴⁶:

- a. Názov a sídlo
- b. Predmet činnosti
- c. Právna forma
- d. Deň vzniku a zániku
- e. Identifikačné číslo
- f. Názov štatutárneho orgánu, ich počet, mená s trvalé pobyty, vrátane spôsobu akým za právnickú osobu konajú, deň vzniku a zániku ich funkcie
- g. Kontrolný orgán ak je zriadený a údaje ako o osobách pod písm. f.
- h. Status verejnoprospešnosti
- i. Ďalšie doplňujúce skutočnosti požadované zákonom alebo na základe žiadosti odôvodnené právnym záujmom
- j. Deň zápisu.

Na požiadanie a s odôvodnením verejného záujmu je možné, že sa na základe rozhodnutia registrového súdu informácie o členoch orgánov a o sídle zapísanej osoby nezverejnia (§25 ods. 2); to však neplatí o obchodných spoločnostiach a družstvách.

Okrem základných údajoch sa pri každom type právnej formy MNO zapisujú aj doplňujúce skutočnosti ako napríklad

- a. Pri spolkoch: predmet vedľajšej činnosti, názov najvyššieho orgánu, názov a sídlo pobočných spolkov
- b. Pri nadáciách: výšku nadačného kapitálu, výška vkladu zakladateľa, identifikácia zakladateľa, obmedzenia určené darcami pre nakladanie s darmi
- c. Pri ústavoch: údaje o výške vkladu, identifikácia zakladateľa, počet členov správnej rady a ich identifikačné údaje
- d. Pri družstve: výška základného členského vkladu
- e. Pri všeobecne prospešných spoločnostiach: identifikácia zakladateľa, druh poskytovaných služieb.

Súčasťou verejného registra je aj **zbierka listín**, ktorá obsahuje najmä: štatúty nadácií, štatúty nadačných fondov, stanovy družstva, stanovy spolku, rozhodnutia o voľbe a odvolaní štatutárnych orgánov, výročné správy, zmluvy o zlúčení nadácií či spolkov, rozhodnutia súdu o zmene nadačného imania, rozhodnutia správnej rady nadácií, zmluvy o vložení daru do nadačnej istiny a iné.

⁴⁶ Popisujeme len údaje týkajúce sa právnických osôb

Na konanie o návrhoch na zápis údajov je **príslušný krajský** súd v sídle všeobecného súdu podľa sídla právnickej osoby. Zápisy súd vykonáva do 5 pracovných dní a o vykonaní zápisu vyrozumie účastníkov konania zaslaním výpisu obsahujúcim zapisované skutočnosti, a to najneskôr do 3 dní od vykonania zápisu. Údaje z registrov sú **uverejnené online**, pričom je umožnené ich vyhľadávanie po zadaní kritérií⁴⁷.

Sumárne k zodpovednosti

Zodpovednosť orgánov verejnej správy vedúcich registre je spojená najmä s komplexom zákonov týkajúcich sa e-governmentu, Zákona o verejných registroch ako aj zákona č. 82/1998 Sb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom (Zákon o zodpovednosti za škodu). V prípade základných registrov zákon priamo ustanovuje **zodpovednosť editora** (orgán verejnej moci zapisujúci referenčné údaje) za to, že ním zapísané údaje sú v súlade s údajmi uvedenými v dokumentoch, na ktorých základe údaje zapisuje (§4 ods. 3 Zákona o základných registroch).

Právo na náhradu škody spôsobenej orgánom verejnej moci je stanovené v čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd⁴⁸.

Štát v zmysle Zákona o zodpovednosti za škodu podľa §5 Zákona o zodpovednosti za škodu **zodpovedá za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom**, ktorým môže byť aj povinnosť vykonať úkon alebo vydať rozhodnutie v určitej lehote; ak zákon lehotu nestanovuje, porušenie nastáva nevykonaním úkonu alebo nevydaním rozhodnutia v primeranej lehote. Pod túto skutkovú podstatu by bolo možné subsumovať možné konania registrových orgánov súvisiacich s registračnými úkonmi. Ako príklad je možné uviesť aj uverejnenie nepravdivých údajov, kedy sa štát nemôže zbaviť zodpovednosti s poukazom na to, že pochybil iný subjekt, z ktorého podkladu tento orgán vychádzal (NS ČR 25Cdo/2540/2004).

V rámci zodpovednosti orgánov verejnej správy je potrebné podotknúť, že aj Českej republike sa tejto oblasti dotýkajú Zákon na ochranu osobných údajov (č. 101/2000 Sb.) ako aj Zákon o slobodnom prístupe k informáciám (č. 106/1999 Sb). Ich režimy je možné prirovnať k podmienkam, ktoré boli popísané pri analýze registrov Slovenskej republiky, preto sa im bližšie nebudeme venovať.

Samotné právnické osoby MNO podľa vyššie spomínaných právnych predpisov, majú v rámci právnej zodpovednosti najmä **povinnosti súvisiace s oznamovaním skutočností zakladajúcich zápisy** do verejného registra, pričom návrhy na zápis skutočností do registra by mali podávať bezodkladne po vzniku rozhodnej skutočnosti (§11 Zákona o verejných registroch). Ak nedôjde k podaniu návrhu, tento môže podať aj iná ako oprávnená osoba, ak preukáže právny záujem a k návrhu priloží príslušné listiny.

K prvkom povinností MNO ako subjektov zodpovednostných vzťahov možno priradiť povinnosti:

- vii. Povinnosť podať návrh na zápis údajov ak dôjde k vzniku rozhodných skutočností (§11 Zákona o verejných registroch)

⁴⁷ <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma>

⁴⁸ Čl.36

(1) Každý sa môže domáhať stanoveným postupom svojho práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

(2) Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.

(3) Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

(4) Podmínky a podrobnosti upravuje zákon.

- viii. Povinnosť doložiť návrh listinami, ktoré preukazujú vznik tej ktorej skutočnosti a ktoré sa zakladajú do zbierky listín (§19 Zákona o verejných registroch)
- ix. Povinnosť poskytovať súčinnosť orgánom verejnej moci ako editorom základných registrov tým, že im poskytnú potrebné údaje a podklady k overeniu zapisovaných skutočností (§4 ods. 2 Zákona o základných registroch).

Systém sankcií za porušovanie zákona o verejných registroch nie je komplexnejšie upravený, avšak zákon o verejných registroch **upravuje určité mechanizmy, ktoré plnia funkciu nepriamej sankcie**. Ide napr. o ustanovenie §9 ods. 1 zákona o verejných registroch, kedy ak súd zistí, že obsah zápisu odporuje donucujúcemu ustanoveniu zákona, vyzve osobu na nápravu. Ak osoba nevykoná nápravu, súd môže aj bez návrhu, ak je to v záujme tretích osôb, rozhodnúť o zrušení právnickej osoby s likvidáciou.

5. Doplnkové evidencie (systémy) MNO

Evidencie, ktoré by mohli naplniť čiastkovo účel projektu akreditácie na Slovensku, sú Informačný systém neštátnych neziskových organizácií (ISNNO) a jeho nadstavba Evidencia neštátnych neziskových informácií (ENNO). Obidva systémy sú prevádzkové pod záštitou Ministerstvom vnútra ČR⁴⁹.

ISNNO je informačným systémom verejnej správy zriadený na základe uznesenia vlády ČR č. 1357/1999 a obsahuje **evidenciu pridelených dotácií organizáciám MNO ako aj zoznam realizovaných projektov MNO**. Dáta do systému poskytujú orgány poskytujúce dotácie a časť poskytuje Informačné centrum neziskových organizácií o.p.s. (organizácia MNO podporujúca profesionalizáciu MNO organizácií v Českej republike), pričom údaje majú informačnú povahu⁵⁰. Účelom zverejňovania dát je kontrolná činnosť a informačná potreba orgánov verejnej správy. Ministerstvo nezodpovedá za vecnú správnosť dát uverejnených v systéme. Systém umožňuje online vyhľadávanie po zadaní kritérií.

Údaje , ktoré systém poskytuje:

- i. Zoznam subjektov (stav MNO, názov MNO, IČ, rok registrácie, právna forma obec)
 - a. Kontakty
 - b. Počet pracovníkov (zamestnanci, dobrovoľníci, členovia)
 - c. Ciele
 - d. Klasifikácia činnosti
 - e. Poskytované služby
 - f. Sociálna kategória
 - g. Územná pôsobnosť
 - h. Finančné údaje
 - i. Bankové účty
 - j. Dokumenty a publikácie
 - k. Spolupracovníci
 - l. Vázby na projekty
- ii. Zoznam projektov (rozhranie: stav projektu, názov projektu, rok začatia a ukončenia, riešitelia projektu)

Vyššie uvedené údaje tvoria skupinu údajov predbežne potrebnú aj pre systém v Slovenskej republike, a preto systém ISNNO považujeme za dôležitý odrazový prvok pre stavbu systému.

⁴⁹ <http://www.isnno.cz/EvidenceNNOV10001/gateway.htm>

⁵⁰ <http://www.isnno.cz/nnonet30200/>

ENNO je nadstavbou ISNNO, ktorá vznikla v roku 2006 a obsahuje informácie o NNO v Čechách v ich základnom rozmere ako názov, sídlo, oblasť činnosti, cieľová skupina, štatutári, kontakty, údaj o aktualizácii údajov a iné, pričom je umožnené ich automatizované vyhľadávanie online. Dáta majú informatívnu povahu a majú slúžiť orgánom verejnej správy aj verejnosti. S uverejňovaním údajov v databáze nie sú spojené žiadne právne účinky; údaje majú za účel na základe dobrovoľne poskytnutých údajov, poskytnúť obraz o fungovaní MNO.

V budúcnosti sa pripravuje model, kedy bude zápis do ENNO povinný za účelom zjednodušeného prístupu k verejným financiám ako aj daňovým úľavám⁵¹. Za správnosť a úplnosť údajov zodpovedajú jednotlivé MNO, ktoré dáta do systému aj priamo poskytujú na základe registrácie do systému.

Ako negatívum je možné hodnotiť pomalosť načítavania údajov, pričom k priloženým dokumentom v kategóriách údajov sa nebolo možné dostať. Taktiež pri nevyplnených údajoch nie je zrejmé, či len nedošlo k vyplneniu alebo organizácia takou informáciou/údajom nedisponuje.

V prípade oboch vyššie uvedených systémov ide o informatívny doplnkový zdroj informácií o MNO a im poskytovaných dotácií z rôznych zdrojov, ktorý **by mohol tvoriť určitú základovú dosku aj pre systém v Slovenskej republike**. Predpokladom pre efektívne fungovanie obdoby tohto systému v Slovenskej republike by bolo, aby dotknuté orgány verejnej správy ako aj iné právnické osoby poskytujúce verejné zdroje, mali povinnosti ohľadne poskytovania povinných údajov do takej evidencie určenej zákonom, a zároveň organizácie MNO v SR by za používanie takéhoto systému mali určité „protihodnoty“ s prínosom pre ich činnosť.

6. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

Prostredie Českej republiky je právne najbližším prostredím Slovenskej republiky, a preto aj v oblasti pravidiel registrov a systémov majúcich charakter „akreditácie“, je možné čerpať inšpiráciu a prvky modelov riešenia.

Pri preskúmaní právnej doktríny a existujúcich zdrojov českej úpravy, nachádzame nasledovné možné základné prvky :

1. Spoločný a jednotný register pre všetky právne formy MNO
2. Fungujúci systém e-governmentu
3. Zavedenie a definovanie pojmu verejnoprospešnosti
4. Informačný systém o prijímaní dotácií a zverejňovaní projektov MNO.

1. Spoločný a jednotný register pre všetky právne formy MNO

Tak isto ako v iných krajinách, ktoré sme analyzovali, aj v Českej republike bol zavedený jednotný register pre organizácie MNO, vrátane jednotných pravidiel procesného postupu. Zákonom o verejných registroch tak od 01.01.2014 spolu s komplexnou úpravou občianskoprávných vzťahov došlo k výraznej zmene a posunu modelu komunikácie MNO s verejnou správou v Čechách.

Tento systém sme vyhodnocovali aj pri iných krajinách, no úprava v Českej republike nám poskytuje konkrétne náhľady do právnej úpravy a celkového mechanizmu fungovania verejného registra.

⁵¹ Vid' informácia <http://www.isnno.cz/EvidenceNNOV10001/DesignPages/OEvidenci.aspx>

V Slovenskej republike v súčasnosti absentuje register právnej formy občianskych združení, ktorý dlhodobo vykazuje znaky potrebnosti jeho ukotvenia v právnom systéme.

Jeho neexistencia spôsobuje mnoho riziká v praxi, ktoré spôsobujú zvyšovanie netransparentnosti občianskych združení, nakoľko nie je možné určiť kto v danom čase koná v mene združenia a akým spôsobom, nie je možné zistiť, kedy je združenie v likvidácii ako aj iné právne skutočnosti.

Zákon o verejných registroch a Nový občiansky zákonník v Čechách priniesol potrebné prvky, ktoré by boli uplatniteľné aj na Slovensku pričom vyzdvihneme tie najpotrebnejšie:

- a. Bol zladený register spolkov (u nás zotrúva forma združení)
- b. Pôsobí jeden registrový úrad pre všetky právne formy (krajské súdy)
- c. Register sa vyznačuje základnými pravidlami a postupmi pre všetky zapisované osoby (právnické aj fyzické), pričom pri danej právnej forme sa uvádza, čo sa do registra zapisuje nad rámec základných skutočností
- d. Register obsahuje aj údaje o štatutároch a spôsoboch ich konania, údaj o dni vzniku aj zániku trvania funkcie
- e. Registrový orgán vydáva výpisy, ktoré majú právnu záväznosť
- f. Register je dostupný online pre všetkých
- g. Zákon jasne definuje materiálnu ako aj formálnu publicitu registra.

Uvedené špecifiká registra podporujeme v rámci príprav zákonných zmien do budúcnosti, za účelom zjednotenia systému registrácie v Slovenskej republike ako zvýšenia právnej istoty a dôvery voči organizáciám MNO tretími osobami.

Systém registrácie MNO, v podobe registra pre všetky právne formy MNO, tvorí významnú a neopomenuteľnú súčasť akéhokoľvek systému ďalšej akreditácie/hodnotenia MNO, bez ktorého nemôže existovať ďalší nadstavbový systém, ktorý „inak nebude vedieť, že organizácie MNO najmä riadne vznikli, existujú a kto za ne koná“.

2. Systém e-governmentu

Systém elektronického výkonu verejnej moci prostredníctvom moderných nástroj informačno-komunikatívnych technológií predstavuje osobitú zložku dobre fungujúcej verejnej správy, ktorá je efektívna a na blízku občanom ako aj efektívne využiteľná pri spolupráci orgánov verejnej správy navzájom.

V prostredí Českej republiky je komunikácia verejnej správy voči občanom v porovnaní so Slovenskom výrazne vpred, čo preukazujú fakty ako:

- a. Fungujúci a rozšírený **systém tzv. Czechpoint**, ktoré sú kontaktnými miestami verejnej správy poskytujúc široké spektrum služieb na počkanie (vyhotovovanie výpisov z rôznych registrov, prijímanie podaní, konverzia dokumentov a iné)
- b. **Dátové schránky**, ktoré tvoria úložisko dát pri doručovaní najmä pre účely komunikácie úrad vs. osoby a naopak, či medzi úradmi navzájom
- c. Vytváraná **infraštruktúra komunikácie základných registrov** (register osôb, register obyvateľov, register nehnuteľností a adries, register práv a povinností)
- d. **Zrozumiteľná legislatíva** – ide taktiež o dôležitý moment, nakoľko legislatíva Slovenska v oblasti e-governmentu vykazuje vysokú technickú náročnosť a jej čitateľnosť a zrozumiteľnosť si vyžaduje určitý stupeň odborných vedomostí, čo nie je na prospech zvyšovania povedomia a využívania moderných prostriedkov komunikácie občan vs. verejná správa
- e. **Prepájanie existujúcich registrov štátu navzájom**

- f. **Vytváranie referenčných registrov** a ich prepojenie s nadväzujúcimi registrami – zabezpečuje zjednodušovanie procesov, kedy občania a iné osoby nemusia orgánom verejnej správy dodávať tie iste údaje viackrát; referenčný register údaje overí jedenkrát, zapíše ich do informačného systému a ostatné registre údaje preberajú elektronicky ako overené.

3. Pojem verejnoprospešnosť

S pojmom verejnosprospešnosť sa spája mnoho súvisiacich otázok, ktoré už boli riešené aj v prostredí slovenskej právnej doktríny.

Zavedením Nového občianskeho zákonníka v Čechách nachádzame priamo v NOZ aj pojem verejnoprospešnosť, a to v §146-150⁵².

Status verejnoprospešnosti je zároveň prepojený aj s verejným registrom, kedy ak ho organizácia nadobudla, je tento údaj vedený v registri. Zároveň má organizácia právo uviesť vo svojom názve, že je verejno prospešná.

S pojmom verejnoprospešnosť je možné prepojiť viaceré atribúty, či možnosti danej organizácie, ktoré príkladmo uvádzame:

- iii. Určité daňové zvýhodnenia
- iv. Možnosti financovania z verejných zdrojov
- v. Zvýšené povinnosti voči verejnej správe

Vo všeobecnosti je vôbec náročné určiť definíciu, čo je verejnoprospešné. NOZ v §146 zaviedol tieto znaky verejno prospešnej právnickej osoby:

- a. Prispievanie k verejnému blahu vlastnou činnosťou v súlade so zakladateľským dokumentom
- b. Rozhodovanie bezúhonných osôb s podstatným vplyvom na chod organizácie
- c. Nadobudnutie majetku organizácie z poctivých zdrojov
- d. Hospodárne využívanie svojho majetku k verejno prospešnému účelu.

Na verejnoprospešnosť zákony môžu ďalej previazať ďalšie povinnosti alebo práva. V právnej úprave českej republiky uvádzame ako príklad nadáciu, ktorá ak nadobudne status verejnoprospešnosti je povinná zverejňovať svoju výročnú správu nielen vo svojom sídle ale aj vo verejnom registri (§360 ods. 1 NOZ).

52 Veřejná prospěšnost

§ 146

Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.

§ 147

Veřejně prospěšná právnická osoba má právo na zápis statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku, pokud splní podmínky stanovené jiným právním předpisem.

§ 148

Je-li ve veřejném rejstříku zapsán status veřejné prospěšnosti, vymaže jej ten, kdo veřejný rejstřík vede, pokud se právnická osoba statusu veřejné prospěšnosti vzdá, nebo pokud o jeho odnětí rozhodne soud. Výmazem z veřejného rejstříku status veřejné prospěšnosti zaniká.

§ 149

Soud o odnětí statusu veřejné prospěšnosti rozhodne na návrh osoby, která na tom má právní zájem, nebo i bez návrhu v případě, že právnická osoba přestane splňovat podmínky pro jeho nabytí a nedostatek ani na výzvu soudu v přiměřené lhůtě neodstraní.

§ 150

Jen právnická osoba, jejíž status veřejné prospěšnosti je ve veřejném rejstříku zapsán, má právo uvést ve svém názvu, že je veřejně prospěšná.

Napriek tomu, že v slovenskej legislatíve neexistuje osobitný zákon upravujúci verejne (všeobecne) prospešné služby a verejne(všeobecne) prospešné činnosti/ účely, je možné na základe analýzy platnej legislatívy dospieť k relatívne jednoznačnému výpočtu toho, čo sa v zákonoch považuje za verejný záujem, aj keď s rizikom, že obsah verejného záujmu nebude vždy vymedzený.

Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení zákona č. 35/2002 Z.z. vymedzuje, že všeobecne prospešné služby sú najmä:

- a) *poskytovanie zdravotnej starostlivosti,*
- b) *poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,*
- c) *tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,*
- d) *ochrana ľudských práv a základných slobôd,*
- e) *vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,*
- f) *výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,*
- g) *tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,*
- h) *služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,*
- i) *zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.*

Zákon č. 34/2002 Z.z. o nadáciách definuje verejnoprospešný účel, ktorý môže nadácia podporovať. Napriek účelovej viazanosti na príslušný zákon by sa dalo konštatovať, že všeobecne prospešná služba je služba v oblastiach príkladom uvedených v zákone č. 213/1997 Z.z., ktoré sa v podstate vecne zhodujú s verejnoprospešným účelom definovaným v zákone o nadáciách. *Podľa § 2 zákona o nadáciách je verejnoprospešným účelom totiž najmä rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, realizácia a ochrana ľudských práv alebo iných humanitných cieľov, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt, ochrana zdravia, ochrana práv detí a mládeže, rozvoj vedy, vzdelania, telovýchovy a plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.*

Nakoľko v súčasnosti v Slovenskom právnom poriadku pojem verejnoprospešnosti explicitne definovaný nenachádzame, pri úpravách zákonov súvisiacich s pripravovaním a prijímaním registrov MNO či akreditácií, bude účelne neopomenúť aj tento status/pojem, nakoľko umožní do budúcnosti rôzne variácie voči organizáciám MNO.

Pre vznik tohto statusu voči určitej organizácii budú síce kladené určité zvýšené kritéria pre splnenie organizáciou MNO, avšak po jeho získaní, môže byť týmto typom organizácií umožnený určitý benefit (napr. daňové zvýhodnenia a pod.).

Pre slovenské právne prostredie týkajúce sa akreditácie pri financovaní MNO z verejných zdrojov, by však aj tento prvok mohol podporiť alebo dotvoriť celkový komplex budúcich právnych úprav.

4. Informačný systém o prijímaní dotácií a zverejňovaní projektov MNO

Systém ISNNO (Informačný systém nestátných neziskových organizácií) poskytuje základný rozmer vlastností budúceho modelu „akreditácie“ v Slovenskej republike. Pri jeho skúmaní je potrebné sumarizovať zistené kladné aj záporné momenty.

Medzi prvky, ktoré by bolo možné preniesť aj do prostredia Slovenskej republiky:

- a. Organizácie MNO nie sú povinné poskytovať údaje do systému; báza dobrovoľnosti

Báza dobrovoľnosti prináša medzi organizácie MNO možnosť slobodnej voľby poskytnutia určitých údajov, za ktoré im môže prináležať pridaná hodnota v podobe poskytovania verejných zdrojov v budúcnosti ako aj zvýšenej miery náhľadu na činnosť vybranej MNO.

Pri poskytovaní údajov však nie je možné vyžadovať údaje v rozpore so Zákonom o ochrane osobných údajov, či inou legislatívou, ktorá by zakazovala poskytovať a / alebo zverejňovať určitý typ údajov (napr. obchodné tajomstvo a know-how, bankové tajomstvo a pod.).

V prípade ak by sa poskytovanie údajov zaoberalo povinným poskytovaním údajov od MNO, je potrebné vyriešiť aj otázku prípadných sankcií za neposkytnutie, pričom opäť pre takúto povinnosť poskytovania údajov musí právna norma predpokladať určitý prínos pre poskytovateľa na druhej strane.

b. Systém eviduje údaje o poskytnutých dotáciách organizáciám MNO od poskytovateľov

Rôzni poskytovatelia verejných zdrojov (ministerstvá, iné štátne organizácie a pod.) poskytujú údaje do systému priamo z nimi prevádzkovaných informačných systémov. Údaje sú tak sústredené u nositeľa týchto dát, pričom následne sú zoskupené na jednom mieste, pod záštitou jedného orgánu štátnej správy. Údaje o dotáciách by tak mali mať vysokú výpovednú hodnotu, nakoľko ich nositelia poskytnú priamo Ministerstvu vnútra.

c. Systém funguje ako informačný systém prevádzkovaný pod dohľadom Ministerstva vnútra

Ministerstvo vnútra SR je aj v podmienkach SR rezortom, ktorý sa zaoberá problematikou MNO. Správa systému práve týmto rezortom je vhodná a je možné ju len schváliť, pokiaľ systém vytvárajúci sa v prostredí Slovenskej republiky bude predpokladať existenciu správcu na úrovni štátneho orgánu.

d. Systém poskytuje rozhranie údajov potrebných pre budúci systém v SR

Údaje, ktoré sa nachádzajú v systéme IS NNO (viď vyššie), tvoria predpoklad vyplnenia informačnej medzery o všetkých alebo niektorých MNO, ktoré sa uchádzajú o prijatie verejných zdrojov.

Údaje typu aktuálne projekty, aktuálne služby a činnosť MNO, počet pracovníkov rôzneho typu, publikácie, finančné informácie sú buď dostupné len u niektorých príjemcov alebo vôbec nedostupné či už verejne alebo v systémoch štátu.

Určenie okruhu informácií/údajov potrebných pre budúce vytvorenie systému zlepšenia prijímania verejných zdrojov MNO (akreditácie), musí vyjsť s analýzy ako aj diskusie v rámci celého projektového tímu.

VI. ČÍNA

Čínska ľudová republika (ČĽR) je socialistickým štátom, ktorý pozostáva z 34 celkov, a to 23 provincií, 5 autonómnych oblastí, 4 priamo spravovaných miest a 2 zvláštnych správnych oblastí. Centrálnu moc v štáte reguluje jediná strana, ktorou je Komunistická strana Číny.

Pramene práva štátu vychádzajú z ústavy ČĽR z roku 1982, posledný krát novelizovanej dodatkom č. 14 v marci roku 2004⁵³. Najvyšším štátnym orgánom je **Národný kongres**, ktorý reprezentuje moc ľudu. Stálym orgánom Národného kongresu je **Stála komisia**⁵⁴, ktorá vykonáva niektoré funkcie kongresu, keď kongres nezasadá. Medzi jej právomoci patrí aj navrhovanie a zmeny legislatívy, interpretácie zákonov či ústavy a iné.

⁵³ Centrálny portál vlády Číny http://english.moj.gov.cn/Legal-Knowledge/content/2009-02/03/content_1028454.htm?node=7646

⁵⁴ Centrálny portál vlády Číny http://english.gov.cn/2005-09/02/content_28456.htm

Najvyšším výkonným orgánom moci je **vláda - Štátna rada**, ktorá pozostáva z premiéra, vicepremiéra, ministrov, generálneho audítora, štátnych radcov a iných funkcionárov. Premiér je volený aj odvolávaný prezidentom republiky. Vláda zodpovedá za dodržiavanie princípov a pravidiel komunistickej strany ako aj za dodržiavanie zákonov a regulácií prijatých Národným kongresom⁵⁵.

Hlavou štátu je **prezident**, ktorý podlieha Národnému kongresu a jeho Stálej komisii⁵⁶. Jeho funkcie sú skôr reprezentatívneho charakteru ako napr. vyhlasovať zákony, všeobecnú mobilizáciu, vydávať amnestie.

1. Pramene práva

Základným prameňom práva je ústava z roku 1982, ktorá vo vzťahu k občianskej spoločnosti a tretiemu sektoru obsahuje nasledovné vybrané články relevantné pre posudzovanie právneho stavu súvisiaceho s projektom:

Article 1

The People's Republic of China is a socialist state under the people's democratic dictatorship led by the working class and based on the alliance of workers and peasants.

The socialist system is the basic system of the People's Republic of China. Disruption of the socialist system by any organization or individual is prohibited.

- Zakazuje sa rozvrátenie socialistického systému akoukoľvek osobou.

Article 5

The People's Republic of China governs the country according to law and makes it a socialist country ruled by law.

The state upholds the uniformity and dignity of the socialist legal system.

No laws or administrative or local rules and regulations may contravene the Constitution.

All state organs, the armed forces, all political parties and public organizations and all enterprises and institutions must abide by the Constitution and the law. All acts in violation of the Constitution or the law must be investigated.

No organization or individual is privileged to be beyond the Constitution or the law.

- Zabezpečuje sa jednotnosť socialistického právneho systému, kedy všetky zákony a nariadenia aj lokálnej úrovne musia byť v súlade s ústavou. Všetky štátne orgány, politické strany, verejné organizácie a všetky podniky aj inštitúcie sa musia riadiť ústavou a právom.

Article 33

All persons holding the nationality of the People's Republic of China are citizens of the People's Republic of China.

All citizens of the People's Republic of China are equal before the law.

The state respects and guarantees human rights.

Every citizen is entitled to the rights and at the same time must perform the duties prescribed by the Constitution and the law.

- Všetci občania Čínskej republiky sú si právne rovní. Štát rešpektuje a garantuje ľudské práva. Každý občan má svoje práva ale aj povinnosti určené ústavou a zákonom.

Article 35

Citizens of the People's Republic of China enjoy freedom of speech, of the press, of assembly, of association, of procession and of demonstration.

⁵⁵ Centrálny portál vlády Číny http://english.gov.cn/2005-08/05/content_20763.htm

⁵⁶ Centrálny portál vlády Číny http://english.gov.cn/2013-03/14/content_2353971.htm

- Občania majú právo slobodného prejavu, tlače, združovania, zhromažďovania, sprievodov a demonštrácií.

Article 51

Citizens of the People's Republic of China, in exercising their freedoms and rights, may not infringe upon the interests of the state, of society or of the collective, or upon the lawful freedoms and rights of other citizens.

- Občania pri výkone svojich práv a slobôd nesmú ohroziť záujmy štátu, spoločnosti, kolektívu alebo práva a slobody iných občanov.

Article 53

Citizens of the People's Republic of China must abide by the Constitution and the law, keep state secrets, protect public property, observe labor discipline and public order and respect social ethics.

- Občania musia dodržiavať ústavu, zákony, štátne tajomstvo, chrániť verejné vlastníctvo, zachovávať pracovnú disciplínu a verejné príkazy a rešpektovať spoločenskú etiku.

Article 54

It is the duty of citizens of the People's Republic of China to safeguard the security, honor and interests of the motherland; they must not commit acts detrimental to the security, honor and interests of the motherland.

- Je povinnosťou občana ochraňovať bezpečnosť, česť, záujmy rodnej krajiny, pričom nemusia vykonávať činnosti škodlivé bezpečnosti, cti, záujmom rodnej krajiny.

Právo v ČĽR má centrálnu ale aj lokálnu úroveň. To znamená, že právne predpisy sú vydávané s účinnosťou pre celú republiku ako aj na miestnej úrovni. Pre účely tohto projektu sme skúmali najvýznamnejšie právne predpisy, ku ktorým bol umožnený prístup prostredníctvom oficiálnych zdrojov informácií v anglickom jazyku.

Medzi **základné právne predpisy**, ktoré ovplyvňujú neziskové organizácie v Číne možno zaradiť:⁵⁷

- Nariadenie pre registráciu a manažment sociálnych organizácií z roku 1998
- Dočasné nariadenie pre registráciu a správu občianskych nepodnikateľských inštitúcií z roku 1998
- Dočasné nariadenie pre reguláciu a správu verejných inštitúcií z roku 1998
- Zákon pre verejnoprospešné dary z roku 1999
- Zákon o dani z príjmu z roku 1999
- Prechodné opatrenie manažmentu verejnoprospešných sociálnych organizácií z roku 2000
- Nariadenie manažmentu nadácií z roku 2004
- Nariadenie pre registráciu a správu nepodnikateľských neziskových organizácií z roku 2005
- Účtovný systém pre neziskové organizácie z roku 2004
- Opatrenie pre výročné poskytovanie informácií nadáciami z roku 2006

V súčasnom období ako aj v období predchádzajúcich rokov prebiehajú **diskusie ohľadne vytvorenia národného tzv. Charitatívneho práva**, ktoré by malo zastrešiť niektoré procesy súvisiace s neziskovými organizáciami a uvoľniť niektoré bariéry. Proces zmien je však zdĺhavý a trvá už niekoľko rokov.

2. Druhy mimovládnych neziskových organizácií

Vplyv štátu na fungovanie neziskových organizácií je v Číne **veľmi silný**. Spočíva najmä vo výraznom vplyve pri vzniku organizácií, ich kontrole počas fungovania - v systéme tzv. duálneho riadenia neziskových organizácií. Štát má snahu

⁵⁷ <http://www.icnl.org/research/monitor/china.html#analysis>

dohliadať taktiež na finančné hospodárenie organizácií, čo zabezpečuje rôznymi výročnými kontrolami ako aj povinnosťou priebežného zverejňovania informácií o projektoch a aktivitách neziskovej organizácie.

Pojem **neziskové organizácie** ako taký v čínskom práve nie je zaužívaný, resp. používa sa iné označovanie organizácií tohto typu⁵⁸. Častejšie používaným pojmom je všeobecný pojem *civil society organization (CSO)*, čiže organizácia občianskej spoločnosti.

Pre účely tohto projektu však budeme používať aj pojem nezisková organizácia ako všeobecný pojem pre neziskové organizácie v Číne.

Neziskové organizácie sa delia na **3 základné právne formy**⁵⁹:

1. **Nadácia**
2. **Sociálne organizácie** (*social organizations*)
3. **Občianske neziskové organizácie** (*civil non-business organization alebo civil non-enterprise organization*)

Uvedené právne formy neziskových organizácií sú formálnymi právnickými osobami, pokiaľ sa registrujú v registračnom procese príslušnom k danej právnej forme. Po registrácii podliehajú duálnemu riadeniu, teda riadeniu jednak vlastným manažmentom ako aj riadeniu štátnym orgánom (úradom), ktorý prevzal dozor nad fungovaním registrovanej organizácie.

Taktiež existujú určité **neformálne formy** neziskových organizácií, ktorými sú:

- i. **Organizácie registrované ako podnikateľské organizácie** ale vykonávajú činnosť v oblasti verejnoprospešnej
- ii. **Neregistrované organizácie občianskej spoločnosti.**

Neformálne neziskové organizácie sa vyznačujú tým, že sú riadené len súkromnými osobami, pričom formálne registrované neziskové organizácie, podliehajú duálnemu systému riadenia s vplyvom štátneho sponzorujúceho a dozorujúceho orgánu. Neformálne organizácie vznikajú z dôvodu, že proces registrácie formálne registrovanej organizácie je značne ovplyvnený štátom, osobnostnými kontaktmi s úradníkmi a s plnením náročných podmienok. Mnohé organizácie tak nespĺnia podmienky pre štát uznateľnou formou, no i napriek tomu majú záujem v krajine pôsobiť a šíriť svoje poslanie aj napriek sťaženým podmienkam spojených s ich „neregistrovaním“. Neformálne organizácie, hoci slúžia rôznym verejnoprospešným účelom, nie sú spôsobilé získavať daňové výhody, ktoré inak môžu využívať registrované formálne organizácie.

Čínske právo tiež pozná iné delenie neziskových organizácií, kedy rozlišuje formy na základe statusu verejnoprospešnosti :

1. Organizácie založené **za účelom verejnoprospešnosti** (*public benefit status*), ktoré sa ďalej delia na
 - a. **Verejnoprospešné sociálne organizácie**
 - b. **Verejnoprospešné neziskové inštitúcie**
2. Organizácie založené **za iným účelom** (*other purpose*).

⁵⁸ Comparative corporate governance of non profit organizations; [Klaus J. Hopt](#) a [Thomas Von Hippel](#), Cambridge, Germany, str. 430

⁵⁹ <http://www.icnl.org/research/monitor/china.html#analysis>

Neziskové organizácie v Číne pre status neziskovej organizácie musia spĺňať **3 základné charakteristické znaky**⁶⁰, ktorými sú:

- a. neziskový účel
- b. poskytovatelia zdrojov do neziskovej organizácie nie sú oprávnení požívať ekonomické výnosy
- c. poskytovatelia zdrojov do neziskovej organizácie nie sú oprávnení požívať status vlastníctva neziskovej organizácie.

Základnými typmi organizácii neziskového sektora v Číne, ktorými sa budeme ďalej zaoberať sú:

- A. Nadácie
- B. Sociálne organizácie
- C. Neziskové občianske (nepodnikateľské) organizácie.

3. Registre a systémy akreditácie

V Číne **neexistuje centrálny register neziskových organizácií**. Oficiálnu štatistiku neziskových organizácií vedie Ministerstvo občianskych záležitostí (*Ministry of Civil Affairs*) (ďalej aj „*Ministerstvo*“), ktoré je centrálnym štátnym orgánom pre oblasť neziskových organizácií. Štatistika vedená Ministerstvom však nie je presná ani záväzná a údaje v nej nie sú aktuálne.

V Číne taktiež **neexistuje centrálny akreditačný systém** pre hodnotenie všetkých neziskových organizácií. Prvky akreditačných mechanizmov však možno nájsť pri procesoch výročných správ neziskových organizácií či procesoch zverejňovania povinných informácií.

Špecifickým systémom hodnotenia transparentnosti je tzv. FTI index (Foundation Transparency Index), ktorý hodnotí transparentnosť **nadácií**. Systém hodnotenia transparentnosti nadácií vedie národná agentúra Čínske centrum pre nadácie (The China Foundation Center), ktoré spadá pod pôsobnosť Ministerstva⁶¹. Systém je verejný a elektronický. Zameriava sa na hodnotenie zadaných ukazovateľov, ktoré po spracovaní v zadanom vzorci posúdenia, vykážu určitú celkovú známku hodnotenia transparentnosti nadácie. Systémom sa budeme zaoberať konkrétnejšie z dôvodu možných využiteľných prvkov pre akreditačný systém v priestore Slovenskej republiky.

4. Zodpovednosť orgánov verejnej správy a poskytovateľov dát v systémoch a registroch

Prvok „duálneho riadenia“ neziskových organizácií

Čínske právo v oblasti neziskového sektora sa vyznačuje **silným vplyvom štátu** prostredníctvom jeho orgánov, ktoré vykonávajú kompetencie pri vzniku ako aj počas fungovania neziskových organizácií.

Široká prohibícia bráni registráciám organizácií, ktoré by mali v záujme protirečiť štátu a vedúcej strane.

Napríklad v Nariadení pre registráciu a manažment spoločenských organizácií z roku 1998, článok 4 hovorí: „*Sociálne organizácie musia dodržiavať ústavu, štátne zákony, nariadenia a štátne pravidlá; nemôže fungovať v rozpore so základnými princípmi ústavy, poškodzovať jednotu, bezpečnosť alebo etnické porozumenie v štáte, alebo záujmy štátu a spoločnosti, alebo právne záujmy organizácii alebo občanov, alebo porušovať spoločenskú morálku.*“

⁶⁰ Comparative corporate governance of non profit organizations; [Klaus J. Hopt](#) a [Thomas Von Hippel](#), Cambridge, Germany, str. 431

⁶¹ sections 501(c)(3) and 509(a)(1) or (a)(2) of the Internal Revenue Code of 1986

Právomoc štátu pri posudzovaní, ktorá organizácia je spôsobilá registrácie alebo nie, je veľmi široká a prístup osôb a organizácií k zákonom uznanému statusu registrovanej právnickej osoby neziskovej organizácie je tak značne obmedzený.

Špecifickým prvkom zásahu do života a vzniku organizácií je tzv. **princíp duálneho riadenia** organizácií. Systém duálneho riadenia znamená, že organizácia si pred momentom svojho vzniku musí **zabezpečiť „sponzorstvo profesionálnej vedúcej jednotky“ akou je ministerstvo alebo provinčný úrad**, potom získať registráciu a následne zostať pod riadením príslušného úradu/ministerstva. V praxi je veľmi náročné získať partnerský dozorný orgán najmä v závislosti od toho v akej oblasti organizácia plánuje vykonávať svoju činnosť.

Dozorný orgán musí mať zároveň pôsobnosť v oblasti, v ktorej pôsobí nezisková organizácia (napr. ak ide o športovú organizáciu, dozor nad ňou by malo zabezpečovať športová komisia/oddelenie príslušného úradu)⁶². Navyše úrady nemajú žiadnu povinnosť akceptovať prijatie dozoru nad žiadajúcou organizáciou, a zároveň je vylúčené pôsobenie rovnakých organizácií v tom istom geografickom území, napr. v jednom meste.

Princíp duálneho riadenia sa aplikuje na všetky typy neziskových organizácií, ktoré sú formálne registrované.

Princípy prísneho riadenia a zasahovania štátu do fungovania organizácií neziskového sektora nie sú však princípmi zlučiteľným s právnym prostredím neziskových organizácií v Slovenskej republike, preto tieto princípy nebudeme ďalej analyzovať.

A. Nadácie

Zákonom, ktorý upravuje nadácie je predpis nazvaný ako Administratívne pravidlá manažmentu nadácií z roku 2004 (*Administrative Rules for Management of Foundations*) (ďalej len „Pravidlá pre nadácie“ alebo „Pravidlá“).

Nadácia je definovaná ako nezisková organizácia vytvorená v súlade s pravidlami a finančne zložená z individuálne vloženého majetku fyzickou osobou, právnickou osobou alebo inou organizáciou, pričom sa venuje verejnoprospešnému účelu.

Nadácie majú 2 kategórie:

- 1. Verejné nadácie** - sa ďalej delia na národné a miestne; iba verejné nadácie sú oprávnené žiadať finančné prostriedky verejne
- 2. Neverejné nadácie** – nie sú oprávnené žiadať finančné prostriedky verejne a dary prijímajú len od určitých súkromných fyzických osôb (napr. rodín) alebo organizácií (napr. obchodných spoločností).

Registrácia nadácie je sprevádzaná rôznymi náročnými administratívnymi požiadavkami štátu, čo však nie je účelom tejto analýzy a preto ich bližšie nebudeme popisovať. Súčasným benefitom vzniku nadácie sú aj **daňové výhody**, ktoré sú priznávané samotnej nadácii, darcom aj obdarovaným (článok 26 Pravidiel).

Zodpovednostné vzťahy pre nadácie sú upravené v rámci základných Pravidiel pre nadácie⁶³. Oficiálny register nadácií neexistuje; nadácie po svojom vzniku a registrácií disponujú tzv. **Certifikátom registrácie nadácie** (článok 11 Pravidiel pre nadácie). Nadácie sa po ukončení svojej registrácie a vydaní certifikátu registrujú **aj na daňovom úrade** (článok 14 Pravidiel pre nadácie) a taktiež žiadajú o svoje registračné číslo a oficiálny bankový účet.

⁶² Non-governmental organizations in China, Yiyi Lu, New York, Routledge, 2008, str. 4

⁶³ Najmä sekcia 7 – právna zodpovednosť (Legal liability), články 40 - 45

Medzi povinnosti nadácií, ktoré sú relevantné pre projekt, uvádzame povinnosti súvisiace so zverejňovaním rôznych údajov, a to:

- a. Verejné nadácie sú povinné zverejňovať **aktivity**, z ktorých získavajú peniaze a detaily budúceho **použitia peňazí** (článok 25 Pravidiel), spôsob nie je špecifikovaný.
- b. Povinnosť predkladania **výročnej správy** registrovému orgánu, ktorá musí byť vopred schválená dohliadajúcim orgánom; správa obsahuje sumár aktivít, prijaté dary, poskytnuté granty, zmeny v personálnom obsadení Správa musí byť uverejnená mediálne spôsobom určeným registrovým orgánom (článok 36 Pravidiel).

Pri porušení uvedených povinností je **možné zrušiť registráciu nadácie**, pričom špecifikuje sa zodpovednosť za klamlivé informácie údajov z účtovníctva, či nezverejňovanie povinných informácií alebo klamlivých informácií. Ako sankciu je možné **odňatie daňových výhod** nadácii ak tak registrový úrad rozhodne (článok 42 Pravidiel).

Za porušovanie Pravidiel pre nadácie je priamo stanovená aj osobnostná **zodpovednosť manažmentu nadácie či iných spolupracovníkov**:

- a. **Manažment** (rada riaditeľov) zodpovedá za porušovanie nadačnej listiny, ktoré vedie k stratám na majetku nadácie; členovia manažmentu, ktorí sa zúčastnili takých rozhodnutí sú zodpovední za náležitú nápravu (článok 43 Pravidiel). Náprava nie je konkrétne špecifikovaná.
- b. **Člen rady, dohliadajúci úradník alebo iný člen personálu** nadácie ak spreneverí alebo nesprávne použije majetok nadácie je povinný vrátiť takú sumu a byť aj trestne stíhaný ak došlo k trestnoprávnej zodpovednosti (článok 43 Pravidiel).

Ďalšími právnymi predpismi, ktoré upravujú čiastkovú otázku zodpovednosti najmä nadácií je Opatrenie pre zverejňovanie informácií nadácií z roku 2006 (ďalej aj „Opatrenie“). Stanovuje povinnosť **nadácií 1x ročne spracovať výročnú správu**, ktorá musí byť pred zverejnením schválená dohliadajúcim orgánom ako bolo zmienené vyššie. Po vyhodnotení správy registrovým orgánom sú nadácie vyhodnocované ako: kvalifikované, nekvalifikované a kvalifikované neúplne. Nadácie, ktorým boli zistené nedostatky sú vyzývané na nápravu a pokiaľ v lehote nedôjde k náprave vytýkaných nedostatkov, dôjde k uplatneniu sankcií. Sankcie sú uplatňované vo forme povinnosti vrátenia daňových zvýhodnení alebo zrušenia registrácie nadácie.

Výsledky hodnotenia výročných správ sú zverejňované registrovým a dohliadajúcim orgánom širokej verejnosti.

Okrem výročnej správy (túto zverejňuje registrový a dohliadajúci orgán), spôsob zverejnenia iných informácií podľa zákona si môže nadácia vybrať napr. cez rádio, televíziu, internet.

V rámci povinnosti zverejňovania informácií, toto Opatrenie upravuje aj zverejňovanie informácií o prebiehajúcich verejných projektoch a verejných zbierkach.

Nadácie, ktoré uskutočňujú **verejné zbierky** peňazí (verejné nadácie), sú **povinné zverejňovať** informácie v rozsahu:

- a. Plánované verejnoprospešné aktivity
- b. Plán využitia vyzbieraných zdrojov
- c. Získaný výnos zo zbierok
- d. Náklady spojené so zbierkou
- e. Konečný príjem získaný zbierkou

Povinnosť zverejňovania informácií sa týka aj **verejnoprospešných projektov**, kedy sú nadácie povinné zverejniť triedenie projektov, kritériá pre hodnotenie, výsledky vyhodnotenia projektov ako aj využitie zdrojov na projekty.

Registrový orgán (ministerstvo alebo miestne orgány podriadené ministerstvu) a **dohliadajúci orgán** **administrujú zverejňovanie informácií a zaisťujú dôveryhodnosť** zodpovednej osoby za zverejnenie údajov. **Za zverejnenie nepravdivých údajov hrozí pokuta** a nesprávne údaje musí zodpovedná osoba opraviť.

B. Sociálne organizácie

Sociálne organizácie (*Social Organisations*) upravuje Nariadenie pre registráciu a manažment sociálnych organizácií z roku 1998, číslo 250 (Nariadenie pre sociálne organizácie).

Ich základným znakom je, že sú založené **na princípe členstva**. Definované sú ako dobrovoľné skupiny čínskych občanov, ktoré realizujú cieľ organizácie podľa ich pravidiel a vykonávajú neziskové aktivity.

Členom môžu byť aj rôzne inštitúcie, okrem štátnych orgánov. Majú povahu právnickej osoby. Ich zriadenie je menej komplikované ako zriadenie nadácie, avšak tiež spadá pod systém duálneho riadenia.

Tak isto ako iné neziskové formy aj sociálne organizácie musia dodržiavať ústavu a základné princípy štátu, aby spadali pod ochranu štátu (čl. 4 a 5).

Registrovým orgánom je Ministerstvo občianskych záležitostí a miestne oddelenia občianskych záležitostí.

Nariadenie rozoznáva **národné a miestne sociálne organizácie**. Po registračnom procese organizácia získa registračný certifikát. Následne získa oficiálne postavenie právnickej osoby a môže požiadať o bankový účet.

Čo sa týka financovania, pri zriadení sociálnej organizácie je vyžadovaná existencia minimálneho kapitálu. Všetky zdroje sociálnej organizácie musia byť získané v súlade so zákonom (čl. 29), ďalej zdroje musia byť používané v súlade s cieľmi organizácie a nesmú sa deliť medzi jej členov.

Používanie peňazí musí byť reportované dohliadajúcemu orgánu. Vzťahuje sa na nich rovnaká **povinnosť výročnej správy** ako u nadácií. Správa sa predkladá 1x ročne registrovému orgánu a obsahuje:

- i. Stav organizácie v súlade s právom
- ii. Vykonávané aktivity
- iii. Zmeny členov
- iv. Administrácia
- v. Finančná situácia.

Z pohľadu zistenej právnej úpravy je možné konštatovať, že sociálne organizácie podliehajú menej prísnyim pravidlám ako nadácie. Kontrola štátu je však taktiež silná.

C. Nepodnikateľské organizácie

Právnym predpisom, ktorý upravuje súkromné nepodnikateľské neziskové organizácie je Nariadenie pre registráciu a správu nepodnikateľských neziskových organizácií z roku 2005.

Nepodnikateľské organizácie sú založené podnikmi, inštitúciami, asociáciami alebo aj fyzickými osobami na použitie neštátneho majetku formou nepodnikateľskej činnosti v oblasti spoločenských služieb. Môžu tieto organizácie taktiež musia prejsť procesom registrácie, vzťahuje sa na nich podmienka duálneho riadenia a povinnosti súvisiace s dodržiavaním ústavy a zákonov štátu.

Nemajú členskú základňu a podliehajú povinnosti zverejňovania výročnej správy ako iné právne formy neziskových organizácií. V praxi tieto organizácie pôsobia v oblasti vzdelávania, v oblasti na podporu zdravia alebo činností na podporu práce⁶⁴.

Z oblasti zodpovednosti orgánov verejnej správy alebo tretích osôb nám analyzované čínske právne predpisy a odborná literatúra nepriniesli viac informácií.

Všeobecne

S prijímaním finančných zdrojov súvisí priamo otázka darovania, ktorá je v čínskej legislatíve upravená.

Zákonom, ktorý upravuje proces darovania a otázky s ním súvisiace, je Zákon pre verejnoprospešné dary z roku 1999. Tento zákon upravuje vzťahy darcov a prijímateľov darov, chráni zákonné práva darcov, obdarovaných a podporuje rozvoj verejnoprospešných vzťahov (čl. 1 zákona).

Zákon upravuje prvky darovania, možností darcov, spôsoby použitia darov a iné. Medzi prvky kontroly a zodpovednosti súvisiace s darovaním zdrojov na verejnoprospešné účely uvedieme súvisiaci prvok, ktorý sa objavuje vo väčšine krajinách a dokonca aj v Číne.

Ide o prvok daňových výhod, ktoré sa používajú v súvislosti s verejnoprospešnosťou a darovaním. Aj uvedený zákon k darovaniu v Číne obsahuje tieto mechanizmy (čl. 24 – 26).

Podľa znenia článkov zákona je umožnené, aby **firmy, fyzické osoby, malé podniky ale aj cudzinci mohli pri darovaní využiť určité daňové zvýhodnenia**.

Daňové výhody spočívajú vo zvýhodneniach dani z príjmu darcov, importných ciel, daň z pridanej hodnoty a iné poplatky. Konkrétne mechanizmy týchto procesov v zákone neboli upravené, upravujú ich daňové predpisy.

Poukazujeme na to, že **aj prvky daňových výhod tak formujú celosvetový tok financií vo verejnoprospešnom využití organizáciami neziskového sektora** a je v každej krajine vhodné a potrebné nastaviť tieto motivujúce nástroje na udržanie neziskového sektora pri financovaní jeho činnosti.

D. Prvky akreditačných modelov

Špecifickým mechanizmom hodnotenia použitia a transparentnosti finančných zdrojov, je mechanizmus tzv. FTI indexu, ktorý hodnotí transparentnosť nadácií v Číne.

Nariadenie pre zverejňovanie informácií nadáciami z roku 2006, ukladá všetkým nadáciám povinnosť zverejňovania informácií o nadácii (najmä výročné správy, aktivity a granty) voči verejnosti a donorom.

Na základe vývoja sa v rámci prostredia **nadácií vytvorila nezávislá mimovládna platforma pre zverejňovanie požadovaných informácií nadáciami** v podobe web priestoru CFC (Central Foundation Centre) organizácie, ktorá od roku 2012 poskytuje verejne získané údaje o nadáciách v podobe indexu hodnotenia transparentnosti nadácie.

Index hodnotenia transparentnosti nadácií je zastrešený registrovanou charitatívnou organizáciou na Ministerstve občianskych záležitostí, China Foundation Centre (CFC) /Čínskym centrom pre nadácie (CpN), ktorá vznikla z vôle „samoregulácie“ v rámci priestoru nadácií ako významný míľnik vo vývoji neziskového sektora v Číne. Centrum vedie

⁶⁴ Comparative corporate governance of non profit organizations; [Klaus J. Hopt](#) a [Thomas Von Hippel](#), Cambridge, Germany, str.

zoznam nadácií v Číne, ktoré sú legálne registrované. Ich počet, ktorých dáta sú uverejnené na stránke CFC, je 2598⁶⁵. Informácie o nich sú dostupné v elektronickej podobe na webovom sídle CpN <http://en.fti.org.cn/interpretation.html>.

Zverejňovanie informácií je povinné, pričom s porušením povinností zverejňovania informácií sú spojené priame sankcie voči nadáciám (Nariadenie manažmentu nadácií z roku 2004 čl. 42).

V prípade ak si niekto **nesplní povinnosť zverejnenia informácií alebo zverejní nepravdivé údaje**, v prvom stupni ho štátny registrový orgán upozorní. Ak však nedôjde k náprave, nadácia **môže prísť o svoju registráciu a bude povinná vrátiť aj získané daňové benefity**. Hrozba prísnych sankcií tak zabezpečuje plnenie si povinností zverejňovania povinných informácií.

Index vychádza zo 47 indikátorov, ktoré sú hodnotené v 4 oblastiach:

- a. Základné informácie (pozostáva z 18 bodov)
- b. Finančné informácie (pozostáva z 24 bodov)
- c. Projektové informácie (pozostáva z 35 bodov)
- d. Informácie o daroch (pozostáva z 30.2 bodov)

Plný počet bodov je 107.2. Hodnotenie sa vypočítava podľa vzorca, ktorý je daný s určitou váhou na premenné vo vzorci:

$$FTIn = \sum(Ti \times Wi \times Si \times Ci)$$

Premenné vo vzorci:

- FTIn: výsledok
- n: počet nadácií
- i: číslo indikátorov, ktoré je 1, 2, 3, ... 46, 47
- Ti: pravdivosť, ak nadácia zverejní indikátor I, ktorý je 0 alebo 1
- Wi: váha, váha indikátora I, ktorá je medzi 1 a 6
- Si: zdroj, zdroj informácií o nadácií; 1.2 webová stránka nadácie, 0.8 iný zdroj
- Ci: rozsah, percento ročných darov, ktoré nadácia zverejní.

Na webovom sídle sme analyzovali zverejnené dáta. Bližšie hodnotenie identifikátorov nám nie je známe, nakoľko údaje indexu pri jednotlivých nadáciách boli uvedené len číselne a v rámci oblasti hodnotenia boli skúmané fakty hodnotené len odpoveďami áno/nie.

Uvedený **system tak vyhodnocuje údaje len na báze ich číselného dodania**; nedochádza k bližšiemu posudzovaniu kvality dát. Zdrojom dát sú predovšetkým webové sídla nadácií.

Každý subjekt v databáze má priradené

- a. svoje identifikačné údaje
- b. grafický údaj o príjmoch, čistom majetku, použití darov (vo forme výšky sumy)
- c. hodnotenie 4 skupín faktorov (číselné percentuálne údaje).

Na webovom sídle CpN je možné rôzne vyhľadávanie nadácií podľa geografickej polohy, podľa roku založenia či webových stránok konkrétnych nadácií. Zodpovednosť za správnosť údajov nie je špecificky uvedená; vychádza zo zákona, ktorý upravuje poskytovanie informácií nadáciami a za správnosť informácií nesie zodpovednosť každá

⁶⁵ Oficiálna stránka CFC <http://en.foundationcenter.org.cn/online.html>

nadácia s možnosťou vzniku sankcií za ich nesprávnosť alebo neposkytnutie. Zodpovednosť poskytovateľa však nie je vo vzťahu k uverejneniu údajov v systéme FTI ale voči registrovému orgánu.

Kontrola orgánmi verejnej správy sa nepriamo uplatňuje v 2 rovinách, a to prostredníctvom systému duálneho riadenia, kde určitá úradná autorita vykonáva dozor nad činnosťou nadácie ako aj prostredníctvom registrového orgánu, ktorý overuje splnenie povinností súvisiacich so zverejňovaním informácií. Priamo v systéme FTI indexu ku kontrole nedochádza, je to len platforma poskytujúca priestor na zverejňovanie požadovaných informácií.

5. Metodické a konceptuálne popisy riešení, legislatívne prvky použiteľnosti posudzovaných systémov pre účely SR

Prvky súvisiace s jednotlivými typmi MNO v Číne, ktoré považujeme za využiteľné s možnosťou prínosu pre slovenský systém:

- a. Povinné zverejňovanie výročných správ všetkými právnymi formami MNO
- b. Overovanie a kontrola výročných správ určitým orgánom/autoritou
- c. Daňové výhody, ktoré súvisia s organizáciami plniacimi si svoje zákonné povinnosti
- d. Priebežné zverejňovanie používania verejne získavaných zdrojov, zverejňovanie plánov použitia zdrojov
- e. Zverejňovanie projektov organizácií a prijatých darov
- f. Systém indexovania organizácií
- g. Osobná zodpovednosť manažmentu a zamestnancov, ktorí spreneveria finančné zdroje

A. Povinné zverejňovanie výročných správ a iných dokumentov týkajúcich sa nakladania a financiami a majetkom všetkými právnymi formami MNO

V Číne sú organizácie neziskového sektora **povinné sprístupňovať širokú škálu údajov** o svojom fungovaní, a to všetky 1x do roka. **Výročné správy** podliehajú schváleniu a kontrole dozorného orgánu a následne registrového úradu, ktorý hodnotí stupeň vypracovania správy hodnotením ako kvalifikovaný/nekvalifikovaný/čiastočne kvalifikovaný podľa miery splnenia posudzovaných kritérií. Sankciou za nesplnenie tejto povinnosti je najmä hrozba zrušenia registrácie organizácie, či odňatie daňových výhod. Výročnú správu tak spracúvajú všetky organizácie, ktoré prijímajú darované prostriedky, pričom výsledky hodnotenia výročných správ sú sprístupňované verejnosti.

Sám darca má zároveň možnosť kontroly nad použitím darovaných prostriedkov, nakoľko v zmluve s obdarovanou organizáciou môže určiť presné podmienky použitia daru (sumu, spôsob použitia, čas použitia, účel).

Počas roku napr. pri prebiehajúcich verejných projektoch, sú organizácie povinné zverejňovať plán aktivít, plány využitia peňazí, získané výnosy, náklady spojené s danou aktivitou ako aj konečný výsledok.

Podmienky SR

V súčasnom právnom stave slovenského neziskového sektora pri 4 základných právnych formách MNO, výročnú správu spracúvajú 3 z nich. Túto povinnosť zatiaľ nemajú občianske združenia, ktorých počet narastá, čím kontrola používania verejných zdrojov občianskymi združeniami nemá oporu v legislatíve.

Neziskové organizácie, neinvestičné fondy ako aj nadácie sú povinné poskytovať informácie o ich majetku činnosti v rozsahu určenom príslušným zákonom⁶⁶ v podstate takmer v totožnom rozsahu nasledovne:

⁶⁶ Zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách v platnom znení, zákon č. 213/1997 Zb. o neziskových organizáciách poskytujúcich

- a. Prehľad činností vo vzťahu k predmetu/účelu založenia
- b. Ročnú účtovnú závierku a výrok audítora
- c. Prehľad o príjmoch (daroch)
- d. Pohyby a stav majetku
- e. Zmeny v zakladacom dokumente a v zložení orgánov
- f. Nadácie poskytujú aj údaje o výdavkoch, či odmene štatutárneho orgánu a iných orgánov a prehľad o poskytnutých daroch a ich použití.

Podľa súčasnej legislatívy sa výročné správy poskytujú registrovemu orgánu 1 x ročne s tým, že ich zverejnenie (tretím osobám) je riešené formou umožnenia prístupu k nim v sídle organizácie (nezisková organizácia) alebo v prípade neinvestičného fondu iným spôsobom určeným zriaďovateľom.

Príslušný registrový orgán vykonáva dohľad nad plnením účelu organizácie, ktorý vykonáva vyhodnocovaním výročných správ.

Možno tak konštatovať, že **prístup k údajom o hospodárení MNO** (okrem občianskych združení) **má štát prostredníctvom registrových orgánov**, pričom prístup verejnosti nie je zabezpečený jednoduchým spôsobom, napr. elektronickou formou na webových sídlach organizácií. Prístup verejnosti (tretích osôb) nie je však pri procesoch akreditačných mechanizmov nevyhnutne žiaduci, preto súčasný stav v tomto nepovažujeme za nevyhovujúci.

Ako nevyhovujúci fakt možno hodnotiť, že **k takýmto údajom je možné sa dostávať len 1 x ročne**. Prístup k údajom vyššie uvedených je tak v danom čase, napr. pri posudzovaní kritérií na získanie nových zdrojov v priebehu roka, neaktuálny.

Zároveň nie je umožnený prístup k informáciám vyššie podľa písm. a.-f. vo vzťahu k občianskym združeniam, vynímajúc ich daňové povinnosti (tu však štát získava len dáta obmedzeného charakteru).

Z pohľadu súčasných znení zákonov týkajúcich sa všetkých 4 foriem MNO, v prípade potreby ukotvenia nových povinností ohľadne sprístupňovania ďalších údajov je možná ich novelizácia ako čiastkových zákonov, prípadne príprava nového jednotného zákona zahrňujúca všetky povinnosti, ktoré sa v rámci diskusie ustália vo vzťahu ku komplexnému systému akreditácie.

Prínosnými údajmi získavanými od MNO alebo z iných zdrojov do budúca by boli:

- a. Aktuálne projekty v rámci verejných zdrojov
- b. Aktuálne ukončené projekty vrátane prehľadu o prijatých prostriedkoch, účele ich použitia a ich reálnom využití
- c. Prípadne vyjadrenia orgánov, ktoré dotácie či iné verejné príspevky poskytli
- d. iné.

Prostriedok dohľadu nad používaním darovaných zdrojov prostredníctvom výročných správ a iných ekonomicko – projektových údajov hodnotíme ako použiteľný pre systém v slovenskom právnom poriadku, pričom jeho kritériá hodnotenia je potrebné nastaviť v dialógu s orgánmi verejnej správy ako aj zástupcami MNO.

Zverejňovanie informácií aj o priebežne ukončených projektoch, či neobvyklých daroch v rámci bežného roku by tiež napomohlo k transparentnosti používania darovaných ako aj verejných zdrojov získavaných MNO.

Použitie tohto doplnkového prvku ku komplexnému systému transparentného využívania verejných zdrojov navrhnutého v budúcnosti, **si vyžaduje legislatívne zmeny** tak, aby bol voči všetkým typom MNO dosiahnutý rovnaký prístup a stanovenie rovnakých povinností vzhľadom k špecifikám tej ktorej právnej formy MNO.

Najzrosiahlejšie zmeny si bude vyžadovať zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v platnom znení, ktorý už dlhodobo vyžaduje aj iné legislatívne zmeny súvisiace s vývojom práva na združovanie.

B. Overovanie a kontrola výročných správ určitým orgánom/autoritou

Pri posudzovaných právnych formách v Číne, všetky základné právne formy majú povinnosť poskytovať výročné správy za účelom zverejnenia informácií o ich fungovaní a nakladaní s finančnými zdrojmi, pričom zároveň tieto **správy posudzujú dve authority**. Jednou je dozorujúci orgán vychádzajúci zo systému tzv. duálneho manažmentu riadenia (tento stupeň kontroly sa v slovenskom práve neuplatňuje) a druhým je priamo registrový orgán.

Systém si tak vyžaduje určitý administratívny proces so zabezpečením personálneho prvku (zamestnancov úradu alebo iného nezávislého subjektu) authority, ktorí sa bude posudzovaním predložených dát zaoberať a vyhodnocovať ich.

Podmienky SR

V podmienkach práva Slovenskej republiky neexistuje prvok duálneho riadenia neziskovej organizácie, a preto sa zaoberáme len prvkom jednostupňového hodnotenia výročnej správy MNOv rámci súčasnej legislatívy. Vzhľadom na bod A. tejto časti, vychádzame z možnosti zavedenia povinnosti predkladať výročné správy určitej autorite (v súčasnosti sa predkladajú registrovému úradu u 3 právnych formách).

Proces hodnotenia obsahu správ, dôveryhodnosti, pravdivosti či úplnosti údajov by tak mal spočívať na hodnotení dát určitou autoritou. Hodnotenie kvality správ a údajov z nich by tak mohlo poskytnúť určitý krok/stupeň v celkovom hodnotení MNO. Ukazovatele, ktoré by spadali pod hodnotenie, je potrebné určiť opäť širokým dialógom jednak s verejnou správou ako aj samotnými organizáciami MNO v záujme oživenia a posilnenia financovania neziskového sektora.

Autoritu, ktorá by hodnotila kvalitu a poskytovala výstupy z posúdenia dát MNO, je možné určiť rôznymi spôsobmi napr.

- a) išlo by o registrový orgán príslušný k právnej forme danej MNO,
- b) spoločný orgán verejnej správy (alebo novo zriadená organizácia) vybraný na hodnotenie získavaných údajov od MNO alebo
- c) právnická osoba mimo sektora verejnej správy, ktorá by po dohode štátu a MNO sektora zabezpečovala odborné posudzovanie faktov a údajov od MNO.

Vo všetkých uvedených modeloch podľa písm. a) – c) je nevyhnutný zásah do existujúcej legislatívy.

Pri budúcich úpravách legislatívy určite je potrebné práva a povinnosti **vymedzovať s ohľadom na organizácie, ktoré majú záujem byť financované z verejných zdrojov a na tie, ktoré takýto záujem nemajú**. Je dôležité tak nastaviť aj budúce hodnotiace kritériá, aby nedošlo k mylnému hodnoteniu ich celkovej kvality činnosti či nepriamemu porušovaniu ich mena, pokiaľ niektoré zverejnia požadované údaje a niektoré ich nezverejnia, a tak k diskriminácií tých, ktorí verejné zdroje nepoužívajú.

Zároveň je potrebné vytvoriť priestor pre tie organizácie, ktoré by záujem o verejné zdroje mohli mať v budúcnosti ale v súčasnosti verejné zdroje nepoužívajú.

Toto pravidlo je potrebné uplatňovať pri všetkých budúcich zmenách z dôvodu vytvárania hostinného prostredia pre organizácie MNO, ktoré dobrovoľne poskytnú požadované údaje s vedomím toho, akú pridanú hodnotu im poskytovanie údajov prinesie.

C. Daňové výhody, ktoré súvisia s organizáciami plniacimi si svoje zákonné povinnosti

Viacere zahraničné modely neziskového sektora obsahujú prvky daňových zvýhodnení tak ako aj Čínsky model. Organizácie neziskového sektora, darcovia ako aj prijímatelia benefitov z darovaných prostriedkov požívajú rôzne formy daňových zvýhodnení. V čínskom prostredí sa uplatňujú výhody na dani z pridanej hodnoty, dani z príjmu, importných ciel a iných poplatkov. Daňové výhody sú poskytované pokiaľ zúčastnené subjekty dodržiavajú prísne pravidlá v rámci zákonov a iných predpisov týkajúcich sa darovania a používania darovaných prostriedkov ako aj iných povinností súvisiacich s fungovaním danej organizácie (napr. informačné povinnosti).

Podmienky SR

V podmienkach slovenského právneho poriadku uplatňujeme len niektoré daňové aspekty výhod ako sú napr. oslobodenie od dane z darovania, 2% dane. Pomerne výrazným prvkom, na ktorý poukazujú dlhodobejšie praktické skúsenosti tak domácich MNO ako MNO zo zahraničia, ktoré poskytujú granty a finančné dary MNO na Slovensku, je otázka oslobodenia od dani z pridanej hodnoty (DPH).

Platenie DPH pri nákupoch tovarov a služieb, prípadne pri poskytovaní služieb neziskovými organizáciami za úplatu, sa prejavuje pre organizácie MNO ako zaťažujúci prvok.

Súčasnne platná legislatíva neumožňuje oslobodenie MNO od platenia DPH (napr. na nakupované tovary a služby alebo pri dosiahnutí zákonom požadovaného obratu na povinnú registráciu pre DPH, a preto aj túto úvahu spojenú s financovaním tretieho sektora považujeme za dôležitú v rámci jej ďalšieho vývoja. Je potrebné vziať na vedomie, že neziskové organizácie sú v mnohých prípadoch považované za zdaniteľnú osobu pre účely DPH, pretože vykonávajú nezávislú ekonomickú činnosť bez ohľadu na účel alebo výsledky tejto činnosti.

V tejto oblasti preto vidíme priestor na možné úpravy legislatívy za účelom oslobodenia MNO od platenia DPH do budúcnosti.

D. Prieběžné zverejňovanie používania verejne získavaných zdrojov, zverejňovanie plánov použitia zdrojov

Čínske právne prostredie je aj v priestore neziskového sektora poznačené silným vplyvom štátu a jeho kontroly. Prejavuje sa to aj v podobe kontroly používania verejne získaných zdrojov organizáciami. Prostriedky získané verejnými zbierkami darov aj darmi inými sú kontrolované (okrem iného) spôsobom oznamovania ich budúceho použitia ako aj oznamovaním údajov o ich priebežnom používaní. Ide o kontrolu, ktorá pri jej využití primeraným spôsobom môže mať pozitívny vplyv na hospodárenie s prijatými zdrojmi financovania.

Podmienky SR

Pri získavaní zdrojov verejného financovania MNO (napr. zo zdrojov EÚ alebo iných fondov) istý spôsob priebežnej kontroly nakladania s finančnými prostriedkami je využívaný v závislosti od konkrétneho projektu, z ktorého čerpá MNO zdroje. Tieto informácie však nie sú na základe súčasne platnej legislatívy zverejňované komplexne či spoločne pre všetky právne formy.

Prostriedok dohľadu založený na priebežnej báze by v určitej miere pomohol sprehľadniť činnosť MNO voči verejnosti ako aj voči orgánom verejnej správy. Tento prvok je potrebné nastaviť citlivo, aby nedošlo k ukladaniu neprímeraných povinností voči MNO a k zásahu do ich práv či právom chránených záujmov ako samostatných právnických osôb.

Je potrebné taktiež rozlišovať napr. verejné prostriedky financovania MNO voči vlastným prostriedkom MNO, ktoré by v režime priebežného dohľadu mali podliehať povinnosti zverejňovania ich používania s nižšou mierou povinností.

E. Zverejňovanie projektov organizácií a prijatých darov

Zverejňovanie informácií o projektoch organizácií ako aj informácií o nimi prijatých daroch tvorí v Číne jeden z ďalších prvkov „kontroly“ štátu. Mieru zverejňovania informácií nebolo možné skúmať vzhľadom k jazykovej bariére a malého množstva dostupných informácií v anglickom jazyku. Vychádzame preto len zo základu zavedeného spôsobu „dohľadu“ nad činnosťou organizácií v Číne.

Podmienky SR

V prostredí slovenských MVO zverejňovanie projektov je skôr vykonávané na báze dobrovoľnosti, keď jednotlivé MNO zverejňujú podmienky svojich projektov a prípadne výsledkov ich vyhodnotenia najmä na svojich webových sídlach. Zákonná povinnosť ohľadne zverejňovania projektov či povinnosti zverejňovania všetkých prijatých darov nie je zavedená.

Uvedený prvok zverejňovania projektov by bolo potrebné pre podmienky slovenského neziskového sektora zadefinovať, čo do jeho obsahu ako aj formy. Táto povinnosť by skôr mala byť zavedená ako oprávnenie MNO, ktoré by sprístupňovaním údajov o realizovaných projektoch a prípadne aj prijatých daroch, ukázali verejnosti vôľu byť pri svojej činnosti transparentní. Prvok nie je novum, nakoľko sa čiastočne uplatňuje aj keď bez legislatívneho podkladu. Pri verejných projektoch sú opäť podmienky dané poskytovateľom určitého grantu, dotácie, príspevku a MNO tak musia plniť povinnosti súvisiace s prijatím a použitím finančných prostriedkov, pričom povinnosť zverejňovania projektu je využívaná.

Prvok zverejňovania projektov MNO ako aj prijatých darov, a to na dobrovoľnej báze **odporúčame**.

F. Systém indexovania organizácií

Je špecifickým systémom, ktorý sme pri analyzovaní zahraničných modelov skúmali. V Číne index hodnotenia hodnotí len nadácie. Základom hodnotenia sú 4 oblasti, ktoré pozostávajú z rôznych posudzovaných faktov. Medzi 4 oblasti hodnotenia patria:

- a. Základné informácie o organizácii (identifikačné údaje, štatutár, sídlo, web a pod.)
- b. Finančné informácie (aký majetok ma organizácia, aký majetok získala a použila v danom roku a iné)
- c. Projektové informácie
- d. Informácie o daroch.

Údaje však nie sú uvádzané do konkrétnych podrobností; sú uvedené len sumárne a čerpajú informačné podklady z webových sídiel organizácií. Údaje sú dostupné elektronicky, centrálnne na jednom mieste.

Podmienky SR

Uvedený indexový systém hodnotenia transparentnosti je nápaditým zdrojom použitia aj v podmienkach Slovenskej republiky po prispôbení hodnotiacich oblastí, ustanovení zdrojov informácií o MNO, hodnotiacej autority ako aj ďalších súvisiacich otázok.

Oblasti hodnotenia, ktoré odporúčame uplatniť v Slovenskej republike:

- a. Základné údaje o MNO (zdroj: aktuálny register)
- b. Doplnkové údaje o MNO (zdroj: konkrétna web MNO alebo možnosť doplnenia MNO); údaje email, tel. čísla, kontaktné osoby a pod.
- c. Realizované projekty vo vlastnej réžii MNO – aktuálne a plánované
- d. Realizované projekty z verejných zdrojov – aktuálne a plánované

- e. Výročné správy – celkový obrat použitých financií v roku, sumár získaných darov, sumár zdrojov z vlastnej činnosti a iné
- f. Referencie – doplnenie informácií od darcov, prijímateľov benefitov a pod.
- g. Iné.

Nakoľko by išlo o komplexný systém hodnotenia, je potrebné dialógom medzi subjektmi MNO ako aj verejnou správou zvážiť relevantné oblasti indexovania. Zároveň je potrebné ustanoviť zodpovednú autoritu, ktorá by systém hodnotenia spravovala.

G. Osobná zodpovednosť manažmentu a zamestnancov, ktorí spreneveria finančné zdroje

Konkrétna zodpovednosť manažmentu či iných pracovníkov MNO v Číne je priamo zavedená v zákone napr. Administratívne pravidlá manažmentu nadácií z roku 2004. Upozorňuje tak na zodpovednosť, ktorá vyplýva z nakladania s finančnými zdrojmi MNO.

Podmienky SR

MNO nemajú priamo v konkrétnych zákonoch pre základné právne formy MNO upravenú zodpovednosť tak výslovne ako v Číne. Napriek tomu však existujú zodpovednostné mechanizmy či už na základe pracovnoprávneho vzťahu, všeobecnej zodpovednosti za škodu či trestnoprávna zodpovednosť, ak by došlo k naplneniu skutkovej podstaty určitého trestného činu.

Výslovné zavedenie zodpovednosti za nakladanie s finančnými prostriedkami MNO by podľa nášho názoru nemal významný vplyv na ich používanie, nakoľko existujú platné právne predpisy, ktoré už riešia prípadne vznikajúce protiprávne konania. Čo sa týka zodpovednosti právnickej osoby, táto bude v našom právnom poriadku už zavedená v rámci Trestného zákona (od roku 2015) a existuje tak už určitý mechanizmus aj na riešenie tejto špecifickej zodpovednosti.

Prvok zavedenia priamej zodpovednosti manažmentu a iných pracovníkov do legislatívy **neodporúčame; bol by duplicitným k iným úpravám.**

Sumárne systém neziskového sektora v Číne obsahuje **niektoré samostatne použiteľné prvky** pre prostredie Slovenskej republiky a pre budúci hodnotiaci „akreditačný“ mechanizmus neziskoviek. **Ako celok** je systém čínskej praxe **neprípustný**, najmä z dôvodu veľmi výrazného vplyvu štátnej moci na mimovládne organizácie.

VII. ÚSTAVNO PRÁVNÝ ROZMER – PRÁVO NA DOBRÚ SPRÁVU VECÍ VEREJNÝCH

Resumé

*V hlavnej kapitole sa autor venuje **právnej úprave práva na dobrú správu vecí verejných v podmienkach Slovenskej republiky**. Autor poukazuje najmä na článok 30 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“), ktorý môžeme zjednodušene chápať ako právo občana na participáciu. Článok 30 Ústavy autor preklápa s článkom 29 Ústavy zaručujúci slobodu združovania. Prostredníctvom judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky autor bližšie vymedzuje pojem „dobrá správa vecí verejných“. Záver kapitoly je venovaný úvahám *de lege ferenda* a *de lege constitutio*, ku ktorým autor dospel po komplexnej analýze danej témy.*

Príloha č. 1 je venovaná komparácii jednotlivých ústav členských štátov z dôvodu posilnenia významu práva na dobrú správu vecí verejných a požiadavke zakotvenia tohto práva do Ústavy. Po dôslednom porovnaní ústav členských štátov autor dospel k záveru, že najlepšie je právo na dobrú správu vecí verejných zakotvené v ústave Republiky Portugalsko.

Cieľom prílohy č. 2 bolo vyzistiť, či právo na dobrú správu vecí verejných skutočne/efektívne funguje aj v praxi, ako je vymedzené v ústave Republiky Portugalsko. Analýzou sme dospeli k záveru, že portugalská administratíva je na výbornej ceste k dosiahnutiu úspešného modelu dobrej verejnej správy, ale najlepší model aj tak ponúka Fínsko. Preto v prílohe č. 2 sa autor venuje práve analýze fínskeho modelu dobrej verejnej správy. Záver analýzy autor pretavil do úvah *de lege ferenda* a *de lege constitutio* vymedzených v hlavnej kapitole ústavnoprávnej časti tohto projektu.

V prílohe č. 3 autor ponúka pohľad na slobodu združovania prostredníctvom judikatúry krajín V4, v rámci ktorých je možné sa stretnúť so samotným pojmom „sloboda združovania“, princíp proporcionality a atď..

Posledná príloha č. 4 je venovaná konkrétnemu vymedzeniu slobody združovania s poukazom na jednotlivé ústavy členských štátov a ich bližšie zakotvenie do právnych predpisov.

1. Právo na dobrú správu vecí verejných v Slovenskej právnej úprave

„Demokracia je systém, ktorý dôveruje ľudskému zmyslu pre zodpovednosť. Tento zmysel pre zodpovednosť však treba neustále živiť a kultivovať. Štát sa nesmie nazdávať, že vie zo všetkých najlepšie, čo spoločnosť potrebuje. Musí dôverovať svojim občanom a umožniť im, aby vzali na seba podstatnú časť zodpovednosti za stav, v ktorom sa spoločnosť nachádza. Za týmto účelom musí občanom vytvoriť široké pole príležitostí zúčastňovať sa na verejnom živote a rozvíjať rôzne formy občianskeho spoluzitia, solidarity a participácie.“⁶⁷

Slobodné voľby a ani referendum nie sú samé o sebe spôsobilé garantovať zachovanie demokracie. Životaschopnosť a odolnosť demokracie je bezpodmienečne podmienená neustálym dialógom medzi občanmi štátu a ich reprezentantmi v parlamente. Silná občianska spoločnosť ako významný pilier demokracie zabezpečuje aj po voľbách patričný priestor na účasť na verejnom živote. V činnosti občianskej spoločnosti sa predovšetkým angažuje tretí sektor, ktorý tým, že podporuje občiansku iniciatívu, nadobúda v očiach verejnosti silné postavenie.

Na druhej strane, vyžaduje sa aj aktivita zo strany štátu. Úloha štátu spočíva vo vytvorení dostatočných podmienok na to, aby občianska spoločnosť mohla patrične fungovať a vyvíjať sa neustále dopredu. To sa dosiahne jedine cestou participácie, ktorú možno vo všeobecnosti chápať ako jedno zo základných občianskych a politických práv ale najmä ako nástroj účasti na verejnom živote. Právo na participáciu je ukotvené a realizované prostredníctvom článku 30 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“).

Doterajší (v odbornej verejnosti absolútne dominujúci) výklad prvej vety článku 30 Ústavy, ktorý zaraďuje právo občanov „zúčastňovať sa na správe vecí verejných“, vychádza z premisy, že ide o výkon priamej a nepriamej demokracie a teda využívanú občanmi referenda o volebného práva. Takýto veľmi zjednodušený pohľad nezohľadňuje minimálne po prvú aktuálny vývoj (predovšetkým výrazným sa stal po 2. svetovej vojne) vzťahov medzi konštitucionalizmom a demokratizmom na úrovni filozofickej, politologickej, štátovednej, ale aj ústavnoprávnej. Tento vývoj je charakteristický hľadaním rovnováhy medzi ochranou ľudských práv na jednej strane (reprezentovanej predovšetkým súdnictvom) a suverenitou ľudu na druhej strane (reprezentovanej najmä zastupiteľskou demokraciou).⁶⁸

Práve v prvej vete článku 30 ods. 1 Ústavy sa tento vývoj dostáva do novej dimenzie, keď základné demokratické elementy sa dostávajú priamo pod ochranu ľudských práv a keď občania si môžu právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných vynútiť aj ústavnoprávnou súdnou cestou, a to najmä cestou právneho a ústavného súdnictva.

Po druhé ide o samotný výklad prvej vety článku 30 Ústavy a to z pohľadu komu toto právo patrí (subjekt) a z toho vyplývajúcu aj odpoveď na otázku čo toto právo obsahuje. Na prvý pohľad ide o jednoduchú otázku, ktorá je v prvej vete (druhá veta vymedzuje ako subjekt práva cudzincov) vymedzená pojmom občania. Už samotné množné

⁶⁷ Václav Havel, bývalý prezident Českej republiky, Konferencia CIVITAS

Zdroj: Denzel J. Hankinson: *Spríevodca tretím sektorom pre ľudí, ktorí rozhodujú príručka pre krajiny strednej a východnej Európy a Spoločenstvo nezávislých štátov : verejný sektor, podnikateľský sektor, tretí sektor*

⁶⁸ Jeho smutno slávnym nedávnym vyvrcholením bol prejav bývalého prezidenta českej republiky V. Klauza na pôde českého parlamentu, kde kritizoval rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky o protiústavnosti ústavného zákona v známej kauze Měličák, kde išlo o protiústavnosť rozhodnutia o predčasných voľbách.

číslo (ale to je len prvé gramatické priblíženie sa k ústavnému textu) naznačuje, že ide o jednotlivého občana, skupinu občanov a aj o celú občiansku spoločnosť. Toto platí pre zúčastňovanie sa na správe vecí verejných priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Pre druhý prípad, ktorý sa týka zastupiteľskej demokracie je pre účely praktickej realizácie zaručené právo pre občanov v druhom odseku článku 29 Ústavy právo zakladať si politické strany a politické hnutia a združovať sa v nich.

Z hľadiska systémového výkladu Ústavy je preto dôležité, že priama účasť občanov na správe vecí verejných sa týka nielen individuálnej jeho účasti na priamej demokracii (miestne či celoštátne referendum), ale aj na realizácii jeho práva podľa prvého odseku článku 29, ktorá zaručuje slobodné právo združovania. Za tým účelom podľa druhej vety tohto článku „každý má právo sa združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach“. Teda právo zúčastňovať sa priamo na správe vecí verejných má nielen občan ako individuálna fyzická osoba, ale aj ako občania združení v právnických osobách.

Právo participácie na správe vecí verejných, tak zásadným spôsobom rozširuje svoj obsah a zahŕňa aj právo občanov podieľať aj na plnení iných úloh štátu ako je len zákonodarná (ústavodarná) činnosť. Takémuto výkladu napovedá aj výkladová prax Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd“), ktorý napríklad už v rozhodnutí II. ÚS 31/97 uvádza: „*Termín zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo...*“ nemožno uplatňovať reštriktívne v zmysle právo občanov zúčastňovať sa len na uplatňovaní výkonnej moci v štáte či už účasťou na výkone štátnej správe alebo územnej samosprávy. V nadväznosti na čl. 2 ods. 1 Ústavy sa občanom zaručuje právo zúčastňovať sa priamo na uplatňovaní každej zložky verejnej moci.⁶⁹

Pojem „správa verejných vecí“ (a právo občanov na nej sa zúčastňovať) je dôležitý aj spätne na definovanie základných znakov subjektov (spolky, spoločnosti, iné združenia, ale na základe iných článkov ústav aj náboženských spoločnostiach, odborových a pod.) oprávnených participovať na výkone verejných vecí a samozrejme aj na právnom prístupe k naplneniu ich obsahu a to práve na nediskriminačný prístup k verejným zdrojom.

Uvedené sa dosiahne len tak, že štát vytvorí adekvátne podmienky zabezpečujúce efektívne fungovanie verejnej správy, bez toho, aby verejná správa nezákonným spôsobom zasahovala do práv občana tzv. „*dobrá správa vecí verejných*“. Slovenský právny poriadok pojem „*dobrá správa vecí verejných*“ nedefinuje. Iná právna úprava je v Českej republike, kde sa na pojem „*dobrá správa vecí verejných*“ odkazuje až v dvoch zákonoch, a to v zákone o Verejnom ochrancovi práv a v správnom poriadku Českej republiky.⁷⁰

Pojem „*dobrá správa vecí verejných*“ možno vymedziť ako súhrn minimálnych požiadaviek kladených na verejnú správu ako službu verejnosti v demokratickom a právnom štáte. Ako už bolo vyššie uvedené, úlohou štátu je bližšie definovať požiadavky za účelom skvalitnenia verejnej správy. Týmto krokom garantuje, že verejná správa bude konať vždy v súlade s princípmi dobrej správy vecí verejných. Odrasovým mostíkom k vymedzeniu požiadaviek by jednoznačne mali byť právne predpisy Európskej únie ale aj stále sa rozvíjajúca judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva.

Základným právnym predpisom uznávajúcim a garantujúcim právo na dobrú správu je Charta základných ľudských práv Európskej únie, konkrétne článok 41, v zmysle ktorého každá osoba má právo, aby inštitúcie a orgány únie riešili jej záležitosti nestranne, spravodlivo a v primeranom čase. Podrobnejším spôsobom je dobrá správa upravená v Odporúčaní CM/Rec (2007) Výboru ministrov členských štátov Rady Európy z 20. júna 2007 o dobrej verejnej správe (ďalej len „*Odporúčanie*“). Účelom Odporúčania je poskytnúť členským štátom manuál základných princípov (štandard všeobecnej slušnosti a verejnej morálky), ktorými by sa mal riadiť každý orgán verejnej správy vo vzťahu k súkromným ako aj právnickým osobám.

⁶⁹ Čič, M. a kolektív.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*: EUROKÓDEX, s.r.o., Žilina. ISBN 978 – 80 – 89447 – 93 - 0

⁷⁰ Princípy dobrej správy sa v zákone o Verejnom ochrancovi práv uvádzajú ako jeden z aspektov ombudsmanovho posudzovania riadneho výkonu verejnej správy v kontexte súladu s právom a s princípmi demokratického právneho štátu. V novom správnom poriadku sa na dobrú správu odkazuje v prvej úvodnej časti, ktorá upravuje základné zásady činnosti správnych orgánov.

Aj napriek absencii úpravy pojmu „dobrá správa vecí verejných“ v slovenskom právnom poriadku, je žiaduce poukázať na tie ustanovenia Ústavy, ktoré podporujú uplatňovanie princípov dobrej verejnej správy v praxi.

V čl. 2 ods. 2 Ústavy „štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“, je garantovaný princíp viazanosti právom (legalita), ktorý vyžaduje, aby **všetky rozhodnutia a úkony štátnych orgánov mali oporu v Ústave a v zákonoch**. Princíp viazanosti právom je nerozlučne spätý s princípom právnej istoty, explicitne vyjadreným v čl. 1 ods. 1 Ústavy a naplňajúcim **garanciu občanov predvídať postup orgánov verejnej moci**.

Význam princípov dobrej verejnej správy v prostredí slovenského právneho poriadku značným spôsobom narastá aj vďaka judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“), ktorý v rozhodnutí sp. zn. 1Sžo/281/2009 uviedol: „V tejto súvislosti nemožno opomenúť skutočnosť, že verejná správa je službou verejnosti a základné pravidlá konania uvedené v § 3 Správneho poriadku, pre ktoré východiskom je systém prameňov práva predovšetkým Ústava (najmä čl.2) a zákony (vrátane právnej úpravy založenej právom Európskych spoločností resp. upravenej medzinárodnými zmluvami) i keď sú formulované viac všeobecným spôsobom, je potrebné, vzhľadom na to, že slovenské právo je súčasťou európskeho právneho systému, v praxi interpretovať v duchu európskeho štandardu všeobecných požiadaviek na kvalitu postupov a činnosti verejnej správy súhrnne označovaných ako princípy „dobrej správy“ (Good Governance, Good Administration), majúceho základ v literatúre, judikatúre európskych inštitúcií a niektorých dokumentoch najmä Rady Európy (najmä odporúčania a rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy) a Európskej únie.“

V rozhodnutí sp. zn. 1Sžr 54/2013 Najvyšší súd uviedol: „**Najvyšší súd nesmie pripustiť, aby morálny rozmer práva, ktorý sa od nepamäti rozvíja od mravných kategórií, ktorými sú napr. dobro, slušnosť a spravnosť (ekvita) alebo spravodlivosť, bol počas prieskumu zákonnosti aktov orgánov verejnej správy zatlačený do úzadia**. Zákonodarca uvedené pojmy morálky tradične zakotvuje do súkromnoprávných pravidiel správania prostredníctvom takých normatívnych korektorov, ako sú dobrá viera, dobré mravy alebo poctivý obchodný styk.“

Jedným z ďalších princípov dobrej správy vecí verejných je aj **princíp konania v primeranej lehote**. Relevantnú nezákonnosť zo strany orgánov verejnej moci spočívajúcu práve v neprimerane zdĺhavom konaní potvrdil Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 8Sžnč/2/2009, keď uviedol: „**Jedným zo základných princípov dobrej verejnej správy, v zmysle europeizácie aj slovenského právneho priestoru, je princíp postihu za protiprávne konanie v primeranej lehote, na ktorý nadväzuje právo na meritórne rozhodnutie vo veci spolu s princípom právnej istoty**.“

Primeranú lehotu treba vykladať v zmysle Memoranda k Odporúčaniu R (91) 1Výboru ministrov Rady Európy o správnych sankciách a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd najmä s ohľadom na právnu a faktickú povahu a zložitosť vecí, správanie účastníka konania a postup konajúceho orgánu. Postup odporcu v disciplinárnom konaní nemožno považovať za súladný so zákonom, najmä s poukazom na primeranosť lehoty pre vydanie rozhodnutia. Vnútorň predpis, ktorý ustanovuje podrobnosti o disciplinárnom konaní je vydávaný na základe zákona a v jeho medziach. Skutočnosť, že stanovky exaktne neupravujú lehoty pre úkony predsedu disciplinárneho senátu, neznamená, že tento nie je povinný uskutočniť všetky úkony tak, aby bolo možné v danom konaní rozhodnúť v lehotách stanovených v § 22 ods. 2 zák. o súkromných veterinárnych lekároch.“

Najvyšší súd v prípade nedostatočného odôvodnenia správneho rozhodnutia⁷¹ uviedol: „**Napriek tomu, že na konanie v predmetnej veci sa v zmysle § 108 zákona č. 131/2002 Z. z. správny poriadok nevzťahuje....**“⁷², nemožno

⁷¹ V tomto prípade išlo o nedostatočne odôvodnené rozhodnutie dekana Univerzity Komenského, ktorým vylúčil študentku zo štúdia pre nesplnenie požiadaviek vyplývajúcich zo študijného programu a zo študijného poriadku.

⁷² hoci inak vyžaduje štandardného správneho konania a rozhodnutia a predchádzajúca právna úprava – zákon č. 172/1990 Zb. použitie správneho poriadku v § 34 stanovoval) a vzhľadom na to, že vo veci rozhodovala verejná vysoká škola t. j. právnická

upustiť od vyžadovania aspoň minimálnych požiadaviek kladených na konania a rozhodnutie správnych orgánov vyplývajúcich napr. z Rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy (77)31 z 28.9.1977 o ochrane jednotlivca v súvislosti s rozhodnutiami správnych orgánov resp. z Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy Rec (2007)7 z 20.6.2007 o dobrej verejnej správe čl. 17, v zmysle ktorého musia byť správne rozhodnutie formulované v jednoduchej, jasnej a zrozumiteľnej podobe a musia obsahovať primerané zdôvodnenie obsahujúce skutkové a právne dôvody, pre ktoré bolo vydané.”

Uvedeným rozhodnutím Najvyššieho súdu sa potvrdila **požiadavka kladená na verejnú správu konať vždy v súlade s princípmi dobrej správy. Je právne nemysliteľné, aby verejná správa konala na základe svojej ľubovôle v prípadoch, keď sa na jej postup nevzťahuje žiadne zákonné ustanovenie.** Takémuto výkladu napovedá aj rozhodnutie Najvyššieho súdu, sp. zn. 1Sžo 28/2009, ktoré uvádza: **„V situácii, keď právny predpis nedáva jednoznačnú odpoveď na určitú právnu otázku a túto nebolo možné vyložiť ani v systémových súvislostiach s ostatnými predpismi, tak aby bola rozumne a spravodlivo zodpovedaná, bolo povinnosťou správneho orgánu, ktorý si následne ako orgán štátnej správy zodpovedný za agendu „správcov konkurznej podstaty“ osvojil právo určujúceho činiteľa v ďalšom procese organizovania skúšok t. j. výberom a poverením iných právnických osôb, postupovať v súlade so zásadami „dobrej správy“ tak, aby uchádzač o vykonanie správcovskej skúšky neutrpel na svojich právach ujmu, najmä s prihliadnutím na jeho dovtedajší legitímny postup v dobrej viere v podmienkach právneho štátu založeného na princípoch právnej istoty a predvídateľnosti právnych noriem, ktoré bránia výkladu a aplikácii nejasných a neurčitých (nejednoznačných) právnych noriem na ťarchu adresáta právnej normy postupujúceho v dobrej viere.”**

Na základe uvedených rozhodnutí Najvyššieho súdu môžeme dospieť k smutno slávnemu záveru a to, že **verejná správa nie je spôsobilá v mnohých prípadoch uniesť test proporcionality** t.j. spravodlivá rovnováha vo vzťahu medzi právom jednotlivca a výberom prostriedkov, ktorými štát disponuje pri plnení legitímneho cieľa. Verejná správa svojim nezákonným konaním (ktorým zasahuje a obmedzuje subjektívne práva občanov) súčasne popiera princípy dobrej správy a to **princíp rovnosti⁷³ a zákaz diskriminácie garantovaných v článku 12 Ústavy.** Princípom rovnosti sa uplatňuje všeobecná zásada, aby rovné bolo brané rovnako a nerovné s ohľadom na svoju rozdielnosť. Požiadavka, aby sa s osobami v skutkovo totožných situáciách zaobchádzalo rovnako sa dotýka aj článku 13 ods. 3 Ústavy z hľadiska **„obmedzení základných práv a slobôd, ktoré musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.”**

Nezákonnosť konania verejnej správy sa dá vytýkať aj pri napĺňaní ďalšieho princípu dobrej správy vecí verejných a to **princíp rešpektovania súkromia⁷⁴**

osoba, ktorá zo zákona disponuje oprávnením rozhodovať o právach a povinnostiach fyzických osôb (a ich rozhodnutia tak podliehajú preskúmaniu súdom v zmysle § 244 ods. 2 a nasl. OSP).

⁷³ Ústavný súd v rozhodnutí k princípu rovnosti sp. zn. I. ÚS 17/1999 uviedol: *„Ustanovenie článku 12 ods. 2 Ústavy má všeobecný, deklaratívny charakter a nie charakter základného ľudského práva a slobody. Jeho použitie je možné sa dovolávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd uvedených v Ústave.”*

Ústavný súd ďalej v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 33/95 uviedol: *„Základné práva a slobody, ktoré podľa Ústavy patria právnickým osobám, sú chránené spôsobom vymedzeným v druhej vete čl. 12 ods. 1 Ústavy, tzv. nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zväčšovať alebo znevýhodňovať.”*

⁷⁴ Ústava pojem *„súkromný a rodinný život“* bližšie nedefinuje. Nakoľko základné práva a slobody podľa Ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, Ústavný súd pri vymedzení obsahu pojmu *„súkromný a rodinný život“* prihliadal aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Pojem *„súkromný život“* je pojem široký a nemožno ho vyčerpávajúcym spôsobom definovať, najmä ho nemožno obmedziť na intímnu sféru, v ktorej každý môže viesť svoj osobný život podľa svojej chuti, a úplne z neho vylúčiť vonkajší svet tejto sféry. Ochrana súkromného života musí teda do istej miery zahŕňať právo jednotlivca nadväzovať a rozvíjať vzťahy so svojimi blíznymi a vonkajším svetom, z ktorého nemožno vylúčiť ani profesijnú a

„Ústava v článku 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. **V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných len vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené.** Pod **neoprávneným zasahovaním**“ treba rozumieť také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa. Výsledok posúdenia vzťahu primeranosti medzi namietaným zásahom a sledovanými legitímnymi cieľmi bude závisieť od zistenia, či zásah spočíval v relevantných a dostatočných dôvodoch. Podmienkou ústavnosti takéhoto obmedzenia práva na súkromie je jeho určenie v súlade so všetkými normami ústavy, ktoré sú právne významné pri uplatňovaní práva na súkromie. Takouto normou je aj článok 13 ods. 4 Ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.”

Postavenie registrov v ústavnom práve Slovenskej republiky

Registre môžeme klasifikovať ako právne inštitúty s ústavnoprávnou bezobsažnosťou. Svoje miesto v ústavnom práve odvíjajú od článku 19 Ústavy, ktorý garantuje okrem iného aj právo na ochranu osobných údajov.⁷⁵

Na otázku, podľa akého pravidla sa v slovenskom právnom prostredí rozdeľujú zoznamy (či už dlžníkov, daňovníkov), evidencie alebo rôzne registre nie je jednoznačná odpoveď. Pozornosť je však potrebné upriamiť na nevyhnutnosť tzv. „mix“ registrov logicky rozdeliť na základe kategorického pravidla.

pracovnú činnosť (Viac v náleze Ústavného súdu sp. zn. I. 13/2000).

⁷⁵ Ústavný súd k čl. 19 Ústavy uviedol:

„právo na ochranu osobných údajov je upravené v čl. 19 ods. 3 Ústavy. Podľa neho každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe. V tomto kontexte spomínané základné právo tvorí súčasť práva na rešpektovanie súkromného života, ako ho upravuje čl. 19 ods. 2 Ústavy, podľa ktorého každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Preto čl. 19 ods. 3 Ústavy vo vzťahu k čl. 19 ods. 2 Ústavy má povahu *lex specialis*. Uvedené potvrdzuje aj výklad a praktická aplikácia týchto práv v medzinárodných zmluvách o ochrane základných ľudských práv a slobôd, ktorými je Slovenská republika viazaná. Právo na rešpektovanie súkromného života však nemá absolútnu povahu v tom zmysle, že by vylučovalo všetky zásahy orgánov štátu. Toto konštatovanie sa týka v plnom rozsahu aj práva na ochranu osobných údajov ako jeho neoddeliteľnej súčasti. Čl. 19 ods. 3 Ústavy neposkytuje absolútnu ochranu pred zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným využívaním osobných údajov, ale iba právo a ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o osobe. Ústava teda upravuje právo štátnych orgánov zasahovať do súkromného života osôb, vrátane ich práva na ochranu osobných údajov, v prípadoch, že zásah je oprávnený. V súlade s čl. 13 ods. 2 Ústavy oprávnené zasahovanie do základných práv a slobôd znamená ich obmedzenie, ku ktorému môže dôjsť za podmienok ustanovených touto Ústavou len zákonom. Záonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky (čl. 13 ods. 3 Ústavy) a pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ (čl. 13 ods. 4 Ústavy). Výlučne zákonný základ obmedzenia základného práva na rešpektovanie súkromného života potvrdzujú aj citované medzinárodné dohovory. Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd v čl. 8 ods. 2 ustanovuje, že štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať, okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných. **O zákonný základ obmedzenia základného práva na ochranu osobných údajov ide vtedy, ak štátny orgán, ktorý do neho zasahuje, bol zriadený zákonom a ak tento orgán v plnom rozsahu koná podľa zákona upravujúceho spôsob a rozsah oprávneného obmedzenia základného práva alebo slobody. Nerešpektovanie niektorej z týchto požiadaviek, t.j. obmedzenie základného práva alebo slobody orgánom, ktorý nebol zriadený zákonom, prípadne nerešpektovanie zákonnej úpravy umožňujúcej (prípadne aj vylučujúcej) obmedzenie základných práv a slobôd znamená porušenie Ústavy a tiež spomenutých medzinárodných dohovorov.”**

Viac v zdroji:

[čl.19 Ustava.pdf](#)

Namiesto záveru je vhodné na tomto mieste ponúknuť niektoré úvahy de constitutione ferenda a de lege ferenda, ktoré vychádzajú z analýzy ústavných úprav, ale aj ústavnej praxe vo vybraných krajinách najmä Európskej únie, ale aj z rozhodnutí nadštátnych európskych orgánov súdneho typu:

1. **Úloha štátu by mala jednoznačne spočívať vo vytvorení dostatočných podmienok na to, aby sa článok 30 Ústavy plne realizoval**, t.j. **aby sa celá občianska spoločnosť** (aj neziskový sektor, ktorý v mnohých prípadoch supluje úlohu štátu) **mohla zúčastňovať na správe vecí verejných**.
2. Vzhľadom na obsah pojmu „právo na dobrú správu vecí verejných“ a jeho narastajúci význam judikatúrou Najvyššieho súdu, **by bolo vhodné toto právo spolu s jeho princípmi etablovať aj do Ústavy Slovenskej republiky. Právo na dobrú správu vecí verejných by malo byť zriadené ústavným zákonom, ktorý by novelizoval Ústavu a priradil do katalógu občianskych a politických práv**. Takéto zaradenie by vytváralo pozitívny záväzok pre štát, aby v zákonom stanovenom rozsahu toto právo garantoval a podporoval a vylučoval by akúkoľvek ľubovôľu v rámci výkonu verejnej správy (tým aj diskriminačný prístup k verejným zdrojom).

Na tomto základe a po výbere vhodného modelu (na základe komparatívnej metódy ním bol fínsky systém) odporúčame aj **vytvoriť samostatný Kódex dobrého správania úradníkov vo verejných funkciách**. Ako je možno vidieť aj v ostatných právnych úpravách členských štátov, vymedzenie správania úradníka vo verejných funkciách je upravené buď vo viacerých zákonov tzv. mix alebo len s odkazom na správny poriadok. Ani jedno nepovažujeme za dostatočné. V tomto prípade môžeme poukázať na portugalský problém, kde tzv. mix úpravy spôsobuje ťažkosti pre úradníkov, nakoľko tí nemajú dostatočné znalosti všetkých zákonov. Preto sa vyžaduje samostatný zákon, ktorý podrobne upraví správanie úradníkov a tým posilní dôveru občanov v činnosť dobrej verejnej správy. Vzorom by mohol byť Európsky Kódex dobrého správania vytvorený európskym ombudsmanom.⁷⁶

- 3) S potrebou vytvorenia samostatného Kódexu dobrého správania úradníkov vo verejných funkciách úzko súvisí aj **potreba vybudovania čistého, transparentného administratívneho jazyka** (ako si to vymedzila za úlohu aj fínska vláda v roku 2013), ktorý zvýši efektivitu výkonu verejnej správy a zároveň zabezpečí právnu ochranu občanov.
- 4) **Posilniť účasť občanov na správe vecí verejných a na rozhodovacích procesoch**. Úloha štátu by mala spočívať vo vytvorení dostatočného priestoru na dialóg medzi orgánmi verejnej správy a reprezentantmi občianskej spoločnosti. Verejná správa musí umožniť tretiemu sektoru a aktívnym občanom spolupodieľať sa na rozvoji občianskej spoločnosti v Slovenskej republike.
- 5) **Posilniť prístup verejnosti k úradným dokumentom**. Prístupom občana k úradným dokumentom sa posilní aj požiadavka otvorenosti/kontrola činnosti úradníkov a orgánov verejnej správy.
- 6) **Vytvoriť ústredný portál**, ktorý poskytne občanom všetky nevyhnutné informácie a formuláre potrebné na vybavenie svojich záležitostí.

2. Právo na dobrú správu vecí verejných z pohľadu jednotlivých ústav členských štátov Európskej únie

1. VŠEOBECNE K PRÁVE NA DOBRÚ SPRÁVU VECÍ VEREJNÝCH

V Európskej únii bol obsah práva na dobrú správu vecí verejných (ďalej len „**právo na dobrú správu**“) sformulovaný v súvislosti s vyhlásením Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „**Charta**“).

Právo na dobrú správu je upravené v čl. 41 Charty, v zmysle ktorého:

- 1) ⁷⁶ S bodom č. 2 úzko súvisí aj potreba vytvorenia školiaceho strediska za účelom vzdelávania úradníkov vo vzťahu k občanom, ktorým sa má priznávať postavenie zákazníkov. Na Slovensku pôsobí Inštitút pre verejnú správu, ktorý uvádza ako jednu zo svojich činností realizáciu odbornej prípravy štátnych zamestnancov vymenovaných do štátnej služby. Od 1. januára prestáva byť Inštitút pre verejnú správu samostatným právnym subjektom a včleňuje sa ako stredisko: Centrum účelových zariadení pod príspevkovú organizáciu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

1. Každý má právo, aby inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie vybavovali jeho záležitosti neustranne, spravodlivo a v primeranej lehote.
2. Toto právo zahŕňa najmä:
 - a) právo každého na vypočutie pred prijatím akéhokoľvek individuálneho opatrenia, ktoré by sa mohlo nepriaznivo dotýkať;
 - b) právo každého na prístup k spisu, ktorý sa ho týka, za predpokladu rešpektovania oprávnených záujmov dôvernosti a služobného a obchodného tajomstva;
 - c) povinnosť administratívy odôvodniť svoje rozhodnutia.
3. Každý má právo na náhradu škody spôsobenej inštitúciami alebo zamestnancami Únie pri výkone ich funkcií v súlade so všeobecnými zásadami spoločnými pre právne poriadky členských štátov.
4. Každý sa môže obracať na inštitúcie únie v jednom z jazykov zmlúv a musí dostať odpoveď v rovnakom jazyku.

Nelichotivým faktom je tá skutočnosť, že vo väčšine ústav členských štátov nenájdeme zakotvené toto základné právo. Výnimkou z tvrdeného, nie je ani Ústava Slovenskej republiky.

V tejto súvislosti poukazujeme na návrh ústavného zákona (ďalej len „Návrh“), ktorým sa mal doplniť ústavný zákon Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov o **právo na dobrú správu vecí verejných**. Návrh predložili dňa 25.09.2013 poslanci Národnej rady Slovenskej republiky Igor Hraško a Miroslav Kadúc. Ako sa uvádza v dôvodovej správe, cieľom Návrhu je **rozšíriť a doplniť katalóg politických ústavných práv o právo na dobrú správu vecí verejných**. Aj napriek tomu, že tento návrh v Národnej rade SR neprešiel ani prvým čítaním, nižšie uvádzame časť jeho odôvodnenia k právu na dobrú správu vecí verejných:

Pojem „dobrá správa“ je súhrnom zásad a požiadaviek v modernom demokratickom právnom štáte, ktorých spoločným cieľom je kvalitné, efektívne, transparentné a riadne fungovanie verejnej správy. Myšlienka, že ľudia majú právo na to, aby sa štát správal v zmysle týchto zásad a teda riadil štát „dobro“ sa dlhodobo tvorila na pôde Rady Európy, ktorá počnúc rokom 1977 prijala viacero rezolúcií a odporúčaní, ktorými formovala súčasnú podobu práva na dobrú správu definovanú v Kódexe dobrej správy vecí verejných v odporúčaní CM/Rec (2007) 7.

Téma dobrej správy verejných vecí zarezonovala aj na úrovni Európskej únie, a to do takej miery, že sa v podobe základného ľudského práva stala súčasťou Charty. V nadväznosti na tento dokument bol Európskym parlamentom v septembri roku 2001 schválený Európsky kódex dobrej správnej praxe, ktorý podrobnejšie ustanovuje, čo v praxi znamená právo na dobrú správu vecí verejných zakotvené v článku 41 Charty.

Na základe uvedených medzinárodnoprávných záväzkov je však Slovenská republika povinná aplikovať ustanovenia o dobrej správe len v prípadoch, keď koná podľa práva Európskej únie (II. ÚS 29/2011). Napriek tomu v odbornej i laickej verejnosti prevládajú názory, že viaceré princípy dobrej správy sú implicitnou súčasťou nášho ústavno-právneho systému, najmä s ohľadom na čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako súčasť princíпов právneho štátu alebo čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky, ako súčasť práva na spravodlivý proces. Každodennou praxou je však nevôľa a neochota pri aplikovaní a následnej ochrane tohto práva v súvislosti s vnútroštátnymi orgánmi. Túto skutočnosť vníma ako zásadný problém aj verejná ochrankyňa práv Slovenskej republiky, ktorá v rámci pracovného stretnutia verejných ochrancov práv členských krajín V4 v apríli 2013 konštatovala výrazný deficit pri aplikácii práva na dobrú správu vecí verejných v Slovenskej republike.⁷⁷

Aby sa predišlo stavu právnej neistoty, ktorá spočíva v nejednoznačnosti názorov na vnútroštátnu aplikáciu práva na dobrú správu vecí verejných, navrhuje sa začlenenie tohto práva medzi existujúce ústavné politické práva.

Rovnako ako na úrovni Európskej únie, aj na Slovensku je právo na dobrú správu vecí verejných úzko prepojené s právom na súdnu a inú právnu ochranu garantovaným v čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 47 Charty a v čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky. Napríklad právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom je

⁷⁷ Zdroj:

<http://www.vop.gov.sk/files/V4.pdf>

integrálnou súčasťou práva na dobrú správu vecí verejných podľa čl. 41 Charty, ale v Ústave Slovenskej republiky je upravené v čl. 46 ods. 3, pričom predkladaný návrh ústavného zákona platný ústavný rámec v tomto smere nemení.⁷⁸

V Českej republike sa s výslovným použitím tohto pojmu možno stretnúť v dvoch zákonných úpravách, a to v zákone o Verejnom ochrancovi práv, ktorý princípy dobrej správy uvádza ako jedno z hľadísk ombudsmanovho posudzovania riadnosti výkonu verejnej správy popri kritériu súladu s právom a súladu s princípmi demokratického právneho štátu. Odkaz na dobrú správu sa objavil aj v novom správnom poriadku ČR a to v prvej úvodnej časti zákona, kde sa zaoberá základnými zásadami činnosti správnych orgánov.⁷⁹

2. PRÁVO NA DOBRÚ SPRÁVU V JEDNOTLIVÝCH ÚSTAVÁCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

Štát	Zakotvené právo na dobrú správu	Nie je zakotvené právo na dobrú správu	Čiastočné zakotvenie práva na dobrú správu
Belgicko			X
Bulharsko		X	
Dánsko		X	
Fínsko	X		
Francúzsko		X	
Írsko		X	
Taliansko			X
Luxembursko		X	
Nemecko			X
Holandsko		X	
Portugalsko	X		
Rakúsko		X	
Rumunsko			X
Grécko	X		
Španielsko			X
Švédsko			X
Veľká Británia		X	
Cyprus		X	
Česká republika		X	
Chorvátsko		X	
Estónsko			X
Litva		X	
Lotyšsko		X	
Maďarsko		X	
Malta		X	
Poľsko		X	
Slovensko		X	
Slovinsko			X

⁷⁸ Zdroj:

<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/cpt&ZakZborID=13&CisObdobia=6&ID=733>

⁷⁹ Zdroj:

<http://www.epi.sk/odborny-clanok/Dobra-sprava-zasada-modernej-verejnej-spravy.aspx>

Prílohy:

Č. 1 – Ústavy

Č. 2 – právo na dobrú správu vecí verejných – Fínsko

Č. 3 – sloboda združovania (Nemecko, Francúzsko, Poľsko, Maďarsko)

Č. 4 - Sloboda združovania ostatné krajiny EÚ

3. Ústavnoprávny rozmer poskytovania dotácií zo štátneho rozpočtu vo vzťahu k mimovládny neziskovým organizáciám

Poskytovanie dotácií zo štátneho rozpočtu sú z hľadiska Ústavy Slovenskej republiky relevantné vtedy, ak napomáhajú, resp. sledujú legitímny cieľ chránený ľudským právom vo verejnom záujme. Verejný záujem sa odvodzuje jednak od konkrétneho ľudského práva (napríklad právo na vzdelanie, právo na zdravie) a jednak od práva súkromnoprávných subjektov na participáciu na výkone verejnej správy v zmysle článku 30 Ústavy Slovenskej republiky. Inými slovami "každý" (teda aj mimovládna nezisková organizácia⁸⁰) má právo zúčastňovať sa na výkone verejnej správy pri ochrane a kultivovaní ľudských práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky a v rozsahu plnenia týchto úloh majú aj mimovládne neziskové organizácie právo na úhradu nákladov z prostriedkov zo štátneho rozpočtu formou dotácií. Napriek tomu, že Ústava Slovenskej republiky neobsahuje priame ustanovenie vo forme práva na prístup k štátnym hmotným zdrojom. Takéto právo *expressis verbis* je v ústavách členských štátov EÚ skôr raritou a nie je vyjadrené v doslovnej podobe.

Najbližšia je formulácia v čl. 45 ods. 2 písm. ii írskej ústavy, ktorá hovorí, že "*štát zameriava svoju politiku predovšetkým na zabezpečenie, aby vlastníctvo a kontrola hmotných zdrojov spoločnosti mohla byť rozdelená medzi jednotlivca a rôzne triedy tak, ako to najlepšie slúži záujmom obecného dobra*". Do pozornosti tiež možno dať čl. 136 ods. 4 rumunskej ústavy, článok 88 fínskej ústavy a článok 46 litovskej ústavy. Implicitné vymedzenie tohto práva je možné odvodiť z

- materiálneho právneho štátu (čl. 1 Ústavy SR),
- práva na dobrú verejnú správu vecí verejných (čl. 41 Charty základných práv Európskej únie), pričom je potrebné upozorniť na tendenciu v rozhodovaní Súdneho dvora Európskej únie, ktorá považuje Chartu za minimálny štandard ochrany ľudských práv v členských štátoch EÚ, a teda aj o možnej vnútroštátnej interpretácie ústavných noriem v jej duchu,
- ústav členských štátov EÚ ako "pomocných" interpretačných pravidiel pri doktrálnom výklade ústavnoprávných noriem.

Obsahom tohto práva je potom

- a) právo na zachovanie podstaty práva na participáciu na výkone verejnej správy pri prístupe k verejným zdrojom,
- b) právo na nediskriminačné pridelovanie dotácií zo štátneho rozpočtu.

Kým prvé právo sa chráni prevažne v rámci abstraktnej kontroly ústavnosti, tak druhé právo pri konkrétnej kontrole ústavnosti. To znamená, že v prvom prípade bude testom ústavnosti podrobený zákonodarca, najmä z pohľadu či podmienky na uplatnenie práva na štátnu dotáciu nie sú tak šikanózne, že zasahujú do samotnej podstaty reálneho uplatnenia tohto práva. Konkrétne z pohľadu materiálneho právneho štátu či prílišným formalizmom neznemožňujú

⁸⁰ Jej pojem možno vyvodiť z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorej pohľad bol tiež jedným z podkladov pre túto analýzu.

prístup k tomuto právu, resp. či ho neprimerane nestážujú⁸¹. V tom prípade by mohol relevantný subjekt (čl. 130 Ústavy SR) podať podnet na Ústavný súd SR o preskúmanie ústavnosti zákona v časti stanovujúcej formálne podmienky na poskytnutie štátnej dotácie, čomu sa hovorí abstraktná kontrola ústavnosti.

V súvislosti so zákazom diskriminácie (čl. 12 Ústavy SR) ide o právo každej mimovládnej neziskovej organizácie podať ústavnú sťažnosť na základe čl. 127 (po vyčerpaní všetkých iných právnych prostriedkov), že v konkrétnom prípade boli napríklad zvýhodnené určité organizácie na úkor iných alebo nebol umožnený prístup k štátnej dotácii neštátnej organizácii na rozdiel od štátnej organizácii.

V zásade nie je možné ústavnoprávne napádať otázky spojené s voľnou úvahou štátneho orgánu, napr. vo vzťahu k výške dotácie s výnimkou vyššie uvedených obsahových podmienok uplatnenia tohto práva, teda ak by výška dotácie bola taká nízka, že zabezpečenie splnenia úlohy by bolo nereálne.

Kolektív autorov ISNSC o.z.

⁸¹ Samostatnou otázkou je potom aj ochrana práva na súkromie v duchu článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pretože legitímny cieľ a to transparentnosť pri prideľovaní štátnych dotácií nemôže neprimerane zasahovať do práva na súkromie osobitne v prípade súkromnoprávných subjektov.

Príloha 3: Ekonomický pohľad na fungovanie zahraničných akreditačných systémov

Obsah:

1 Všeobecná časť - spoločné prvky	2
2 Osobitná časť - Prehľad vybraných zahraničných systémov	5
2.1 GuideStar (USA)	6
2.2 GuideStar (Izrael)	9
2.3 Systém hodnotení spoľahlivosti NNO - aktuálne v tvorbe (ČR)	11
2.4 Informačný systém neštátnych neziskových organizácií ISNNO (ČR) a Evidencia neštátnych neziskových organizácií EMNNO (ČR)	13
2.5 NGO Benchmarking system (Švajčiarsko)	15
2.6 Asignácia 1% z dane (Maďarsko)	17
2.7 Samoregulačný orgán pre fundraiserov (Maďarsko),	19
2.8 MNO autoportrét (Maďarsko)	19
2.9 Verejnoprospešný status a asignácia 2 % z dane (Poľsko)	21
2.10 Foundation transparency index - FTI (Čína)	22
2.11 Certifikácia a Central Bureau on Fundraising značka (Holandsko)	24
2.12 Značka kvality pre darcov (Rakúsko)	26
2.13 “Gateway to Giving “ (Pakistan)	28
2.14 The Philippine Council for NGO Certification (Filipíny)	30
2.15 La charte de déontologie (Francúzsko)	32
3 Porovnanie základných charakteristík	34
3.1 Prehľadná tabuľka základných charakteristík:	36
4 Závery a námety zo zahraničných akreditačných systémov na použitie pre slovenský model (ekonomický pohľad)	37
5 Použité zdroje	39

1 Všeobecná časť – spoločné prvky

Akreditačné, certifikačné, hodnotiace a iné podobné modely v zahraničí (v texte ďalej iba „akreditačné“ v príslušnom tvare, aj keď to nebude vystihovať podstatu – pre ekonomické posúdenie však bude toto zjednodušenie akceptovateľné) sú prevádzkované viacerými spôsobmi, od ktorých závisí ekonomické fungovanie akreditačného modelu.

Zahraničné modely podobne predpokladajú výkon rôznych aktivít pri hodnotení MNO, alebo získavaní a publikovaní dát o nich. Je potrebné vyhodnotiť, či ide o plne automatizované systémy, kde ľudský faktor výrazne do fungovania systému nezasahuje, výsledky sú tvorené najmä štandardizovanými programami a postupmi a teda náklady na prevádzku predstavujú najmä „technologické“ výdavky; alebo je pri hodnotení organizácie výrazne zapojený hodnotiteľ a jeho subjektívne schopnosti, skúsenosti, názory,... a teda výraznú časť nákladov zohrávajú mzdy pre personál (experti, projektový manažér,...) a nimi vyvolané výdavky – ako napr. cestovné, ubytovanie, stravovanie,..., ktoré sú potrebné pri osobných návštevách hodnotených organizácií. Z pohľadu analýzy je dôležité najmä poukázať na spôsob financovania týchto nákladov na prevádzku systémov a vyhodnotiť vhodnosť používania rôznych zdrojov v podmienkach Slovenskej republiky. Detailnejšie popisy obsahového fungovania zahraničných systémov sú súčasťou inej časti tejto analýzy.

Ako z ďalšej časti analýzy - právnej analýzy vyplýva, neziskový sektor v rôznych krajinách sveta má rôznu úroveň povinných reportovaných a zverejňovaných skutočností o neziskových organizáciách a z tohto pohľadu je potrebné sledovať aj ekonomickú prevádzku akreditačných systémov:

- V prípade, že niektorý štát má vyžadované a zverejňované dostatočné „základné“ dáta o MNO** (najmä názov, sídlo, identifikačné číslo/znak a štatutár/iní členovia orgánov, prípadne iné formálne údaje), tak v danej krajine nie je veľká potreba budovať akreditačný model, ktorý by súčasne plnil funkciu akejkoľvek authority (či registra, ktorý by dopĺňal oficiálne dáta štátu) – vtedy akreditačný model predstavuje skôr už vyššiu úroveň hodnotenia - a to hodnotenie kvality MNO, ktoré je zakladané najmä na dobrovoľnom princípe (t.j. na požiadanie samotnej MNO, ktorá chce byť ohodnotená) a toto hodnotenie predstavuje informáciu najmä smerom k potenciálnym donorom (prispievateľom). **V tomto prípade môžu byť spoplatnené služby akreditácie a platí ich (aspoň čiastočne) hodnotená organizácia. V niektorých prípadoch však prevádzkovatelia akreditačných systémov takýchto dobrovoľných systémov majú názor, že nechcú získavať financie od hodnotených organizácií za to, že tieto organizácie chcú preukázať svoju kvalitu, transparentnosť, atď... Preto si na prevádzku svojich systémov hľadajú financie z iných zdrojov. Platí to najmä v prípade, ak hodnotenie prebieha výlučne elektronicky (takmer) bez zapojenia ľudských zdrojov do celého procesu. Ak hodnotenie vyžaduje osobnú interakciu hodnotiteľov s hodnotenými organizáciami, tak spravidla tieto organizácie za túto službu platia. Verejnosť/donori sa k informáciám o kvalite MNO dostávajú zvyčajne bezplatne.**
- Ak však v štáte absentuje oficiálny register MNO spolu s dostatočnými informáciami; informácie nie sú zverejňované alebo prístupné verejnosti; či z iného dôvodu formálne dáta o MNO nie sú jednoduchou formou k dispozícii,** tak vtedy má akreditačný systém často aj funkciu (polo)oficiálnej authority. Ak akreditačný systém plní takmer niektorú z úloh verejnej správy, je často prevádzkovaný štátom, účasť v ňom je istou formou vynútená, resp. MNO sa minimálne dostanú do systému s uvedením niektorých dát aj bez prejavenia vôle. Častou snahou týchto (polo)oficiálnych registrov je dostať sa do legislatívy, t.j. do istej miery si vynútiť ich používanie. **Vtedy sa financovanie takéhoto systému nemôže spoliehať na platby od MNO, ale musí si hľadať iné zdroje financovania – štátnu/lokálnu dotáciu, iné granty, poplatky za niektoré doplnkové služby...**

Financovanie zahraničných modelov akreditácie sa najmä v prvých rokoch fungovania spolieha na viaczdrojové financovanie (najmä dotácie a granty) s cieľom postupného zabezpečenia iných, vlastných príjmov za poskytované služby.

V zásade je teda možné rozdeliť prevádzku („vlastníctvo“) akreditačných systémov v zahraničí do 3 hlavných skupín, od ktorých závisí ekonomika ich prevádzky:

1. Akreditačné systémy prevádzkované štátom
2. Akreditačné systémy prevádzkované neštátnymi organizáciami (ziskovými, neziskovými)
3. Spoločná prevádzka systému štátom a inou neštátnou organizáciou (ziskovou, neziskovou)

1. Pri prevádzkovaní akreditačného modelu štátom je potrebné zaistiť jeho ekonomické fungovanie z pohľadu:

- a. Úhrady nákladov na jeho vytvorenie a následne
- b. Úhrady nákladov na jeho prevádzku.

Vzhľadom na fungovanie štátu je potrebné zaistiť len zdroje na úhradu nákladov (keďže zisk z tejto činnosti nie je dôvodom na tvorbu systému), t.j. na tvorbu a prevádzku systému, pričom spôsob ich získavania (dotácie, poplatky, úhrada nákladov) je zaistený rozhodnutím príslušného orgánu (ministerstva, lokálnej vlády,...). Ak by nastala situácia, že je potrebné rozšíriť funkcionality akreditačného systému, zdroje úhrady týchto vyvolaných nákladov budú opäť získané spôsobom, o ktorom rozhodne príslušný orgán.

2. Pri prevádzkovaní akreditačného modelu neštátnymi organizáciami (ziskovými, alebo neziskovými) je potrebné zaistiť:

- a. Úhradu nákladov na jeho vytvorenie
- b. Úhradu nákladov na jeho prevádzkovanie
- c. Generovanie príjmov na jeho ďalší rozvoj a
- d. Prípadný zisk

Iná situácia teda nastáva pri súkromnom prevádzkovaní akreditačného systému, keď okrem samotných nákladov na tvorbu a prevádzku je potrebné generovať zdroje aj na jeho ďalší vývoj a prípadne aj tvorbu primeraného zisku.

3. Hybridný model predstavuje prevádzku akreditačného systému spoločne štátom a neštátnymi organizáciami. Ide o výhodnú kombináciu zabezpečenia financovania tvorby a/alebo prevádzky akreditačného systému zo súkromných zdrojov a jeho „zoficiálnenia“ vďaka (spolu)prevádzkovaniu štátom.

Nákladmi na tvorbu akreditačných systémov sa v tejto analýze podrobne nezaobráame, nakoľko sú individuálne podmienené rozsahom funkcionalít, ktoré konkrétny zahraničný systém poskytuje a tak analýzy nákladov na tvorbu nemajú veľkú pridanú hodnotu pre akreditačný model na Slovensku. Okrem toho zdroje na tvorbu systému sú už v slovenských podmienkach aktuálne riešené.

Všeobecný prehľad štruktúry nákladov, ktoré je potrebné hradiť pri prevádzke akreditačných systémov:

1. Technologické náklady

- a. Hardware – najmä kúpa a prevádzkovanie serverov
- b. Software – najmä licenčné poplatky pri zakúpení softvérového vybavenia, školenia obslužného personálu,...

2. Personálne náklady

- a. Odborníci – vykonávajúci hodnotenie

b. Programovanie

c. Administratíva

3. Administratívne náklady

4. Propagácia a PR akreditačného systému

Podrobnejší prehľad a popis nákladov je súčasťou predchádzajúcej analýzy slovenského stavu, ktorá je súčasťou celého národného projektu.

Zdroje, ktoré pre slovenský model prichádzajú do úvahy podľa analýzy zahraničných systémov, **za účelom tvorby systému:**

1. Štátna dotácia
2. Zahraničné verejné zdroje (napr. eurofondy)
3. Súkromné (nadačné) zdroje

Zdroje, ktoré pre slovenský model prichádzajú do úvahy podľa analýzy zahraničných systémov, **s cieľom udržania prevádzky:**

1. Štátna dotácia/ dotácie lokálnych vlád
2. Poplatky za doplnkové služby systému (analýzy, rebríčky, prístupenie dát,..)
3. Členské príspevky (donori, médiá, hodnotené organizácie,...)
4. Poplatky za registráciu MNO do systému (za registráciu, rozšírenie údajov,...)
5. Súkromné dary a granty, sponzoring
6. Licenčné poplatky
7. Propagácia/sponzoring konkrétnej MNO

V osobitnej časti sú analyzované akreditačné systémy viacerých štátov, pričom dôraz sa kladie na:

1. Vyžadovanie poplatkov od MNO za „vstup“ (registráciu) do systému
2. Vyžadovanie opakovaných (udržiavacích/každoročných) poplatkov od hodnotených MNO
3. Spoplatnenie prístupu verejnosti (užívateľov informácií) do systému
4. Viacdrojové financovanie prevádzky systému
5. Typ vlastníctva (štátne/súkromné)
6. Štátnu podporu prevádzky akreditačného systému

Veľkosť zdrojov potrebných na prevádzku systému vo veľkej miere závisí od úrovne vykonávaného hodnotenia. V prípade, ak ide najmä o automatizované (elektronické) hodnotenie a zber dát, tak tlak na financie predstavuje hlavne potreba utiahnuť programátorskú stránku systému, pričom od MNO nie sú zvyčajne v tomto prípade vyžadované poplatky. Diametrálne odlišná situácia nastáva, ak do procesu vstupuje ľudský faktor – vtedy je potrebné zaplatiť za samotnú odbornú aktivitu a ďalšie vyvolané náklady (cestovné, ubytovanie,...), ktoré vznikajú pri osobných návštevách v hodnotených MNO – v tomto prípade je často vyžadovaný aj poplatok od hodnotenej organizácie.

Niektoré zahraničné systémy zverejňujú informácie o ekonomike svojej prevádzky relatívne komplexne (uvádzajú náklady aj očakávané príjmy a ich štruktúru), iné tieto informácie nezverejňujú, resp. odmietajú poskytnúť tieto údaje (ide najmä o tie systémy, ktoré sú prevádzkované ako podnikateľská (zárobková) činnosť). Po preskúmaní akreditačných systémov vo svete sme zvolili a popísali nasledujúce akreditačné systémy buď z dôvodu získania komplexných údajov o financovaní prevádzky, alebo aspoň z dôvodu poukázania na rôzne spôsoby financovania ako inšpiráciu pre slovenský model.

V prípade identifikácie podobného spôsobu ekonomickej prevádzky snahou bolo nájsť ďalšie, nepriame inšpirácie pre slovenský model, t.j. zistené charakteristiky jednotlivých systémov nemajú pri každom systéme rovnakú, štandardizovanú štruktúru.

Záver analýzy zahraničných modelov akreditácie obsahuje porovnanie ich ekonomiky a syntézu inšpirácií pre Slovensko.

2 Osobitná časť - Prehľad vybraných zahraničných systémov

Zahraničné akreditačné systémy boli po preskúmaní cca 30 rôznych systémov vyberané na hodnotenie tak, aby poukazovali na:

- rozmanitosť financovania ich tvorby a prevádzky,
- rozmanitosť zdrojov, ktoré sú využívané na financovanie,
- rôznu formu „vlastníctva“ a prevádzky,

pričom dôraz sa kládol na možnosti využitia zahraničných nápadov pre slovenský model.

Cieľom bolo zanalyzovať aj existujúce systémy v krajinách V4, keďže tieto majú k nám najbližšiu hospodársko-sociálno-kultúrnu situáciu a vývoj v neziskovom sektore prebieha tiež v podobnom duchu.

Preto ani nie je prekvapujúce, že v krajinách V4 zatiaľ certifikačný, alebo akreditačný systém s parametrami, ako by chcel mať slovenský model, neexistuje. Existujú len čiastkové, najmä „súkromné“ snahy MNO (najmä ČR a Maďarsko) o nejakú formu akreditácie MNO, pričom ide zvyčajne o dobrovoľnú akreditáciu MNO, ktorá sa tak rozhodne urobiť a hlavne – nemá to vplyv na získanie nejakých výhod pre akreditované MNO zo strany štátu (daňové zvýhodnenia, odpustenia poplatkov, prístup k verejným zdrojom, atď.). Akreditovaná organizácia tak vysiela signál o svojej transparentnosti a situácii najmä pre verejnosť – súkromných a korporátnych donorov. Len v Poľsku je istá forma akreditačného systému vedená priamo v zákone – verejnoprospešný status MNO.

Iná skupina zahraničných akreditačných systémov je však v nejakej forme (spolu)tvorená a prevádzkovaná štátom (alebo štát akceptuje organizáciu, ktorá daný systém prevádzkuje ako dostatočne solídnu a teda ju považuje za dôveryhodnú autoritu) a štát má teda ochotu dať nejaké zvýhodnenie pre organizácie, ktoré úspešne prešli rôznym spôsobom cez nastavený akreditačný proces.

Ciele akreditačných systémov v zahraničí sa podpísali aj na ich komplexnosti, zložitosti a celkovom fungovaní. Niektoré krajiny majú svoje systémy podrobne prepracované a prevádzkované na „dennej“, profesionálnej báze, iné naopak majú síce vytvorené formálne pravidlá fungovania, ale samotné hodnotenie je vykonávané ad hoc bez výraznejšej propagácie tejto možnosti – len keď sa daná organizácia sama prihlási so žiadosťou.

Niektoré z akreditačných mechanizmov predstavujú komplexné systémy na hodnotenie MNO z viacerých pohľadov, iné systémy sa zameriavajú iba na niektoré z častí „života“ MNO (napr. iba na hodnotenie účtovných výkazov, iba hodnotenie dobrovoľníckych organizácií a pod.). Popísané systémy sme preto v ekonomickej časti nehodnotili z pohľadu ich komplexnosti, ale z pohľadu ich ekonomiky, t.j. financovania ich prevádzky.

Pri hodnotení získaných poznatkov a ich využiteľnosti pre slovenský model je potrebné komplexne posúdiť, aký má slovenský model v rámci projektu cieľ – nastaviť také podmienky pre systém, aby boli použiteľné a prínosné pre riadiace orgány operačných programov; zodpovedných zamestnancov pri výbere projektov financovaných cez dotácie (štátne, či poskytované mestami a obcami) a aj pre iné formy rozdeľovania verejných zdrojov (napr. asignácia 2 % z dane).

2.1 GuideStar (USA)

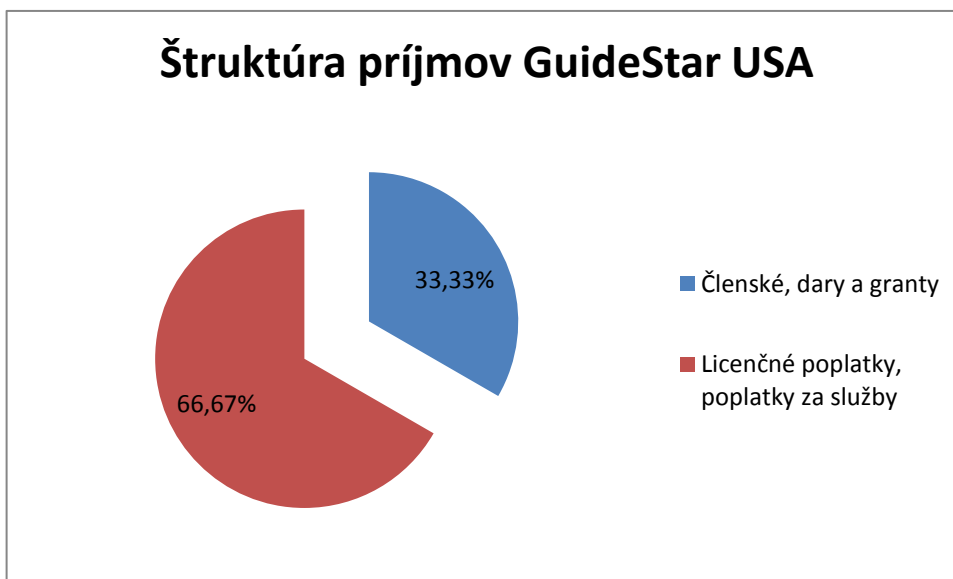
GuideStar USA je prevádzkované súkromnou spoločnosťou – neziskovou organizáciou. Z tohto dôvodu si potrebuje zabezpečiť zdroje na prevádzku systému, pričom sa nespolieha na pomoc štátu.

V záujme získania čo najväčšej naplnenosti databázy sa rozhodli nespoplatňovať registráciu MNO do ich systému, podobne aj všetky aktualizácie sú bez poplatkov, t.j.:

- **Nahrávanie dát o sebe** neziskovými organizáciami je bezplatné
- **Aktualizácia dát** neziskovými organizáciami je taktiež bezplatná.

Prevádzka je financovaná z externých zdrojov, pričom sa dajú rozdeliť na 2 veľké skupiny:

1. Členské príspevky, granty a dary (tvoria približne jednu tretinu príjmov)
2. Poplatky za služby systému (tvoria dve tretiny príjmov)

Dôraz je kladený na „predaj“ svojich služieb, ktorý zabezpečuje dve tretiny všetkých príjmov. Členské príspevky, dary a prípadné granty predstavujú jednu tretinu príjmov.

1. Členské príspevky, granty a dary

a. Členské príspevky (rôzne organizácie a nadácie)

Organizácie sa stávajú „členmi“ s cieľom podpory samotnej myšlienky GuideStar. Okrem toho majú možnosť podporiť/propagovať vybrané organizácie (napr. svojich grantistov), získavajú prednostne niektoré informácie a prístup k odborníkom na vybrané témy.

Navrhovaná výška ročných príspevkov členov:

Majetok nadácie	Dary a granty	Navrhovaný ročný príspevok
Menej ako \$25 miliónov	Menej ako \$2.5 milióna	\$1,500
Od \$25 miliónov do \$99 miliónov	Od \$2.5 milióna do \$9 miliónov	\$5,000
Od \$100 miliónov do \$249 miliónov	Od \$10 miliónov do \$24.9 miliónov	\$10,000
Od \$250 miliónov do \$499 miliónov	Od \$25 miliónov do \$49 miliónov	\$25,000
Od \$500 miliónov do \$999 miliónov	Od \$50 miliónov do \$99 miliónov	\$50,000
Viac ako \$1 miliarda	Nad \$100 miliónov	\$100,000

b. Granty

GuideStar sa pokúša získať na svoje financovanie aj zdroje vo forme grantov – sledujú výzvy, ktoré sú určené na financovanie podobných aktivít.

c. Dary a iné príspevky

GuideStar má silný marketing s cieľom osloviť jednotlivcov a firmy a podnietiť ich poskytnúť dary na financovanie prevádzky a rozvoj systému.

2. Poplatky za služby systému

a. Poplatky za služby na požiadanie

GuideStar tvorí vlastné analýzy a štúdie, alebo na požiadanie (na objednávku), pričom

- i. Analýza individuálnej organizácie stojí 125 USD, alebo
- ii. Poskytuje tzv. Premium konto, pričom:
 1. Mesačný prístup k nelimitovanému počtu analýz stojí 250 USD, alebo
 2. Ročný prístup stojí 1500 USD, alebo
- iii. Poskytuje tzv. Premium pro konto, pričom:
 1. Ročný prístup stojí 2000 USD

Mesačné alebo ročné prístupy sú viazané na 1 individuálneho užívateľa. Rozdiel medzi Premium a Premium pro kontách predstavuje rozdielne limity k prístupu k službám GuideStar.

V prípade, ak organizácia potrebuje prístup pre 5 a viac svojich zamestnancov, poskytuje GuideStar individuálne dohodnutú cenu v rámci tzv. Business licencie.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	ÁNO (členské „členov“)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE/iba služby na požiadanie
Viaczdrojové financovanie	ÁNO
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie GuideStar USA aplikované pre slovenský model:

- Prevádzku systému by mohli formou ročného „členského“ podporiť riadiace/sprostredkovateľské orgány a kapitoly poskytujúce dotácie (EŠIF, štátne dotácie) – ako výrazní prijímatelia benefitov tohto systému. Touto formou by sa zabezpečila obojstranne výhodná prevádzka systému – zamestnanci verejnej správy by platením poplatkov mohli súčasne v istej miere ovplyvňovať aj vývoj funkcionalít systému tak, aby im vyhovovali pre ich prácu
- Ročným členským by prevádzku systému mohli podporiť taktiež grantujúce nadácie, ktoré budú môcť využívať výstupy systému
- Zaujímavou možnosťou je poskytovanie analytických služieb/iných služieb na požiadanie za poplatok – napr. tvorbu regionálnych prehľadov, štatistík, analýz a pod.

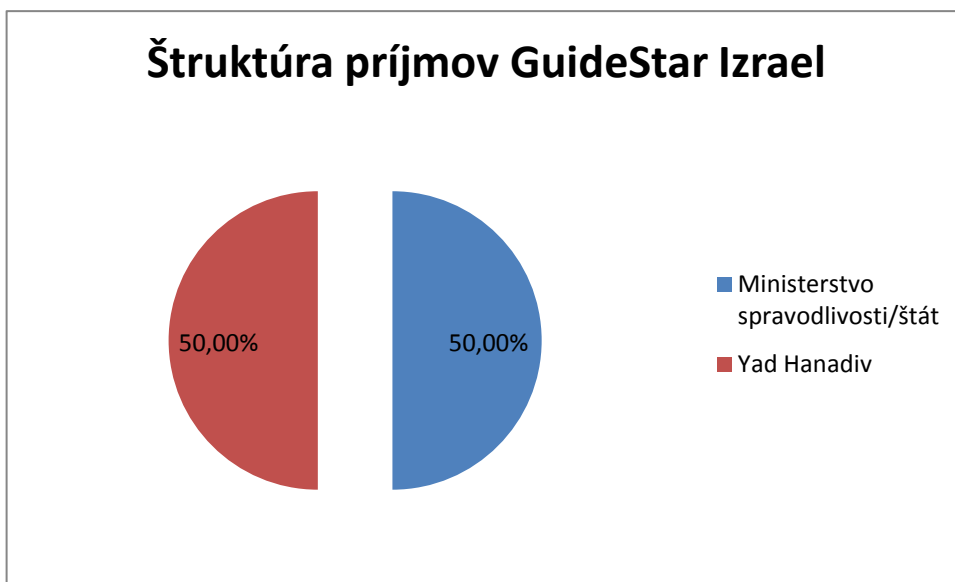
2.2 GuideStar (Izrael)

GuideStar Izrael obsahuje všetky informácie o registrovaných neziskových organizáciách v Izraeli. Obsahuje dáta získané z oficiálnych registrov a súčasne aj ďalšie, podrobnejšie informácie, ktoré o sebe uvádzajú samotné MNO. **Tieto údaje sú následne kombinované do štatistík a reportov, pričom tieto výsledky nie sú žiadnym spôsobom komentované či hodnotené – to ponechávajú na užívateľov.**

GuideStar Izrael bolo založené vďaka unikátnej spolupráci Ministerstva spravodlivosti, Joint Distribution Committee (JDC – najväčšia židovská humanitárna organizácia na svete) a Yad Hanadiv (nadácia).

- Pridávanie informácií samotnými organizáciami je bezplatné
- Používanie systému verejnosťou je taktiež bezplatné

GuideStar Izrael získalo pri svojom založení od Ministerstva spravodlivosti a Yad Hanadiv financie na svoju činnosť na 5 rokov, pričom obe inštitúcie prispeli rovnakým dielom. Počas tohto obdobia má za úlohu pripraviť svoju stratégiu financovania z nezávislých zdrojov po uplynutí týchto 5 rokov.

Poznámka: Ide o štruktúru príjmov na úvodných 5 rokov, počas ktorých má GuideStar Izrael pripraviť fundraisingovú stratégiu na ďalšie obdobie.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	NIE
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viacdrojové financovanie	ÁNO
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	ÁNO

Inšpirácie GuideStar Izrael aplikované pre slovenský model:

- Unikátnou možnosťou by bolo vytvoriť akreditačný model ako „joint venture“, spoločnou aktivitou štátu (MV SR, MF SR alebo ÚV SR) spolu s neziskovým sektorom a poskytnúť mu financie na základnú prevádzku na „úvodné“ obdobie.
- Počas tohto obdobia by slovenský model mohol získať čas preukázať svoju potrebu a životaschopnosť a pripraviť tak fundraisingovú stratégiu do budúcnosti napr. využitím skúsenosti od iných zahraničných modelov.

2.3 Systém hodnocení spolehlivosti NNO – aktuálně v tvorbě (ČR)

Systém bude administrovaný súkromnou organizáciou - Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR).

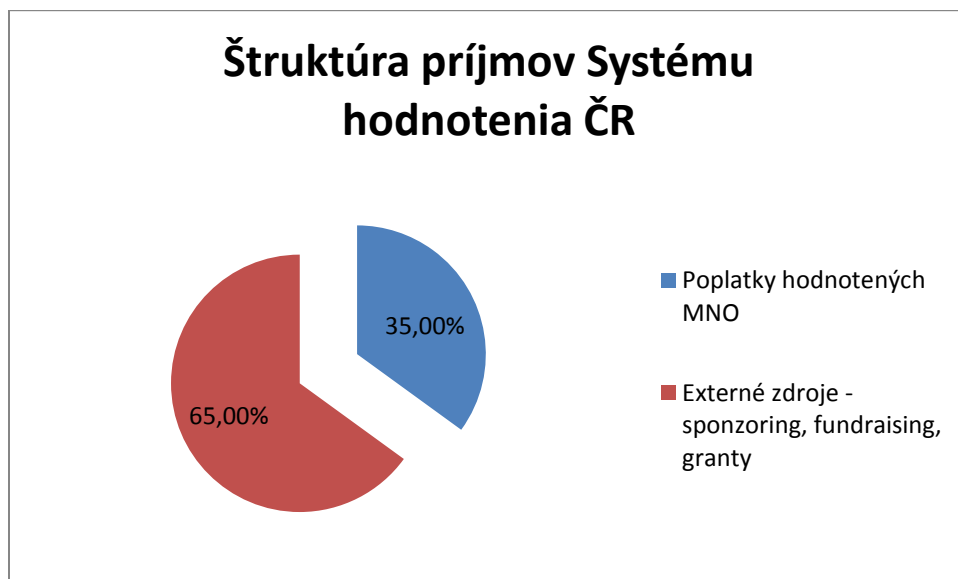
Systém hodnotenia nemá za cieľ budovať veľkú databázu informácií o organizáciách, či tvoriť široký register neziskových organizácií. Počas prvých 3 rokov po spustení hodnotenia očakávajú ročne ohodnotiť 40 MNO.

Predpokladané ročné náklady počas prvých 3 rokov predstavujú približne 2,2 milióna CZK ročne (cca 80.000€), pričom náklady na hodnotenie 1 organizácie sú odhadované na 51.000 CZK.

Predpokladané finančné príjmy sú plánované z 2 zdrojov:

1. Poplatky od hodnotených organizácií (17.000 CZK za hodnotenie + 2x 6.000 CZK ročne)
2. Externé zdroje (min. 34.000 CZK) – firemné sponzorstvo, individuálny fundraising a prípadný grant

Predpokladaný pomer medzi poplatkami samotných hodnotených organizácií a externým financovaním je 35%:65%

1. Poplatky od hodnotených organizácií:

Organizácie, ktoré sa budú chcieť nechať ohodnotiť, musia čiastočne (cca 35%) prispieť na úhradu nákladov na svoje hodnotenie (platba 17.000 CZK z odhadovaných nákladov na hodnotenie vo výške 51.000 CZK) + platia „administratívny“ poplatok 6.000 CZK počas nasledujúcich 2 rokov

2. Externé zdroje:

a. Granty:

Samotný systém hodnotenia je tvorený vďaka podpore od Európskeho sociálneho fondu (ČR), pričom tvorcovia a prevádzkovatelia systému sa plánujú obrátiť so žiadosťami o podporu na ďalšie inštitúcie.

b. Firemné sponzorstvo, individuálny fundraising:

Cieľom je získať individuálnych darcov (fyzické osoby, právnické osoby), ktorí by chceli podporiť myšlienku transparentnosti a hodnotenia MNO

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO (administratívny každoročný poplatok)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	ÁNO
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie systému hodnotenia transparentnosti ČR pre slovenský model:

- Vyžadovať poplatky od MNO vstupujúcich do systému (napr. v prípade nahradenia registrácie u notára na príjem 2% z dane – ročný poplatok cca 55€)
- Vyhľadávanie dotácií a grantových schém nadácií a korporátnych darcov, ktoré majú za cieľ podporovať transparentnosť a otvorenosť MNO

2.4 Informačný systém neštátnych neziskových organizácií ISNNO (ČR) a Evidencia neštátnych neziskových organizácií EMNNO (ČR)

ISNNO prevádzkuje Ministerstvo vnútra ČR. Informačný systém neštátnych neziskových organizácií rieši v súlade s uznesením vlády č.1357/99 problematiku evidencie informácií o neštátnych neziskových organizáciách (MNO) a im poskytovaných dotáciách.

ISNNO obsahuje informácie o MNO a ich realizovaných projektoch podľa údajov uvedených poskytovateľmi dotácií (rezorty a agentúry). Zaujímavosťou je, že časť údajov je prebratá od ICN o.p.s., čo je mimovládna organizácia (o.p.s. je analogická na Slovensku s právnou formou nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby). Dáta ISNNO slúžia na kontrolné a informačné účely.

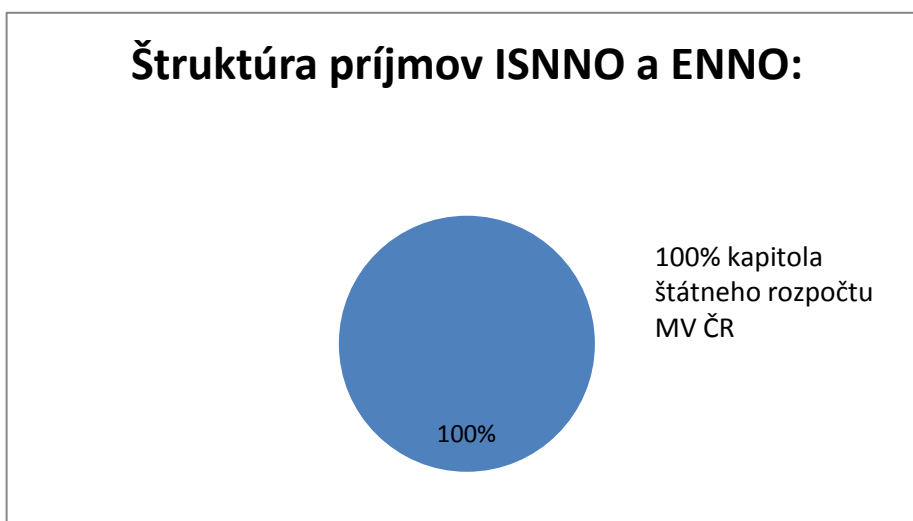
Ministerstvo vnútra ČR prevádzkuje aj tzv. Evidenciu neštátnych neziskových organizácií (ENNO). ENNO bola vytvorená pod záštitou Ministerstva informatiky ČR v roku 2006.

Evidencia MNO združuje informácie o MNO pôsobiach v Českej republike. Za správnosť a úplnosť informácií zverejnených v Evidencii MNO zodpovedajú samotné MNO. Je to verejne prístupná databáza informácií o MNO pôsobiach v ČR. Správnosť údajov je overovaná pri zaevidovaní MNO do ENNO a pri každej podstatnejšej zmene v údajoch. Za správnosť a úplnosť údajov však zodpovedajú samotné MNO.

Cieľom je dostať ENNO do českej legislatívy tak, aby účasť v ňom bola pre MNO povinná a na prítomnosť MNO v ENNO boli naviazané finančné benefity pre MNO (napr. daňové úľavy, možnosť získania štátnej dotácie).

- Vstup do ENNO je pre MNO bezplatný, tak isto aj aktualizácia údajov
- Verejnou ziskava informácie o MNO taktiež bezplatne

Činnosť ISNNO a ENNO je financovaná z kapitoly Ministerstva vnútra ČR.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	NIE
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	štátne
Financovanie zo strany štátu	ÁNO

Inšpirácie ISNNO a ENNO pre slovenský model:

- V prípade prevádzkovania systému výlučne štátom, bez aktívneho zapojenia iných subjektov pri tvorbe systému, nie je reálne predpokladať získanie sponzoringu alebo výrazných súm od individuálnych, či korporátnych darcov
- Z pohľadu samotného systému by však jeho napojenie sa na kapitolu štátneho rozpočtu mohlo pôsobiť ako garancia aspoň jeho základného financovania, pričom „nadstavbové“ aktivity (hodnotenie) by už mohli byť prenechané na tretie subjekty, ktoré si samé zabezpečia financovanie.

2.5 NGO Benchmarking system (Švajčiarsko)

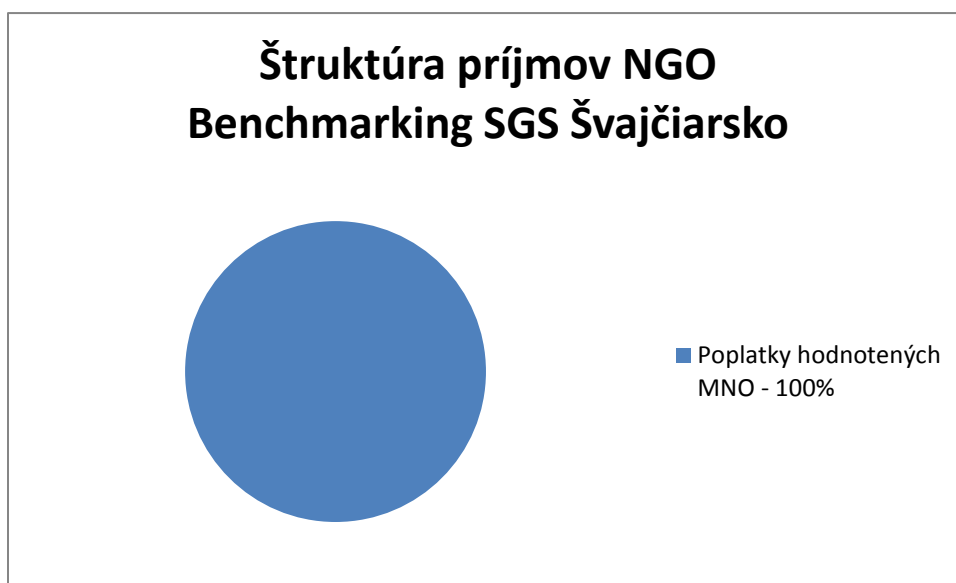
NGO Benchmarking system je prevádzkovaný súkromnou spoločnosťou SGS, ktorá vyvinula vlastnú metodiku a systém na hodnotenie MNO. Na rozdiel od iných štátov svoje služby poskytuje štandardným spôsobom aj MNO z iných krajín, t.j. nelimituje sa iba na hodnotenie švajčiarskych MNO.

Štandardná procedúra zahŕňa celkom 101 objektívnych kritérií, na základe ktorých sú MNO ohodnotené.

Poskytnutie služby je viazané na poplatok od hodnotenej MNO, pričom táto služba je z poplatkov samotných MNO financovaná na 100%.

SGS ponúka súčasne aj školenia, ktoré naučia MNO, akým spôsobom je potrebné vytvárať dokumenty a realizovať požadované kroky tak, aby organizácia úspešne prešla cez hodnotenie.

Vzhľadom na to, že SGS je globálna spoločnosť s viac ako 80.000 zamestnancami vo svete, dá sa predpokladať, že cena za ohodnotenie MNO v sebe okrem nákladov zahŕňa aj požadovaný zisk – táto informácia nám však nebola k dispozícii.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	?
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie NGO Benchmarking systému vo Švajčiarsku pre slovenský model:

- Vzhľadom na to, že celý Benchmarking systém je vyvíjaný a financovaný na 100% z poplatku hodnotenej organizácie, tak inšpiráciou je vyžadovať poplatky od MNO vstupujúcich do systému, t.j. od tých, ktoré sa nechávajú ohodnotiť
- V prípade, že slovenský akreditačný model bude využiteľný aj pre iné sektory (t.j. nie len pre MNO, ale aj pre podnikateľské subjekty) alebo sa bude dať využiť pre iné krajiny, tak zaujímavou nepriamou inšpiráciou zo Švajčiarska je poskytovať licenciu na úpravu a používanie tohto systému inými autoritami (či už v SR, alebo v zahraničí) a tak cez licenčné poplatky získavať dodatočné zdroje na svoju prevádzku
- Spoločnosť SGS vykonávajúca hodnotenie súčasne ponúka aj školenia na to, ako splniť niektoré z vyžadovaných kritérií, to znamená, že zarába súčasne na hodnotení, aj na školeniach- podobné služby by mohol poskytovať aj slovenský mechanizmus.

2.6 Asignácia 1 % z dane (Maďarsko)

Pri asignácii v Maďarsku ide o odlišný spôsob „akreditácie“ oproti iným krajinám, v ktorých táto možnosť existuje (napr. Slovensko, Poľsko, Rumunsko,..), pretože v Maďarsku organizácie, ktoré chcú preukázať splnenie podmienok na to, aby mohli získať 1% z dane od fyzických osôb, tak robia až následne po tom, čo sa dozvedia, koľko financií by mohli cez asignáciu získať. To znamená, že fyzické osoby v Maďarsku si vyberú MNO (ale na rozdiel od slovenskej asignácie môžu svojim 1% podporiť aj verejné inštitúcie ako napr. ZOO, verejné knižnice, múzeá a pod.) a oznámia daňovému úradu, že danej MNO chcú poukázať svoje 1%. Daňový úrad „sčíta“ všetky oznámené sumy a oznámi konkrétnej MNO, že z asignácie by mohla získať danú sumu. MNO sa následne rozhodne, či si jej oplatí preukazovať splnenie všetkých podmienok „akreditácie“. Pokiaľ MNO do určitého termínu preukáže splnenie podmienok, tak daňový úrad následne poukázané financie prevedie, pokiaľ MNO splnenie podmienok nepreukáže, tak financie jej poukázané nebudú a celá „suma“ prepadne, t.j. nebude rozdelená v prospech iných MNO. Tento postup sa opakuje pravidelne, t.j. každý rok.

Maďarský „akreditačný“ asignačný model je tak založený výlučne na vytváraní ad hoc databázy MNO, ktoré v danom roku splnili podmienky – s danou databázou sa dlhodobo nepracuje, má validitu iba v danom čase poukazovania 1% z dane.

Na druhej strane si tento systém takmer nevyžaduje žiadne financovanie na jeho tvorbu či prevádzku, nakoľko sa dáta neudržívajú a ďalej sa s nimi (po overení ich validity), nepracuje. Náklady tak tvoria iba priame náklady na zamestnancov verejnej správy, ktorí sa danej agende venujú, sú v kontakte s MNO a skúmajú predložené dokumenty (na rozdiel napr. od SR, kde je táto časť práce delegovaná na sieť notárov pričom ich prácu musí zaplatiť MNO, ktorá chce asignáciu získať).

MNO si v zjednodušenom pohľade overia, koľko cez asignáciu môžu získať financií a koľko námahy, času a financií ich to bude stáť a na základe toho sa rozhodnú. Tento systém teda pracuje na ekonomickej motivácii MNO, ktoré „vstupom“ do systému a preukázaním splnenia podmienok získajú okamžitý a jasný finančný benefit presahujúci ich náklady na vstup.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	NIE (len nepriamo v súvislosti s každoročnou potrebou preukazovať splnenie podmienok)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	štátne
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie asignácie v Maďarsku použiteľné pre slovenský model:

- Slovenský model má vo svojej ambícii zámer vytvoriť stabilný a komplexný systém a preto využitia spôsobu fungovania akreditácie v Maďarsku by bol asi krok späť. Na druhej strane maďarský model poukazuje v širšej súvislosti na **motiváciu MNO vstúpiť do takéhoto systému – a tou je získanie**

nejakého prospechu. Slovenský model teda potrebuje **priniest jasné posolstvo**, koľko (námahy, času a financií) bude MNO stáť vstup do takéhoto systému a čo tým (vo finančnom vyjadrení) môže získať.

- Ak bude mať slovenský model ašpiráciu nahradiť aj registráciu MNO do Zoznamu prijímateľov, tak napodobne by maďarský model nepredstavoval posun vpred, nakoľko v prípade nepreukázania splnenia podmienok vopred sa stráca motivácia prispievateľov, keďže nevedia, či organizácia, ktorej svoje % poukážu, bude nakoniec oprávnená ich prijať. Akreditačný systém na Slovensku by však mohol skombinovať existujúce maďarské a slovenské systémy v tom, že v ňom uvedené organizácie **by indikatívne prezentovali, že spĺňajú podmienky** a majú záujem o prijímanie podielu zaplatenej dane (t.j. bez toho, aby museli získavať všetky potvrdenia a vynakladať ďalšie náklady spojené s registráciou do Zoznamu prijímateľov). Následne po zozbieraní súm poukázaných v ich prospech by sa rozhodli, či sa im to oplatí a až vtedy by oficiálne predložili všetky dokumenty preukazujúce splnenie podmienok. Odstránila by sa tým aktuálna otázka v slovenskej asignácii, keď MNO nevedia, či sa im vôbec vrátia náklady potrebné na zápis do Zoznamu prijímateľov (spolu cca 75€, t.j. celkovo sa náklady na „asignačnú akreditáciu“ na Slovensku pohybujú okolo 825000€ ročne).

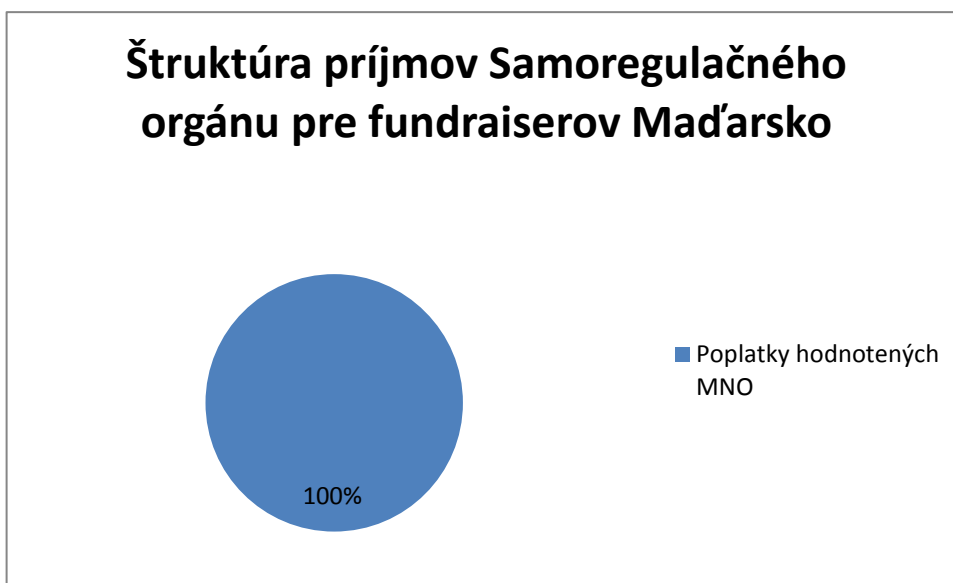
2.7 Samoregulačný orgán pre fundraiserov (Maďarsko),

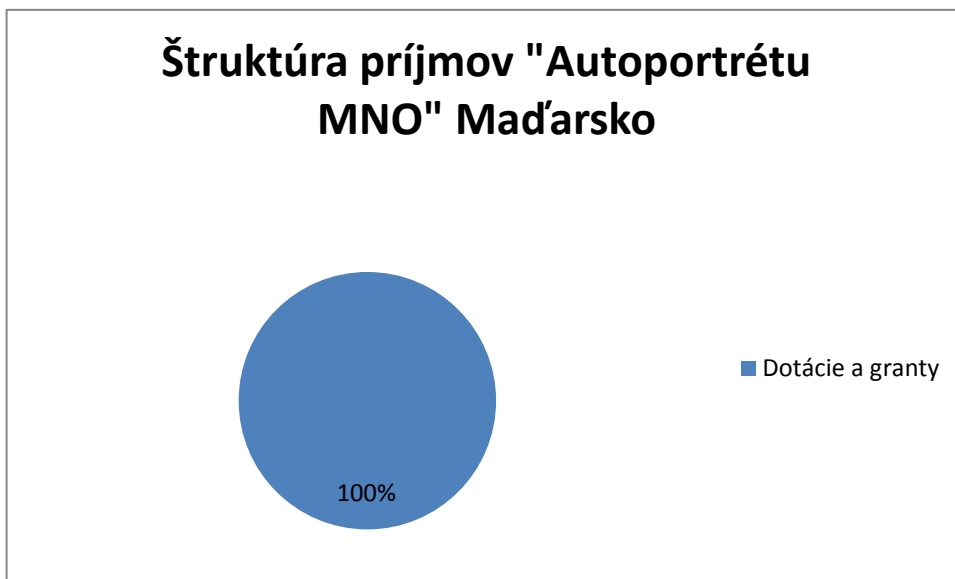
2.8 MNO autoportrét (Maďarsko)

Oba tieto systémy sú prevádzkované organizáciou Nonprofit Information and Education Centre (NIOK), t.j. ide o súkromne prevádzkované systémy.

- **Pri samoregulačnom orgáne pre fundraiserov** ide o hodnotenie konkrétnej MNO podľa nastavených pravidiel a postupov, pričom organizácia si za takéto hodnotenie platí:
 - Tzv. monitorovací poplatok (monitoring fee)
 - Ročný poplatok (annual fee)
- **MNO autoportrét** predstavuje jednoduchú databázu, v ktorej MNO dopĺňajú a aktualizujú údaje, ktoré sú zapísané v databáze. Databáza okrem údajov uvedených samotnými MNO získava aj dáta z oficiálnych zdrojov (napr. zoznam prijímateľov 1% z dane – obdobný zoznam, ako na Slovensku Zoznam prijímateľov 2% z dane, ktorý je publikovaný každoročne Komorou notárov SR).

Prevádzka tejto databázy je podporovaná z dotácií/grantov.

RESUMÉ:

	Samoregulačný orgán	Autoportrét MNO
Poplatky MNO za vstup	ÁNO	NIE
Opakované platby od MNO	ÁNO (každoročný poplatok)	NIE
Poplatky verejnosti za používanie	NIE	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE	NIE
Vlastníctvo	súkromné	Súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE	ÁNO

Inšpirácie Samoregulačného orgánu pre fundraiserov v Maďarsku pre slovenský model:

- Aktivity sú financované z poplatkov samotných organizácií, ide iba o jednozdrojové financovanie
- Dôležité je nastaviť financovanie tak, aby systém na Slovensku nebol zafinancovaný iba pri vytvorení, ale aby mal zdroje aj na svoju bežnú prevádzku – tu je inšpiráciou vyžadovať od hodnotených organizácií každoročný poplatok

Inšpirácie „Autoportréту MNO“ v Maďarsku pre slovenský model:

- Fungovanie je založené na stratégii získavania súkromných grantov a dotácií najmä od lokálnych vlád

2.9 Verejnoprospešný status a asignácia 2 % z dane (Poľsko)

Za poľský „akreditačný“ mechanizmus môžeme považovať získavanie verejnoprospešného statusu, ktorý je definovaný v poľskej legislatíve. Nejde teda iba o „dobrovoľne“ stanovené kritériá, ako v prípade niektorých krajín, ale sú jasne zadané v zákone. Tento status môžu získať všetky združenia aj nadácie, pokiaľ dokážu splniť podmienky stanovené Ministerstvom sociálnych vecí PL a pravidelne budú reportovať vyžadované údaje daňovým úradom.

Vzhľadom na výrazné (byrokratické) zaťaženie, množstvo menších MNO nemá na to administratívne kapacity, aby sa dokázali uchádzať a následne aj udržať získaný verejnoprospešný status. Na druhej strane je verejnoprospešný status organizácie prerekvizitou na niektoré zvýhodnenia MNO – najmä v daňovej oblasti (možnosť prijímať 1% z dane, možnosť pre darcov odpočítať si z daní dary,...).

Poľsko tak nepriamo, cez verejnoprospešný status, vytvorilo databázu „akreditovaných“ organizácií, ktoré splnili vyžadované podmienky a tak získali rôzne zvýhodnenia.

Z pohľadu ekonomickej prevádzky je to „beznákladový“ systém, nakoľko každá organizácia, ktorá plní podmienky, získava každoročne verejnoprospešný status a teda nie je potrebné vytvárať a udržiavať špeciálny akreditačný systém.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	NIE
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	štátne
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie Poľska pre slovenský model:

- V prípade, že slovenský akreditačný model by dokázal udeliť akceptovateľný „status“ na určité obdobie, mohol by tento status slúžiť pre MNO na preukazovanie splnenia podmienok vo viacerých oblastiach a tým ušetriť financie MNO (prijímanie 2% z dane, uchádzanie sa o verejné zdroje,...)

2.10 Foundation transparency index - FTI (Čína)

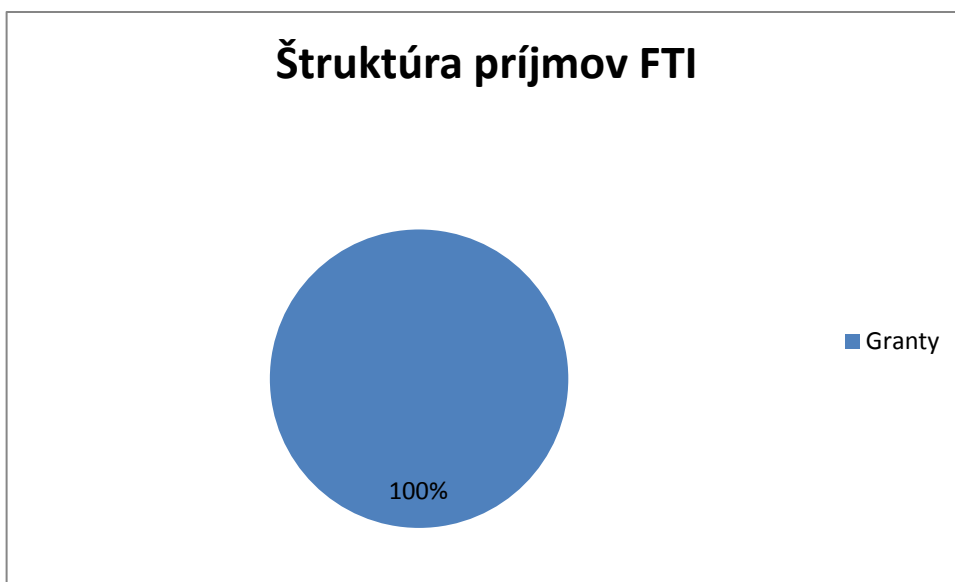
FTI predstavuje set 60 indikátorov, na základe ktorých sú hodnotené nadácie v Číne, pričom 40 z týchto indikátorov tvoria údaje, ktoré sú nadácie povinné zverejňovať podľa aktuálne platnej legislatívy.

FTI je prevádzkované China Foundation Center (FTC), čo je súkromná mimovládna organizácia iniciovaná 35 čínskymi nadáciami s cieľom propagácie transparentnosti nadačného sektora.

- Registrácia, resp. pridávanie informácií o sebe je pre nadácie bezplatné.
- Prístup k údajom a ich prezeranie je taktiež bezplatné pre verejnosť.

FTC presadzuje myšlienku, že nechcú vyberať poplatky od nadácií za to, že chcú poukazovať na svoju kvalitu a transparentnosť.

Prevádzka FTI je preto prepojená s financovaním prevádzky samotnej organizácie, ktorá sa spolieha najmä na veľkých medzinárodných a národných donorov (napr. Ford Foundation, Bill&Melinda Gates Foundation, Stiftung Mercator,...)

Poznámka: FTI je na 100% financované z grantov, nejde však o spoliehanie sa iba na 1 zdroj, keďže organizácii sa darí získavať na svoju činnosť financie od množstva domácich aj zahraničných donorov.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	NIE
Opakované platby od MNO	NIE
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE/resp. granty od množstva donorov
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie „FTI“ v Číne pre slovenský model:

- FTI je prevádzkované ako súčasť výkonu činností organizácie (nadácie) a preto nemá samostatné financovanie „projektu“ oddelené od organizácie.
- Organizácia sa spolieha najmä na veľké množstvo medzinárodných a národných donorov, pričom presadzuje myšlienku, že si musí nájsť na túto aktivitu externé zdroje, pretože nechce vyžadovať financie od organizácií za to, že chcú preukázať svoju kvalitu a transparentnosť.
- Najdôležitejšou inšpiráciou je teda **potreba výraznej komunikácie** fungovania akreditačného systému tak, aby slovenský model dokázal osloviť množstvo donorov v prípade, že sa rozhodne ísť touto cestou

2.11 Certifikácia a Central Bureau on Fundraising značka (Holandsko)

Hodnotiaci systém je prevádzkovaný Central Bureau on Fundraising (CBF), čo je holandská nadácia, ktorá monitoruje fundraising neziskových organizácií od roku 1925, t.j. hodnotiaci systém je prevádzkovaný súkromnou osobou. Cieľom CBF je propagovať dôveryhodný fundraising aj míňanie získaných financií tým, že posudzujú organizácie a na základe toho poskytujú informácie pre štátnu správu aj verejnosť.

Hodnotené MNO si musia zaplatiť za získanie certifikátu jednorázový poplatok a potom platiť pravidelne ročný poplatok.

Výška poplatku závisí od získanej značky/certifikátu:

1. CFB značka pre veľké MNO
2. CFB certifikát pre malé MNO
3. Certifikát pre začínajúce MNO

Ad 1) CFB značka pre veľké MNO. Značka („pečiatka“) je udelená na 3 roky, pričom poplatok za jej vydanie (=za certifikáciu) je 2975 EUR. Následne na to je potrebné počas 3 rokov platiť ročný poplatok, ktorý sa odvíja od zdrojov získaných samotnou organizáciou a pohybuje sa v rozpätí od 455 EUR do 8980 EUR. To znamená, že organizácie zaplatia celkovo za 3 roky od 4340 EUR do 29915 EUR

Ad 2) O CFB certifikát sa môžu uchádzať neziskové organizácie, ktorých ročný príjem nepresahuje 500.000 EUR. CFB Certifikát má taktiež platnosť obmedzenú na 3 roky a poplatok za jeho vydanie je 515 EUR. Ročný poplatok za udržanie certifikátu je 360 EUR. MNO tak za 3 roky zaplatia spolu 1595 EUR, čo pri maximálnom príjme 500.000 EUR ročne (1,5 milióna za 3 roky) predstavuje minimálne 0,11% z príjmu organizácie.

Ad 3) Certifikát pre začínajúce organizácie je určený pre MNO, ktoré realizujú fundraising kratšie ako 3 roky. Poplatok za certifikát je 835 EUR, pričom ak organizácia existuje menej ako 1 rok, tak poplatok je znížený na 595 EUR. Certifikát sa však, na rozdiel od predchádzajúcich, udeľuje len na 18 mesiacov, pričom po uplynutí 18 mesiacov nastane znovuhodnotenie organizácie. Ak organizácia uspeje, tak získa certifikát na ďalších 18 mesiacov, poplatok za znovuhodnotenie je 450 EUR. Poplatok teda za 3 roky je buď 1285 EUR, alebo v prípade jeho zníženia činí 1045 EUR.

Celkový počet organizácií zapojených do systému hodnotenia sa pohybuje okolo 1000, pričom masívnejšiemu nárastu ich počtu **bránia relatívne vysoké poplatky**.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie „CBF“ v Holandsku pre slovenský model:

- CFB vyžaduje, aby organizácie, ktoré chcú byť ohodnotené, financovali náklady na svoje hodnotenie, čo je legitímna požiadavka, na druhej strane ako ukazuje holandský príklad, tak vysoko nastavené poplatky bránia masívnejšiemu zapojeniu sa MNO.
- Z pohľadu cash flow organizácií je dobré aspoň to, že celkový poplatok je rozdelený na 3 roky a teda nie je potrebné ho platiť naraz
- Inšpiráciou je aj rozdelenie výšky poplatku za hodnotenie MNO podľa nastavených kritérií – či už je to podľa obratu, výšky získavaných darov, alebo podľa majetku, ktorý MNO má

2.12 Značka kvality pre darcov (Rakúsko)

Značku kvality pre darcov (Österreichisches Spendengütesiegel) udeľuje Komora autorizovaných účtovníkov a daňových poradcov. Rakúsky hodnotiaci model je založený na nemeckých skúsenostiach (German Central Institute for Social Issues - DZI a the Central Office for Charitable Organisations – ZEWO). Fungovanie rakúskeho modelu je v princípe podobné so slovenským spôsobom registrácie MNO do Zoznamu prijímateľov 2%. Kým na Slovensku je „akreditácia“ vykonávaná notármi, v Rakúsku je realizovaná certifikovanými účtovnými a daňovými poradcami.

Zaujímavým benefitom, ktorý pri iných skúmaných zahraničných systémoch nebol prezentovaný, je **nárast počtu darcov ako výsledok rastúcej transparentnosti a dôvery v MNO v Rakúsku.**

Kým pred zavedením systému – Značky kvality - cca 50% populácie bolo ochotných finančne podporovať MNO, po jeho spustení narástla táto hodnota až na 80% rakúskej populácie (údaj z roku 2005 poukazuje, že Rakúsko s počtom obyvateľov 8 miliónov dokáže generovať každoročne 450 miliónov € vo forme darov, t.j. na jedného obyvateľa to vychádza v priemere cca 56,25€ ročne).

Podobne, ako na Slovensku musia MNO zaplatiť za overenie splnenia podmienok na registráciu do Zoznamu prijímateľov notárovi cca 55€ ročne, v Rakúsku je tento poplatok hradený certifikovanému účtovnému/daňovému poradcovi:

Poplatok sa skladá z 2 častí:

- Fixný poplatok vo výške 50€ platia všetky MNO, ktoré sú overované
- Variabilný poplatok sa odvíja od výšky získaných darov:
 - Ak organizácia získava ročne viac ako 100.000€, tak poplatok je 220€
 - Ak organizácia získava ročne do 100.000€, tak poplatok je 83€

t.j. rakúske MNO zaplatia každoročne na poplatkoch 270€ resp. 133€. V porovnaní so Slovenskom je tak poplatok za overenie splnenia podmienok výrazne vyšší.

Značku kvality je potrebné obnovovať každoročne a každoročne sa tak, podobne ako na Slovensku, platí aj poplatok.

Aktuálne má Značku kvality udelenú 235 organizácií.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	NIE
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie Značky kvality v Rakúsku pre slovenský model:

- Vzhľadom na blízku príbuznosť procesu získania Značky kvality v Rakúsku a registrácie do Zoznamu prijímateľov 2% na Slovensku, tak ekonomické inšpirácie sú využiteľné pri stanovovaní poplatku za registráciu – ktorá by sa mohla odvíjať, podobne ako pri niektorých iných zahraničných modeloch, od určitých ekonomických kritérií.
- Nepriama ekonomická inšpirácia je „odmeranie“:
 - Hodnoty darov/asignácie/získaných verejných zdrojov, t.j. hlavných financií prúdiacich do neziskového sektora
 - Nákladov potrebných na „sprostredkovanie“ týchto financií

A to:

- pri spustení slovenského systému a
- následne vyhodnotenie zmien v týchto číslach po určitom čase od jeho spustenia a interpretácia/zdôvodnenie ich zmien.

Pripravený slovenský systém by tak mohol „obhájiť“ náklady na svoju tvorbu a preukázať tak ekonomický prínos pre verejnú správu aj neziskový sektor.

2.13 “Gateway to Giving“ (Pakistan)

Hodnotenie pakistánskych MNO je vykonávané súkromnou, neziskovou organizáciou - Pakistan Centre for Philanthropy (PCP).

Program certifikácie sa snaží priniesť transparentnosť, zúčtovateľnosť a dobrú správu v neziskovom sektore v Pakistane, pričom ide o prvý takýto model v Južnej Ázii. Zahŕňa posúdenie neziskových organizácií prostredníctvom štandardizovaných parametrov v oblasti vnútorného riadenia organizácie a organizačnej kapacity; finančného manažmentu a riadenia projektov a zamerania organizácie.

Organizácie sa pri základnej úrovni hodnotenia nechávajú posudzovať dobrovoľne za účelom zvýšenia svojej kredibility a s cieľom lepšieho prístupu k financovaniu zo strany verejnosti a inštitucionálnych donorov. PCP po vykonaní samotného ohodnotenia pomáha s propagáciou certifikovaných organizácií cez svoje ďalšie programy a aktivity.

Ak má však organizácia záujem o určité daňové zvýhodnenia (Pakistan má viacero typov daňových zvýhodnení pre MNO), tak v tom prípade musí splniť prísnejšie a širšie hodnotiace kritériá, pretože PCP je autorizovanou agentúrou, ktorej hodnotenie uznáva štát. To znamená, že po prísnejšom ohodnotení získa MNO certifikát (s obmedzenou platnosťou na 3 roky) a tento certifikát slúži štátu ako potvrdenie o tom, že daná organizácia splnila kritériá na získanie určitého daňového zvýhodnenia. Nejde pri tom o monopol pre PCP, nakoľko PCP predstavuje iba jednu z certifikačných autorít, ktoré štát uznáva. Aby si štát zaistil istý vplyv nad procesom hodnotenia, tak v hodnotiacej komisii má svojich zástupcov (2 zástupcov z 8 členov).

Aktuálne je v Pakistane certifikovaných 278 organizácií.

Organizácie, ktoré chcú certifikát získať, musia za celý proces hodnotenia zaplatiť, pričom organizácie sú zatriedené do 6 skupín a poplatok sa odvíja od obratu organizácie za predchádzajúce obdobie:

Veľkosť MNO:	Ročný (alebo priemerný dvojročný) príjem v Rs:	Poplatok za rok v Rs:	Poplatok na dvojročné obdobie v Rs:
Malá	Pod 1 milión	6,600	9,900
Stredná 1	1-5 miliónov	20,000	30,000
Stredná 2	5 - 10 miliónov	44,000	66,000
Veľká 1	10 - 50 miliónov	76,000	114,000
Veľká 2	50 - 100 miliónov	100,000	150,000
Veľká 3	Viac ako 100 miliónov	144,000	216,000

Sumy sú uvádzané v pakistánskych rupiách (RS), pričom kurz voči euru sa pohybuje okolo 0,0075 EUR za 1 RS.

Príklady:

- v najnižšej úrovni, pri obrate MNO do 1 milión RS (= približne obrat do 7500 EUR) je poplatok na úrovni 6600 Rs (cca 50 EUR).
- Pri najvyššej úrovni a obrate nad 100 miliónov RS (750000 EUR) je poplatok na úrovni 144000 Rs (cca 1100 EUR)

Aktuálne dochádza k nastaveniu novej poplatkovej štruktúry, pričom kategórie sa zmenili a ceny sa zvýšili:

Veľkosť MNO	Priemerný ročný príjem za posledné 3 roky (v Rs):	rtifikačný poplatok (Rs.):
Malá	Do 1 Milióna	16,500
Stredná 1	1 – 5 Miliónov	50,000
Stredná 2	5-10 Miliónov	110,000
Veľká 1	10–50 Miliónov	190,000
Veľká 2	50 – 100 Miliónov	250,000
Veľká 3	100 Miliónov a viac	360,000

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO (po uplynutí platnosti certifikátu)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	ÁNO (poplatky + štátna podpora)
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	ÁNO

Inšpirácie z Pakistanu pre slovenský model:

- Zaujímavou inšpiráciou je dvojúrovňové hodnotenie. Prvá úroveň je pre tie organizácie, ktoré sa chcú dobrovoľne nechať posúdiť a samé prezentovať svoju „kvalitu“. V druhej úrovni by už na Slovensku mohlo ísť o taký typ hodnotenia, ktoré bude istým spôsobom garantovať kvalitu MNO pre štát a voči tomu by štát naviazal určitý typ zvýhodnenia (nie len daňové, ale napr. aj vo vzťahu k štátnym dotáciám, či európskym peniazom...)
- Vyšší stupeň hodnotenia v Pakistane súčasne poukazuje na cestu, ako môže byť hodnotenie súkromnej spoločnosti akceptovateľné pre štát – štát nominoval do hodnotiacej komisie svojich zástupcov a tak si zabezpečil kontrolu nad procesom hodnotenia, stanovovaním kritérií a ich vyhodnocovaním.
- Proces zmeny poplatkovej štruktúry taktiež pripomína, že nie je potrebné mať nastavený systém na jednu fundraisingovú stratégiu, ale je možné ju podľa vývoja a potreby meniť a dopĺňať

2.14 The Philippine Council for NGO Certification (Filipíny)

Po daňovej reforme na Filipínach v roku 1997 bola predstavená „organizácia“ the Philippine Council for NGO Certification (PCNC – Filipínska rada pre certifikáciu MNO), ktorá bola založená 6 najväčšími sieťami MNO na Filipínach. Založenie PCNC bolo priamym výsledkom daňovej reformy, nakoľko touto reformou stratili donori možnosť odpočtu poskytnutých darov v prospech MNO zo svojich daní. Filipínske MNO teda potrebovali reagovať na tento krok vlády a zabezpečiť tak nejakú motiváciu pre donorov. **PCNC podpísala s vládou memorandum, ktorého podstatou je, že štát uznáva na daňové účely certifikáty pre MNO**, ktoré sú vystavené po úspešnom certifikovaní PCNC. Štát si, podobne ako v prípade Pakistanu, zachováva istý vplyv nad procesom hodnotenia tým, že má svojich zástupcov v hodnotiacej komisii.

Získaný certifikát má obmedzenú platnosť na 1, 3 alebo 5 rokov a je po uplynutí danej doby potrebná jeho obnova.

Čo sa týka financovania PCNC dostalo na rozbeh a tvorbu systému zdroje od Fordovej nadácie, the Sasakawa Peace Foundation a USAID. Okrem toho získalo grant od Svetovej banky a španielskej ambasády na tvorbu čiastkových aktivít certifikácie.

Prevádzka certifikačného systému je následne už takmer výlučne financovaná z poplatkov a členských príspevkov.

Platba za certifikáciu sa skladá z dvoch častí:

- Úvodný (iniciačný) poplatok: 1000 PhP (cca 17,5 eur)
- Samotný poplatok za certifikáciu sa odvíja od celkových aktív hodnotenej organizácie nasledovne:

Veľkosť MNO:	Celkové aktíva organizácie: (v PhP):	Poplatok za certifikáciu v PhP:
Malá	Pod 5 miliónov	10000
Stredná 1	5 - 15 miliónov	15000
Stredná 2	15 - 50 miliónov	20000
Veľká	nad 50 miliónov	30000

Príklady:

- Organizácia, ktorá má aktíva nižšie ako 5 miliónov PhP (teda pod 87500 EUR) platí za certifikáciu spolu 11000 PhP (192,5 EUR)
- Organizácia, ktorá má aktíva vyššie ako 50 miliónov PhP (teda nad 875000 EUR) platí za certifikáciu spolu 31000 PhP (542,5 EUR)

Aktuálne je takto certifikovaných asi 370 organizácií z celkovo 60000 existujúcich na Filipínach.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO (po uplynutí)

	platnosti certifikátu)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	ÁNO (poplatky + členské poplatky + granty)
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie z Filipín pre slovenský model:

- Zaujímavou inšpiráciou je model spolupráce štátu a neziskového sektora pri hodnotení MNO. Vyšší stupeň hodnotenia na Filipínach prezentuje, ako môže efektívne spolupracovať štát s neziskovým sektorom k vzájomnej výhodnosti a súčasne poukazuje na cestu, ako môže byť (podobne ako v prípade Pakistanu) hodnotenie súkromnej spoločnosti akceptovateľné pre štát – štát nominoval do hodnotiacej komisie svojich zástupcov a tak si zabezpečil kontrolu nad procesom hodnotenia, stanovovaním kritérií a ich vyhodnocovaním.
- Podobne ako pri niektorých iných krajinách, aj filipínsky model vyžaduje opakované poplatky (=udržiavacie) od hodnotených MNO – čím sa zabezpečuje spolufinancovanie samotnej činnosti systému
- Tým, že certifikáty majú obmedzenú platnosť, si systém zabezpečuje návrat „klientov“ a teda aj financií

2.15 La charte de déontologie (Francúzsko)

Združenie Le Comité de la Charte, ktoré tento certifikačný systém prevádzkuje, bolo založené neziskovými organizáciami v roku 1989. Tieto organizácie sa zaviazali dodržiavať nastavené etické princípy, ktoré sa formálne pretavili do Etického kódexu, pričom vstupom do systému sa súčasne zaviazali k dobrovoľnému podrobeniu sa stálej kontrole. Myšlienkou je, že darcovia majú mať právo vedieť, ako nimi obdarované organizácie používajú získané financie.

Združenie má v súčasnej dobe 79 členov, ktorí sa zaviazali dodržiavať tento Etický kódex, pričom celkový objem financií, ktoré tieto organizácie ročne získavajú, dosahuje takmer 1 miliardu EUR.

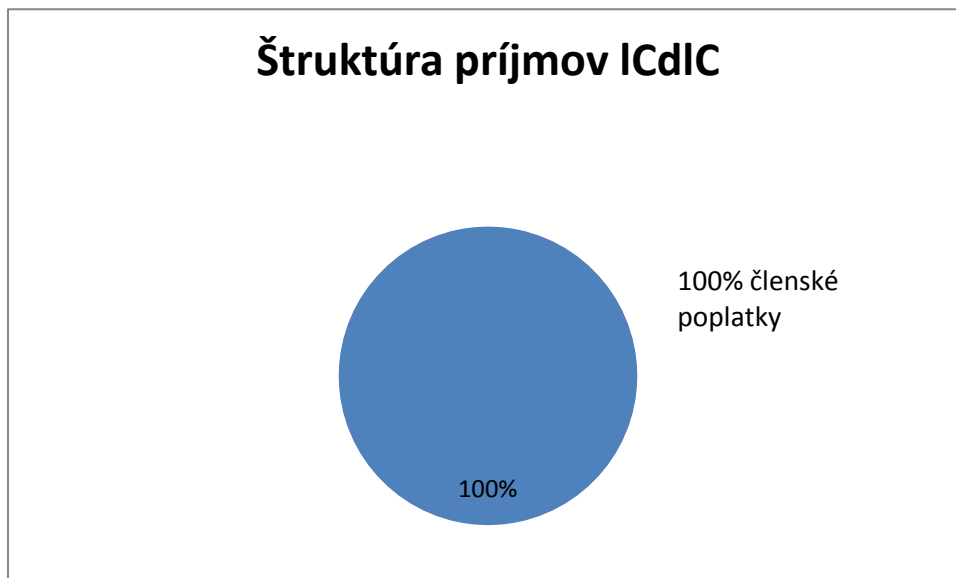
Organizácie združené v La Comité de la Charte financujú činnosť organizácie prevažne samé a to formou príspevkov. Ročný rozpočet sa pohybuje na úrovni 650000 EUR, okrem finančnej podpory ešte pri aktivitách La Comité de la Charte spolupracuje viac ako 120 dobrovoľníkov.

Príspevky jednotlivých členov sa každoročne vyberajú v závislosti od výšky vyzbieraných darov konkrétnej organizácie (člena) nasledovne:

Vyzbierané dary v EUR:	Príspevok v EUR:
Pod 0,8 milióna	1740
Pod 1,4 milióna	2530
Pod 2,9 milióna	3460
Pod 6 miliónov	5170
Pod 9 miliónov	6890
Pod 15 miliónov	8630
Pod 18 miliónov	10340
Pod 27,3 milióna	12060
Nad 27,3 milióna	13770

V záujme nezávislosti od štátu a iných orgánov verejnej moci sa združenie štandardne nesnaží získavať prevádzkové (inštitucionálne) granty, ale iba prípadné malé granty na konkrétne projekty/aktivity.

La Comité de la Charte taktiež nevyžaduje/nezískava žiadne príspevky od verejnosti.

RESUMÉ:

Poplatky MNO za vstup	ÁNO
Opakované platby od MNO	ÁNO (každoročné členské)
Poplatky verejnosti za používanie	NIE
Viaczdrojové financovanie	ÁNO /limitované/ (členské poplatky + granty len v obmedzenej miere)
Vlastníctvo	súkromné
Financovanie zo strany štátu	NIE

Inšpirácie z Francúzska pre slovenský model:

- Združenie sa vybralo cestou úplnej nezávislosti od financovania externými zdrojmi a tak svoju prevádzku financuje z pravidelných (každoročných) členských príspevkov. Týmto si zabezpečuje výraznú nezávislosť od prípadných hlavných podporovateľov.
- Ak by podobným spôsobom mal fungovať aj slovenský model, museli by sa ho, najmä zo začiatku, zúčastniť tie najväčšie mimovládne neziskové organizácie tak, aby systém bol schopný vyfinancovať svoje štartovacie aktivity – tvorbu pravidiel, metodiky, školenia overovateľov... Okrem toho by bolo potrebné, aby organizácie, ktoré prešli certifikáciou, boli ochotné platiť každoročné poplatky a pomáhať tak vlastne certifikovať ďalšie organizácie.

3 Porovnanie základných charakteristík

Tabuľka porovnáva niektoré základné charakteristiky vizuálnym spôsobom, čo pomôže lepšiemu pochopeniu, ako sú zahraničné systémy prevádzkované z ekonomického pohľadu. Prehľad toho, ako vyriešili zahraničné systémy niektoré z ekonomických otázok, môže poslúžiť ako inšpirácia na tvorbu slovenského modelu, poprípade po zvolení spôsobu fungovania slovenského systému budú môcť jeho tvorcovia kontaktovať zahraničné systémy, ktoré majú rovnaký, alebo podobný systém a tak získať ich podrobnejšie a konkrétnejšie skúsenosti.

Najprv nasleduje syntéza sledovaných charakteristík akreditačných systémov (podľa bodov nachádzajúcich sa v tabuľke na konci každého hodnoteného systému) a následne je pripojená prehľadná tabuľka so zaznačenými údajmi.

Syntéza sledovaných charakteristík zahraničných modelov:

Poplatky MNO za vstup:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov vyžaduje poplatky za vstup do akreditačného systému od samotných hodnotených MNO 8 systémov, t.j. 50%. Toto % poukazuje, že vo svete je nevyjasnené, KTO by mal platiť prevádzku akreditačného systému a teda že existujú názory, že samotné organizácie by si mali za svoju akreditáciu zaplatiť, ale aj názory, ktoré prezentujú, že organizácie, ktoré chcú byť transparentné, by ešte aj za svoje hodnotenie nemali platiť.

Výška poplatku je stanovená zvyčajne 2 spôsobmi – a to buď ako paušálna cena za organizáciu, alebo cena, ktorá je stanovená na základe obratu (príjmu) hodnotenej MNO v rámci stanovených rozmedzí (pásiem).

Ak sú v akreditačnom systéme vyžadované poplatky od hodnotených MNO, tak dôvodom je spravidla osobné zaangažovanie pracovníkov akreditácie v interakcii s hodnotenou organizáciou a teda poplatok slúži aspoň na úhradu týchto nákladov, alebo v prípade, ak hodnotená organizácia má nejaký priamy benefit po ohodnotení.

Niektoré zo systémov z princípu nechcú vybrať poplatky od hodnotených MNO, pretože tým prirodzene limitujú počet záujemcov a tak nedosiahnu svoje ciele (zvyšovanie transparentnosti MNO, zvyšovanie kvality poskytovaných služieb, rast dôvery darcov,...).

Opakované platby od MNO:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov vyžaduje opakované (každoročné, alebo po uplynutí určitej periódy) platby 8 systémov, ktoré takmer presne kopírujú tie systémy, ktoré súčasne vyžadujú aj „vstupné“ poplatky.

Niektoré systémy vyžadujú opakované (udržiavacie) poplatky bez prezentovaného zdôvodnenia, iné to vnímajú ako „rozloženie“ platby za hodnotenie na dlhšie obdobie. V prípade, že hodnotenie organizácie (certifikát, známka kvality,...) má obmedzenú časovú platnosť (1 rok, 3 roky, a pod.), tak pravidlom je, že po uplynutí doby je potrebné zaplatiť poplatok opätovne.

Poplatky verejnosti za používanie systému:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov vyžaduje platby od verejnosti (v širšom pohľade, t.j. napr. aj od médií a pod.) za získavanie informácií z databáz iba 1 systém. Z tohto pohľadu je zrejmé, že možnosť komerčného využitia získaných dát nie je vôbec rozvinutá.

Získavanie základných informácií zo zozbieraných databáz údajov je zvyčajne bezplatné, resp. základná báza údajov je poskytovaná bezplatne a za poplatok je možné získať rozšírené údaje, alebo už spracované údaje vo forme štatistík, analýz, grafov, tabuliek,... zaujímavosťou je, že takto poplatky verejnosti za používanie/prístup do systému využíva systematicky vo forme predaja služieb iba 1 akreditačný systém (GuideStar USA).

Viaczdrojové financovanie:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov má viaczdrojové financovanie (t.j. nespoliehajú sa iba na jeden zdroj financií) iba 7 systémov, čo je prekvapujúce zistenie, nakoľko takéto spoliehanie sa len na jeden zdroj popiera jedno zo základných pravidiel udržateľnosti prevádzky „projektu“. V prípade systémov, ktoré prevádzkuje štát sa to ešte dá vysvetliť, pri súkromnej prevádzke je to však výrazné riziko.

Nespoliehanie sa iba na jeden zdroj príjmov je kľúčové pre dlhodobé prežitie akreditačného systému, resp. nevyhnutné z pohľadu minimalizácie rizika. Väčšina zahraničných systémov si toto riziko uvedomuje a snaží sa zabezpečiť financie z viacerých zdrojov. Niektoré zo systémov sa spoliehajú len na poplatky od MNO - to znamená, že tieto poplatky musia uhradiť minimálne všetky náklady a súčasne si hodnotiaca autorita musí v záujme ekonomického prežitia aktívne zháňať platiace organizácie na hodnotenie. Iné systémy naopak získavajú financie na prevádzku z iných, viacerých zdrojov, pričom podstatný rozdiel ešte spočíva v tom, či získavajú aj štátne zdroje (dotácie). Niektoré zahraničné systémy si v záujme zachovania nezávislosti a objektívnosti nevyžadujú poplatky od priamo hodnotených organizácií a v záujme získania dôvery MNO a zaistenia si diskretnosti nechcú ani financie od štátu.

V prípade viaczdrojového financovania ide o rôznu kombináciu grantov (z viacerých zdrojov), poplatkov za služby, členských poplatkov, dotácií,...

Vlastníctvo:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov je 12 systémov vo vlastníctve súkromného prevádzkovateľa; 4 systémy vo vlastníctve štátu, pričom jeden zo súkromných systémov je presnejšie prevádzkovaný spoločne štátom a súkromnou organizáciou.

Vlastníctvo systému je chápané ako to, kto prevádzkuje akreditačný systém – či je to štát, alebo súkromná (zisková/nezisková) spoločnosť. Ak systém prevádzkuje štát, tak často má z toho hodnotená MNO nejaký finančný benefit (daňové úľavy, možnosť darcov odpočítať si hodnotu darov, a iné), pokiaľ systém prevádzkuje súkromná spoločnosť, tak jeho výsledky sú určené hlavne pre verejnosť na zaistenie dôvery darcov.

Financovanie zo strany štátu:

Zo 16 hodnotených zahraničných systémov získava od štátu financie rôznou formou 5 systémov.

Pre inšpiráciu pre slovenský model bolo zvlášť sledované, či akreditačný systém v zahraničí má (spolu)financovanie zo strany štátu. Vzhľadom na realizáciu národného projektu a to, že prijímateľom NFP je štát (Ministerstvo vnútra SR), tak je predpoklad, že by jednou z alternatív mohlo byť aj prevádzkovanie a/alebo financovanie systému štátom. Ako zo zahraničných skúseností vyplýva, štát je ochotný financovať systémy, ktoré sú prevádzkované samotným štátom, ale aj súkromnými organizáciami.

3.1 Prehľadná tabuľka základných charakteristík:

Akreditačný systém:	Poplatky MNO za vstup	Opakované platby od MNO	Poplatky verejnosti za používanie	Viaczdrojové financovanie	Vlastníctvo	Financovanie zo strany štátu
GuideStar (USA)	NIE	ÁNO	ÁNO	ÁNO	súkromné	NIE
GuideStar (Izrael)	NIE	NIE	NIE	ÁNO	súkromné	ÁNO
Systém hodnotení spoľahlivosti NNO (ČR)	ÁNO	ÁNO	NIE	ÁNO	súkromné	NIE
Informačný systém neštátnych neziskových organizácií ISNNO (ČR)	NIE	NIE	NIE	NIE	štátne	ÁNO
Evidencia neštátnych neziskových organizácií EMNNO (ČR)	NIE	NIE	NIE	NIE	štátne	ÁNO
NGO Benchmarking system (Švajčiarsko)	ÁNO	N/A	NIE	NIE	súkromné	NIE
Asignácia 1% z dane (Maďarsko)	NIE	NIE	NIE	NIE	štátne	NIE
Samoregulačný orgán pre fundraiserov (Maďarsko)	ÁNO	ÁNO	NIE	NIE	súkromné	NIE
MNO autoportrét (Maďarsko)	NIE	NIE	NIE	NIE	súkromné	ÁNO
Verejnoprospešný status a asignácia 2% z dane (Poľsko)	NIE	NIE	NIE	NIE	štátne	NIE
Foundation transparency index - FTI (Čína)	NIE	NIE	NIE	ÁNO	súkromné	NIE
Certifikácia a Central Bureau on Fundraising značka (Holandsko)	ÁNO	ÁNO	NIE	NIE	súkromné	NIE
Značka kvality pre darcov (Rakúsko)	ÁNO	ÁNO		NIE	súkromné	NIE
“Gateway to Giving“ (Pakistan)	ÁNO	ÁNO		ÁNO	súkromné	ÁNO
The Philippine Council for NGO Certification (Filipíny)	ÁNO	ÁNO		ÁNO	súkromné	
La charte de déontologie (Francúzsko)	ÁNO	ÁNO		ÁNO	súkromné	

4 Závery a námety zo zahraničných akreditačných systémov na použitie pre slovenský model (ekonomický pohľad)

V rámci ekonomickej časti analýzy boli preskúmané rozličné zahraničné akreditačné systémy, pričom úrovne ich tvorby a prevádzky boli výrazne odlišné:

- Niektoré systémy boli tvorené iba individuálnymi aktivitami zvyčajne jednej organizácie, alebo skupinou mimovládnych neziskových organizácií a ich prevádzka nebola trvalá, aktívna a systematická - skôr už pripravené „akreditačné“ pravidlá boli aplikované na konkrétnu organizáciu, ktorá sa viac-menej náhodne prihlásila a požiadala z nejakého dôvodu o akreditáciu. V takomto prípade náklady na tvorbu a prevádzku systému tvoria prevažne iba vyvolané výdavky, t.j. výdavky, ktoré sa priamo viažu na realizáciu akreditácie konkrétnej MNO (personálne výdavky, cestovné, ubytovanie,...)
- Iné systémy boli prevádzkované na dennej, profesionálnej báze a teda náklady na prevádzku takéhoto systému okrem vyvolaných nákladov obsahovali aj fixné náklady (administratívni pracovníci, nájom, údržba software/hardware,...)
- Ďalšou veľkou skupinou boli systémy, v ktorých mal ľudský faktor iba zanedbateľnú rolu a väčšina „práce“ bola realizovaná elektronickou cestou prostredníctvom vyvinutej aplikácie/software. V tomto prípade najvyššie náklady na akreditačný systém predstavovali najmä programátorské práce.

V závislosti od potreby zdrojov na prevádzku sa odvíjajú aj stratégie na získanie zdrojov na ich úhradu:

- 1) Časť akreditačných systémov sa spolieha na príspevok vo forme **poplatku alebo členského príspevku** od samotnej hodnotenej organizácie – to najmä v prípadoch, keď je akreditácia vykonávaná individuálne konkrétnym organizáciám; predpokladá zapojenie ľudského vstupu a prípadne prináša nejaký priamy efekt pre zakreditovanú organizáciu (napr. daňové zvýhodnenie, možnosť získavať asigovanú daň, zvýhodnenie v oblasti práce s dobrovoľníkmi a pod.) . V tomto prípade je teda pre organizácie akreditácia okamžitým prínosom a tým pádom rastie aj ich ochota za akreditáciu zaplatiť. Na Slovensku už existuje limitovaný akreditačný systém pre organizácie, ktoré chcú prijímať podiel zaplatenej dane – tzv. Zoznam prijímateľov, ktorý tvorí a vedie Komora notárov SR. Ak chcú mimovládne neziskové organizácie získavať podiel zaplatenej dane, tak sa musia každoročne zaregistrovať do tohto Zoznamu prijímateľov u notára, pričom v priemere platia za takúto formu akreditácie približne 55 €.
- 2) Iná skupina zahraničných akreditačných systémov sa spolieha na **(spolu)financovanie zo strany štátu**. Štát má záujem na podpore akreditačného systému najmä v tom prípade, ak tým získa určitú informáciu alebo istotu, ktorú by za iných okolností nemohol alebo nevedel získať, poprípade ak potrebuje mať garanciu, že akreditované organizácie splňajú určité štandardy, podmienky, alebo dokážu realizovať plnenie úloh štátu.
- 3) Akreditačný systém má predpoklad časom získať obrovské množstvo informácií a vybudovať tak databázu, ktorá sa dá rôznymi formami speňažiť – či už ide o čistý samotný **predaj kontaktov a iných informácií z vytvorenej databázy**, alebo prevádzkovatelia systému **ponúkajú pridané služby pre záujemcov – tvorba analýz, máp, štatistík...** takýmto spôsobom získavajú financie na prevádzku viaceré systémy, najmä ak sú prevádzkované súkromnými organizáciami (t.j. nie výlučne štátom).
- 4) Štvrtou formou financovania prevádzky akreditačných systémov je hľadanie externých zdrojov a to najmä vo forme grantov od zahraničných donorov (nadácií, veľvyslanectiev,..) alebo domácich donorov (najmä nadácií, alebo formou darov, sponzoringu a reklamy...). Táto forma prevádzky je využívaná hlavne pri tvorbe a spustení systému, nakoľko akreditácia má šancu priniesť zlepšenie v problémových oblastiach, ale spočiatku ešte nemá všetko vytvorené tak, aby sa mohla financovať iným spôsobom.
- 5) Časť systémov je prevádzkovaná hybridne, čo znamená, že sa nespolieha iba na jeden zdroj financií, ale snaží sa skombinovať viaceré zdroje – a to buď z časového pohľadu(t.j. jeden zdroj je postupne nahrádzaný inými zdrojmi – napr. štátna dotácia pri rozbehu systému je postupne nahrádzaná grantmi od nadácií

a predajom služieb), alebo už od začiatku je fungovanie systému nastavené viaczdrojovo – napr. dotácia je skombinovaná s grantmi nadácií a súkromnými darmi. Takáto forma financovania súčasne naplňa hlavné pravidlo fundraisingu a to - nespoliehať sa iba na jeden zdroj.

Záverečné odporúčania pre slovenský model:

1. Po stanovení spôsobu prevádzky systému je potrebné v prvom rade prepočítať **náklady na rok**, ktoré sú tvorené 2 hlavnými zložkami –fixné a variabilné náklady.
2. Je potrebné si vyjasniť, KTO bude prevádzkovateľom systému, nakoľko to má vplyv na možné využitie rôznych zdrojov. Ako už v predchádzajúcich analýzach jednotlivých štátov bolo spomenuté, niektoré zo zdrojov nie je reálne využiť pri určitom „vlastníckovi“ systéme:
 - a. **Ak to bude štát, tak do úvahy prichádzajú „eurofondy“, štátna dotácia a poskytovanie určitých služieb za poplatok.** Naopak nevyužiteľné sú pri aktuálnom legislatívnom prostredí podnikateľské príjmy (štát nie je založený za účelom podnikania...), súkromné dary (len málokto pravdepodobne bude mať ochotu darovať v prospech štátu), príjmy z asignácie 2% (štát nie je oprávneným prijímateľom 2%) a ani granty od nadácií. V prípade rozhodnutia o financovaní štátom však systém získa vyššiu istotu získavania financií potrebných na prevádzku.
 - b. **Ak to bude súkromný prevádzkovateľ, tak v tomto prípade sú možnosti financovania oveľa širšie** a teda v zásade je možné použiť všetky zdroje, ktoré legislatíva umožňuje. Nevýhodou je, že akreditačný systém prevádzkovaný súkromným prevádzkovateľom môže mať komplikácie pri získavaní zdrojov na svoju prevádzku. Najvhodnejšie sa podľa zahraničných skúseností javí kombinácia – buď viacero zdrojov naraz, alebo spočiatku získanie väčších zdrojov na rozbeh a zavedenie systému (zabezpečiť financie na 3-5 rokov) a následne sa spoliehať na samofinancovanie prostredníctvom iných zdrojov.
 - c. **Hybridný model** môže predstavovať vhodný štartovací model ekonomickej prevádzky systému. Základom by bolo majoritné financovanie zo strany štátu (alebo eurofondy) doplnené o súkromné zdroje (granty od nadácií). Postupne by sa tento pomer menil v prospech súkromných zdrojov – podľa rozhodnutia spoplatnením od hodnotených MNO, alebo poskytovaním platených služieb (tvorba analýz, štatistík, článkov na objednávku...).
3. **Je potrebné zistiť, či štát bude ochotný na financovanie systému prispievať**, t.j. nejde o otázku prevádzkovateľa, ale či štát dokáže a bude mať dôvod podporovať prevádzku.
4. Po rozhodnutí o prevádzkovateľovi systému je potrebné rozhodnúť, či budú poplatky vyžadované od samotných MNO – to bude možné najmä vtedy, keď tým MNO získajú nejaký benefit – či už okamžitý (napr. získavanie 2% z dane, daňové zvýhodnenie), alebo nepriamy (ako prerekvizita na prístup k verejným zdrojom, napr. pri uchádzaní sa o eurofondy). V tomto prípade je potrebné pri ekonomickom nastavení systému sledovať širší koncept slovenského modelu a akceptovať to, ktorým smerom sa bude vyvíjať a následne na to aj vyriešiť otázku spoplatnenia samotných MNO.
5. Po vyriešení otázok príspevkov od štátu a spoplatnenia samotných MNO je potrebné rozhodnúť, o **aké ďalšie zdroje** sa systém bude uchádzať a vypracovať tak komplexnú fundraisingovú stratégiu fungovania systému.

5 Použité zdroje

1. Web stránky jednotlivých akreditačných modelov
 - a. <http://www.guidestar.org/>
 - b. www.guidestar.org.il/en
 - c. <http://www.avpo.cz/2014/cesta-ke-zvyseni-verohodnosti-neziskovych-organizaci-zavedeni-systemu-hodnoceni-spolehlivosti-neziskovych-organizaci-v-cr/>
 - d. <http://www.isnno.cz/EvidenceNNOV10001/gateway.htm>
 - e. <http://www.isnno.cz/nnonet30200/>
 - f. <http://www.isnno.cz/evidencennov10001/DesignPages/o evidenci.aspx>
 - g. <http://www.sgs.com/en/Public-Sector/Monitoring-Services/NGO-Benchmarking.aspx>
 - h. <http://www.niok.hu>
 - i. <http://www.ecnl.org>
 - j. <http://en.fti.org.cn/>
 - k. <http://www.cbf.nl/the-central-bureau-on-fundraising/>
 - l. <http://www.osgs.at/>
 - m. <http://pcp.org.pk/content.php?cid=12>
 - n. <http://www.pcnc.com.ph/>
 - o. <http://www.comitecharte.org/deontologie>
2. E-mailová komunikácia s niektorými pracovníkmi zahraničných modelov
3. Prezentácie zahraničných expertov počas workshopov na Slovensku v rámci národného projektu:
 - a. Marek Šedivý, ČR
 - b. Keisha Taylor, Veľká Británia
 - c. Eszter Hartay, Maďarsko